

IJA # 1078

חמשה חומשי תורה ספר דברים

Ḥamishah Ḥumshe Torah Sefer Devarim

Vienna, 1900

חמשה ראשי תורה

עם

פירוש רשי ותרגום אונקלוס

הוגה כעיון רב

על פי ספרים מדוייקים, גם על פי תיקון סופרים היקר מהרש"ד. לכתוב ולהניח ממנה ספר תורה, ולא נעדר ממנו מאוטה, מכל התיקונים אשר נעשו עד הנה, וגם העננו ציונים בתרגום על דרך המקרא. את זה לעומת זה, כדי שלא יתבלבל הקורא בקוויאחה לחפש אנה ואנה

ספר דברים

עין

שלעונגור אין ביונת

אירו אין כמיסה

לפ"ק

ל"ך

שנת

TOHRA TOM V.

1900

Verlag von Josef Schöflers Buchhandlung, Dreienstettengasse

Mr. 7

א (ה) אלה הדברים אשר דבר משה
אל בני ישראל בעבר מותו במדבר
בערבה מזר סוף היום האחרון ובין התפל
ולבין ונתגלות ימי ותב : (3) אחר עשר

תרגום אונקלוס

א (ה) אלו חתומי די מלי ל משה עם כל ישראל בעברא דידבא
אוכל ודברו על דהבו במדברא ועל די ארצו במישרא לקביל
ים סוף בסארן אתפלו על מנא ובחצרות ארצו על בשרא ועל די
עברו ענל דהב : (3) בחלק חד עשר יומין מחורב אנך מדרא דשעיר

א (ה) אלה הדברים. לפי מהן דברי מוכות ומנא כאן כל העקרונות
שהעניינו לפני המקום. נהן לפיכך כחם את הדברים והזכירם צדמו
ושני כחן כל ישראל [ספרי] : אל כל ישראל. אילו הוכיח עקלתו היו אלו
שנסוק. אומרים חכם הייתם שומעים וכן עמרת ולא הטיעתם דבר וכן
וכן אילו היינו עם היינו נחייטת חותו לכך. אם כולם ואמר להם הרי
טובכם כאן כל מי שיש לו חסות ישיב. לא נודער היו אלה
בעצמות עולם וחסו נודער. אלה נצביל עם שהכשירונו נודער שאמרנו ווי
יין מותנו וזמנא [ספרי] : בעצות. נצביל לעצתה שמתאו נצביל פטור
בשיעור בעצבות מוחב : אול סוף. כל נה שסאנרו בים סוף נבואס לים
סוף שאלנו הפגלי חן קברים נזמרים [נס יד] וכן נכנסים נחוד יום
שאלנו וימרו על ים בים סוף [חשבים קין] כדליתא [בערכין ט"ו] : בין
פחין וכן העל ולכן. אע"פ די וחקן חזינו על כל העוקרס ולא עלינו נקוט
שענו חוסל ולכן אלה חוכמן על הדברים שחפלו על הען שחול לכן שאלנו
ונפשו קלס נחם הקולקל [נודער יד] ועל נה שעשו נודער פחין על
די הערגלים : וספיקו. צמולקתו ספיקו. דג אמר אמר להם היה לכם
ללמוד ממש שעשיתי להרים בחצרות נצביל לשון הער ואתם נדברתם בעת
[ספרי] : ודי זכר. חוכמן על הפגל שעשו נצביל רוב זכר סתים להם
שאלנו וכסף סדמנו להם חובש עשו לייב [ספרי] : ודי אמר עשר
יום מחורב. אמר להם נשם ידו עם גלי. רבן קלרה מהלכ

יום מחרב דרך שער עד רדש
ברגע : (ג) ויהי ב' ימים שנה בעשתי
עשר חדש באתר לחדש דבר משה
אל בני ישראל ככל אשר צוה יהוה
אתו אלהם : (ד) אחרי הכתו את סיהן
מלך האמרי אשר יושב בחשבון ואת

תרגום אונקלוס

עד רקס גיאה : (ג) ויהוה בארבעין ימין בחד עשר ירחין בחד לירחא
מליל משה עם בני ישראל ככל די פקיד יי יתיה לותהון : (ד) בתר
דמקא ית סיהון מלכא דאמוראה די יתיב בחשבון ית עוב מלכא דמתנן

לקדם זכנע כדך די שעייר ואף הוא מהלך י"א יום וחסם הלכתם אותה
בשלטה ימים שהרי בעשרים באייר נכסו ונחרזו שאלוהי ויהי בשנים הסנייה
נחדס הסני בעשרים נחדס וגוונר [בגודנר י'] ובכ"ט בסיון שלחו את
הנרגלים ונקדם זכנע לא וחסם שלשים יום שעבו בקצרות החאה שאלכו
הצבר חדס ימים ושבעה ימים שעשו בחלרות להקנר טס מרים מאלא בשלטה
ימים הלכו כל תומו הדרך וכל כך היחה הסנייה ונחלצת בשבילכם למהר
ביאתכם לארץ ובשיל די וונור הכז אתכם סניות הר שעייר וי' טנה
[מענייה כ"ט] : (ג) ויהי צוה למהר זה בעשתי עשר חדס באתר לחדס. וכלמד
טלא הוכיחן טלא סוונך לניחה ווני לנד ויעקב טלא הוכיח את בניו טלא
סוונך לניחה אונר דלוון בני חני אונר לך מפני מה לא הוכחתיך כל השנים
הללו כדי טלא תניחין ותלך ותדבק בעשו חמי. ונפני ד' דברים חין ונוכיחין
את טלאם טלא סוונך לניחה כדי טלא יח ונוכיחו וחרז ונוכיחו וטלא
יח חזרו דווחו ונחביים ווננו כולי כדאיחא [בספרי] וכן יהושע לא
היח את ישראל טלא סוונך לניחה וכן טוואל טלאונר חני ענו די [טוואל
ח'] [ג] וכן דוד את טלונה בני : (ד) אחרי הכותו. אונר ושה חס חני
ונוכיחם קודם סיכוכו לקנה חרין יחונרו ויה לזס עלינו וחס היטיב לנו חני
זא חלא נקנתר ונלונא עילה טאין זו כח להכניסנו לארץ לפיך הונחין עדי
שהפיל סיהון ועוב לפניחם וסודיחם את חלום ואחר כך הוכיחן : סיהון
אשר יושב בחשבון. חלו לא חיס סיהון קסה והיס טרוי בחשבון חיה קסה
שהנדיחם קסה וחילו חיה יייר חמה וסיהון טרוי בחשבון חיה קסה
טוואל קסה חיה חיה טוואל קסה והנדיחם קסה [ספרי]

עוב מלך הבשן א יושב בעשתרת
בארבעי : (ה) בעבר תרדן בארץ מואב
הואיל משה באר את תחתונה הוא
לאמר : (ו) יהוה אלהינו דבר אלנו
בחדב לאמר רב לכם שבת בחר יהוה :
(ז) פנו ונסעו לכם ובאו חר האמרי ואל
כל שבניו בעד בה בחר ובשפלה ובנוב
ובחורף הים ארץ הכנעני ותלבנון עד
הנהר הגדל וחר פרת : (ח) וראה נתתי
לפניכם את הארץ באו ורשו את
הארץ אשר נשבע יהוה לאבותיכם

תרגום אונקלוס

די יתיב בעשתרת בארבעי : (ה) בעברא דרדנא בארעא דמואב אשר
משה פריש ית אולפן אוריתא הרא למימר : (ו) יי אלהנא מליל עמנא
בחורב למימר סגו לבון די תובתון בטו ית : (ז) אתפנו וטולו לבון
ועולו למורא דאמוראה די יתיב בחשבון ית עוב מלכא דמתנן
ובדרומא ובספר ופא ארע פנענאה ולבנון עד נדרא נבא נחר פרת :
(ח) חזו דיהבית קדמיכון ית ארעא עילו ואחסינו ית ארעא די קסו יי

אשר יושב בחשבון. הולך קסה והנדיחם קסה : עשתרות. הוא לבון לוקן
קסו לבנו עשתרות קסו ועשתרות זה הוא עשתרות קרנים סהו טס
דפליח טכח חונרעל טלאונר ויח חס דפליח עשתרות קרנים [בנחשית
י"ד] ועוב ונלס חסם וסווא טלאונר יחא דפליח [טס י"ד] ואונר כי יק
צוג ענך סכנן כסאל ויחם דפליח [דברים ד'] : בארעא. טס חולכות :
(ה) חוליל. סחיל טנו סנה נא סוואחתי [בנחשית י"ד] : באר את סמורה,
בעששים לבון פירטת לחם : (ז) דב לכס צנת כפסוטי. ויס ונדסי חונה,
הינה גדולה לכם ובאר על יי טכחם בחר חוסר עשיתם וסכן ונוריס וכליס
נקלחת חורס וניחם לכס ססוונרין טרוי חלפיש חני עלות : (ח) ענו ורשו
(5)

לאברהם ליצחק ויעקב לתת להם
וקורעם אחריהם: (ט) ואמר אליכם בית
ההוא לאמר לא אובד לבדי שאת
אתכם: (י) יהיה אלהיכם הרבה אתכם
והנכם תיום נמוכבי השמים לרב:

חרבות אונקלוס

לאברהם ליצחק ויעקב לתת להם וקורעם אחריהם:
(ט) ואמרת לכו נעידא הוא למטר לית אנא ביל בלחדי לסורא
יתבון: (י) אלהיכו איתיכו ויסא דין ככוכבי שמיא

לכס. זו דרך ערב והרעה: ובא הר השווא. כושטעו: ואל כל שכיני.
עמו ועוזו וחר עעיר: בערעה. זה עיסור של יעד: צמר. זה הר הנגל:
וצשפלה. זו שפלה דרום: ונגנז וצמוק היס. אשקלון ועזה וקסרי וכו'
כדליתא [בספריו]: עד הספר הגדול. מפני שזכר עם אי קוראו גדול מכל
הדיעו חוור עבד עגל ועל הדבק לשחור וישמנוו לך קרב לגבי דינא
והדיקן [שבועות ט"ז]: רחם נחמי. בעיניכם אתם רואים אינו חוור לכס
ועומד ועשועה: צאו ורשו. אין מערער צדד ואינכם לדיים למתעוה
אילו לא שלחו מרגלים לא היו לדיים לכלי זין: לאבוחים. למה הזכיר
שב לאברהם ליצחק ויעקב חלף אברהם כדאי לעלוו יחך כדאי לעלוו
יעקב כדאי לעלוו: (ט) איתיכו בעתה הסיא לאמר. וסו לאמר אור
לכם משה לא ועלווי אינו אומר אלא איתי הקב"ה: לא אוכל לבדי וגו'.
אשר שלא היט משה יכול לדון את ישראל שהולכים מוולדים וקבע להם
את היס והוריד את הטין והציג את סעלו לא היה יבור לדום אלא כך אומר
לכס ה' אלהיכם הצדק אתכם הגדול והרם אתכם על דייניכם בעל את
העונט וסכ ומתי וכן הדיין וכן אומר שלמה כי וני יוכל לטפות את עונך
הכבר הזה [מלבי"ם ב' א' אפשר וני שחצוב צו ויחס וכל האדם [שם ה']
שוור וני יוכל לטפות אלא כן י"ס. שלמה אין דייני חונט זו כדייני שאר
האוורות ע"ל שאם דן והורג ומכה ומרדק ומטה את דינו וגורל אין צדק
כלום אינו אם ייבתי ומנון שלא כדון נשפות אינו נחצו שלחו קבע את
קובעהים נפש [מלבי"ם ב' א' אהבהם היום ככוכבי השמים. וכי ככוכבי
השמים היו צמות היום וסלף ל"ה היו אלה כ' רבוא ויסו והנסם היום היסם
מסולים כיום קיינים לעולם כחונת וכלמנה וככוכבים: (יא) יוסף ה'
עליכם ככס אלקי פעונים. יתו טבי ויצדך אתכם כאשר דבר לכס אילן אומר
(8)

שני בשבוע (יב) והיה ילדי אבותכם יספ
עליכם ככס אלקי פעמים ויצדך אתכם
כאשר דבר לכם: (ט) שני צמול (ט) אוקה
אשא לבדי מרחמכם ומשאבכם וריבכם:
(י) הבו לכם אנשים חכמים ונבגים
וידיעים לשבטיכם ואשמה בראשיכם:
(יא) ומענו אתי ותאמרו טוב תקדך

חרבות אונקלוס

לכסי: (יב) אלהא דאנתבון יספ עליכוו מתכוו אלקי ומצינו ורוד
יתכוו בשא די מליי לכון: (י) איכדין איסור בלחדי סויחבון
ועקיקוון ודיגוון: (יא) הבו לבון גבורין חכמיין וסבולתניין ומדיין
לשבטיכוון ויאמינוו רישין עליכוון: (י) ואתבתון יתי נאמתין חקין

לו משה אתם נחמם לצדכמו ככר חכמים תקב"ה את אברהם אשר
אם יוכל איש לחונת וגומר [בגלגלית יב] אמר להם זו מעלי היא חל
הוא יצדך אתכם כאשר דבר לכם: (יב) איכה אמר לבדי. אם חוור לבס
שכר לא אוכל זו היא שאתיה [כ"ה שמונתו] לכם לא מענוני אינו חוור לכס
אלא מפני הקב"ה: שחכס. ומלך סחי יס"ל דמתיק היס אחד עסס רואה
את בעל דינו כולת צדן חומר ים לי עדים נהגיא ים לי ראות לבגדי שוכוף
אינו עליכם דיינין: ומשכס. מלמד סחי אטיקורסין סקדים משה ללא
חמרו מה ראש בן עומרם ללאם מנא אינו סמוי צדדן ציתו אימר ללאם חמרו
ונס רחם בן עמרם שלא ללאם מה אתם סבורים יוסב ויען עליכם טרות
רעות וסוטנ עליכם ומחצות [כ"ה מרות ומסנתוה] [כ"ה ס"ו אסחדין
ל"ט]: וריכס. ממנר סחי רגוניס: (יג) סנו לכס. סומנוו עונכס לדבר:
אנשים. וכי מעלה על דעתך נשים יס"ל חנשים לדיקים: חכמים.
כסופים [ג"ע]: כסופים. מצנייס דבר מתך דבר זו היא שטאל חרוב את
דני יוסף מה צדן חכמים לצדויים. חכס דומה למלמי עשיר כסנטיאין לו
דיניין לרנות רואה וכסחיין ונטיין לו יוסב וסדא סנון דומה לסולמי סנד
כסנטיאין לו מערה לרשות רואה וכסחיין ג"סין לו סול מחזיר וענאי משלך:
וידועים לשבטיכס. טרס יכריסם לכס טלם על למאי ממנוק סנלימו אינו
ידוע מי סול ומאי זה טענ סול וסל סנון טול סנל סלם חכמיין טו
(7)

אשר דברת לעשות : (טו) ואמך את-
ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים
ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים
ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרות
ושטרים לשבטיכם : (טז) ואצוה את-
שפטיכם בעת ההוא לאמר שמע בין-
אחיכם ושפטתם צדק בין-איש ובין-

תרגום אונקלוס

סתמא די מליקתא למעבד : (טו) ודברית ית רישי שבטיכון גברין
חכימין ומדען ומגית' יתהון רישין עליכון רבני אלפין ורבני מאותא
ורבני חמשים ורבני עשרותא וסבין לשבטיכון : (טז) ופקידית ית
דיניכון בעידנא ההוא למימר שמעו בין אחיכון ותדונון קושטא בין

סאהם גדלתם אתו לכך נאמר וידועים לשבטיכם : הראשים ונוכדים
עליכם סתמין נוסבין זהם כבוד ויראה : וסתום. ספר יו"ד לגד סתמנותיהם
אל ישראל תלויות נראשי דיניהם [סנהדרין סס] סה' להם לנחות ולכוון
אותם לדרך השרה : (יז) ויגורו אחי וגו'. הלכתם את הדבר להסתחם
היה לכם להשיב ונשה רבינו עניי נאה ללמוד ונוך לו ונהלויך לא ונוך
סלעטערה עליה חלא ידעתי ונחשבותיכם הייתם אינורים עכשיו יתונו
עלינו דינין הרבה אם אין ונכירינו חנו ונציין לו דורון והוא נשאל לנו
פנים [ספרי] : לעשות. אם הייתי ונחטל אתם אינורים עשה ונהרה :
(טו) ואמך את ראשי שבטיכם. משבטים נבדלים אשריכם על וני נחתם
להתמנות על בני אברהם יחאק ויעקב על בני אדם שנקראו אחים ורעים
חלק ונחלה וכל לשון קנה : אפריסות וידועים. חבל נבונים לא ונלאתי
זו אחת מושב מודת סאורי יתרו לנשה ולא ונלא חלא סלסה אפסין לדיק'
הכמים וידועים [ספרי ח'] : ראשים עליכם. סתמנו זהם כבוד ראשים נוקח
ראשים ננווכר ראשים ננשא ונחן נכנס [ונציתו לנ"ה] ראשון ויולא
אחרון סרי אלפים : אחד ונוונה על אלף : סרי מאות. אחד
ונוונה על נאה : וסוורים. וניתי עליכם לשבטיכם אלו הנופתין
והוכין נרעוה על פי הדיין [סנהדרין ס"ה] : (טז) ואלוה את שופטיכם
אורתי להם סו ונחיון דין אם צא דין לפניך פעם אחת סתים וסלס

אחיו ובין נרו : (י) לא תלכו פנים
במשפט בקמן כגדל תשמעון לא
תגורו מפני-איש כי המשפט לאלהים
הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון
אלי ושמעתו : (יא) ואצוה אתכם בעת

תרגום אונקלוס

גברא ובין אחוי ובין גיוריה : (י) לא תשתמדעון אפין פדינא מל'
ועידא כרבא תשמעון לא תדחלו מן קדם גברא ארי דינא די' הוא
וסתמא די יקשי מנכון תקרבון לותי ואשמענייה : (יא) ופקידיר

אל תאמר כבר צא דין זה לפני פעמים הרבה חלא סו נוסחם
וכותים בו [ספרי] : צעת סהיא. ונשוניתיס אורתי להם אין עכשיו כשעבר
לשעבר [י"ט] : נרשות עלונכם עכשיו סהי אחס וסוועדים לנבור [ספרי] :
סנווע. לטון סווס אורג"ט צלע"ז כמו זכור וסמור : ובין נרו. זה צעל
דינו סאונר עליו דברים [ספרי ח"ב ד"א ובין גרו חף על עסקי דירה בין
חלוקת אחים ספילו בין תנור לכירים [סנהדרין ז'] : (י) לא תכירו פנים
ננוספט. זה סנוונה להסביב לדיין סלא יאור איש פלוני נאה לו נבור
אורצו דין איש פלוני קרובי אורצו דין צעיר והוא אינו זקי דניין
נונלא ונחייב את סוכאי ונזכה את סהייב ונעלה אני על וני סונחה כאלו
סכיר פנים דין [ספרי] : כקטון כגדול סנועון. סיהא סביב עליך דין סל
פרוטה כדון סל נאה ונה סתם קדם ונא לפניך לא סתלקנו לאחרון [סנהדרין
ח'] : ד"א כקטון כגדול סנועון כסנוונה סלא סאורי זה עני הוא וסכירו
סעיר ונולד לפרכיו ארבה את סעני ונולא ונפרכס ננקיות. ד"א סלא
סאור סיאך אני פוגם כבודו סל עסיך זה נסביל דינר ארכי עכשיו
וכסולא לחון סאור לו סן לו סתחה סייב לו : לא סבורי אפני איש. לא
סיראו [ספרי] : ד"א לא סבורי לא סכניס דצריך ופני איש לטון סאור
בין [נשלי י'] : כי סנופט לאלהים סווא. ונה סתחה נועל ונה סלא
כדון סתה ונזיקתי לסחור לו נולא סהטיס את סנופט : סקריכון סלי.
על דבר זה נסחלק ונונו ונשפט נגות לנפחד [ספרי] וכן סנואל סורי
לסאול סכני סרוסה [סנואל ח' ט'] סאור לו סקצ"ה סייך סאני מודיעך
סלין סתה רוסה וסיותי סודיעו כסבא לנשות סת דוד וירא סת אילאז וסאורי
סך נגד ס' וסיומו [סס י"ז] סאור לו סקצ"ה וכל סונרה סכני סרוסה אל
סנצ סל ונרחה [סס י"ז] : (יא) סת כל סדברים ססר מעסון. סלו עסרה

ההוא את כל־ך ברים אשר תעשוֹן :
(י) ונִסַּע מִחֹרֵב וַיִּגְדֹּךְ אֶת כָּל־הַיָּם בַּר
הַגְּדוֹל וְהַגּוֹלָא הַהוּא אֲשֶׁר רֵאִיתֶם
הַרְדֵּךְ הַר הָאֲמֹרִי כַּאֲשֶׁר צִוֶּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וַנִּבְא עַד קִדְשׁ בְּרַנֵּעַ :
(כ) וַאֲמַר אֲלֵכֶם בְּאַתֶּם עַד־הַר הָאֲמֹרִי
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ : (כא) רֵאֶה נָתַן
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עֲלֶיהָ רָשׁ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶל־
תִּירָא וְאֶל־תַּחַת : שְׁלִישִׁי (כב) וַתִּקְרְבוּן אֵלַי
בְּדַלְכֶם וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלַחְהָ אַנְשִׁים לְפָנֵינוּ
וַיַּחְפְּרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ אֲתָנוּ דִּבֶּר
אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נִעְלַה־בָּהּ וְאֵת הַעָרִים

תרגום אונקלוס

וַתָּבֹן בַּעֲדָנָא הַחַיָּא ית בַּל פִּתְגָמָא דִּי תַעֲבֹדוּן : (י) וַנִּמְלֵנָא מִחֹרֵב
וְהַלִּיבְנָא ית כַּל מַדְבָּרָא דְבָא וְדַחִילָא הַחַיָּא דִּי חֲזִיתוּן אֹרַח מִדְּבָרָא
דְּאִמְרָאָה בְּמָא דִּי פִקִּיד יי אֱלֹהָנָא יִתְנָא וְאִתְיָנָא עַד רַקִּים נִיֵּאָה :
(כ) וְאִמְרִית לָבוֹן אִתְיָתוּן עַד מִדְּבָרָא דְּאִמְרָאָה דִּי יי אֱלֹהָנָא יְהִיב לָנָא :
(כא) חַזִּי דִּיֵּיב יי אֱלֹהָהּ קִרְסָךְ ית אֲרַעָא סָק אַחְסִין בְּמָא דִּי מְלִיל יי
אֱלֹהָא דְּאִבְהִתְךָ לְךָ לֹא תִדְחַל וְלֹא תַתְבַּר : (כב) וְקִרְבִּיתוּן לְוִתִּי
בִּיִּלְבוּן וְאִמְרָתוּן גִּשְׁלַח גְּבִרִין קְדָמָנָא וַיֵּאֱלֹזוּן לָנָא ית אֲרַעָא וַיִּתִּיבִי

דְּבָרִים צָפָךְ דִּינִי וַנּוֹחֹת לְדִינִי כַּשְׁמוֹת : (י) הַנּוֹדֵר הַגְּדוֹל וְהַגּוֹלָא הַהוּא
צו פִּתְגָמִים פְּקוּדוֹת וְעִקְרִים כַּשְׁמוֹת : (כ) וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְכֶם צַעֲרֻזִּיָּא
וְלִכְתָּן הוּא אֲוִיר וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּל רֵאשִׁי טַעֲמִים וְחֻקִּים וְהַחֲמוּרִין הֵן
הַדְּלוּ וְגוֹמֵר [דְּבָרִים ה'] אִתְּהָ קִרְיָהּ הַחַס הַגּוֹמֵר יְלִידִים וַנְּכַדִּים אֶת
(19)

אֲשֶׁר נָבֵא אֱלֹהֵינוּ : (כג) וַיִּמָּכְבְּ בְּעֵינֵי הַדְּבָר
וְאִקְוָה מִכֶּם שְׁנַיִם עָשָׂר אַנְשִׁים אִישׁ אֶחָד
לְשִׁבְטוֹ : (כד) וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיִּבְאוּ עַד־
נַחַל אֲשַׁכְּלִי וַיִּרְגְּלוּ אֶתְהָ : (כה) וַיִּקְחוּ בְיָדֵם
מִפְּרֵי הָאָרֶץ וַיִּוֹרְדוּ אֵלֵינוּ וַיֵּשְׁבוּ אֲתָנוּ
דִּבֶּר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ : (כו) וְלֹא אֲבִיתֶם לַעֲלֹת

תרגום אונקלוס

יִתְנָא פִּתְגָמָא ית אֲרַחָא דִּי גִיסָךְ בַּה וַיִּת קְרוּיָא דִּי נַעוּל לָהּן :
(כג) וַשְׁמֹר בְּעֵינֵי פִתְגָמָא וְדְבָרִית מִכְּבוֹן תְּרִין עָשָׂר גְּבִרִין נִבְרָא חַד
לְשִׁבְטָא : (כד) וְאִתְפְּנִיאוּ וְסִלְקוּ לְמִדְּבָרָא וְאִתּוּ עַד נַחֲלָא דְּאִתְכֵּלָא
וְאֵלֵינוּ יָתָה : (כה) וַנְּסִיבוּ בִּידֵיהֶן מִטָּבָא דְּאֲרַעָא וְאִתְיָתוּ לָנָא וְאִתִּיבִי
יִתְנָא פִּתְגָמָא וְאִמְרוּ טוֹבָא אֲרַעָא דִּי יי אֱלֹהָנָא יְהִיב לָנָא : (כו) וְלֹא

הַזְקִינִים וְשִׁלְמוֹס לְפָנֵיהֶם וְחֻקִּים וְנִכְדִּים אֶת הַדְּבָרִים לִלְכַת לְפָנֵיהֶם אֲנִי
כֻּל וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְכֶם צַעֲרֻזִּיָּא יְלִידִים דּוּחִפִּין אֶת הַזְקִינִים וְחֻקִּים
דּוּחִפִּין אֶת הַדְּבָרִים : וְשִׁיבִי אֲחִינֵן דְּבַר בְּלִיָּהּ לָהֶן אֶת הַזְקִינִים וְחֻקִּים
[כספרי] : אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נִעְלַח כַּעֲלֵה בַּה אֵין דְּרַךְ שְׂטִין בַּה עַקְוִיָּעוֹת : וְאֶת הַעֲרִיר
אֲשֶׁר נִבְרָא אֲלֵיהֶן מַחֲלָה לְכַזָּב : (כג) וַיִּיטַצְ צַעֲמֵי הַדְּבָר צַעֲמֵי וְלֹא
צַעֲמֵי הַמִּקְוֹס וְלֹא צַעֲמֵי וַעֲמָה הִים טוֹב לָנוּס אֲוִירָה כַּחֲכוּמֹת וַעֲלֵ לְאִסָּה
שְׁלוֹמֵךְ לְחַזְרֵךְ וְנִכְוֵר לִי חַמּוּדֵךְ זֶה אֲנִי לֹא הִים לִי לְנַסְיוֹן אֲוִיר לֹא
הֵן בְּהַרִים וְצַעֲמֹת אֲוִיר לֹא הֵן כִּיֵּן שְׂרָאָה שְׂטִין וַעֲכַצְוֹ כֻּלֹּם אֲוִיר
הַלּוֹקֵךְ בְּצַבֵּוּ צַעֲמֹת הוּא זֶה שְׂלֵא אֲמַלְלָא צו מוֹס מִיד אֲוִיר לֹא טוֹל וַעֲמֹתִךְ
אֲוִיר וַאֲכַסְתּוּ וַעֲמָה אֵף לִי הוּרִיזִי לְדַבְרֵיכֶם שׁוּנָא חַמּוּרֵךְ כֻּכֶם כַּשְׁתַּחֲוֵי שְׂטִין
וַעֲכַצְוֹ וְחַסֵּם לֹא חַמּוּסִים כֻּכֶם : וְחַקֵּךְ זֶה אֲנִי לֹא הִים לִי לְנַסְיוֹן אֲוִיר לֹא
הַמְּסֻלְּחִים כֻּכֶם : שְׂטִים עָשָׂר אַנְשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטוֹ מַעֲלֵד בְּלִיָּהּ הִים טַעֲמֵי לֹא עֲמָה
[סס] : (כד) עַד נַחַל אֲשַׁכְּלִי וַנְּסִיבוּ מִטָּבָא דְּאֲרַעָא עַל הַם קְרוּיָא [סס] : וַיִּרְגְּלוּ
אֶתְהָ מַעֲלֵד טַחֲלָכוּ בַּה אֲרַעֲבַת [ל"ע] אֲוִירָה שְׂטִין וְעַרְבֵי [סס] : (כה) וַיִּוֹרְדוּ
אֵלֵינוּ וַנְּסִיבוּ מִפְּרֵי הָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָהּ מִכָּל הַאֲרָצוֹת : וַיֵּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ וַיִּי
הַם אֲוִירָה טוֹבָתָה יִשְׂרָאֵל וְכֻכֶם [סס] : (כו) וְלֹא תִבְרָחוּן לַעֲלֹת מִן־הָאָרֶץ

ותמרו את פי יהוה אלהיכם: (כ) ותרגו
באחילכם ותאמרו בשנת יהוה אתנו
הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד
האמרי להשמידנו: (כא) אנה אנחנו עלים
אחינו המס את לבבנו לאמר עם גדול
ורם ממנו ערים גדלות ובצורת בשמים
ונם בני ענקים ראינו שם: (כב) ואמר
אלכם לא תערצון ולא תיראון מהם:
(ג) יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם
לכם בכל אשר עשה אתכם במצרים

תרגום אונקלוס

אביתון למיסק וסריכתון על מימרא די אלהבון: (כ) ואתרעמתון
במשפניכון ואמרתון פדסני יי תנא אפקנא מארעא דמצרים למימסר
יתנא בידא דאמוראא לשיצויתנא: (כא) לאן אנחנא סלקין אחנא
תברו ית לפנא למימר עם רב ותקיף מפנא קרוין וברבין ובריון עד
צית ישמא ואף בני גבריא חוינא תמן: (כב) ואמריית לבון לא
תתברין ולא תתחלון סנחון: (ג) יי אלהבון דמדבר קדמיכון מימריה

כבוד ונאוורו: (כ) ותרגו. לשון הרע וכן דברי נרנן [משלי י"ח] אדם
הנושא דבש: בשנחא ה' אומנו. והוא היה אוהב אחכס חבל. אחס סונאים
איתו משל הדיוט אומר ונה דבלנך על רחוניך מה דבלנים עלך: בשנחא
ה' אומנו הוילאנו ייארץ נגרים. הולאסו לשנחא היתם השל לונלך נטר
ודם סהיו לו שני נגרים ויש לו שתי סרות אחת של סקיא
ואחת של צעל לני סהוא אוהב נותן של סקיא ולוני סהוא סונא נותן לו
של צעל ארץ נגרים של סקיא היא שנילוס עולה ונשקה אותה והרץ כנען
של צעל והוילאנו ונוגרים לחת לנו חת ארץ כנען: (כא) ערים גדולות
ובגורות בשמים. דברו סהנכוס לשון סהאי: (כב) לא תערבון. לשון סבירה
סחרגונו ודועס לי צערוך כחלים לשכון [איוז ל'] בשנור כחלים: (ג) ילחם

לעיניכם: (ב) ובמדבר אשר ראית אשר
נשאת יתוה אלהיך באשר ישא איש
את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד
באכם עדי מקום הזה: (ג) ובדבר הזה
אינכם מאמינים ביהוה אלהיכם: (ג) ההלך
לפניכם בדרך לתור לכם מקום
לחנתכם באש לילה לראתכם בדרך
אשר תלכו ביה ובענין יומם: (ד) וישמע
יהוה את קול דבריכם ויקצר וישבע
לאמר: (ה) אם יראה איש באנשים
האלה תדור הרע הזה את הארץ
הטובה אשר נשבעתי לתת לאבותיכם:

תרגום אונקלוס

גיה לבון בכל די עבר עמכון במארים לעיניכון: (ב) ובמדברא די
חוינא די סוכרף יי אלהך פמא די מסוכר נברא ית בריח בכל אורחא
די הלכתון עד מיתיוכון עד אתרא הרין: (ג) ובפתגמא הרין ליתיוכון
סרימנין במימרא די אלהבון: (ג) דמדבר קדמיכון באורחא לאתקנאא
לבון אתר בית מישרי לאשרדיותכון בעפודא דאשתא בליליא
לאחזיותכון באורחא די תדבון בה ובעפודא דענגא בימנא: (ד) וישמע
קנן יי ית קל פתגמיכון וגיזו וקים למימר: (ה) אם יחוי נבר

לכם. בשנילוס: (ג) ובמדבר אשר ראית. מוכס על מקרא שנמעלה היינו
ככל אשר עשה אחכס צולרים. ועשה אף צמדנר אשר ראית כי נסאך וגו':
כאשר ישא איש את בנו. כמו ספרשמי חלל ויסע מללך סחלסים סהולך
לפני מנאס ישראל וגוונר [טעות י"ד] משל לנחלך נדנך וצנו לפניו צלו
לסטים לשפוט וכו': (ג) ובדבר הזה. סהוא וננתיחכס להציאכס אל סארץ
אייכס ונאווייס צו: (ג) לראותכס. כמו להראותכס וכן לנחוסם סודך

(ב) וזולתי כלב בדיפנה הוא יראנה ולוי
אתן אתהארץ אשר דרד-בה ולבניו
יען אשר מקא אחרי יהוה: (ב) גם-כן
הת-נה יהוה בגללכם לאמר גם-אתה
לא-תבא שם: (ג) יהושע בזינו העמד
לפניך הוא יבא שמה אתו חוק כיהוא
יגחלנה את-ישראל: רביעי (ג) ומפכם
אשר אמרתם לבו יהוה ובניכם אשר
לא-ידעו היום טוב ורע המה יבאו
שמה ולהם אתנה והם יירשוה:

תרגום אונקלוס

בגבריא האלין דרא בישא הדין ית ארעא מבתא די קיסית למתן
לאבתתון: (ב) אלהין כלב בר סנרה הוא יחזינה ליה אתן ית
ארעא די דרדך בה ולבנויה חלף די אשלים בתר דחלמא ריי:
(ג) אף עלי הוה רבו מן קדם יי בדילכון למיטר אף את לא תיעול
למתן: (ג) יהושע בר נון הקאים קדמך הוא ייעול למתן יתה תקיף
ארי הוא יחסינה לישראל: (ג) ומסלחון די אמרתון לכיוא יהי
יבניכון די לא ידעו ימא דין מב וכיש אינון יעלון למתן ולהון
אתנינה ואנון יירתינה: (ג) ואתון אתפנו לכון ומלו למדברא אורר

[שמות י"ג] וכן לשונו נקול חודה [תהלים כ"ו] וכן ללכת לגיד צירעאל
[מלכים ב' ט'] : (ב) אשר דרך צה. חצרון טאמור ויצא עד חצרון [צמדבר
י"ג] : החלף. נחנלל רבוז: (ג) פנו לכם. חורתי להעזיר אחכס דרך
רוח חרץ הדוס ללד לפון לכנס לארץ קקלחם וגרמתם לכם עכוז: פנו
לכם. לחסוריקם ותלכו צמדבר ללד ים סוף שהמדבר שהיו הולכים בו לדרועה
של הר טעיר הים מפקיק צין ים סוף להר טעיר עמה חושכו ללד הים
ומסכנו את הר טעיר כל דרווון מן מועד לעזרה: (ג) וחסינו. לפון סגרי
ועלינו אל המוקוס [צמדבר י"ד] זה הלשון טאמורם לפון מן כלומר טאמורם:
(14)

(א) ואתם פנו לכם וסעו המדברה הרך
יסוסוף: (ב) ותענו ותאמרו אלי הטאנו
ליהוה אנחנו נעדה ונלחמנו ככל אשר
צונו יהוה אלהינו ותחננו איש את-כלי
מלחמתו ותהינו לעלת ההרה:
(ג) ויאמר יהוה אלי אמר להם לא
תעלו ולא-תלחמו כי אינני בקרבכם
ולא תנגפו לפני איביכם: (ג) ואדבר
אליכם ולא שמעתם ותמרו את-פי
יהוה ותודו ותעלו ההרה: (ד) ויצא
האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם
וידדפו אתכם באשר תעשינה הדברים
ויבתו אתכם בשעיר ער-חרמה:
(ה) ותשבו ותבכו לפני יהוה ולא-שמע

תרגום אונקלוס

ישא דסוף: (א) ואתיבתון ואמרתון לי הבנא קדם יי אנחנא גיפס
ונגיח קרב ככל די פקדנא יי אלהנא חוריתון גבר ית מני קרביה
ושריתון למיטק למורא: (ג) ואמר יי לי אמר להון לא תסקון ולא
תגיחון קרב ארי לית שכינתי ביניכון ולא תחברון קדם בעלי דבביכון:
(ג) ומלילית עמכון ולא קבלתון וסרביתון על מיטרא דיי וארשעתון
וסלקיתון למורא: (ד) תפס אבוראה דיתיב במורא הוא לקדשותכון
ודדסו יתכון פמא דנתון דבריתא ומדרו יתכון בשעיר עד הרסה:

(ג) לא תעלו. לא עליה טהא לכם חלא ידים: (ד) כאשר העשיתם
הדברים. מה הדבורה חזאת כשהיא מכה את האדם עיד ממה אף הם

יהוה בקלכם ולא האזין אליכם: (מ) ותשבו בקרשימים רבים כימים אשר ישבתם: ב (ה) ולפן ונסע המדברה הרך יססוף באשר דבר יהוה אלי ונסב אתי דרשעיר ימים רבים: ס חמישי (ג) ויאמר יהוה אלי לאמד: (ג) רבי ללכם סב אתי החר יהוה פנו לכם צפנה: (ז) ואתהעם צו לאמר אתם עברים בגבול אחיכם

חרגום אונקלוס

(מ) ותבתון וביתון קדם יי ולא קבל יי צלותכון ולא אצית למילכון: (מ) ויתבתון ברקם זמין סביאין בימיא די תיבתון: ב (ה) ואתפניא ונטלנא למדברא אורה יפא דסוף כמא די מליל יי עמי ואפיסנא ית מורא דשעיר זמין סביאין: (ג) ואמר יי לי למיטר: (ג) סגי לכון דאקפתון ית מורא דרין אתפנו לכון לצפונא: (ז) וית עמא סקיד למיטר אתון עגרון בתחום אחיכון בני עשו דיתבו:

כסחי נוגטיס זכס מיד מחיס: (מה) ולא שונע ה' נקולכם. כניכול עשיחס מידס רחמי כחילו אכזרי: (נו) ותשנו נקדס ימים רבים. י"ט שנה שאלמר כיעיס אשר יצנהס נשאל הנקעות והס סיו ל"ח שנה י"ט נחס עשו נקדס וי"ט שנס סולכיס ועטורעיס וחזרו לקדס כנו שאלמר ויעיס כמדבר [צמדנר ל"ג] כך מלחסי נקדר עולס:

ב (ה) ונפן ונסע המדברה. חילו לא הטאו סיו עוצרים דרך סר שעיר ליכנס לארץ ון דרומו ללפנו ונצטיל סקלקלו ספכו ללד סמדנר ססוא ני י סוף לדרומו סל סר שעיר וסלכו אלל דרומו ון סנוערב למזרח דרך י סוף דרך יליחסן מנלרים ססוא כמקלוע דרווייה מערבית מחס סיו סולכיס ללד ספונס. סונו לכס לרוח מזרחית ון סדרוס ללפון פניכס (ג) פנו לכס לפונס. סונו לכס לרוח מזרחית ון סדרוס ללפון פניכס ללפון כעללו סולכיס סל רוח מזרחית וסו סנלמר ויבאו מנזרח סונס לארץ סולס: (ה) ונשמיעס פלד יסור סעמידס סל ססגרו כס: (ה) עד מדרך

בניעשו הישבים בשעיר וייראו מכם וגשמרתם מאד: (ס) אלהתתגרו כם כי לא אתולכם מארצם עד מדרך כף הרגל כיירשדה לעשו נתתי אתהר שעיר: (ו) אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם: (ז) כי יהוה אלהיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך אתי המדבר הגדל הזה זהו ארבעים שנה יהוה אלהיך עמך לא חסרת דבר: (ח) ונעבר מאת אחינו בני עשו הישבים בשעיר מדרך הערבה

חרגום אונקלוס

בשעיר ודחלון מנכון ותסתמרון לחרא: (ס) לא תתגרון כהון ארי לא אתן לכון מארעהון עד מדרך פרסת רגלא ארי ירותא לעשו יהבית ית מורא דשעיר: (ו) עבוקא תזבנון מנהון בכספא ותיכלון ואף מיא תזבנון מנהון בכספא ותשתון: (ז) אריי אלהך ברכך בכל עובדי ידך ספיס לך צורכך במחקה ית מדברא רבא דרין דגן ארבעין שנין מימרא דיי אלהך בסערה לא חסרת מדעם: (ח) ועברנא מלות אחונא בני עשו

כך רגל. חפילו מדרך כך רגל כלומר חפילו דריסת הרגל חייני מרשס לכס לעבור כזרנס טלס כרשות. ונ"א עד שיבא יוס דריסת כך רגל על סר חזחס סנלחו' ועמדו רגליו ונו' [זכריס י"ד]: ירוסס לעשו. מלכרסס. עשר עמוי' כחסי לו כבעס לכס וקני וקדונוי סן ענון ומוכס ושעיר אחס ו: ס לעסו וססחיס לכני לוט כסכר ססלך סחו למלרים וסחק על מה ססיו חווריס על אסחו אסוחי סיל עסלו ככנו: (ו) סכרו. לסון נקסוכן אשר כריחי לי [כרסחית כ'] סכן ככריסי סיס קורין לוכירס כירס: (ז) כי ה' אלהיך נצרך. לפיכך לא סכפו [ס"א סכפרו] סח סוכנו לסרלות כללו אסס ענייס אלס סרלו ענוכס עשייסי: (ח) ונפן ועצבור. ללד לפון ספכנו

מאילת ומעצין נבר * סונפן ונעבר הך
מדבר מאב: (ט) ויאמר יהוה אלי אל
תצר את מאב ואל תתנר בם מלחמה
כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני
לומנתתי את ער ירשה: (י) האמים לפנים
ישבו בה עם גדול ורב ורם בענקים:
(ב) רפאים יחשבו אף יהם בענקים
והמאבים יקראו להם אמים: (ג) ובשעיר
ישבו החרים לפנים ובני עשו יירשום

פסקא כא"ס

תרגום אונקלוס

די תבין בשעיר מארזא מילשא מאילת ומעצין נבר * ואתפנינא ועברנא
ארזא מדברא דמאב: (ט) ואמר יי לי לא תצור על מאבאי ולא תתנרי
למעבר עמון קרב ארי לא אתן לך מארעיה יותא ארי לבני לומ
תבית ית לחית יותא: (י) איתמני מלקדמין יתבין בה עם רב וסני
ותקיא בנבריא: (יא) גברין מתחשכין אף אגון בנבריא ומאבאי קרן
להון איתמני: (ג) ובשעיר יתיבו חוראי מלקדמין ובני עשו תריבעון
וישיצויאגון מן קדמיהון ויתיבו באתריהון כמא די עבר ישראל לארע

פנים להלך רוח וזרחית: (ט) ואל תחגר. לא אסר להם על מואב אלה
ונלחמה אבל ויראים היו אותם ונלחם להם כשהם מזוינים לפיכך כתיב
ויגר מואב ופני העם [במדבר כ"ג] שהיו טוללים וזחזים אותם אבל בני
עמון נאמר אל תחגר צם טום גרוי נשכר לניעות אום שלא פרכמה על
אזיה כנו טעשהם הנכירה שקראה טם צנה מואב: ער טם המדינה:
(י) האמים לפנים וגו'. אחס סבור שזו ארץ רפאים שנתתי לו לאזרחם
לפי שהאמים שהם רפאים ישנו בה לפנים אבל לא זו היא כי אותן רפאים
ארעתי: פנ בני לומ וסוכתים תחום: (יא) רפאים יחשבו וגו'. רפאים
היו נחשנין אותם אומים כענקים הנקראים רפא ס ע"ם שכל הרואה אותם
ידיו נרפות: אומים. ע"ם שאינעם ונמלת על הנצרות וכן בשעיר ישנו
החורים ונתחם לבני עשו: (ג) יירפום. לי טום כלומי: תחי צמס קח

וישמדום מפניהם וישבו תחתם כאשר
עשה ישראל לארץ ירשתו אשר נתן
יהוה להם: (י) עתה קמו ועברו לכם
את גחל ורד ונעבר את גחל ורד:
(ז) והימים אשר הלכנו | מקדש ברנע
עד אשר עברנו את גחל ורד שלשים
ושמנה שנה עד דתם כל הדור אנשי
המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע
יהוה להם: (י) וגם יר יתוה היתה בם
להמם מקרב המחנה עד תמם: (ט) ויהי
כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות
מקרב העם: ס (י) וידבר יהוה אלי

תרגום אונקלוס

ירשתיה די יתב יי להון: (י) פעון קמו ועברו לכון ית גחלא דודר
ועברנא ית גחלא דודר: (ז) ויומאי די הלכנא מרקס ציאה עד די
עברנא ית גחלא דודר תלתין ותמני שנין עד דסקה כל דרא גברא מניחי
קרבא מנו משריתא פמא די קים יי להון: (ט) ואף מחא מן קדם יי
הות בהון לשיצוייהון מנו משריתא עד דשלימו: (י) ויהוה כד שלימו
כל גברי מניחי קרבא למטת מנו עמא: (י) ומליל יי עמי למימר:

היו ונודעים אותם והולכים: (ט) היתה צם. למחר ולהיום נתוך ו'
כזה שלא יגרנו לבניסם עוד להעצב צמדבר: (טז יז) ויהי כאשר תנו
וכו'. וירצה ה' אלי וגו'. אבל ושלוח המרגלים ע"כ לא נאמר צפרטה וידבר
אלא ויאמר ללמדך שכל ל"ח שנה שהיו ישראל נזופים לא נתיחד עמו הדבור
בלשון חנה פנים אל פנים וישב הדעת ללמדך שאין השכינה שורה על
הנביאים אלא צעזעל ישראל: אנשי המלחמה. נמן כ' שנה היונחים צלצל:

לאמר : (י) אתה עבר היום את גבול
 מאב את ער : (י) וקרבת מול בני עמון
 אלה תצורם ואלה תתגר בם כי לא אתן
 מארץ בני עמון לך ירשה כי לבני לוי
 תתיה ירשה : (כ) ארץ ירפאים תחשב
 את ההוא רפאים ישבו בה לפני
 והעמנים יקראו להם ומזמים : (כ) עם
 גדול ורב ורם בענקים וישמדם יהיה
 מפניהם וירשם וישבו תחתם : (כ) באשר
 עשה לבני עשו הישבים בשעיר אשר
 השמיד את ההרי מפניהם וירשם
 וישבו תחתם עד היום הנה : (כ) והעניים
 הישבים בהצרים עד עזה בפתרים

תרגום אונקלוס

(י) את עבר יומא דין ית תחום מאב ית לחית : (י) ותקריב
 לקביל בני עמון לא תצור עליהון ולא תתגרי למעבד עמון קרב
 ארי לא אתן מארע בני עמון לך ירתא ארי לבני לוי יביתא ירתא :
 (כ) ארע גבריא מתחשבא אף היא גברין יתיבו בה מלקדמין ועמנא
 : דן להון חשבני : (כ) עם רב וסבי תקיף בגבריא ושיעינן יי מן
 קרמיהון ותריבינן ויתיבו באתרהון : (כ) פטא די עבד לבני עשו
 דיתבון בשעיר די שיצי ית חוראי מן קרמיהון ותריבינן ויתיבו
 באתרהון עד יומא דרין : (כ) וענאי דיתבין פדפיח עד עזה קסומקאי

(י) אתה עובר היום את גבול וקצת מול בני עמון. ונכאן
 טאך ענון לנד נפון : (כ) ארץ רפאים תחשב. ארץ רפאים נחשבת אף היא
 לפי שהרפאים ישבו בה לפנים וקראו להם ומזמים : (כ) והעניים
 (20)

היצאים מכפתר השמידם וישבו תחתם :
 (כ) קומו סעו ועברו את נחל ארנן ראד
 נתתי בידך את סיהון מרד חשבו
 האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו
 מלחמה : (כ) היום הזה אהל תת פחדך
 ויראתך על פני העמים תחת כל השמים
 אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך :
 (כ) ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל
 סיהון מלך חשבון דברי שלום לאמר :
 (כ) אעברה בארצך בדרך בדרך אלך

תרגום אונקלוס

דנפקו מקפומקאי שיציאונן ויתיבו באתרהון : (כ) קמו מולו ועברו
 ית נחלא דארנן חזי דמסרית בידך ית סיהון מלכא דחשבון אמורא
 ונת ארעיה שרי לתרכותיה ותתגרי למעבד עמיה קרב : (כ) יומא
 דרין אשרי למתן זעבד דחלתך על אפי עממיא די תהות כל שמאי
 די ישמעון שמעך ויועין ויתברון מן קדמך : (כ) ושלחית אנדרי
 מטבר קדמות לות סיהון מלכא דחשבון פתנמי שלם למטר :
 (כ) אעבר בארעך באורחא באורחא אויל לא אסמי ליטינא ולשטאלא :
 (כ) עבורא בכספא תובין לי ואיכול וציא בכספא תתן לי ואשתי

היוצאים בחללים וגו'. עוים ופלטתים הם שעוהם הם נחשבים כספר יוסב
 טנא חושט סרבי פלטתים העזתי והאשדודי והאשקלוני והגתי והעקרוני
 והעוים [יהושע י"ג] ונפשי השבעה שבעה אצרהם לאצונך לא יכלו
 ירחל להוליך ארלם עידי והנאחי עליהם כפתורים והשוידים וישנו מחת
 ונכשו אדם ונותרים לקחתם עידי [חולין ט"ז] : (כ) תחת כל השמים.
 לנד שעוהה הנה לנשה ציוס ונחנות עונ [מענית ז' וע"ז כ"ה] [ס"ח
 סיהון] ונדע הדבר תחת כל השמים : (כ) ונודר קדמות. אף על פי
 טלנזוי הנקרא לקרא לסיחון לשלום לנודתי ונודר סיני מן הסודר שקדמה

לא אסור ימיו ושמואל: (כט) אכל בכסף
תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי
ישתיתי רק אעברה ברגלי: (כט) באשר
עשו לי בני עשו הישבים בשעיר
המואבים הישבים בער עד אשר אעבר
את הירדן לאהרן אשר יהוה אלהינו
נתן לנו: (ל) ודא אבה סיון מלך השבון
העברנו בו כיהקשה יהוה אלהיך את
רוחו ואמץ את לבבו למען תתן בידך
פיהם הוה: ס ששי (ל) ויאמר יהוה אלי
ראה החלתי תתן לפניך את סיון ואת

תרגום אונקלוס

לחוד אעבר ברגלי: (כט) פמא די עברו לי בני עשו דיתבין בשעיר
ימאבי דיתבין בלחית עד די אעבר ית ירדנא לארעא די יי אלהנא
יתיב לנא: (ל) ולא אבא סיון מלכא דחשבון למשבקנא למעבר
בתחמייה ארי אקשי יי אלהך ית רוחיה ואתקף ית לביה בדיל
למסרה בידך בימא הרין: (ל) ואמר יי לי חזי דשריתי למסור
קדשך ית סיון וית ארעיה שרי לתרבותיה למירת ית ארעיה:

ועולם כשנא הקב"ה ליחנה לישראל חזר אותה על עשו וישועאל וגלוי
לפניו שלא יקבלו ואע"פ כן פתח להם בשלום אף אני קדושתו את סיון
בדברי שלום. ד"ח מונדנר קדושתו עמד ליהודי שקדושתו לעולם יכול היום
בשלום צדק אחד ולברוך את הוולגים אלא שלחתי מן הוולגים אל פרעה
לאמר שלא את עוני צמחון: (כט) כאשר עשו לי בני עשו. לא לענין לעבור
את הרגל אלא לענין מוכר אוכל ומים: עד אשר אעבור את הירדן. מוכר
על אעברה צארך: (ל) החילותי חס לפניך. כפה שר של אזוריים שלמעלה
חמא רגליו של מוסק וקדושו על לווארו: (ל) ולא סיון. לא שלח בשל

יב
ארצו החל לשלש לך שנת את ארצו: (כ) ויצא
סיון לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה
הצה: (כ) ויתגהו יהוה אלהינו לפנינו
נגד אתו ואת בנינו ואת כל עמו:
(ל) ונגדך את כל עיריך בעת ההוא
ונחרם את כל עיר מתם ודלגשים ודמף
לא השארנו שריד: (ל) רק הבהמה בנותנו
לנו ושלד הערים אשר לקדנו: (ל) מער עד
אשר על שפת נחל ארנן והעיר אשר
בנחל ועד הנלעד לא היתה קריה אשר
שובה ממנו את הכל נתן יהוה אלהינו
לפנינו: (ל) רק אל ארץ בני עמון לא

תרגום אונקלוס

בניו ק
(כ) גפס סיון לקדמונא הוא וכל עמיה לאנחא קרבא ליהן:
(כ) ומסרה יי אלהנא קדמנא ומחנא יתיה וית בגויה וית פל עמיה:
(ל) וכבשנא ית פל קרוי בערנא חמא וגמנא ית פל קרוי גכריא
וישיא ומפלא לא שארנא משויב: (ל) לחוד בעירא פונא לנא
יעדי קרויא די כבשנא: (ל) מערעד די על ביה נחלא דארנן נקראת
די בנחלא ועד גלעד לא הות קראת די תקיפת סננא ית פולא מסר
יי אלהנא קדמנא: (ל) לחוד לארעא בני עמון לא קריבתא פל ביה
עוב לעזור לו ללמדך שלא היו לריכס זה לזו: (ל) ואח צנוה בניו כתיב
שהיו לו בן צבור כמותו: (ל) וחס. אנסים. צדחת סיון נאמר צונו לו
לסון ציה סחיתה חנינה עליהם וצוים איש לו וכשנאו לנא: עוב כבר היו
שבעים ונאלים וסיתה צוים צעי הם ונקרעין ומשליכין צהנא וצדדים ולא
נטלו כי אם כסף וחס לכך נאמר צונו לו לסון צוין כך נדרש בכפרי
[כפ' וישב ישראל בטתים צמדכ כ"ח]: (ל) כל יד נחל יצוק. כל אלא נחל
יצוק: וכל אשר לזו ס' אלהינו. שלא לכבוש הקמנו:

קִרְבַּת כָּל־יָד נִחַל יַבֵּק וְעָרֵי הַחֵר וְכָל
אֲשֶׁר־צָוָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: ג (ב) וְנִפְן וְנַעַל
הַרְדּוֹ הַבְּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מִלֶּדְ-הַבְּשָׁן
לְקִרְאֲתָנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה
אֲדָרְעִי: (ג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל־תִּירָא
אֹתוֹ כִּי בִידְךָ נִהְיֵי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ
וְאֶת־אֶרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ
לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבּוֹן:
(ד) וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַם אֶת־עֹג
מֶלֶךְ הַבְּשָׁן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְנִבְהוּ עַד־
בְּדַתִּי הַשְּׂאוֹר־לוֹ שָׂרִיד: (ה) וְנִגְדַּבְרָ אֶת־
כָּל־עָרָיו בְּעַת הַהוּא לֹא הָיְתָה קְרִיָּה
אֲשֶׁר לֹא־דִקְחָנוּ מֵאֲתָם שְׂשִׁים עֵיר כָּל־

תרנום אונקלוס

נחל יבקא וקרני טורא וכל די פקד יי אלהנא :

ג (א) ואת פנינא וסליקנא אורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקרמתנא
הוא וכל עמיה לאנחא קרבא לאדרעי : (ב) ואמר יי לי לא
תדחל מניה ארי בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעביד
ליה כמא די עבדתא לסיחון מלכא דאמוראה די יתיב בחשבון :
(ג) ומסר יי אלהנא בידנא אף ית עוג מלכא דמתנן וית כל עמיה
ומסנחיה עד דלא איש אר ליה משויב : (ד) וכבשנא ית כל קרוי

ג (ה) ונפן ונעל כל דר לפון הוא ילייה (ו) אל מירא : אורו. ונסיחון
לא הוהך לונר אל מירא אורו אלל ויטיירא סיה ונשה שלל מענוד לו
זכות טעיה לאזיהס סנאמר ויבא הפלטי [בראשית י"ד] והוא עוג : (ד) חבל
ארנב. וחרנווינו זיה פלך חרכנא וראימי חרוס ירוכלני במגלת חסדי

חָבַל אֲרָנָב מִמַּלְכַת עֹג בְּבִשָּׁן: (א) כָּל־
אֱלֹהֵי עָרִים בְּצִרְתָּ חוּמָה גְבוּחָה דִלְתִיב
וּבְרִיחַ לְבַד מְעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד:
(ב) וְנִחְרַם אֹתָם כְּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן
מֶלֶךְ חֻשְׁבּוֹן הַחֵרִם כְּדִעִיר מֵתָם הַנְּשִׁים
וְהַטָּף: (ג) וְכָל־הַבְּהֵמָה וְשִׁלַּל הָעָרִים
בְּזוּזָנוּ לָנוּ: (ד) וְנִקַּח בְּעַת הַהוּא אֶת־
הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִנְּחַל אֲרָנָן עַד־הַר חֶרְמוֹן:
(ה) צִידֹנִים וְקִרְאֹי לְחֶרְמוֹן שְׂרִיז וְהָאֱמֹרִי
יְקִרְאוּ־לוֹ שְׂנִיר: (ו) כָּל־עָרֵי הַמִּישֵׁר וְכָל־
הַגְּלָעַד וְכָל־הַבְּשָׁן עַד־סֻדְכָה וְאֲדָרְעִי

תרנום אונקלוס

בעדנא דהיא לא הות קרוא די לא נסיבנא מנחן שתין קרוין כל
פית פלך מרכנא מלכותא דעוג במתנן : (א) כל אליו קרוין פריבן
מקסן שור דלהין דשין ועברין בר מקרוי פצחיא דסניאין לחרא :
(ב) ונמנא יתחון כמא די עבדנא לסיחון מלכא דחשבון נמנא ית
כל קרוי נבריא נשיא ומסלא : (ג) וכל בעירא וערי קרויא בנא לנא :
(ד) ונסיבנא בעדנא דהיא ית ארעא מיד תרון מלכי אמוראה
די בעברא דירדנא מנחלא דארנן עד סורא דחרמון : (ה) צידנאי
קרן לחרמון שריז ואמוראי קרן ליה שור תלנא : (ו) כל קרוי מישרא

קורא פלסין חרכוכין למדיי חבל ארנוס הפרכיא היכל מלך כלומר סהולכות
נקראת על שנים וכן את הארנוס דמלכיס אלל היכל מלך הרנו פקח בן
רעוליס לפקמיה בן מנחס למדיי סכך נקראת סס האפרכיא : (ה) מערי
הפרכי. פרווח ופמווח בלל חוונה וכן פרווח טשז ירוסליס [זכריה ב'] :
(ו) חרס. טעון סוס טלך וכלוס : (ט) מיד. נכסות : (ט) נידנים יקרו

עָרֵי מַמְלַכֶּת עֹג בְּבֶשֶׁן: (ב) כִּי רָקֵעוּג
מִלֶּךְ הַבֶּשֶׁן נִשְׂא מִיָּתֵר הַרְפָּאִים הַנְּה
עָרְשׁוּ עָרֶשׁ בְּרוּל הֵלֵה הוּא בְּרַבַּת
בְּנֵי עֲמֹן תִּשַׁע אַמּוֹת אֲרָבָה וְאַרְבַּע
אַמּוֹת רְחֹבָה בְּאַמַּת־אִישׁ: (ג) וְאַת־
הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשֶׁנוּ בְּעַת הַהוּא מֵעַרְעַר
אֲשֶׁר־עַל־נְחַל אֲרֹנָן וְחֲצֵי הַר־הַגִּלְעָד
וְעָרֵי נְתַתִּי דְרָאוּבֵנִי וְלִגְדֵי: (ד) וְיִתֵּר
הַגִּלְעָד וְכָל־הַבֶּשֶׁן מִמְּלַכֶּת עֹג נְתַתִּי
לְחֲצֵי שְׂבַט הַמְּנַשֶּׁה כָּד חֶבֶל הָאָרְנָב

תרגום אונקלוס

וכל גלעד וכל מתנן עד סלבה ואדערי קרוי מלכותיה דעוג במתנן:
(ב) ארי לחוד עוג מלכא דמתנן אשכאד מישאר נבריא הא ערשיה
ערשא דפרזלא הלא היא ברבית בני עמון תשע אמה ארבה וארבע
אשין פותיה באמת מלך: (ג) ונת ארעה הדיא יריתנא בעידנא הדיא
משלער די על נחלא דארנן ופלגות טירא דגלעד וקרואי יהבית
לשבטא דראובן ולשבטא דגד: (ד) ושאר גלעד וכל מתנן מלכותא

הארמון וגומר. וזנקוס אחר הוא אומר ועד הר טיחון הוא
חרמון הכי לו חרבעה טווח למה הולכו ליכתב להגיד שנת
ארץ ישראל שהיו חרבעה מלכות ונחפלות ככך זו אומר על שני יקרא
זו אומר על שני יקרא: טכיר. הוא שלג זלטון אשכנז וזלטון כנען:
(ה) ויהי הרפאים. שהרגו אורפל והזריו צעטמות קנים והוא פלט
ין המלחמה שנאמר ויצא הפלטי זהו עוג: באמת איש. באמת עוג: (ו) והא
אלך הזאת. האומר למעלה ונחל חרמון ועד הר חרמון: ירשנו צעם
היה. ומעורב אשר על נחל חרמון. אינו מוזכר לראשו של מקרא אלא
לקופו על נחתי לראו בני ולגדי אכל לענין ירושה עד הר חרמון היה:
(ז) והוא יקרא ארץ רפאים. היא אותה שנסתי לאזרהם: סוף הספר וצבול
(26)

לְכָל־הַבֶּשֶׁן הַהוּא יִקְרָא אֲרֶץ רְפָאִים:
(ז) וְאִיר בְּיַמְנֵשָׁה לָקַח אֶת־כָּל־חֶבֶל
אֲרָנָב עַד־גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמְעַכְתִּי וַיִּקְרָא
אֹתָם עַל־שְׁמוֹ אֶת־הַבֶּשֶׁן חוֹת יִאִיר עַד
הַיּוֹם הַזֶּה: שְׁבִיעִי (ח) וְלִמְכִיר נְתַתִּי אֶת־
הַגִּלְעָד: (ט) וְלִרְאוּבֵנִי וְלִגְדֵי נְתַתִּי מִן־
הַגִּלְעָד וְעַד־נְחַל אֲרֹנָן תּוֹךְ הַנְּחַל וְגַבֵּל
וְעַד יַבֵּק הַנְּחַל גְּבוּל בְּנֵי עֲמֹן:
(י) וְהָעֲרֵבָה וְתִירְהֵן וְגַבֵּל מִבְּנֵי עֲמֹן וְעַד
יָם הָעֲרֵבָה יָם הַמֶּלַח תַּחַת אֲשֶׁר־הָיָה
הַפְּסָגָה מִזְרַחָה: (יא) וְאַצּוּ אֹתְכֶם בְּעַת
הַהוּא לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לְכֶם אֶת־

תרגום אונקלוס

דעוג יהבית לפלגות שבטא דמנשה כל בית פלך טרכונא לכל
מתנן הוא יתקרי ארע גבריא: (ז) יאיר בר מנשה נסיב ית כל בית
פלך טרכונא עד תחום גשורא ואסקירוס וקרא יתהן על שמה ית
מתנן פסרני יאיר עד ימא דרין: (ח) ולמכיר יהבית ית גלעד:
(ט) ולשבטא דראובן ולשבטא דגד יהבית מן גלעד ועד נחלא דארנן
מן נחלא ותיחמא ועד יבקא דנחלא תחומא דבני עמון: (י) ומישרא
ידדנא ותיחמיה מגינסר ועד ימא דמישרא ימא דמלחא תחות משפך
דרטתא טדינחא: (יא) ופקדית יתכון בעדנא הדיא למימר יי אלהבון

כל הסבל ועוד מעבר לשפתו כלומר עד ועד צבלל ויותר ונחלן: (י) ומכרת.
מעבר הירדן המערבי היא ונחלת בני גד מעבר הירדן מזרחי ונפל צבוללס
רוחב הירדן כנגדם ועוד ג. מעבר שפתו עד כרת חסו שנאמר והירדן וצבול
הירדן ומעבר לו: (יא) ואלו אהכס, לבני ראובן וגד היה מוצר: לפני
(27)

הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תַּעֲבֹרוּ
לִפְנֵי אַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־בְּנֵי־חֵיל׃
(ט) רַק גְּשִׁיכֶם וּמִשְׁפְּכֶם וּמִקְנֵכֶם יֵדְעֵתִי
כִּי־מִקְנֶה רַב לָכֶם יֵשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר
נָתַתִּי לָכֶם׃ מִפְּטִיר (כ) עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה׃
לְאַחֵיכֶם כְּכֶם וַיֵּרְשׁוּ גִמְזֵיהֶם אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן וּשְׁבַתָּם אִישׁ לְרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי
לָכֶם׃ (כא) וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי בְּעַת הַזֹּאת
לֵאמֹר עֵינֶיךָ הִרְאֵת אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשֵׁנֵי הַמַּלְכִּים הָאֵלֶּה כֵּן
יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל־הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה
עֹבֵר שָׁמָּה׃ (כב) לֹא תִירָאוּ כִּי יְהוָה

תרגום אונקלוס

וְהִיב לָכֵן יָת אַרְעָא הָדָא לְמִירְתָּהּ מַזְרִין תַּעֲבֹרוּן קָדָם אַחֵיכוֹן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כָּל מַזְרֵי חֵילָא׃ (ט) לְחֹד גְּשִׁיכוֹן וּמִשְׁפְּלִיכוֹן וּבְעִירְכוֹן יֵדְעָא
אִרִי בְעִיר סְגִי לָכֵן יִתְבוֹן פְּקוּדֵיכוֹן דִּי יְהִיבִית לָכֵן׃ (כ) עַד דִּי יִנְיַח׃
לְאַחֵיכוֹן פְּתִיכוֹן וּרְתוֹן אַף אֵינּוֹן יָת אַרְעָא דִּי יִתְאַחְבּוּן יְהִיב לְהוֹן
פַּעֲבָרָא דִּירְדְנָא וְתַתְּבוֹןן כְּבַר לִירוּתְמִיָּה דִּי יְהִיבִית לָכֵן׃ (כא) וְיָת
יְהוֹשֻׁעַ פְּקִדִית בְּעִירְגָא הָהִיא לְמִימְרָ עֵינֶךָ חֹזָאן יָת כָּל דִּי עֵבֶר׃
אַלְהָכוֹן לְתִרְוִין מְלִכֵיָא הָאֵלִין כֵּן יַעֲבִיד׃ לְכָל מַלְכוּתָא דִּי אַתָּה עֹבֵר
לְתַמָּן׃ (כב) לֹא תִתְחַלְוִן מַחֲוֹן אִרִי יִתְאַחְבּוּן מִימְרֵיהּ יִנְיַח לָכֵן׃

אֲחִיכֶם. הֵם הֵיוּ הוֹלְכִים לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַלְמוֹנָה לְפִי שְׁהִיו גְּזוּרִים וְחִיזִים
טוֹפִלִים לְפָגִיעָם שְׁמַנְרָ וְטִיךְ זְרוּעַ אֶף קִדְקֵד [דְּנָרִים ל'ג]:

חסלת פרישת אלה הדברים:

אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַגִּלְחָם לָכֶם׃ ס ס ס
(כג) וְאַתְחַנֵּן אֶל־יְהוָה בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר׃
(כד) אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת
אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזֹקָה
אֲשֶׁר מִי־אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
כְּמַעֲשֵׂיךָ וּכְגִבּוֹרְתֶךָ׃ (כה) אֲעַבְרֶה־נָא
וְאִרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן הַהַר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבָּנוֹן׃

תרגום אונקלוס

(כג) וְצִלִּיתִי קָדָם יִתְעִירְגָא הָאֵל לְמִימְרָ׃ (כד) יִתְאַחֲזִים אֶת שְׁרִיתָא
לְאַחְזָא יָת עַבְדְּךָ יָת רַבּוּתְךָ וְיָת יָדְךָ תְּקִיפְתָא דִּי אַתָּה הוּא אֱלֹהָא
דְּשִׁכְנִיתְךָ בְּשָׁמַיָא מְלַעֲלָא וּשְׁלִיט בְּאַרְעָא וְלִית דִּי עֵבִיד בְּעַבְדְּךָ
יְכַנְבְּרוּתְךָ׃ (כה) אֲעֹבֵר כַּעֲוִן יָת אַרְעָא מִבְּתָא דִּי בְּעֵבֶרָא דִּירְדְנָא

(כג) וְאַתְחַנֵּן אֶין מַחֲוֹן כְּ"ו אֵלֵּל" וּמַחֲוֹת חֲסֵם אֵע"פִּי שֵׁשׁ לַסֵּס לְגִדְיָקִי לְתַלְמוֹת
וּנְעֻשֵׂיִס הַטּוֹבִים אֶין מְנַקְסִים מַחֲוֹת הַטּוֹקִים אֵלֵּל מַחֲוֹת חֲסֵם לְפִי שְׁמַנְרָ
לוֹ וּמַחֲוֹת אֵת אֲשֶׁר אֲחֹן [שְׁמוֹת ל'ג] אֲחִיר לוֹ כְּלָשׁוֹן וְחַתְּקָן. ד"א זֵה אֲחֵד
יַעֲשֶׂרָה לְטוֹבוֹת שְׁנַקְרָחַת תַּפְּלָא כְּדִלְחָא כְּסַפְרֵי׃ כַּעַם הַהוּא. לְאַחַר שְׁכַנְשַׁתִּי
אֶכְךָ סִיחֹן וְעוֹב דְּנִיחֵי שְׁמַח הוֹסַר חַדְרָ׃ לְאַחֵר. זֵה אֲחֵד מִנְּיָ וּמְקוּמוֹת
שְׁמַנְרָ מַחֲוֹת לְפָנֵי הַטּוֹקִים אֵינִי מִינִיךְ עַד שְׁמוֹדֵעֵנִי אֵם מַעֲשֶׂה שְׁאֵלְתִי אֵם
לְלוֹ [סַפְרֵי]: (כד) ה' אֵלֵהִים. רְחוּם דְּדִין׃ אֲחֵה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת אֵת
עַבְדְּךָ. פַּחַח לְחִיּוֹת עוֹנֵד וּמַחְפֻּלָּל אֵע"פִּי שְׁמַנְרָה גִזִּירָה אֲחִיר לוֹ מִוּיךְ לְמַדְחֵי
שְׁמַנְרָה לִי וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי [שְׁמוֹת ל'ג] וְכִי חוֹפֵס הֵייתָ כִּךְ אֵלֵּל לְפַתּוֹחַ
פַּחַח טַיִי הֵיִת חֲלוּי לְהַחְפֻּלָּל עֲלֵיִס כְּמוֹ כִן הֵייתִי כְּבוֹד לְעַשׂוֹת עַכְשָׁיו [סס]:

אֵת גְּדֻלָּתְךָ. זוּ מַדַּח טוֹבֵךְ וְכֵן הוּא אֲחִירָה וְעַתָּה יְגַדֵּל נֹא כַח ה' [בְּמַדְרֵי י'ד]:
וְאֵת יָדְךָ. זוּ מַדַּח שְׁהִיֵּס פְּטוּסֵה לְכָל צִלְ עוֹלָם׃ הַחֲזֹקָה. שְׁמַחַת כּוֹזֵס
כְּמַחֲוִים אֵת מַדַּח הַדִּין כְּחֹזֵק׃ אֲשֶׁר מִי אֵל וְגו'. אִינְךְ דּוֹמֵה לְמַלְךְ כְּשֶׁר
דַּחַם טַיִס לוֹ יוֹעֲלִין וּכְנַקְתְּדִרְוִין הַטּוֹמְחִין בִּידוֹ כְּשֶׁרוֹסֵה לְעַשׂוֹת חַדְרָ וּלְעַבְרָ
עַל מַדְחֵיהּ אֲחֵה אֶין מִי יַעֲשֶׂה בִידְךָ אֵם תַּחֲחֹל לוֹ וּמַחְטָל גִּזְרֵתְךָ. וְלְפִי פְּטוּטוֹ
אֲחֵה חֲלוּת לְהִרְאוֹת אֵת עַבְדְּךָ וּמַחֲוֹת סִיחֹן וְעוֹב כְּדַחְטִיז רַחַם הַחֲלוּת
חַח לְפָנֶיךָ [דְּנָרִים ג'] הַרְאֵנִי מַחֲוֹת ל"א מְלָכִים׃ (כה) אֲעַבְרֶה נֹא

(כ) ויתעבר יהוה בי למענכם ולא שמע
אלי ויאמר יהוה אלי רב־לך אל־תוסף
דבר אלי עוד בדבר הוה: (כ) עלה וראש
הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה
ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבר את־
הירדן הוה: (כס) וצו את־יהושע וחזקוהו
ואמצהו כי הוא יעבר לפני העם הוה
והוא ינחיל אותם את־הארץ אשר

תרגום אונקלוס

טורא טבא הדין ובית מקדשא: (כ) והוה רבו מן קדם יי עלי
בדילכון ולא קבל מני ואמר יי לי מני לך דא תוסף למלא קדמי עוד
בפתגמא הדין: (כ) סק לריש דמתא וזקוף עיניך למערכא ולצפונא
ולדרומא ולמדינתא וחזי בעיניך ארי לא תעבר ית ירדנא הדין:
(כס) ובקד ית יהושע ותקפיהו ואלמחי ארי הוא יעבר קדם עמא הדין
והוא יחסינ יתהון ית ארעא די תחיו: (כט) ויתיבנא בחילתא לקביל
בית פעור:

אין נא חלא לטון נקשה: הסר טעוב סוז. זו ירוסלים: וסלננון. זה בית
המקדש [יונה ל"ט]: (כו) ויתעבר ה' נחנולא חיונה [ספרי]: למענכם.
חסר ברמחס לי וכן הוא חומר וקליפו על מי מדינה וירע למשה צעזרים
[חלים ק"ו]: כב לך. סלא יאמרו הכז כמה קשה והתלמוד כמה סרזן
ונפלי [ספרי]: ד"ח כב לך סרזם וזה שומר לך רב טוב הלפון לך
(כז) וראה צעניך. נקשה ממני וראה את הארץ [דברים ל' ד']: (כח) ונו את
את כלל שנאמר ויחאסו ה' את כל הארץ [דברים ל' ד']: (כח) ונו את
יהושע. על הסרסות ועל המשאלות ועל המדינות: וחזקוהו ואלמחו. בדבריך סלא
יך לבו לומר כסם שנענש רבי עליהם כך קופי ליענש עליהם מצטיחו אני כי הוא
יעבור והוא ינחיל: כי הוא יעבור. אם יעבור לפניהם ינחלו ואם לאו לא ינחלו
וכן אתה מלא כשנלח מן העם אל העי והוא ישב ויכו מהם אנשי העי
ובגו' [יחזקע ז'] וכיון שנפל על פניו אמר לו קום לך [סס] קם לך כחי
אתה הוא העמוד בזוקומך ונשלה את בני לנלחמה למע זה אתה נופל
על פניך לא כך חזיתי למשה רבך אם הוא עובר עונכך ואם לאו

תראה: (כט) ונשב בניא מול בית פעור: פ
ד (ב) ועתה ישראל שמע אל־החקים
וּלְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם
לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיִו וּבְאַתֶּם וַיִּרְשִׁתֶּם אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן
לְכֶם: (ג) לֹא תִסְפּוּ עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי
מְצַוֶּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר
אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם: (ד) עֵינֵיכֶם הִרְאוּ אֶת אֲשֶׁר־
עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל־הָאִישׁ
אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרָי בְּעַל־פְּעוֹר הַשָּׁמַיִם
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מִקְרָבְךָ: (ה) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים
בְּיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם: שני צנח
(ס) ראה ולמדתי אתכם חקים ומשפטים

תרגום אונקלוס

ד (ח) וכען ישראל שמעו לקימא ולדיניא די אגא מלף יתכון למעבר
בדיד דתהון ותעלון ותירתון ית ארעא די יי אלהא דאבהתכון
דייב לכון: (ג) לא תוספון על פתגמא די אגא ספקד יתכון ולא
תמנעון מניחא למפאר ית פקודיא דיי אלהכון די אגא ספקד יתכון:
(ד) עיניכון הוואן ית די עבד יי פפלחי בעלא פעור ארי כל נברא די
הליך בחר בעלא פעור שמייה יי אלהך מבינה: (ה) ואתון דאדברתון
אין עונדין [ספרי]: (כס) וכען בניא גוונור. ונלמדחס לע"א ואף על פי
ועמה ישראל שמע אל החקים והכל מחול לך ואם לא זכיתי
לימחל לי:

ד (כ) לא חוסיפו. כגון חמס פרוסות חסילין חמסח מייך כלולב ושנע
(31)

כַּאֲשֶׁר צִוִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת לְךָ בְּקִרְבִּי
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
(א) וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻמַּתְכֶם
וּבִנְיַתְכֶם לְעֵינֵי הַעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת
כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עֲמַחְכֶם
וּנְכוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה: (ב) כִּי מִיָּנֹי גָדוֹל
אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קָרְבִים אֵדֹו כִּי־הוּא
אֵלֵהֵינוּ בְּכָל־קָרְאֵנוּ אֵלָיו: (ג) וּמִיָּנֹי גָדוֹל
אֲשֶׁר־לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּל־
הַיּוֹם: שְׁנֵי כְמוֹל (ד) רַק הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמְרֵם
נַפְשֶׁךָ מְאֹד פִּן־תִּשְׁכַּח אֶת־הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ וּפְנֵי־סוּרוֹ מִלְּבַבְךָ כִּד

תרגום אונקלוס

בְּדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהִיכוֹן קִימִין פּוֹלְכוֹן יוֹמָא דִּין: (א) חַזִּי דְאֵלִיפִית
יִתְכוֹן קִימִין וְדִינִין כְּמָא דִּי פִקְדִי יי אֱלֹהֵי לַמְעַבְדִּין בְּנֵי אֲרַעָא דִּי
אֲתוֹן עֲאֲלִין לְתַמְנִין לְמִרְתָּהּ: (ב) וְתַמְרוֹן וְתַעֲבְדוֹן אֲרִי הִיא חֻמַּתְכוֹן
וּסְכַלְתְּנוֹתְכוֹן לְעֵינֵי עַמְמָא דִּי יִשְׁמְעוּן יֵת כָּל קִימָא הָאֲלִין וְיִמְרוֹן
לְחוּד עִם חֻקִּים וּסְכַלְתוֹן עֲמָא רַבָּא דִּין: (ג) אֲרִי מָאן עִם רַב דִּי לִיה
אֱלֹהָא קָרִיב לִיה לְקַבְּלָא צְלוֹתֵיהּ בְּעִידִין עֲקָתֵיהּ כִּי אֱלֹהֵנָא בְּכָל עִידִין
דְּאֲנַחְנָא מְצַלִּין קְדַמּוּהִי: (ד) וּמָאן עִם רַב דִּי לִיה קִימִין וְדִינִין קִשְׁיִמִין
כָּל אֲוִרְתָא דִּיא דִּי אָנָּא יְהִיב קְדַמִּיכוֹן יוֹמָא דִּין: (ה) לְחוּד אֲסַמְרֵם

לִיזִית וְכֹן לֹא תִמְרַעְכוֹן [טז]: (א) וְשִׁמְרַתְכוֹן זֵו מַשְׁתָּהּ: וְעַשְׂתִּים כְּמַשְׁמַעוֹ:
כִּי הִיא חֻמַּתְכוֹן וּבִינְתַכְכוֹן וְכוּ'. כִּי אֲתוֹן תַּחֲסֵב חֻמַּתְכוֹן וּכְבוֹנִים לְעֵינֵי הַעַמִּים.
(ה) חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים לְדִיקִים הַגּוֹיִם וּמִקְוֹנִיִּים: (ז) רַק הַשְּׁמֵר לָךְ פִּן תִּשְׁכַּח

י
הדברים ד ואתחנן
יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתֶּם לְבַנְיָךְ וּלְבַנֵּי בְנֵיךָ:
(א) יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּחַרְבִּי בְּאָמַר יְהוָה אֵלַי הִקְהַל־לִי אֶת־
הָעָם וְאִשְׁמַעֵם אֶת־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן
לִירְאָה אֶת־יְהוָה כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים
עַד־הָאָרְמָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן:
(ב) וְתִקְרְבוּן וְתַעֲמְדוּן תַּחַת הַהָר וְהַהָר
בְּעַר בָּאֵשׁ עַד־לֵב הַשָּׁמַיִם חֶשֶׁךְ עָנָן
וְעֶרְפֶּל: (ג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלֵיכֶם מִתּוֹךְ
הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים וְתַמּוּנָה
אֵינְכֶם רֹאִים וְיִלְתִּי קוֹל: (ד) וַיַּגִּד לְכֶם
אֶת־דְּבָרֵי־יְהוָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת

תרגום אונקלוס

לָךְ וְיַמְר נַפְשֶׁךָ לְחַרָא דִּלְמָא תַּחְנַשְׁוּ יֵת פְּתַנְמִיא דִּי חֻזָּאן עֵינֶךָ וְדִלְמָא
יַעֲדוֹן מְלַבְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְתַהוֹדַעְיִין לְבַנְיָךְ וּלְבַנֵּי בְנֵיךָ: (א) יוֹמָא דִּי
קַמְתָּא קְדָם יי אֱלֹהֵךָ בְּחַרְבִּי בְּדָאֲמַר יי לִי כְּנֹשׁ קְדַמִּי יֵת עֲמָא
וְאִשְׁמַעֲיִנוֹן יֵת פְּתַנְמִיא דִּי יִלְסוֹן לְמַדְחַל קְדַמִּי כָּל יוֹמָא דִּי אֵינּוֹן קִימִין
עַל אֲרַעָא וְיֵת בְּנִידוֹן יִאֲלִסוֹן: (ב) וְקִרְיַבְתוֹן וְקַמְתוֹן בְּשַׁפּוּלֵי סוּרָא
וְסוּרָא בְּעַר בְּאִשְׁתָּא עַד צִיַּת שְׁמַיָא חֲשׂוּכָא עֲנָנָא וְאִמְיַטְתָּא:
(ג) וּמִלִּיל יי עֲבַכּוֹן מְגוֹ אִשְׁתָּא קַל פְּתַנְמִין אֲתוֹן שְׁמַעִין וְדַמּוֹת
לִיתְכוֹן חוּז אֲלֵהוֹן קְלָא: (ד) וַיַּגִּיד לְכוֹן יֵת קִימִיא דִּי בְּקִד יִתְכוֹן

אֶת הַדְּבָרִים. אִז כְּסַלָּא תַּחֲסֵבוֹן אֲוֹתָם וְתַעֲשׂוֹם עַל אֲוֹתָתְכוֹן תַּחֲסֵבוֹן חֻמַּתְכוֹן
וּכְבוֹנִים וְכֹס הַעוֹדוֹתוֹן אֲוֹתָם מִתּוֹךְ כְּסַחָה תַּחֲסֵבוֹן סוּרִים: (א) יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ
מִתּוֹכָהּ עַל מִקְרָא לְמַעַלְתָּהּ מִנּוֹן אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ בְּקוֹרְבֵי
אֲשֶׁר רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת הַלְפָּדִים: יִלְמְדוּן יִלְסוֹן לְעֵלְמִים:

עשרת הדברים ויכתבם על שני לוחות
אבנים: (ז) ואתי צוה יהוה בעת ההוא
לקד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם
אתם בארץ אשר אתם עברים שמה
לרשתה: (ח) ונשמרתם מאד לנפשתיכם
כילא ראיתם כל תמונה ביום דבר יהוה
אלוכם בחרב מתוך האש: (ט) פן
תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל
סמל תבנית זכר או נקבה: (י) תבנית
כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור
בנה אשר תעוף בשמים: (יא) תבנית כל
רמש באדמה תבנית כל דגה אשר
המים מתחת לארץ: (יב) ופן תשא עיניך

תרגום אונקלוס

למעבד עשרא פתגמין וכתבינון על תרין לוחי אבניא: (ז) ויתי פקד
די בעדנא דהוא לאלמא יתבון קיטין ודינין למעבדכוון יתרון בארעא
די שמתן עברין תמן למירתה: (ח) ותסתפרון לחדא לנפשתיכון ארי
לא תזיתון כל דמות בימא דמליל יי עפכוון בהורב מנו אשתא:
(ט) דלמא תתפלון ותעבדון לכוון צלמא דמות כל צורא דמות דכר
או נקבא: (י) דמות כל בעירא די בארעא דמות כל צפר נדמא די
פרח באויר רקיע שמיא: (יא) דמות כל ריחשא די בארעא דמות כל
גוני די בימא מלרע לארעא: (יב) ודלמא תוקף עינך לשמיא ותחיו

למדון. ילספון לחריס: (יג) ולוחי לוח ס' ללמד לחכס. תורס
כנע"ס: (יד) פסל. לורס: (טו) ופן תשא עיניך. להסתכל בדבר ולפח לז
(84)

יח
השמימה וראית את השמש ואת הירח
ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת
והשתהוית להם ועברתם אשר חלק
יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל
השמים: (כ) ואתכם לקח יהוה ויוצא
אתכם מבור הברזל ממצרים להיות לו
לעם נחלה כיום הזה: (כא) ויהוה התאנק
בי עלי דבריכם וישבע לבלתי עברתי את
הירדן ודבלתי בא אל הארץ השוכה
אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה: (כב) כי
אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את
הירדן ואתם עברים וירשתם את הארץ

תרגום אונקלוס

ת שמשא וית סידרא וית פוכביא כל חילי שמיא ותמעין ותספור
לחון ותפלחיונון די זמן יי אלהך יתחון לכל עממיא די תחות כל
שמיא: (כ) ויתכוון קריב יי לרחלמיה ואפק יתכוון ספורא דפרזולא
ספצרים למחוי ליה לעם אחסנא פיומא דרין: (כא) ימן קדם יי הוה
רבו עלי על פתגמיכון וקיים גדיל דלא למעבר ית ירדנא ובריל דלא
למיצל לארעא סבתא די יי אלהך ירב לך אחסנא: (כב) ארי אגא
סאית בארעא דרא לית אגא עבר ית ירדנא ואתון עברין ותיריתון ית

כטעות אחריס: אשר חלק להם. להאיר להם. ד"ל ללוחות. לא ונתן
ולשעות אחריסם חלל הסליקס דצברי הסליסס לטודס מן העולם [מגילת
ס'] וכן הוא אומר כי החליק אליו צעיריו לנולד עונו לשנוא [הסליס ל"י]:
(כ) זכור. כור הוא כלי שנוקקים בו את הזכר: (כא) השאנק. נחמלל
רובו: על דצריכס. על אודותיכם על עסקיכם: (כב) כי אנכי מת וגו'.

הטובה הזאת: (כג) השמרו לכם פן-
תשכחו את-ברית יהוה אלהיכם אשר
ברת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת
כל אשר צוה יהוה אלהיך: (כד) כי
יהוה אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: (כה)
כי-תוליד בנים ובני בנים וגושתם
בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת
פל ועשיתם הרע בעיני יהוה-אלהיך
להכעיסו: (כו) העידתי בכם היום את-
השמים ואת-הארץ כי-אבד תאבדון
מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את-

תרגום אונקלוס

ארעא טבא דהא: (כג) אסתרו לכו דלמא תתנשו ית קמא די
אלהכו די גור עמכו ותעברון לכו עלם דמות פולא די פקדך
אלהך: (כד) ארי יי אלהך מיטביה אשא אכלא הוא אל קנא:
(כה) ארי תלדון בגין ובני בגין ותעסקון בארעא ותחבלון ותעברון
עלם דמות פולא ותעברון דכיש קדם יי אלהך לארעא קדמוהי:
(כו) אסרהית פכו וימא דין ות שמיא ות ארעא ארי מיכד תיכדון

זכני עוצר. ונאחר סווא ותיכין יעזור אלא חף ענוותי חניס עוזרים:
(כג) תמונה כל. תמונת כל דבר: אשר לוך ה' אשר לוך שלח
לפסות: (כד) אל קנא. ונקא לנקס אנפרד"ונט זלע"ז ונחמרס על רגוז
לספרע תעובדי ע"א: (כה) ונוטנס. רמו להס טיגלו ווינה לסקו סוונה
נאלת וחנטיס וטניס טנס כננין ונוטנס [סנהדין ל"ה] והוא הקדים
והגלס לסקו סוונה נאלת וחנטיס וסקדים שמי טניס לונוטנס כדי שלח
תיקייס זחס כי אד תלדון וזו סנאנר ויסקוד ה' על הרעס ויביאה
חליגו כי ליק ה' חליגו [דניאל ט'] לוקה עשה עונו סוחר להביאה שמי
טניס לפני וננט: (כו) העודתי זכס. חני וזוויניס לסויה עדיס סהחריתי זכס:
(38)

היורין שמה לרשתה לא-תאריכו ימים
עליה כי השמר תשמדון: (כז) והפיץ
יהוה אתכם בעמים ונשאתם מתי
מספר בגוים אשר ינהג יהוה אתכם
שמה: (כח) ועבדתם-שם אלהים מעשה
ידי אדם עץ ואבן אשר לא-יראון ולא
ישמעון ולא יאבדון ולא יריחו:
(כט) ובקשתם משם את-יהוה אלהיך
ומצאת כי תדרשנו בכל-לבבך ובכל-
נפשך: (ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים
האלה באחרית הימים ושבת עד-יהוה
אלהיך ושמעת בקלו: (לא) כי אל רחום
יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא

תרגום אונקלוס

בפריע מעל ארעא די אתון עברין ית ירדנא תמן למירתה לא תורכו
ימין עלה ארי אשתיצאה תשתיצון: (כז) ויבדר יי יתכו ביי עמטיא
ותשתיצון עם דמנין בעמטיא די ידבר יי יתכו לתמן: (כח) ותפלחון
תמן לעמטיא פלחי טעותא עובד די אנשא אעא ואבנא די לא
חון ולא שמעין ולא אכלין ולא פרחין: (כט) ותתבעון טתמן ית
דחלתא דיי אלהך ותשכח ארי תבעי מן קדמוהי בכל לבך ובכל
נפשך: (ל) פד ייעוק לך וישכחוך פל פתגמיא האלין בסוף ימיא
יתחוב לדחלתא דיי אלהך ותקבל למיטריה: (לא) ארי אלהא דתמנא

(כח) ועזרתם טס אלהים. כמרגונו ונאחזם עוזדים לעוזדיהם כאלו חסם
עוזדים להס: (לא) לא ירפך. מלסחיק כך צדיק ולטון לא ייעך לטון
לא יפעיל סוף לס ימן כך רפיון לא יפריס סוףך טאלנו וכן סחזי ונל
(37)

ישבה את-ברית אבתיך אשר נשבע
להם: (ב) כי שאל-נא לימים ראשנים
אשר-היו לפניך למן-היום אשר ברא
אלהים אדם על-הארץ ולמקצה השמים
עד קצה השמים הנהיה כדבר הגדול
הזה או הנשמע במהו: (ג) השמע עם
כל אלהים מדבר מתוך-האש באשר-
שמעת אתה ויחי: (ד) או הנסה אלהים
לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות
באתת ובמופתים ובמלחמה ובד

תרגום אונקלוס

אלהך לא ישכניך ולא יחבליך ולא יגשי ית קיטא דאבתך
די קים להון: (ב) ארי שאל בען לוימא קדמאי די הו קדמך לטון
ימא די ברא על אדם על ארעא ולמסיפי שמאי ועד סיפי שמאי
ההוה בפתגמא רבא הדין או האשתמע דכתיב: (ג) השמע עמא קל
ממא דיי ממיל מנו אשתא פמא די שמעת את ואתקים: (ד) או
גסין העבד לאתגלאה למפרק לית עם מנו עם בגיסין באתין

ארפנו [עיר ג] טלא נקד ארפנו. כל לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל
והתפעל כמו הרפה להם [מלכים ז ד] הן לה רפיון הרף מנני [דברים
ט]. התרפה ונני: (ב) לויים ראשונים. על ימים ראשונים: ולחקה
השמים. וגם טאל לכל הכרואים אשר נקלה אל קלה זהו פשוטו ומדעו.
עליו על קומתו של אדם שתינה ען הארץ עד השמים [תגינה י"א]
והוא השיעור עליו אשר נקלה אל קלה: הנחיה כדבר הגדול הזה. ונחו
הדבר הגדול השמיע עם וגו': (ד) הנסה אלהים. הכי עשה נקים טוב
אלוה ללא לקחת גוי וגווי. כל הה"ן הללו תמימות הן לכך נקודות הן
בחקק פחה הנחיה השמיע השמיע הנסה: בנכות. על ידי נכונות אודיעם
בדומותיו כגון הספאל עלי [שמות ח] אם אורכל לעשות כן טרי זה נסיון
(89)

הזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים
ככל אשר-עשה לכם יהוה אלהיכם
במצרים לעיניך: (ב) אתה הראת לדעת
כי יהוה הוא האלהים אין עוד מלבדו:
(ג) מן השמים השמיעך את-קלו ליסרך
ועל-הארץ הראך את-אשו הגדולה
ודבריו שמעת מתוך האש: (ד) ותחת
כי אהב את-אבתיך ויבחר בזרע אתרו
ויצאך בפניו בכחו הגדל ממצרים:
(ה) להוריש גוים גדלים ועצמים ממך

תרגום אונקלוס

במופתין ובקדמא ובידא תקיפא ובדעא מרמא ובחננין ובדבין ככל
די עבד לבון יי אלהכון במצרים לעיניכון: (ב) את איתחזיתא לטידע
ארי יי היא אלהים לית עוד בר מניה: (ג) מן שמאי אשמעך ית קל
מימריה לאלפותך ועל ארעא אחוץ ית אשתיה רבתא ופתגמא
שמעת מנו אשתא: (ד) וחלף ארי רחים ית אבתך ואתרעי בגדיהון
פתרהון ואפקך במימריה בחיליה רבא ממצרים: (ה) לתרכא שמיין

בארות. כסיונין להאמין שהוא טלוחו של מקום כגון מה זה צידך [סס]
ד': וננופתים. הם נפלות טהבול עליהם נכות מופלות: ובעלמעה.
נים טלוחר כי ה' נלחם להם [סס י"א]: [ה] הלאה. כהרגונו איתחזיתא
כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם טבעה ריקעים וכסם טקיע את סעלינו'
כך קרע את התחמונים וראו שהוא ימידי לכך נאמר אהם הלאה לדעם:
[ג] ותסת כי אהב. וכל זה תחת אשר אהב: ויוליאך שפניו. כאלו
הונחניו בנו לפניו טלוחר ויטע עלאך האלהים הסולך וגו' וילך מלחמייהם
[סס י"ד] ד"ח ויוליאך בפניו צפני אבותיו כמה טלוחר נד ארועה עשה
פלא [מהלים ע"ה] ואל תחנה על טהכירם בלשון ימידי טהדי כפנס בלשון
ימידי ויבחר בזרעו אחריו: [ה] מנך שפניך. סקסרו חדעשו לסודיש

מפניך להביאך לתת לך את ארצם
 נחלה ביום הזה: (ט) וידעת היום והשבת
 אלהי לבבך כי יהוה הוא האלהים בשמים
 ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד:
 (י) ושנרת את חקיו ואת מצותיו אשר
 אנכי מצוה היום אשר ייטב לך ודבנית
 אחריו ודמען תהיך ימים עלי האדמה
 אשר יהוה אלהיך נתן לך כל הימים: פ
 שלישי (טו) או יבדיל משה שלש ערים
 בעבר הירדן מזרחה שמש: (טז) לנס
 שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי
 דעת והוא לא שגא לו מתמל שלשם
 ונס אל אחת מן הערים האל וחי:

תרגום אונקלוס

ורבין ותקיסין טג מן קדמך לאעלותך למתן לך ית ארעהון אחסנא
 כזמא דרין: (ט) ותידע יזמא דין ותתוב ללבך ארי יי הוא האלהים
 דשכינתיה בשמיא מלעילא ושליש על ארעא מלרע לית עוד בר
 מניה: (י) ותמר ית קיטוהי וית שקדוהי די אנא מפקיד לך יזמא דין
 די ייטב לך ולבנה בתרה ובדיל דתוריק יזמין על ארעא די יי אלהך
 יהיב לך כל יזמא: (טו) ככן אפריש משה תלת קרוין בעברא דירדנא
 מדגא שמישא: (טז) למערוק לתמן קטולא די קטול ית חבריה בלא
 טרעיה והוא לא סגי ליה מאתמלי ומקדמוהי ויערוק לתרא מן קרויא

מפניך גוים גדולים ועלונים ונוך: כיום הזה, כאשר אתה רואה היום.
 (נו) אז יבדיל, כהן לנחיות חד לדבר שיבדילם ואף על פי שאין קולמות
 עד שיבדלו אותן על ארץ כנען אשר נטה ונזח שאפשר לקיימה שקיימה
 (40)

(ג) את בצר במדבר בארץ המישר
 לראובני ואת ראמת בגלעד לגדי ואת
 גולן בכשן למנשי: (ד) ואת התורה
 אשר שם משה לפני בני ישראל:
 (ה) אלה העדות והחקים והמשפטים
 אשר דבר משה אל בני ישראל בצאתם
 מצרים: (ו) בעבר הירדן בגיא מול
 בית פעור בארץ סיחן מקד האמרי
 אשר יושב בחשבון אשר הבה משה
 ובני ישראל בצאתם מצרים: (ז) ויירשו
 את ארצו ואת ארץ אעוג מלך הכשן
 שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן
 מזרח שמש: (ח) מערער אשר על שפת

תרגום אונקלוס

האלין ויתקום: (ג) ית בצר במדברא בארע מישראל לשבטא דראובן
 וית ראמות בגלעד לשבטא דגד וית גולן במתנן לשבטא דמנשה:
 (ד) ואת אוריתא די סדר משה קדם בני ישראל: (ה) אליו סהדותא
 וקיימא ודיגיא די מליל משה קדם בני ישראל במיפקוהון ממצרים:
 (ו) בעברא דירדנא בחילתא לקביל בית פעור בארע סיחון מלכא
 אמוראא די יתב בחשבון די מחא משה ובני ישראל במיפקוהון ממצרים:
 (ז) ויריתו ית ארעיה וית ארע עוג מלכא דמתנן תרין מלכי אמוראא

[מכות ט'] : בעבר הירדן מזרחה שמש. צלוהו עבר טעמאס של ירדן:
 מזרחה שמש. לפי שהוא דבוק נקודים ר"ש צמטף מזרחה של שמש ונקום
 זמיחה שמש: (ג) ואת סהורס. זו סהורס עמיד לכדור אחר פדסס זו:
 (ד) אלס סהורס אשכ דכר. סס סס אשכ דכר צלחסס אונלרס קור וסלחס
 (41)

נחל ארזן ועד-הר שאן הוא הרמון :
 (ט) וכל הערבה עבר הירדן מזרחה ועד
 ים הערבה תחת אשדת הפסגה : פ רביעי
 ה (6) ויקרא משה אל-כל ישראל ויאמר
 אלהם שמע ישראל את-הקיום ואת-
 המשפטים אשר אנכי דבר באזניכם
 היום וקמדתם אתם ושמרתם לעשתם :
 (3) יהיה אלהינו כרת עמנו ברית בחדב :
 (ג) לא את-אבותינו כרת יהוה את-
 הברית הזאת כי אתנו אנחנו אלה פה
 היום בלגנו היום : (ד) פנים | בפנים דבר
 יהוה עמכם בהר מתוך האש : (5) אנכי

תרגום אונקלוס

די בעברא דירדנא מדגח שמשא : (ט) מעורר די על ביה נחלא
 דארזן ועד מורא דשיאון הוא הרמון : (ט) וכל מישראל עברא דירדנא
 מדגחא ועד ימא דמישראל תחת משפך מרמתא :
 ה (6) וקרא משה לכל ישראל ואמר להון שמע ישראל ית קומיא
 וית דיניא די אנא ממליל קדמיכון יומא דין ותלפון יתרון
 ותשרון למעברדון : (3) " אלהנא גור עמנא קים בחורב : (4) לא עם
 אבהתנא גור " ית קומא דהון אלהן עמנא אנחנא אלין הכא יומא
 דין בולנא קומין : (7) ממלל עם ממלל מליל " עמכון במורא מנו
 אשתא : (8) אנא הויתי קאים בין מימרא דיי ובייכוון פעירנא החיא
 להם בערבות עולז אשר בעבר הירדן סהור בנזרח שהעבר הסני סיה
 זבערב :
 ה (ג) לא אח אבותינו. כלכד כרת ס' וגוונר. כי אתנו. פנים בפנים
 (82)

עמד בין יהודה וביניכם בעת ההוא
 להגיד לכם את דברי יהוה כי יראתם
 מפני האש ולא עליתם בהר לאמר : ס
 לציבור (4) אנכי יהוה אלהיך אשר
 הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים :
 (1) לא יהיה לך אלהים אחרים על-
 פני : (2) לא תעשה לך פסל | כל-תמונה
 אשר בשמים | ממער ואשר בארץ
 מתחת ואשר במים | מתחת לארץ :
 (5) לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי
 אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבות
 על-בנים ועל-שלשים ועל-רבעים
 לשנאי : (6) ועשה חסד לאלפים לאהבי

תרגום אונקלוס

להוציא לכון ית פתגמא דיי ארי דחלפון מן קדם אשתא ולא סלקתון
 בטורא פד אמר : (1) אנא " אלהך די אפקתך מארעא דמצרים מבית
 עבדותא : (2) לא יהוי לך אלהא אחרון פד מני : (3) לא תעבד לך
 עלם כל דמות די בשמיא מלעילא ודי בארעא מלרע ודי במיא
 מלרע לארעא : (5) לא תסגוד להון ולא תפלהון ארי אנא " אלהך
 אל קנא מסער חובי אבהן על בנין מרדון על דר תליתאי ועל דר
 רביעאי לשנאי פד משלמין בניא למחשי בטר אבהתדון : (6) ועבד
 א"ר זכיה כן אנור ושה אל חלפון חני ונטעה אחכס על לא דבר
 כהך שהסר זור עושה בין הנוכח ללוקח הרי הלוקח עלונו יודער עונכס :
 (6) לאנכ. מוכס על דבר ס' עונכס בטר ומתוך השם לאנור אנכי ס' ואנכי
 עוונתנן ס' וביניכס : (7) על פני. כלל וקוס אשר חני סס וחס כל העולם
 (82)

ולשמרי מצותו: ס (b) לא תשא את-
שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה
את אשר ישא את-שמו לשוא: ס
(3) שמור את-יום השבת לקדשו כאשר
צוה יהוה אלהיך: (ג) ששת ימים תעבד
ועשית כדמלאכתך: (ד) ויום השביעי
שבת ויהוה אלהיך לא תעשה כל-
מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך
ואמתך ושורך וחמורך וכל-בהמתך
וגרך אשר בשעריך למען ינוח עבדך
ואמתך כמך: (טו) וזכרת כי-עבד
היית ובארץ מצרים ויצאך יהוה אלהיך
משם ביד חזקה ובזרע גמילה על-כך צוה

מצותי ק' תרגום אונקלוס

טיבו לאלפי דרין לרחמי ולגמרי פקדי: (b) לא תימי בשמא דיי
אלהך למגנא ארי לא יזכי יי ית די יימי בשמיה לשקרא: (3) טר
ית יומא לשבתא לקדשותיה פטא די פקדך יי אלהך: (ג) שתא
יומין תפלה ותעבד כל עבדתך: (ד) ויומא שביעאה שבתא קדם יי
אלהך לא תעבד כל עבדתא את ובך ובתך ועבדך ואמתך ותורך
וחמורך וכל בערך וגורך די בקרך פדיל דינח עבדך ואמתך פורתך:
(טו) ותדבר ארי עבדא הויא בארעא דמצרים ואפקך יי אלהך מתמן
בידא תקיפא ובדעא מרממא על פן פקדך יי אלהך למעבד ית יומא

ד'א'ל זכ וכן סלמי קיים: עשרה הדברות כנר פירסתים: (3) טוור. ונראשנות
הוא אוור זכור שיהם דבזור אחר ונחיה אהת כאלערו ונשויעה אהת
נשעו [נכילתא]: כאשר נוך. קודם מהן חורס צנרה [שבת פ"ז]: (טו) חכמה
(44)

כג הדברים ה ואתחנן
יהוה אלהיך לעשות את-יום השבת: ס
(ט) כבד את-אביך ואת-אמך כאשר
צוה יהוה אלהיך למען יאריכון ימך
וקמען ייטב לך על האדמה אשר יהוה
אלהיך נתן לך: ס (י) לא תרצח: ס
ולא תנאף: ס ולא תגנב: ס ולא תענה
ברעה עד שוא: ס (יב) ולא תחמד אשת
רעה: ס ולא תתאוה בית רעה שדהו
ועבדו ואמתו שורו וחמורו וכל אשר
לרעה: ס חמישי (יג) את-הדברים האלה
דבר יהוה אל-כל-קהלכם בדרך מתוך

תרגום אונקלוס

לשבתא: (ט) יקר ית אביך וית אמך פטא די פקדך יי אלהך פדיל
דיוזכון יומך ובדיל דייטיב לך על ארעא די יי אלהך יתב לך:
(י) לא תקטול נפש: ולא תגוף: ולא תגנב: ולא תסחיד פחברך
סדרותא דשיקרא: (יב) ולא תחטיד אמת חברך ולא תירוג בית
חברה חקליה ועבדיה וישראל תוריה וחמוריה וכל די לחברך: (יג) ית
פנתמיא האליו מליל יי עם פל קהלכון בסורא מנו אשתא עגנא
ואמימתא קל רב ולא פסק ובתבינון על תרין לוחי אבניא ויהבינון

כי עזד היית וגו'. על מנת כן פדלך שחיה לו עזד ומשמור ונלוחיו [סנהדרין
כ"א]: (ט) כאשר נוך. חף על כבוד אז ואם נלטוו צנרה סאלור טס טס
לו חק וויספנו [שמות ט"ז]: (י) ולא תחפך. חין לטון ניאוף אלא כאלה
חיס: (יב) לא תחלוה. לא תירוג חף הוא לטון חנדה כנוו חונד לנוראה
[בראשית ז'] דנחרגווינון דנרגג לנחוי: (יג) ולא יסף. ונחרגווינון ולא פסק
לפי שנהג שזר ודם אינו יכול לדבר כל דבריו כנטינה אחת ולכרד להפיק
וידע הקצ"ה אינו כן לא היה פוסק ונשאל היה פוסק לא היה ווסיקף)
פי קולו חזק וקיים לעולם. דבר אחר לא יסף לא הוסיקף להראות בלוחו
(45)

האש העני והערפל כול גדול ולא יסר
ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי
(ב) ויהי כששמעכם את הקול מתוך החשך
וההר בער באש והתקרבון אלי כל ראשי
שבטיכם וקניכם: (כ) והאמרו הנה ראנו
יהוה אלהינו את כבודו ואת גדלו ואת
קלו שמענו מתוך האש היום הנה ראנו
כי ידבר אלהים את האדם ויהי: (כג) ועתה
למה נמות כי תאכלנו האש הנדלה
הזאת אסירספיים אנחנו לשמע את קול
יהוה אלהינו עוד ומתנו: (כד) כי מי כל
בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר
מתוך האש כמנו ויהי: (כה) קרב אתה

תרגום אונקלוס

לי: (א) והוה כששמעכון ית קלא מגו השוכא ומורא בעיר באשתא
וקרבתי ליתי כל רישי שבטיכון וסביכון: (ב) ואמרתון הא אחונו
י אלהנא ית יקריה וית רבותיה וית קל מימריה שמענא מגו אשתא
ימא הדין חונוא ארי מתמליל מן קדם יי עם אנשא ומתקיים:
(ג) וכען למא נמות ארי תכלינא אשתא רבתא הדא אם מוססין
אנחנא למשמע ית קל מימרא דיי אלהנא עוד מיתין אנחנא: (ד) ארי
טאן כל בשרא די שמע קל מימרא דיי קימא דמליל מגו אשתא
כותנא ואתקיים: (ה) קרב את ושמע ית כל די יימר יי אלהנא ואת
מונני: (ו) ולא חדבר אלינו. הסתם זה כפי כקנח סנלענתי עליס
ורפיתס אח ידי כי רחמי סניכס חרדיס לסחקרב חליו מלסנס וכי לא
סיה יפס לכס ללמוד ופי סנזורה ולא ללמוד ונני:

פד
ושמע את כל אשר יאמר יהוה אלהינו
ואת הדבר אלינו את כל אשר ידבר
יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו:
(כ) וישמע יהוה את קול דבריכם
בדברכם אלי ויאמר יהוה אלי שמעתי
את קול דברי העם הזה אשר דברו
אליך היטיבו כל אשר דברו: (כ) מי
יתן והיה לבכם זה להם ליראה אתי
ולשמר את כל מצותי כל הימים למען
יטב להם ודבניהם לעלם: (כ) לך אמר
להם שובו לכם לאהליכם: (כ) ואתה פה
עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה
והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו
בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה:
(כ) ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה

תרגום אונקלוס

תמליל עמנא ית כל די ימליל יי אלהנא עמך ונקבל ונעביד:
(א) ושמעי קדם יי קל סתנטיכון כמלכותכון עמי ואמר יי לי שמעי
קדמי ית קל סתנטי עמא הדין די מלילו עמך אתקינו כל די מלילו:
(ב) לויי דייהי לבא חדין לחון למרחל קדמי ולמטר ית כל פקדוי כל
זמנא בדיל דיטב לחון ולבניחון לעלם: (ג) אויל ותימר לחון טובו
לכון למשנטיכון: (ד) ואת הוי קאים קדמי ואמליל עמך ית כל
ספקידתא וקימא ודינא די תלמינו ויעבדון בארעא די אנא ודיב
לחון למרתה: (ה) ותשרון למעבד כמא די פקיד יי אלדבון יתכון

אלהיכם אתכם לא תסרו ימין ושמאל:
(ב) בכל הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם
אתכם תלכו למען תחיון וטוב לכם
והארבתם ימים בארץ אשר תירשון:
(ג) ונאת המצוה החקים והמשפטים
אשר צוה יהוה אלהיכם ללמד אתכם
לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה
לרשתה: (ד) למען תירא את יהוה אלהיך
לשמר את כל חקתיו ומצותיו אשר אנכי
מצוה אתה ובנך ובן בנך כל ימי חייך
ולמען יארכו ימיה: (ה) ושמעת ישראל
ושמרת לעשות אשר יטב לך ואשר
תרבון מאד באשר דבר יהוה אלהי
אבתיה לך ארץ ובת חלב ודבש: פ

תרגום אונקלוס

לא תסטון לימינא ולשמאלא: (ב) בכל ארעה די פקיד יי אלהבון
יתכון תחבון בריל דתיחון ויישב לבון ותזכרון ימין בארעה די תירתון:
(ג) ודא תפקידתא קימיה ורביא די פקיד יי אלהבון לאלפא יתבון
למעבד בארעה די אתון עברין תמן למירתה: (ד) בריל דתרחל
קדם יי אלהך למטר ית כל קימוחי ופקודוהי די אנא מפקד לך את
יבך ובר בקך כל ימי חייך ובריל דיתרכון וזמך: (ה) ותקבל ישראל

ו (ד) ה' אלהינו ה' אחד. ה' סהוא אלהינו עתה ולא אלהי האומות ע"א
הוא עתיד להיות ה' אחד שנאמר כי אז אהפוך אל עניים שפה צדוק'
קדוש כולם בשם ה' [לפניה ג'] ונאמר צדוק סהוא יהיה ה' אחד ושמו אחד
(48)

(א) שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד:
(ב) ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך
ובכר... נפשך ובכר... מאדך: (ג) ותיר
הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום
על לבבך: (ד) ושננתם לבניך ודברת בם
בשבתך בביתך ובילכתך בדרך

ע' ובתי ר' ובתי

תרגום אונקלוס

ותמר למעבד די ייטב לך ודי תסגון לחדא קמא די מליל יי אלהא
דאבהתך לך ארעה עבדא חלב ודבש: (ג) קביל ישראל יי אלהנא
יי חד: (ד) ותרחם ית יי אלהך בכל לבך ובכל נפשך ובכל נכסך:
(ה) ויהוון שתגמיה האליון די אנא מפקד לך וזמא רין על לבך:
(ו) ותתנינן לבנך ותמליל בהון במתבך בביתך ובסדך בארעה

[זכריה י"ד]: (ה) והסנת. עשה דבריו עתה כי אינו דומה עושה מאסנה
לעושה מיראה העושה אלל רבו מיראה כסהוא מטרית עליו מנישו וסולך לו
[ספרי]: ככל לבבך. כשני ירדך. דבר אחד ככל לבבך שלא יהיה לבך חלוק
על המקום [סס]: וככל נפשך אפי' הוא נוטל חס נפשך: וככל מאדך. ככל
ומנוכך יש לך אדם שמונו חזיו עליו מנופו לכך נאמר ככל מאדך [זכריה
כ"ד]. ד"א ככל מאדך ככל מדה ומדה שמווד לך זין צמדה טובה זין צמדה
פוענעו' וכן דודו הוא אומר כום יעוועה אשא וגו' [ספרי קפ"ו] למה
ויגון אמלא וגו' [סס]: (ו) וסיו סדברים. ומהו הסהנה וסיו סדברים סאלה
שמוחך כן אדם עניו כהקב"ה ומדבק דרכיו: [ספרי]: אשר אנכי מנוד
היום. לא יהיה צעניק כדיוטגמא ישנה שפין אדם סופנה אלל כחדם סהכל
רנין לקראחה [סס]. דיוטגמא מוח סאלך הנאה צמכת: (ז) וסננתם.
לשון חזון הוא סיהו ומחודדים צפין אדם יסאלך אדם דבר לא סהא נרין
לגוננם זו אלל אומר לו מיד: לבניך. אלל סהלמדיים מלינו ככל מקום
סהלמדיים קרויים צנים שנאמר צנים אחס לה' אלטיכס ודברים י"ד] ואומר
צני סנצויים אשר צניה אל [מלכים ז' ז'] וכן צחקו סלנו מורה לכל
יסחל וקראס צנים שנאמר ועתה צני אל סהלו [ד"ה ז' כ"ט] וכסס
סהלמדיים קרויים צנים שנאמר צנים אחס לה' אלטיכס כך סנצ
קרוי אז שנאמר אזני אזני רכב ישראל וגומר [מלכים ז' ז']:
ודברת צס. סלא יהא עיקר דנוכך סלא צס עפס עיקר ואל
Tom. V. 4 ד (49)

וּבְשֹׁכֵבָהּ וּבְקוֹמָהּ: (ט) וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת
 עַל־יְהוָה וְהָיוּ לְטֹטְפוֹת בֵּין עֵינֶיהָ:
 (ט) וּכְתַבְתֶּם עַל־מִזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: ס
 שְׁשִׁי (י) וְהָיָה כִּי־יָבִיֹאֲךָ וַיְהוּה אֱלֹהֶיךָ אֵל־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתֹּיךָ לְאַבְרָהָם
 לְיִצְחָק וְלִיעֶקֶב לְתַת לְךָ עָרִים גְּדוֹלוֹת
 וְשָׂבַת אֲשֶׁר לֹא־בָנִיתָ: (ב) וּבְתִים מְלֵאִים
 כֶּל־טוֹב אֲשֶׁר לֹא־מְלֵאתָ וּבִרְתַּח הַצְּבוֹבִים
 אֲשֶׁר לֹא־חֻצַּבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־
 נִמְעַתָּ וְאָכַלְתָּ וּשְׁבַעְתָּ: (ג) הַשְּׁמַר לָךְ פֶּן־
 תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךָ מֵאֶרֶץ

חרגום אונקלוס

וּבְשֹׁכֵבָהּ וּבְקוֹמָהּ: (ט) וְחַקְּמִינוּ לֵאמֹר עַל יָדְךָ וַיְחַן לְחַסְלִין בֵּין
 עֵינֶיךָ: (ט) וְחַקְּמִינוּ עַל מֵאִין וְחַקְּמִינוּ כִּסְיִי בֵּיתְךָ וּבְתֹרְעָךָ:
 (י) וַיְחִי אֲרִי יְעֲלִיגָךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַרְעָא דִּי קִיָּים לְגַבְתָּךְ לְאַבְרָהָם
 לְיִצְחָק וְלִיעֶקֶב לְמִתָּן לָךְ קְרוֹוִין וְכִבְדוֹ וְשִׁכְנוֹ דִּי לֹא בָנִיתָ: (ב) וּבְתִין
 קְלֹן כָּל טוֹב דִּי לֹא מְלֵיתָ וּגְבוֹבִין חַסְלִין דִּי לֹא סִסְלֵיתָ כְּרָמִין וְזֵיתִין
 דִּי לֹא נִצְבַּתָּ וְיָבִיבֹל וְתִשְׁבַּע: (ג) אִסְמַר לָךְ דְּלֵמָּא תַחְנַשִּׁי יַיָּה

חטטס טפל [כסרי]: ופפפן. יכול אמילו טכנ צפני סוס ח"ל ונקווען
 יכול אפי' עומד צפני חליל' ח"ל צנמך צמין וכלמך כדך וך' ארץ דניס
 אורס און טניס חון קינס [חס]: (ט) וקשרתם לאות על ידך. אלו חסילין
 טכרוט: וטו למוספות צן עיניך. אלו חסילין טכראט ועל סט חון
 פנטיס' נקרו טוספות טע פכפני טמיס פח באפריקי טמיס: (ט) מזוזה
 זימך. עתה כתיב טאן גיך אלא אסת: ופפפריך. לרבות טערי הלכות
 טצרי טערוט טערי טיכוס [עטס י"ט]: (ב) טכזיס. לפי טסו עוקס
 טרין וקלטיס טפל ט' לטון טמיס: (ג) טמיס טמיס. כטרוט טמיס

מִצְרִים מִבֵּית עֲבָדִים: (י) אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ תִירָאוּ וְאֵתוֹ תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹ תִשְׁבַּע:
 (י) לֹא תִלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי
 הָעַמִּים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֶיכֶם: (ט) כִּי אֵל קָנִיא
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקַרְבְּךָ פֶּן־יַחַרְהֵ אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בָּךְ וְהַשְׁמִיךְ מֵעַל פְּנֵי הָאֱדֹמִים: ס
 (ט) לֹא תִגְסוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּאֲשֶׁר
 נְסִיתֶם בְּמִסְפָּה: (י) שְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת־
 מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעַד־תֵּי וְחָקֵי אֲשֶׁר
 צִוָּךְ: (ס) וְעֲשִׂיתָ הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה
 לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּבָאתָ וִירְשַׁתָּ אֶת־
 הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה

חרגום אונקלוס

דהלמא ד"י די אפקה מארעא דמצרים מבית עבדווא: (י) ית
 אלקה תדחל וקדמוהי תפלה ובשמייה תתקיים: (י) לא תהבון פתח
 מעות עממיא טפעות עממיא די בסחרניבון: (ט) ארי אל קנא
 אלקה שכנימיה בינך דלקא יתקף רוגזא ד"י אלקה בך וישכינך מעל
 אפי' ארעא: (ט) לא תגסון ית "י אלקהבון כמא די נסיתון פנסימא:
 (י) טמר תמרון ית פקודיא ד"י אלקהבון וסדוהמיה וקמימיה די פקדך:
 (ס) ותעביד דבשר ודמקן קדם "י בריל דייטב לך ותיעול ותירית ית

עזדוהא ענוקוס ססיחס טס עזדים: (יג) ונטנו טכנע. אסיס צך כלי אדוות
 הללו טאחס ירא אט טמו ועוזד אוהו אז צטמו טכנע טעמוך טאחס ירא
 אט טמו חסא זסיר טצנועמך וחס לכו לא טכנע: (י) גאלסי טעמיס
 אטכר טכניוטיס. טוא סדן לכווקיס אלא לפי טאחס רוחס אט טכניוטיך
 חוועיס אחריסס טולך לטזסיר עליחס צוחר: (ט) צוסס. כטילאו
 זונולריס טכוסו צוסיס טנא' סיס ט' צכרכנו [טוונט י"ז]: (י) היטו וסטו.

לאבתיך : (ט) להרהר את כל אביך
מפניך כאשר דבר יהוה : ס (כ) כי
ישאלך בנגד מחר לאמר מה העדת
והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה
אלהינו אתכם : (כב) ואמרת לבנגד עבדים
היינו לפרעה במצרים ויציאנו יהוה
ממצרים ביד חזקה : (כג) ויתן יהוה אותת
ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה
ובכל ביתו לעינינו : (כד) ואותנו הוציא
משם למען הביא אתנו לתת לנו את
הארץ אשר נשבע לאבותינו : (כה) ויצונו
יהוה לעשות את כל החקים האלה
ליראה את יהוה אלהינו לטוב לנו כל

תרנום אונקלוס

ארעא טבתא די קיים יי לאבתיך : (ט) למתבר ית כל בעלי דבך
טן קדמך בטא די מליל יי : (כ) ארי ישאלך ברך מחר למיטר מה
סהרותא יקטיא ודינא די פקד יי אלהנא יתכון : (כב) ותיטר לבך
עבדין הוינא לפרעה במצרים ואסקנא יי מצרים בידא תקיסא :
(כג) ויהב יי אתין וזופתין דברבין ובישין במצרים בפרעה ובכל אנש
ביתיה לעינא : (כד) ויתנא אפיק מתמן בדיל לאעלא יתנא למתן
לנא ית ארעא די קיים לאבתנא : (כה) ופקנא יי למעבר ית כל
קטיא האלין למדחל קדם יי אלהנא דייטב לנא כל ימיא לקיימותנא

זו פסרה לפנים ונשורת סדין : (ט) כאלה דבר וסיכן דבר וסמתי אה
כל טעם וגומר [טס כ"ג] : (כ) כי ישאלך בנגד מחר. יש מחר טהוה אחר

הימים לחיתנו כהיום הזה : (כס) וצדקה
תהיה לנו כישמר לעשות את כל
המצוה הזאת לפני יהוה אלהינו כאשר
צונו : ס שבעי

ז (ב) כי וביאך יהוה אלהיך אלה ארץ
אשר אתה בא שמה לרשתה ונשלנו יום
רבים מפני החתי והגרנשי והאמרי
והכנעני והפרזי והחוי והיבוסים שבעה
גוים רבים ועצומים ממך : (ג) ונתלם יהוה
אלהיך לפניך והפיתם החרם תחרים
אתם לאתכרת להם ברית ולא תחנם :
(ד) ולא תתחתן כם בתך לאתתן לבנו
ובתו לאתקח לבנגד : (ה) כי יסיר אתי

תרנום אונקלוס

פיטא חדין : (כס) וזכותא תהא לנא ארי נטר למעבר ית כל תפקדתא
הרא קדם יי אלהנא בטא די פקדנא :

ז (ד) ארי עלינך יי אלהך לארעא די את עליל לתמן למירתה ויתרף
עמטין סניאין טן קדמך חתאי ורגישאי ואמוראי וכנענאי וסרזאי
וחואי ויבוסאי שבעא עמטין סניאין ותקיסין טנך : (ג) וימסרינו יי
אלהך קדמך ותמך נון גמירא נטר יהוה לא תגור להון קים ולא
תרחם עליהון : (ד) ולא תתחתן בהון בריתך לא תמן לבריה וברתיה
לא תסב לבך : (ה) ארי ימענין ית ברך מבתר פולחני ויפולחון למענת

ז (ו) ושל. לטון שלכם וסחזו וכן ושל סהרול [דברים י"ט] : (ג) ולא
סחכס. לא חתן להם מן אסור לו לאדם לומר כנה נאה ככרי זס [ע"ז]
ל"ג. דבר אחר לא חתן להם סקייס דלרן [יערות י'] : (ה) כי יסיר אה

בְּנֶדֶךָ מֵאַחֲרַי וְעִבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה
אֶת־יְהוָה בְּכֶם וְהִשְׁמִידֶךָ מֵהָרָ: (ס) כִּי־
אִם־כִּבָּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֹתֵיהֶם תִּתְּלוּ
וּמִצִּבְתָּם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵהֶם תִּגְדַּעוּ
וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ: (ו) כִּי־עַם קָדוֹשׁ
אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָחַר וַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר
עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ: (ז) לֹא מֵרַבְּכֶם מִכָּדִי־
הָעַמִּים חָשַׁק יְהוָה בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם כִּי־
אַתֶּם הִמַּעַט מִכָּל־הָעַמִּים: (ס) כִּי־מֵאַהֲבַת

תרגום אונקלוס

עממיא ויתקף ויגזא דיי בכון וישצינג בפריע: (ס) אלהין כרין
תעבדון להון אגוריהון תגרעון וקמתרון תתברון ואשיריהון תקוצעון
ועלמיהון תקורון בגורא: (ו) ארי עם קדיש את קדם יי אלהך בך
אתרעי יי אלהך למהוי ליה לעם חביב מכל עממיא די על אפי
ארעא: (ז) לא מדסגיאין אתון מכל עממיא צבי יי בכון ואתרעי בכון
ארי אתון זעירין מכל עממיא. (ס) ארי מדרחם יי יתכון ומדנטר ית

צנך ונחרי. בנו של נכרי כשישאל את צנך סירי את צנך אשר חלד לו
צנך ונחרי לנדרו טון צנך הנא מן הנכרי קרוי צנך [קדושין ס"ה] חלל
מן צנך הנא מן הנכרית אינו קרוי צנך אלא צנה שהרי לא נאמר על צנה
לא תקח כי תקיר את צנך ונחרי אלא כי יסיר את צנך וגומר:
(ה) מנזחותיהם. של צנין: ונלזתם. אמן אחת: ואשריהם. חילנות שבוזין
אותן: ופקיליהם. פקילים ללנוים: (ז) לא מרובכם. כפשוטו. ונדרשו
לפי שאין אחס ונגדילים עלמייכם כשאינו משפיע לכם טובה לפיכך חשק
בכם: כי אחס המעט. הוועטין עלמייכם כגון אשרכם שאמר ואנכי עפרי
ואפרי [בראשית י"ח] וכגון ונשם ואהרן שאמר ונחמו מה [שמות ט"ו] לא
כנזכרנאלר שאמר חזמה לעליון [ישעיהו י"ד] וקנחרינ שאמר מי בכל אלקי

יְהוָה אֶתְכֶם וּמִשְׁמְרוּ אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם הַזֶּה יִהְיֶה אֶתְכֶם בְּיַד
חֹזֶקָה וַיִּפְדֶּךָ מִבֵּית עֲבָדִים מִיַּד פְּרַעֲזָה
מִקְדֵי־מִצְרַיִם: מפטיר (ט) וַיִּדְרַעַת כִּי־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֹׁמֵר
הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאַהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו
לְאַדְרָךְ דָּוָר: (י) וּמִשְׁלַם לְשֹׁנְאָיו אֶל־פְּנֵיו
לְהֶאֱבִידוֹ לֹא יֵאָהֵר לְשֹׁנְאוֹ אֶל־פְּנֵיו יִשְׁקֶם
לוֹ: (יא) וְשֹׁמְרַת אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים
וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם
לַעֲשׂוֹתָם: פ פ פ

מצותיו ק' תרגום אונקלוס

קיימא די קיים לאבנתכון אפיק יי יתכון בידא תקיסא ופרקא מבית
עבדותא מידא דפרעה מלכא דמצרים: (ט) ותידע ארי יי אלהך הוא
אלהים אלהא מהימנא נטר קימא וחסדא לרומחוי ולנמרי פקודחוי
לאלפי דרין: (י) ומשלם לשנאוהי טבון דאינון עבדין קדמוהי פחיהון
לאובדיהון לא מאחר עובד טב לשנאוהי טבון דאינון עבדין קדמוהי
פחיהון משלם להון: (יא) ותמר ית תפקדתא וית קמיא וית דיניא

הארות [טס לב] וחירס אמר אל אני ונשע אלהים ישנתי [יחזקאל כ"ח]:
כי אחס הוועט. הרי כי ונשע נלסון דהא: (ח) כי ונלסנה ה. הרי כי
ונשע נלסון אלא לא ונרובכם חשק ה' נכס. אלא ונלסנה ה' אחס:
ונשמרו את השבועה. ונחמת שמרו את השבועה: (ט) לאלף דור. ולסנן
הוא אמר לאלפים [דברים ה'] כלן שהוא סמוך אלל לסומרי מלותיו
העושין ונלסנה הוא אמר לאלף ולסנן שהוא סמוך אלל לאוהביו העושין
נלסנה שסכרס יותר גדול הוא אמר לאלפים: אוהביו. אלו העושין
ונלסנה: ולסומרי מלותיו. אלו העושין עירסא: (י) ונשלם לשנאויו אל
פניו. כחיו ונשלם לו גמולו הטוב כדי להאזינו מן העולם הזה: (יא) סייס

(י) והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יהוה אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך: (יא) ואהבה וברכה ורחמים וברכה פרי בטנה ופרי אדמתה הננה ותירשה ויצהרה שגרה אלפיה ועשתרת צאנה עד האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך: (יב) ברוך יהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך: (יג) והסיר יהוה ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שגאיך:

תרגום אונקלוס

די אנא מסקד לך יומא דין למעברדון: (י) ויהי חלף די תקבלון ית דיניא אליו ותשרון ותעברון יתון וישר יי אלהך לך ית קיימא ית חסדא די קיים לאבהתך: (יא) וירחמינה ויברכינה ויסגינה ויברכה ולדא דמעך ואבא דארעה עבודך וחסדך ומשחך בקרי תורף ועדרי ענה על ארעה די קיים לאבהתך למתן לך: (יב) בריך תהי מכל עממיא לא יחי בך עקר ועקרא ובבעיך: (יג) ועדרי יי מנה כל מרעין וכל מכתשי

לעשותם. ולנחך לעולם הנא לטול סכרס: חסלת פרשת ואתחנן: (יב) והיה עקב תשמעון. אם הנות קלות סלרס דס בעקניו תשוועון: וסור ס' ונונר. יסנוור לך הנעחחו: (יג) סגר אלפך. ולדי נקרך סהקנה מנרנה מוועי: עשתרות לנך. מנחס פי' חזירי נשן [סהלס כ"ג] מנחס ס' אן כנו עשתרות קרניס [נראשי י"ד] לטון חוזק ולונקלוס מרנס ועדרי ענך. ורבוטיט אמרו לנחס נקרא סנחס עשתרות סוועטיסות סח בעליהן [סולין פ"ד]: (יד) עקר. סלינו מוליד: (יז) כי סלנר נלננך.

(ח) ואכלת את כל העמים אשר יהוה אלהיך נתן לך לא תחוס עינה עליהם ולא תעבד את אלהיהם כי מוקש הוא לך: (ט) כי תאמר בלבבך רבים הננים האלה ממני איכה אוכל להורישם: (י) לא תירא מהם וזכר תזכר את אשר עשה יהוה אלהיך לפרעה ולכל מצרים: (יא) המסת הגדלת אשר ראו עיניך והאמת והמפתים והיך החזקה והנרע הנטויה אשר הוצאה יהוה אלהיך בך ועשה יהוה אלהיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם: (כ) וגם את הצרעה

תרגום אונקלוס

מצראי בישיא די ידעת לא ישינון בך ויתנינון בכל סנאך: (ט) ותנפר ית כל עממיא די יי אלהך יהיב לך לא תחוס עינה עליהון ולא תפלח ית מעותהון ארי לתקלא יהון לך: (י) דלמא תימר בלבב סניאין עממיא האליו מני אכדין אכול לתרכותהון: (יא) לא תדחל מנהון מדבר תדבר ית די עבר יי אלהך לפרעה ולכל מצרים: (יב) נסין ברבין די חזאן עינה ואתיא ומספתיא וידא תקיסא ודועא מרמסא די אפקך יי אלהך בן עביר יי אלהך לכל עממיא די את דחל מן קדמיהון: (כ) ואף ית ערעיתא יגרי יי אלהך ברוך עד דיברון דאישתארו ודאשמת על כנחך לטון דילמא סוא סלנר נלננך מפני סהס דניס לא אוכל לסוריטס אל סלנר כי לא סירא נחס ולא יסכן לפרטו נחחס מנחר לסונוה סל כי סיפול עליו סוב לא סירא מנחס: (יג) סנכות. נסיונות: סחורות. כנון וסיי לנחס. וסיו לרס ניצטח [סנוות ד']: סנופסיס. סנכות סנופלוות: סיד סחוקה. זס סדנר: וסרוע סנטוסיס. זס סחרכ סל מנחס נכורות: (כ) סלרעה. מין סרץ סחוף ססימה זורקת נחס מרס וסכרססן וסכנסא סף

ישראל יהוה אלהיך בם עד אבד הנשאים
 והנסתרים מפניך: (כ) לא תעריץ מפניהם
 כיהוה אלהיך בקרבך אדגדול וגורא:
 (כא) ונשל יהוה אלהיך את הגוים האל
 מפניך מעט מעט לא תוכל כלתם מהר
 פוהת רבה עליך חית השדה: (כב) ונתנם
 יהוה אלהיך לפניך והמם מהומה גדלה
 עד השמדם: (כג) ונתן מלכיהם בידך
 והאבדת את שמים מתחת השמים לא
 יתיצב איש בפניך עד השמדך אתם:
 (כד) פסילי אלהיהם תשרפון באש לא
 תחמד בסר וזהב עליהם ולקחת לך סן
 תוקש בו כי תועבת יהוה אלהיך הוא:
 (כה) ולא תביא תועבה אל ביתך והיות

תרגום אונקלוס

מן קדמך: (כ) לא תתבר מן קדמיהון ארי יי אלהך שכנתיה בינך
 אקרא רבא ורחילא: (כא) ויתך יי אלהך ית עממי האליון מן קדמך
 זעיר זעיר לא תיכול לשיציהוהון בסרע דלמא תסגי עלך חיות ברא:
 (כב) וימסרינון יי אלהך קדמך וישבישינון שגוש רב עד דישתצונו:
 (כג) וימסר מלכיהון בידך ותובר ית שמקן סמחות שמיא לא יתעמד
 אנש קדמך עד דתשיגי יתהון: (כד) צלמי טעותהון תוקדון בנורא
 לא תחמיד בספא ורהבא די עליהון ותשב לך דלמא תתקל ביה ארי
 מרחק קדם יי אלהך הוא: (כה) ולא תעיל דמרחק לביתך ותחי חרמא
 עיניהם ככ"ו שהיו כסחין סס [סוטה ל"ו]: (כז) סן מרנע עליך חית השדה.
 והלא חס בושין לגורו כל וקום און ונתיחין מן החיה שחמור והית השדה
 השלום לך [איוז ה'] חלל גלוי הים לכפי שעתיד לחסור: (כז) וסעס.

חרם כמהו שקין | תשקצנו ותעב |
 תתעבנו כי חרם הוא: פ
 ח (ב) כל המצוה אשר אנכי מצוה היום
 תשמרון לעשות למען תחיון ורבותם
 ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע
 יהוה לאבותיכם: (ג) וזכרת את כל הדרך
 אשר הוליכך יהוה אלהיך זה ארבעים
 שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת
 את אשר בלבבך התשמד מצותו אם
 לא: (ד) ויענך וירעבך ויאכלך את החמץ
 אשר לא ידעת וקא ידעון אבתיך למען

מצותי ק' תרגום אונקלוס

פתייה שקצא תשקציניה ורחקא תרחקיניה ארי חרמא הוא:
 ח (ב) כל תפקידתא די אנא מסקד לך יומא דין תמרון למעבד בדיל
 דתיחיון ותסגון ותעלון ותירתון ית ארעא די קיים יי לאבכהתכון:
 (ג) ותדפר ית כל ארחא די דברך יי אלהך דגן ארבעין שנין במדברא
 בדיל לענייתך לנשייתך למידע ית די בלבבך התמר שקדוהי אם לא:
 (ד) ועניך ואכפינך ואוכלך ית מנא די לא ידעתא ולא ידעו אבתיך
 בדיל להודעותך ארי לא על לחמא בלחודוהי מתקנים אנשא ארי על
 נקוד קונו כולו לפי שאין מ"ס חסרונה מן חסוד והרי הוא כמו רסס
 אוחס חלל וסנס גלגל עגלתו [ישעים כ"ח] כולו יסוד לפיכך חלוי
 קמ"ץ וחלוי פת"ח כשאר פעל של שלש אותיות:
 ח (ה) כל הנגזר ונדרש אגדה חס הסחלת צמורה גמור שאינה
 נקראת סמורה חלל על סס גומרה שחמור וחס עלמות יוסף אשר העלו
 בני ישראל ונגזרם קצרו ששכס [יהושע כ"ד] והלא ונסה לצרו נחשק
 זסס להעלותם חלל לפי שלא הספיק לגומרה וגומרה ישראל נקראת על
 צמס: (:): השמור מלותיו. שלא תנסאו ולא תסרדו חסריו: (ד) שולפך
 (89)

הוֹדִיעַהּ כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לִבְדוֹ יִחְיֶה
הָאָדָם כִּי עַל-כֹּבֶד מוֹצֵא פִי-יְהוָה יִחְיֶה
הָאָדָם: (ז) שְׁמֵלֶתְךָ לֹא בָלַתָּה מֵעֲלִיד
וְנִגְלָה לֹא בְצַקָּה זֶה אַרְבַּעַיִם שָׁנָה:
(ח) וַיִּדְעַת עַם-דְּבַבְךָ כִּי כֹאשֶׁר יִסַּר אִישׁ
אֶת-בְּנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרֶךָ: (י) וְשִׁמְרֶת
אֶת-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִדְבַר בְּרִית
וְלִירְאָה אֹתוֹ: (י) כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵבִיאֶךָ
אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם עֵינַח
וְתִהְיֶה מַתְּ יֵצְאִים בְּבִקְעָה וּבְהָר: (ט) אֶרֶץ
חַמָּה וְשֹׁעֲרָה וְנִפְּזוֹת אֲנָה וְרַמּוֹן אֶרֶץ-זֵית
שֶׁמֶן וְדָבָשׁ: (ט) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמַסְכַּנֹּת

תרגום אונקלוס

כָּל אֲפֻקוֹת מִיִּמְרָא מִן קִדְמָא יְיָ יְחִי אֲנִישָׁא: (ז) כְּסוּתָךְ לֹא אֲבֵלִיאת
מִנָּךְ וּמִסְאֲנָךְ לֹא יְחִיסוּ דְנִין אַרְבַּעִין שָׁנִין: (ח) וְתִידַע עִם לִבְךָ אֶרֶץ
כְּסֵא דִי מַלְיָךְ גְּבֵרָא לְבָרִיָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ מַלְיָךְ לָךְ: (י) וְתִסַּר יַת סְקוּדִיָּא
דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַדְרַךְ בְּאַרְחוֹן דְּמַקְנִין קְדֻמְהֵי וְלְמַדְרַחַל יְתִיב: (י) אֶרֶץ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ מַעֲלִיף לְאַרְעָא מִכְתָּא אַרְעָא נְגִדָא נַחֲלִין דְּמִיִּין מְפּוּעֵי עֵינָן
וְתִדְוִמִין נִסְקִין בְּכַקְעֵן וּבְשִׁירִין: (ט) אַרְעָא חֲטִיִּין וְשִׁעְרִין וּנְוִסְנִין
וְתִאֲיִנִין וְרַמּוֹנִין אַרְעָא דְוִיתְהָא עֲבָדִין מִשְׁחָא וְהִיא עֲבָרָא דְבָשׁ:
(ט) אַרְעָא דִי לֹא כְּמַסְכִּינֵי תִיכּוּל בְּהָ לְחֵמָא לֹא תַחֲסֹר כָּל מְדַעַם בְּהָ

לא נלחם. ענני כבוד היו שפים בכסותם ונוגלים אותם כמים ונוגלים
ואף קעניסם כנוו עסוי גדלים היה גדל לצונן עונסם כלצום הזה של חוונט
עגל ענו: לא נלקם. לא נכחם כלצק מדרך חולכי ימף טכנליסם נפוחות
(ס) זית שמן. זמים טעופים שמן:

תֹּאכַל-בָּהּ לֶחֶם לֹא-תַחֲסֹר כָּל-בְּהֵמַת אֶרֶץ
אֲשֶׁר אֲבִנֶיהָ בְּרוּל וּמִהַרְרִיָּה תִחְצַב
נַחֲשֶׁת: (י) וְאִכְלֶתָּ וּשְׁבַעְתָּ וּבִרְכַתָּ אֶת-
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַד-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן-
לָךְ: שְׁנֵי (יב) הַשָּׁמֶר לָךְ פְּזִיתְשַׁבַּח אֶת-
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְבִלְתִּי שָׁמֵר מִצְוֹתָיו
וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקְתָּיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצְוֶה תְּהִיִּים:
(יג) פְּזִיתְאֲכַל וּשְׁבַעְתָּ וּבִתִּים טַבִּים תִּבְנֶה
וַיִּשְׁבַּתָּ: (יד) וּבְקִרְךָ וּצְאֲנֶה יִרְבִּין וּכְסָף
וְזָהָב יִרְבֶּה לָךְ וְכָל אֲשֶׁר-לָךְ יִרְבֶּה:
(טז) וְרַם לְבַבְךָ וּשְׁכַחְתָּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
הַמוֹצִיאֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:
(טז) הַמוֹלִיכָה בְּמַדְבָּר אֶת-הַגִּדְל וְהַנּוֹרָא
נַחֲשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וּצְמָאוֹן אֲשֶׁר אֵין-מַיִם
הַמוֹצִיא לָךְ מִמֵּן מַצְוֹר הַיַּחֲקִיִּישׁ:

תרגום אונקלוס

אַרְעָא דִי אֲבִנְהָא מְרוּלָא וּמִסוּדְרָא תַּחֲסוּל נַחֲשָׁא: (י) וְתִיכּוּל וְתִשְׁבַּע
וְתִכְרַךְ יַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל אַרְעָא מִכְתָּא דִי יְהִיב לָךְ: (יב) אֲסַמְרֵךְ לָךְ
דְּלִמָּא תַתְנַשִּׁי יַת דְּחִלְמָא דִּי אֱלֹהֶיךָ בְּרוּל דְּלֹא לְטַסַר סְקוּדוּדֵי וְדִינוּדֵי
וְקִימְהֵי דִי אָנָּא מִפְּקֹד לָךְ יִמָּא דִין: (יג) דְּלִמָּא תִיכּוּל וְתִשְׁבַּע וּבִתִּין
שִׁשִּׁירִין תִּבְנִי וְתַתִּיב: (יד) וְתוֹרְךָ וְעִנְךָ יִסְבּוּן לָךְ וּכְסָפָא וְזָהָבָא יִסְבּוּ
לָךְ וְכָל דִּי לָךְ יִסְבּוּ: (יז) וְיִרִים לְבַבְךָ וְתַחֲלִמָא יַת דְּחִלְמָא דִּי אֱלֹהֶיךָ
דִּי אֲפַקְךָ מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: (טז) דְּדִבְרֶךְ בְּמַדְבָּרָא רַבָּא
וְדִחִלָא אֲתֵר דְּחִטִּין קִלְן וְעַקְרָבִין וּבִית צְחֻנָּא אֲתֵר דְּלִית מֵיָא דְּאִשְׁקִי

(ט) המאכִדֶה מִן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּן
אֶבְתִּיךָ לִמְעַן עֲנִתְךָ וּלְמַעַן נִסְתַּדֵּךָ
לְהִיטָבֶךָ בְּאַחֲרֵיתֶךָ: (י) וְאָמַרְתָּ בְּלִבְבְּךָ
כֹּחִי וְעֲצָם יָדַי עָשָׂה לִי אֶת־הַחִיל הַזֶּה:
(יא) וְזָכַרְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הֵנִיחָךְ
לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חִיל לְמַעַן הַקִּים אֶת־
בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לְאַבְתִּיךָ בַּיּוֹם
הַזֶּה: פ

(יב) וְהָיָה אִם־שָׁכַחְתָּ שִׁכַּח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְהִלַּכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַדְתָּם
וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם הֵעַדְתִּי בְכֶם הַיּוֹם כִּי
אָבַדְתָּ אֲבֹדוֹן: (כ) כִּגְוִיִּם אֲשֶׁר יְהוָה מֵאֲבִיד
מִפְּנֵיכֶם כִּן תֵּאבְדוּן עַקֵּב לֹא תִשְׁמַעוּן
בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

תרגום אונקלוס

לָךְ מֵיָמַי מְטִירָא תְּקִיפָא: (ט) דְּאוּבְלָךְ מִנָּא בַּמִּדְבָּרָא דְלֹא יִדְעוּן
אֶבְתִּיךָ בְּדִיל לְעִנְיֹתְךָ וּבְדִיל לְנִסְיֹתְךָ לְאוּטְבָא לָךְ בְּסוּפָא: (י) וְתִמְר
בְּלִבְךָ חִילִי וְתִקְוָה יָדַי כִּנְשׁ לִי יְתִי כְּנִסְיָא הַאֲלִין: (יא) וְתִדְבַר יְתִי
אֱלֹהֶיךָ אֲרִי הוּא דְחִיב לָךְ עֲצָה לְמַסְנֵי נִכְסִין בְּדִיל לְקִיטָא יְתִי קִמְיָה
דִּי קִיִּם לְאַכְרֵתְךָ בְּיָמַי דְּדִין: (יב) וְיְהִי אִם אֶתְנַשְׂאָה תְּתַנְשִׂי יְתִי
דְּתַלְתָּא דְּיִי אֱלֹהֶיךָ וְתַחַךְ בְּתַר טַעוֹת עַמְמִיָּא וְתַפְלַחֲוִין וְתַסְגֹּד לְרִין
אֶסְתְּרִית בְּכוּן יָמַי דִּין אֲרִי מִיבַד תִּיבְדוּן: (כ) כְּעַמְמִיָּא דִּי יִי מוֹכִיד
מִן קְדַמֵּיָּן מִן תִּיבְדוּן תַּחַךְ דְּלֹא קְבִילְתוּן בְּמִיטְרָא דִּי אֱלֹהִין:
(63)

(ג) שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶתְּךָ עֵבֶר הַיּוֹם אֶת־
הַיְהוָה לִבָּא לְרִשְׁתָּ גוֹיִם גְּדוֹלִים וְעַצְמוֹם
מִמֶּךָ עָרִים גְּדוֹלֹת וּבְצֻרֹת בַּשָּׁמַיִם: (ב) עַם־
גְּדוֹל וָרֶם בָּנִי עֲנֻקִים אֲשֶׁר אֶתְּךָ יָדְעָה
וְאֶתְּךָ שָׁמַעְתָּ מִי יִתְנַצֵּב לִפְנֵי בָנֵי עֲנֻק:
(ג) וַיִּדְעַת הַיּוֹם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הָעֵבֶר
לִפְנֵיךָ אִישׁ אֹכְלָה הוּא יִשְׁמִדֵם וְהוּא
יִכְנִיעֵם לִפְנֵיךָ וְהוּרִשְׁתָּם וְהָאֲבֹדְתָם מֵהָר
כִּי אֲשֶׁר דִּבַּר יְהוָה לָךְ: שְׁלִישִׁי (ד) אֵלֶּיךָ אָמַר
בְּלִבְבְּךָ כִּי הִרְףָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶתְּךָ מִלִּפְנֵיךָ
לֵאמֹר בְּצַדִּיקְתִּי הִבִּיאֵנִי יְהוָה לְרִשְׁתָּ אֶת־
הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּיךָ יְהוָה
מִוִּדְיָשָׁם מִפְּנֵיךָ: (ה) לֹא בְּצַדִּיקְתְּךָ וּבִישׁוֹר

תרגום אונקלוס

ט (ב) שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶתְּךָ עֵבֶר יָמַי דִּין יְתִי דְדִנָּא לְמִיעַל לְמִירַת עַמְמִין
בְּכֹרְבוֹן וְתִקְפִין מִנְּךָ קְרוּוֹן בְּרִבְרוֹן וּבְרִיבְרוֹן עַד צִית שְׁמִיָּא: (ג) עַם
דְּבִתְקִיף בָּנֵי גְבַרְיָא דִּי אֶתְּךָ יָדְעַת וְאֶת שְׁמַעְתָּ טַאן כִּיל לְמִקְס קְדָם
בָּנֵי גְבַרְיָא: (ד) וְתִדַּע יָמַי דִּין אֲרִי יִי אֱלֹהֶיךָ הוּא דְעֵבֶר קְדַמְךָ מִיטְרִי
אִשָּׁא אֹכְלָא הוּא יִשְׁעִינִין וְהוּא יְתִבְרִינִין קְדַמְךָ וְתִתְרִיבִינִין וְתִזְבְּרִינִין
בְּפִרְעֵי כְּמַא דִּי מַלִּיל יִי לָךְ: (ה) לֹא תִימַר בְּלִבְבְּךָ בְּדִיתְכֶם יִי אֱלֹהֶיךָ
יְתְּהוֹן מִן קְדַמְךָ לְמִיטְר בּוֹכוֹתִי אֲעֲלֵנִי יִי לְמִירַת יְתִי אֲרַעָא הָדָא וּבְחֹבֵי
עַמְמִיָּא הַאֲלִין יִי מְתִרִיכוּן מִן קְדַמְךָ: (ו) לֹא בּוֹכוֹתְךָ וּבְקִשְׁוִיטִית לְפָךְ
אֶתְּךָ עֲלִיל לְמִירַת יְתִי אֲרַעְרוּן אֲרִי כְּחֹבֵי עַמְמִיָּא הַאֲלִין יִי אֱלֹהֶיךָ מְתִרִיכוּן
מִן קְדַמְךָ וּבְדִיל לְקִיטָא יְתִי פְתַנְטָא דִּי קִיִּם יִי לְאַכְרֵתְךָ לְאַכְרֵתְךָ לְצַחֲקָא
ט (ב) גְּדוֹלִים וְעֲנוּמִים עַמְךָ אַחַס עֲלוּם וְהִס עֲנוּמִים עַמְךָ: (ד) אֵל

לִבְבְךָ אֶתְהָ בָּא לְרִשֶׁת אֶת־אֲרָצָם כִּי
בְרִשְׁעָתָה הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מִרִישָׁם מִפְּנֵיךָ וּלְמַעַן הָקִים אֶת־דְּבַר
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּיִךְ לֵאמֹר
לִיִּצְחָק וְלִיעֲקֹב (א) וַיִּדְעָתָה כִּי לֹא בְצַדִּיקְתָּךְ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶת־הָאָרֶץ הַשְּׂוֹבֵה
הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ כִּי עִם־קִשְׁה־עֲרֹף אֶתְהָ:
(ב) וְכֹר אֶרֶץ־שֹׁכֵה אֶת־אֲשֶׁר־הִקְצַפְתָּ אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר־
יֵצְאָתָה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־בְּאֵמְכֶם עַד־
הַמָּקוֹם הַזֶּה מִמֵּרִים הָיִיתֶם עִם־יְהוָה:
(ג) וּבְחֹרֵב הִקְצַפְתֶּם אֶת־יְהוָה וַיִּתְאַבֶּן
יְהוָה בְּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם: (ד) בְּעַדְתִּי
הִהְרִיחַ לְקַחַת לִוְחַת הָאֲבָנִים לִוְחַת
הַבְּרִית אֲשֶׁר־כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם וַאֲשֶׁב

חרגום אונקלוס

לִיעֲקֹב: (א) וַיִּדַע אֲרִי לֹא בִזְכוּתְךָ יי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ יֵת אֲרַעָא מִכְתָּא
הָדָא לְמִיתָה אֲרִי עִם קָשִׁי קָדַל אֵת: (ב) הָיִי רַכִּיר לֹא תִנְשֵׁי יֵת דִּי
אֲרַגְזִימָא קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּרָא לְמַן יִמָּא דִּי נִסְקִתָּא מֵאֲרַעָא דְּמִצְרַיִם
עַד מִתִּיכּוֹן עַד אֲתֵרָא הָרִין מִסְרַבִּין הוּיִתּוֹן קָדָם יי: (ג) וּבְחֹרֵב אֲרַגְזִימָו
קָדָם יי וְתִקִּיף רִיגְזָא דִּי בְכוֹן לְשִׁינָאָה יִתְכוֹן: (ד) בְּמִסְקִי לְמִוּרָא
לְמִיטְבִּי לִוְחֵי אֲבָנִיָא לִוְחֵי קָדָם דִּי גִזְרִי עִמְכוֹן וַיִּתְיַבֵּת בְּמִוּרָא אֲרַבְעִין
חֲלָלִי בְּלִבְךָ. לְדַקְטִי וְרַעְטֵה תְּגוּיִם גְּמֵוּ: (ה) לֹא בְּצַדִּיקְתָּ אֵתָּה בָּא לְרִשֶׁת
כִּי בְרִשְׁעָתָה תְּגוּיִם. הִי כִי מִשְׁמַח בְּלִשׁוֹן חֲלָלִי: (ו) וְאֵשֶׁת בְּסֵר. חִין יִשְׁמַח
(66)

לִוְחֵי אֲבָנִיָא לִוְחֵי קָדָם דִּי גִזְרִי עִמְכוֹן וַיִּתְיַבֵּת בְּמִוּרָא אֲרַבְעִין
חֲלָלִי בְּלִבְךָ. לְדַקְטִי וְרַעְטֵה תְּגוּיִם גְּמֵוּ: (ה) לֹא בְּצַדִּיקְתָּ אֵתָּה בָּא לְרִשֶׁת
כִּי בְרִשְׁעָתָה תְּגוּיִם. הִי כִי מִשְׁמַח בְּלִשׁוֹן חֲלָלִי: (ו) וְאֵשֶׁת בְּסֵר. חִין יִשְׁמַח
(65)

חרגום אונקלוס

יִמְטִין וְאֲרַבְעִין לִלְלוֹן לְחֵטָא לֹא אֲכִלִּית וְיִמָּא לֹא אֲשַׁלְּמִית: (א) וַיַּחֲבִי
לִי יֵת תְּרִין לִוְחֵי אֲבָנִיָא בְּתִיבִין בְּאֲצַבְעָא דִּי וְעִלְיוֹן כְּכֹל פְּתַגְמִיָא דִּי
טָלִיל יי עִמְכוֹן בְּמִוּרָא טֵנּוּ אֲשַׁתָּא בְּזִמְטָא דְּקָהְלָא: (ב) וְחֹהַּ מִסּוּף
אֲרַבְעִין יִמְטִין וְאֲרַבְעִין לִלְלוֹן יִחֵב יי לִיֵּת תְּרִין לִוְחֵי אֲבָנִיָא לִוְחֵי קָדָם:
(ג) וְאִמְרִי יי לִי קוֹם חוֹת בְּפִרְעֵי טֵבָא אֲרִי חֲפֵל עִמְךָ דִּי אִסְתַּקְתָּא
בְּמִצְרַיִם טֵטוּ בְּפִרְעֵי מִן אֲרָא דִּי פְקֻרְתִּינִין עֲבַדוּ לִוְחֵי מִתְּבָא: (ד) וְאִמְרִי
יי לִי לְמִיטְרִי בְּלִי קָדָם יֵת עִמָּא הָרִין וְהוּא עִם קָשִׁי קָדַל הוּא: (ה) אֵתָּה

לֹא לְשׁוֹן עֵכֶסָה [עֵנְלָה כ"ח]: (א) לִוְחֵי. לִוְחֵי. כְּמִי טַחֲתִין טוֹחֵי:
Tom. V. 5

מִמֶּנּוּ: (טו) וְאֵפֶן וְאֵרָר מִן־הַהֶרֶד וְהַהֶרֶד בְּעַר
 בְּאֵשׁ וּשְׁנֵי לִוְחֵת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדָי
 (טז) וְאֵרָא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֹל מִסֶּכֶה סִרְתֶּם מִהֵרָ מִן־
 הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶתְכֶם: (יז) וְאֶת־פֶּשַׁע
 בְּשֵׁנֵי הַלְחָת וְאֲשַׁלְּכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי
 וְאֲשַׁבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם: (יח) וְאֶת־פֶּלֶל לְפָנֵי יְהוָה
 בְּרֵאשִׁיטָה אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה
 לָחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שְׁתִּיתִי עַד כָּל־
 חֲטָאתְכֶם אֲשֶׁר חֲטָאתֶם לַעֲשׂוֹת הַרַע
 בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיבוֹ: (יט) כִּי יִגְדַּחְתִּי מִפְּנֵי
 הָאָף וְהַחֲמָה אֲשֶׁר קָצַף יְהוָה עָלֵיכֶם
 לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלָי גַּם

תרגום אונקלוס

בְּעִתְדָךְ מִן קָדְמִי וְאֲשִׁיעִינּוּ וְאֶמְחִי יְת שְׁמֹחַן מִתְחַוֵּת שְׁמִיָּא וְאֶעֱבִיד
 יְתָךְ לַעֲם תְּקוּף וְכַפִּי מִבְּחֹן: (טו) וְאֶת־פְּגִימֵי וְנִחְתִּית מִן טוֹרָא וְטָרָא
 דְּעִיר בְּאִשְׁתָּא וְתָרְוֵן לִוְחֵי קִימָא עַל תְּרִין יָדָי: (טז) וְהִוִּית וְהָא חֲתִתּוֹן
 קָדְם יִי אֶלְהֹבֹן עֲבֻדְתּוֹן לְכוֹן עֵגֹל מִסֶּכֶה מִטִּיתוֹן בְּפִרְעֵי מִן אֶרְחָא דִּי
 פִּקֵּד יִי יִתְכוֹן: (יז) וְאֶחָדִית בְּתָרְוֵן לִוְחֵיָא וְדִמְתִּינוּן מֵעַל תְּרִין יָדָי
 וְתִבְרַתִּינוּן לְעֵינֵיכֶם: (יח) וְאֶשְׁתַּחֲוִיתָ קָדְם יִי בְּדַבְּרֵי מִיתָא אַרְבַּעִין יָמִין
 וְאַרְבַּעִין לַיְלָוֹן לְחֲמָא לֹא אָכַלְתִּי וּמַיָּא לֹא שְׁתִּיתִי עַל כָּל חֻבְתְּכוֹן
 דִּי חֲבַתּוֹן לְמַעַבְד דְּבִישׁ קָדְם יִי לְאַרְגֻזָא קָדְמוֹתִי: (יט) אֲרִי דְחִילִית מִן

(י) וְחִסְפֵּל לְפָנֵי ה' כְּרִאשׁוֹנָה אַרְבַּעִים יוֹם. סְנַלְוֵר וְעַתָּה אֲעִלֵּה אֶל
 ה' אֲוֵלִי אֲכַפְרָה [טַמּוֹת ל'ז] צְלוֹתָה עֲלֵיִי כַּעֲבַדְתִּי אַרְבַּעִים יוֹם
 (66)

שִׁמְעֶם הַהוּא: (כ) וּבְאֶהְרֵן הַתְּאֲנָף יְהוָה
 מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶת־פֶּלֶל גַּם־בְּעַד אֶהְרֵן
 בַּעַת הַהוּא: (כא) וְאֶת־חֲטָאתְכֶם אֲשֶׁר־
 עֲשִׂיתֶם אֶת־הָעֵגֹל לְקַחְתִּי וְאֲשַׁרְף אֹתוֹ
 בְּאֵשׁ וְאָכַת אֹתוֹ טָחוֹן הֵיטֵב עַד אֲשַׁר־דָּק
 לְעַפָּר וְאֲשַׁלֵּךְ אֶת־עַפְרוֹ אֶל־הַנַּחַל הַיַּרְדֵּן
 מִן־הַהֶרֶד: (כב) וּבִתְבַעֲרָה וּבְמִסְהָה וּבְקִבְרֹת
 הַתְּאֲוָה מְקַצְפִּים הֵייתֶם אֶת־יְהוָה:
 (כג) וּבְשַׁלַּח יְהוָה אֶתְכֶם מִקִּדְשׁ בְּרַנֵּעַ

תרגום אונקלוס

קָדְם וְרִנָּא וְחִימָתָא דִּי רַבּוּ יִי עַל־כוֹן לְשִׁיעָאָה יִתְכוֹן וְקַבֵּל יִי צְלוֹתִי
 אָף בְּיוֹמָנָא הַהוּא: (כ) וְעַל אֶהְרֵן הַתְּרִינוּ מִן קָדְם יִי לְחִרָא לְשִׁיעָוִיתִיָּה
 צְלוֹתִי אָף עַל אֶהְרֵן בְּעִידְנָא הַהוּא: (כא) וְיִת חֻבְתְּחוֹן דִּי עֲבֻדְתּוֹן יִת
 עֲנֵלָא נִסְכִּית וְאֹקֶרֶת יִתִּיה בְּנִרָא וְשִׁפִּית יִתִּיה בְּשׁוֹפִינָא יִאוֹת עַד
 דִּי הוּוּ דָקִיק לְעַפְרָא וְרִמִּית יִת עַפְרִיה לְנַחְלָא דְנַחֲתִית מִן טוֹרָא:
 (כב) וּבְדִלְיָקָמָא וּבְנִשְׁתָּא וּבְקִבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי טְרַגְזִין הֵוִיתּוֹן קָדְם יִי:
 (כג) וְכַד שַׁלַּח יִי יִתְכוֹן מִרְקָם גִּיָּאָה לְמִישַׁר סָקֵי וְאַחְסִינּוּ יִת אֶרְעָא דִּי
 יִהְבִּית לְכוֹן וְסִרְבַּתּוֹן עַל צִוְרֹת מִיטְרָא דִּי אֶלְהֹבֹן וְלֹא הִימְנַתּוֹן לִיָּה

וְנִלְלוּ כְּלִים כִּכ"ט צֹלֵז סְהוּס עֵלֵה צְטוֹמֹנֵה עַשְׂר צְטוֹמֹן צו צִיוֹס נַחְלָה
 לִישְׁרָאֵל וְאִוֵּר לוֹ לְמַשָּׁה פִּקֵּל לָךְ טַיִי לְמוֹת [דְנִכִּים י'] עֵשָׂה עוֹד אַרְבַּעִים
 יוֹם נִלְלוּ כְּלִים צִיוֹס הַכְּפֻרִים צו צִיוֹס נַחְלָה סְקִיָּה לִישְׁרָאֵל צְטוֹמֹס
 וְאִוֵּר לוֹ לְמַשָּׁה סְלַחֵי דְבִרְדִּין [צְמַדְנֵי י'ד] לְכַךְ הִרְקַבַּע לְמַחִילָה
 וְלִסְלִיחָה וּנְעִין סַנְחַלָּה צְרָלוֹן טַלֵּם סְנַלְוֵר צֶאֱרַנְעִים טַל לְמוֹת אַחְרֵיָּוֹס
 וְאִנְכִי עֲנֻדְתִּי צְהַר כִּינּוּים סְרַאשׁוּנִים [דְנִכִּים י'] וְהַ סְרַאשׁוּנִים צְרָלוֹן
 אָף אַחְרֵוֹנִים צְרָלוֹן אִוֵּר וְעַתָּה אֲנִלְעִיִּים הִיוּ צְכַעֵס: (כ) וְצִלְחָן
 סְחֻלְחָן ה' לְפִי טַעֲוֵנֵה לְכֶסֶם: לְהַשְׁמִידוֹ זֶה כְּלוּי צְנִים וְכֵן הוּוּ אִוֵּר
 וְאִשְׁמִיד פְּרִיז וְנוֹעֵל [עַמּוּס צ'] וְחַפְפֵּל גַּם צְבַד אֶהְרֵן וְסוֹעִילָה
 סְחִלְתִּי לְכַפֵּר וְנַחֵלָה וּנְחַר טַיִם וְנִטְלָרו סְטַיִם: (כא) טַחוֹן לְשׁוֹן סוֹסֵם

לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי
לכם ותמרו את פי יהוה אלהיכם ולא
היאמנתם לו ולא שמעתם בקרו:
(כד) ממרים הייתם עם יהוה מיום דעתי
אתכם: (כה) ואתנפל לפני יהוה את
ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר
התנפלתי כפי אמר יהוה להשמיר אתכם
(כו) ואתנפל אל יהוה ואמר אלני יהוה
אלהי משחת עמך ונהלתך אשר פדית
בגדלך אשר הוצאת ממצרים ביד
חזקה: (כז) וכל לעבדיך לאבדכם ליצחק
ליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל
רשעו ואל השאתו: (כח) פן יאמרו הארץ
אשר הוצאתנו משם מבלי יבולת יהוה
להביאם אל הארץ אשר דבר להם

תרגום אונקלוס

ט זערא

ולא קבילתון למיריה: (כד) מסרבין הויתון קדם יי מוציא דרועי
יתבון: (כה) ואשתמחית קדם יי ית ארבעין ימין וית ארבעין לילין
די אשתמחית ארי אמר יי לשיצאה יתבון: (כו) ועליתי קדם יי
ואמרית יי אלחים לא תחבל עמך ואחסנתך די פרקתא בתוקפך די
אפקתא ממצרים בידא תקיפא: (כז) אדבר לעבדך לאבדכם ליצחק
ליעקב לא תתפני לקשיית עמא תרין לחוביהון ולהטאיהון: (כח) דלמא

כמו הלך וכלית ונולל"ט זלע"ז: (כה) ואתנפל וגו' אלו סך עננים
האנורים לנעלם וכפלן כאן לפי שכתוב כאן סדר תכלתו שנאמר ה' אלהים

ומשנאתו אותם הוציאם להמתם
במדבר: (כט) והם עמד ונהלתך אשר
הוצאת בכחך הגדל ובזרעך הנטויה:
פ רביעי

י (6) בעת ההוא אמר יהוה אלי פסל לך
שני לוחות אבנים כראשנים ועלה אלי
ההרה ועשית לך ארון עץ: (7) ואכתב
על הלוחות את הדברים אשר היו עלי
הלחת הראשנים אשר שברת ושמתם
בארון: (8) ואעש ארון עצי שטים ואפסל
שני לחות אבנים כראשנים ואעל ההרה
ושני הלחת בידי: (9) ויכתב על הלחת

תרגום אונקלוס

ימרון דידי ארעא די אפיקתנא מתמן טרלית יוכלא קדם יי
לאעלותהון לארעא די מליל להון ומדסני יתהון אפיקינון לקטלותהון
במדברא: (כט) ואינון עמך ואחסנתך די אפיקתא בחילך רבא ובדרעך

טרקטא:

י (6) בעיננא הויה אמר יי לי פסל לך תרין לוחי אבניא בקרטאי
וסק לקדמי לשורא ותעביר לך ארונא דאעא: (7) ואכתוב על
לוחיא ית פתגמאי די הו על לחיא קרטאי די תברתא ותשרינון
בארונא: (8) ועבדית ארונא דאעי שמיין ופסלית תרין לוחי אבניא
בקרטאי וסליקית לשורא ותרין לוחיא בידי: (9) וכתב על לוחיא

אל תסחת עמך וגו': י (6) זעט הסיא לטוף וי' יום נחלם לי ואמר
לי פסל לך ואחר כך ועשית ארון ואני עשיתי ארון תכלה טכטאבל
והלוחות בידי היכן אחנם ולא זה הוא הארון עשיתם זללאל טכסי ונסכן לא תעסוק

בפכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דבר יהוה אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויהתנם יהוה אלי: (ס) ואפן וארד מן ההר ואשם את הלחת בארון אשר עשיתי ויהיו שם באשר צוני יהוה: (ו) ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר בנו תחתיו:

תרגום אונקלוס

בכתבא קדמא ית עשרא פתגמין די מליל יי עמכון במדרא מנא אשתא ביזמא דקהלא ויהבינון יי לי: (ס) ואתפנית ונחתית מן סורא ושית ית לחיא בארזא די עבדית וקוה תמן פמא די פקדני יי: (ו) ובני ישראל נטלו מבארות בני יעקן למוסרה תמן מית אהרן ואתקבר תמן ושמש אלעזר בריה תחתו יי: (ז) מתמן נטלו לנגוד ופן נגוד

בו עד לחת יום ספורים כי נדחו מן הסר טוס להס על מלכת הוסק וכלל עשה נשכן פחלה וחס"כ ארון וכלים נטול זה חסר היה וחסו סהיס יולא עשה למלחמה ואחרו טעסס כללל לא יול למלחמה חלל ציני עלי וטעסו עלי וטעס: (ו) וצני ישראל נטעו מצלות בני יעקן כ"ה. וס ענין זה לכאן ועוד וכי מצלות בני יעקן נטעו למוסרה וסלל עמוסרות נלו לני: יעקן טכאנר ויטעו עמוסרה וגר' [צמודנר ל"ג] וטד סס עת אהרן וסלל צטר סטר ומ לא וחסו וטולל טעסס וטעו עמוסרות עמוסרות לטר סטר חלל חק זו מן הווסקה ועוד זלח עטיסס כטמת אהרן צטר סטר לטקף ארבעים טנה וטכאלקו עכני כצוד ירחסס לכס וטלחיות וילך ערד וטחס חלל למזור לולרים וחסרה לטמוריסס טנה וטעו עמוסרות עד צני יעקן וטסס למוסרה סס נלחמו לכס לוי וסרגו וטס וחסס וטס עד סטחצורו חטסס נדדך חחסס ווטס חוססס הגדגה סול שור הגדג: (ז) ומן סגדגה וגוונר. וצמוסרה עטיסס חלל כצד על ויחסו סל אהרן צטר טערה לכס זלח ורדווס לכס כאלו ומ סס וטקן וטס חוססס זו לטיצור חוסווס לניר טקסס ויחסו סל לדיקיס לפני סק"ס כיס סטטטטטו צו חוסווס וטודיעך טקוססס לו ומ סטטרו נחסס חלל לפרוס ומני כיוס טעטו צו

(א) משם נסעו הגדגה ומן הגדגה יטבתה ארץ נחלימים: (ב) בעת ההוא הכדיל יהוה את שבט הלוי לשאת את ארון ברית יהוה לעמד לפני יהוה לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה: (ג) על כן לא יהיה ללוי חלק ונחלה עם אחיו יהוה הוא נחלתו כאשר דבר יהוה אלהיך לו: (ד) ואנכי עמדתי בהר בימים הראשנים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע יהוה לי גם בפעם ההוא לא אכה

תרגום אונקלוס

ליטבת ארעא ננדא נחלין דמיין: (ב) בעידנא הדיא אפריש יי ית שבטא דלוי למטל ית ארון קימא דיי למיקם קדם יי לשמשותיה ולברכא בשמיה עד יוסא דהין: (ג) על כן לא יהוה ללוי חולק ואחסנא עם אחוהי מתנן דיהב ליה יי אינון אחסנתיה כמא די מליל יי אלהך ליה: (ד) ואנא הוית קאים בטורא ביזמא קדמא ארבעי ימין וארבעין לילין וקביל יי צלותי אף בזמנא הדיא לא אכה

חל העגל: (ח) צעה סהיס סנדיל ס' וגוונר. ווסכ לענין סרלסון: צעה סהיס. טעסס סרלסוניה לנחסס וטולרים וטעיסס עגל וצני חיי לא טעו סנדילס סנוקוס וטס וסמך וקרא זה לחוסת צני יעקן לוונר סוף צו לא טעו צס צני לוי חלל ענדו צלמונטס: לטח חל ארון חלויס: לסמוד לפני ס' לטרוס ולצדך טעונו. סכ ציסס וזול טעיסס כפיס: (ט) על כן לא סיה ללוי חלק. לפי סטודלו לעצודת ווטח ולין פנויין לחרוס ולחרו: ס' סול נחסו. נוטל פרס מוומן מציה הולך: (י) וחסני ענדתי צטר ולקבל סלוחוס סחסוונת ולפי סלל פרס לטעלס כומ ענד צטר צילי אחרונה זו סזר וסמלל צס: כיויס סרלסוניה. סל לחוס סרלסוניה ויה סס צרלין חק

יהוה השחיתך: (ח) ויאמר יהוה אלי קום
לך למסע לפני העם ויבאו ויירשו את
הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת
להם: פ חמישי (י) ועתה ישראל מה יהוה
אלהיך שלא מעמד כי אם ליראה את יהוה
אלהיך ללכת בכל דרכיו ולא אהבה אתו
ולעבד את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל
נפשך: (י) לשמר את מצות יהוה ואת
חקתיו אשר אנכי מצוה היום לטוב לך:
(י) הן ליהוה אלהיך השמים ושמי השמים
הארץ וכל אשר ראה: (י) רק באבתך

תרגום אונקלוס

לחבולתך: (ח) ואמר יי לי קום אזיל למטיל קדם עמא ויעלון וירחון
ית ארעא די קיימית לאבהתחון למתן להון: (י) ובען ישראל מה
יי אלהך תבע טנף אלהיו למרחל קדם יי אלהך למהך בכל ארעון
דתקנו קדמוהי ולמרחם יתיה ולמסלח קדם יי אלהך בכל לבך ובכל
נפשך: (י) למטר ית פקודיא דיי וית קיטוהי די אנא מסקו לך
ולא דין דייטב לך: (י) הא דיי אלהך שמיא ושמי שמיא ארעא
וכל די בה: (י) לחוד באבהתך צבי יי למרחם יתוון ואתרעי בבניוון

אלו בלון של האונקליים שנוודתים להחפלי עליכם היו כנעם: (ח) יאמר
ס' אלי וגו' אע"פ שפרסם עמחריו וטעיתם צעגל אחר לי לך נחה את הים:
(י) ועתה ישראל אע"פ שטעיתם כל זאת עודנו רחמי וחסדן עליכם ונכל
עם שמתחתם לפניו אינו שואל ונכס כי אם ליראה וגו': כי אם ליראה
וגו' רבותינו דרשו ונכלן הכל כדו' שונים חוץ ויראה שונים [צרכי ל']:
(י) לטוור את ענות ס' ואף היא לא לחס אלא לטוב לך שתקבלו שכר:
(י) סן לס' אלהיך הכל ואע"פ"כ רק בחנותיך חסד ס' מן הכל: (י) נכס.

חשק יהוה לאהבה אותם ויבחר בורעב
אחריהם ככם מפלל העמים כיום הזה:
(י) ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם
לא תקשו עוד: (י) כי יהוה אלהיכם הוא
אלהי האלהים ואדני האדנים האל הנגלה
הגבול והנורא אשר לא ישא פנים ולא
יקח שחד: (י) עשה משפטיתום ואלמנה
ואתב נר לתת לו להם ושמלה:
(י) ואהבתם את הגר כייגרים הייתם
בארץ מצרים: (י) את יהוה אלהיך תירא

תרגום אונקלוס

בתירוון בכון מפל עמטא פיזמא דדין: (י) ותעדון ית משפחה
לבכון וקדלכון לא תקשון עוד: (י) ארי יי אלהכון היא אלהא דדין
וטרי מלכין אלהא רבא גברא ודחילא דלית קדמוהי למשב אשין ואף
לא לקבלא שוחדא: (י) עביד דין ייתם וארמלא ורחים גיזרא לשתן
ליה כוון וכסו: (י) ותבטון ית גיזרא ארי דדין היתון בארעא
דמצרים: (י) ית יי אלהך תחל וקדמוהי תפלח ולרחמיה תתקרב

כנו טחם (רואים חכס) חסוקים וכל העמים היום הזה: (י) ערלה
לצנכס. אויבם לצנכס וכיסויו: (י) ודווי סאדונים. לא יוכל
טוב ארון להגיל חכס נידו: לא ישא פנים. אם תפקדו עולו:
ולא יקח שחד. לפייסו צננון: (י) עושה ונשפט יתם ואלמנה. הרי גבורה
ואלל גבורתו אהם ונלא ענותוהו [ונגילה ל'א]: ורוהב גר לתח
לו לחס ועמלה. ודבר חסוד הוא זה שכל עננו של יעקב אבינו
על זה נחפלי ונתן לי לחס לאכול ונגד כלבוט [בדלחית כ"מ]:
(י) כי גרים הייתם. עום טבך אל תאור לקשרך: (י) את ס' אלהיך
תירא. ותענדו לו ותדבק בו ולאחר שיסיו כך כל הונות סללו או
צמנו השנע:

אתו תעבד וכו' תדבק ובשמו תשבוע:
 (6) הוא תהלתך והוא אלהיך אשר עשה
 אתך את הגדלת ואת הגזרות האלה
 אשר ראו עיניך: (33) בשבעים לפי ירח
 אכתיד מצרימה ועתה שמך יהיה אלהיך
 ככוכבי השמים לרב: יא (6) ואהבת את
 יהוה אלהיך ושמרת משמרתו וחקתיו
 ומשפטיו ומצותיו כל הימים: (3) וידעתם
 היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו
 ואשר לא ראו את מוסר יהוה אלהיכם
 את גדלו את ידו החזקה וזרעו הנטויה:
 ששי (3) ואת אתתיו ואת מעשיו אשר
 עשה בתוך מצרים לפרעה מלך מצרים
 ולכל ארצו: (7) ואשר עשה לחיל מצרים

תרגום אונקלוס

ובשמה תקיים: (6) הוא תושבתך והוא אלהיך די עבד עמך ית
 וברכתא וית הסינתא האלון די חזאן עינד: (33) בשבעין בששן נחת
 אכתיד למצרים ובען שניך יי אלהיך ככוכבי שמיא למסאי:
 יא (6) ותרחם ית יי אכתיד ותשר משרת שמייה וקמוהי ודיננה
 ופקודהי כל יומיא: (3) ותידעין יומא דין ארי לא ית בניכו
 די לא ידעו ודי לא חזו ית אילפנא דיי אלהכון ית רבותיה ית ידיה
 פקפמא ודדעיה מרממא: (3) וית אתותיה וית עובדוהי די עבד פנו
 מצרים לפרעה מלכא ומצרים ולכל ארעיה: (7) ודי עבד למשורת
 יא (3) וידעתם היום. חזו לך לדעת ולחזין ולקבל תוכמתי: כי לא חז
 בניכם. חזי ונדכ עכסיי שיוכלו לומר חזו לא ידעו ולא ראו כלל

לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים
 סוף על פניהם ברחפם אתריכם ויאבדכם
 יהוה עד היום הזה: (5) ואשר עשה לכם
 במדבר עדי באכם עדי המקום הזה:
 (1) ואשר עשה דדתו ולאביכם בני אלה
 בראובן אשר פצתה הארץ את פיה
 ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת
 כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל
 ישראל: (1) כי עיניכם הראת את כל
 מעשה יהוה הגדל אשר עשה:
 (5) ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי

תרגום אונקלוס

יצראי לסוסותחון ולרת יכוהן די אשיף ית מי ימא דסוף על אפיהון
 פטרדסחון פתריכו וואבדינון יי עד יומא דדין: (5) ודי עבד לכון
 במדברא עד מיתכו עד אתרא דדין: (1) ודי עבד לדתן ולאביכם בני
 אלהיכם בר ראובן די פתחת ארעא ית פוסת ובלעתינון וית אנש בתיחון
 וית משפניחון וית כל יקומא די עפחון בגו כל ישראל: (1) ארי עניכו
 חזאן ית כל עובדא דיי רבא די עבד: (5) ותשרון ית כל הפקדמא די
 אנא מסקד לך יומא דין גדיל דתתקסין ותיעלון ותיתרון ית ארעא די

ז: (1) בקרב כל ישראל. כל מקום שהיה אחד מהם בורח הארץ נקבעה
 ויחמיו ויטלעו חזו דברי רבי יהודה ח"ל רבי נחמיה והלא כבר נאמר
 ותפסם הארץ אח פיה [במדבר ס"ז] ולא פותחם ח"ל ומה חזי נקיים בקרב
 כל ישראל אשר לו טעמיהם הארץ מורון כייספך וכל מקום שהיה אחד
 מהם חיס ומגלגל ונא עד מקום הנקיעה: ומה כל היקום אשר
 נכגליהם. זה מורנו של חס טעמיהו על רגליו: (1) כי עיניכם
 הראו. מוסב על הנקרא האומר למעלה כי לא חז בניכם אשר לא ידעו

מצודת היום למען תהזקו ובאתם וירשתם את יד הארץ אשר אתם עבדים שמה לרשתה: (ט) ולמען תאריכו ימים עלי הארמה אשר נשבע יהוה לאבותיכם לתת להם ולזרעם ארץ זבת חלב ודבש: (י) כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תורע את ירעה

תרגום אונקלוס

אתון עברין תפון למירתה: (ט) ובריל דתורכון יומין על ארעא די קייב יי באבתחבון למתן לחון ולבניהון ארעא עבדא חלב ודבש: (י) ארי ארעא די את עליל לתפון למירתה לא בארעא דמצרים היא די נפקתון

וגומר כי אם עונכם אשר עיינכם הרואות וגומר: (י) לא כדרך ונלרים היא. אלא צוהם סיונה ונאמרה הצטעה זו לישאל בליאחם ונולרים ססיו אומרים שמה לא נהא אל ארץ טובה ויפה כזו. יכול צגותה הכחוז מדבר וכך אומר להם לא כדרך ונלרים היא אלא רעה סיונה ת"ל וחצרון טבע שנים נכונה לפני וגו' [צנדבר י"ג] אדם אחד צנאן וחס צנה לוען לנלרים צנו וחצרון לכנען דרך ארץ אדם צונה את הנאה ואח"כ צונה את הכעור [כ"א הגרוע] טפולתו ט"ל יאשון הוא נותן צעני וכלל נקוס החצי קודם הא למדה שצרון יפה ונלוען ונלרים נשוחתה וכל הארלות שגאמר כגן ה' כדרך ונלרים [צדאסית י"ג] ולוען טנה ונלרים היא שיהא מקום ונכות טכן הוא אומר כי היו צלוען טריו וחצרון פקולתה של ארץ ישראל לכך הקוה לקצורה נחיס ורע"פ היא יפה ונלוען [קפרי]. ובכחצות [קיי"ב] דרשו צעני אחר אפטר אדם צונה ציה לצנו הקטן ורע"כ לצנו הגדול אלא שצונה על אחר וישצנה צלוען: אשר ילאת ונכס. אפילו ארץ רעיוסן אשר יכחה צה ויהא נעייט ארץ ונלרים שגאמר צניטט הארץ וגומר [צדאסית וי"ז] חף היא אינה כדרך ישראל: והשקית צרגלך. ארץ ונלרים הימה לריכה להציה ויסי ו ילם צרגלך ולהשקוה לריד אתה לגדד ונשנתך ולעיוול ויסנעך שותם ולא הצוה וחתה וועלה הניס מן הסמוך לגצוה אכל זו לנעיר השעוים חכת יום אחת טן על ויטתך וקצ"ם ונשקה נחוד ונצוה גלוי וסאינו גלו

והשקית צרגלך כגן הירק: (א) והארץ אשר אתם עבדים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה ימים: (ב) ארץ אשר יהוה אלהיך ירש אתה תמיד עיני יהוה אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: (ג) והיה

תרגום אונקלוס

תפון די זרעה ית זרעה ומשקת ליה בריגלך בגינת ירקא: (א) וארעא די אתון עבדין תפון למירתה ארע טודין ובקען למטר שטרא שתיה טיא: (ב) ארעא די יי אלהך תבע יתיה מרדא עיני יי אלהך בה מרשית רשתא ועד סופא רשתא: (ג) ויהי אם קבלא תקבלון לקפודי די אגא מפקד יתכון יטא דין למרחם ית יי אלהכון ולקפלה קדמוהי ככיל

כאחת: כגן הירק. שאין די לו צנעוים ונשקין א חו צרגל ובכתף: (א) ארץ הרים ובקעות. נשוחתה הסר מן העיסור שהניסור צנית כור אתה זרע כור אכל הסר צית כור וננונו חונשת כורין ארצם מארבע טפועיו ואחד צדאשו: ובקעות. הן נייסור: (ב) אשר ה' אלהיך דורש אותה. והלא כל הארצה דורש שגאמר להעטיי על ארץ לא איש [איוב ל"ח] אלא כביכול אינו דורש אלא אותה ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה. תמיד עיני ה' אלהיך צה. לראות מה היא לריכה ולחדש צה גזירה עתים לציבה עתים לרעה כר' כדאיתא [צד"ה י"ז]: ונדאסית השנה. מ"ה ידון ויה יסא צקופה: (ג) והיה אם טענו. והיה מוסב על האומר לנעלה לנעיר השעוים השתה ויסי: והיה אם טענו השמעו. אם השמע ניטן השמע צחדש [כוכה מ"ו] וכן והיה אם טכות השכה דברים ח' אם השחלת לככות סופך שחשכה כולה טכן כחיו צנגלה [כ"ל צנגילת חקידים אכל אינו פסוק בכל תנ"ך וצירושלמי הביאו משל לב' צני אדם שגפירי' זה מזה זה הולך דרך יום לגד וזרח זה הולך דרך יום לגד מערב נמאל שחוקים זה מזה ויחלך צ' ימים וכן הושל צבורת' אם תעצו יומים אעצך: ונלוה אחכס היום. שיהיו סליכס הדסים כאילו שונעם צו ציוס [קפרי]: לאהצה את ה'. שלא תאמר הרי אני לונד צצילי באסיס עשיר צצילי שאקלא רצ צצילי שאקבל סכר אלא כל מזה שפעשו עשו ואלהצו וסוף הכנדל

אִם־שָׁמַעַתְּ שְׁמֵעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי
 מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל־לִבְבְּכֶם וּבְכָל־
 נַפְשְׁכֶם: (ז) וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ
 יוֹדֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאִסְפַּת דְּגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ
 וַיִּצְהָרְךָ: (ח) וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ
 וְאֶבְרָתָה וְשִׁבְעֵתָ: (ט) הַשְׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן־

תרגום אונקלוס

לְבַכּוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן: (ז) וְאִתָּן מִמֶּנּוּ אֶרְצְכוֹן בְּעֵינֵי־גִיחַ בְּפִיל וּלְקִישׁ
 וְתִכְנוֹשׁ עֲבוֹרְךָ וְחִמְרְךָ וּמִשְׁחָךָ: (ח) וְאִתָּן עֵשֶׂב בְּחִקְלְךָ לְבַעֲרֶיךָ
 וְתִיבּוֹל וְתִשְׁבַּע: (ט) אִסְתְּמוּ לְכוֹן דְּלִמָּא יִשְׁעֵי לְבַכּוֹן וְתִסְטוֹן וְתִסְלַחוּ

לֵבָא [סז]: וּלְעַזְדוֹ כֻּלָּ לְזַכְסֵּי. עַזְדוֹ שְׁחִיָּא זָבֵל וְזֵי סַפְלָה סַפְלָה
 קְרוּיָא עַזְדוֹ שְׁחִיָּא אֶלְסָךְ דִּי אִנְתּוּ פִלָּה לִיָּה זְחִדִירָא [דִּנְיָאֵל ו'] וְכִי יֵשׁ
 פּוֹלְחָן זָבֵל אִלָּא עַל שְׁחִיָּא וְחַפְלָל שְׁחִיָּא וְכִיּוֹן פְּתִיחוּ לִיָּה וְגוֹמֵר [סז]
 וְכִן זָדוּד הוּא אֲוֹנֵר חֲכוֹן חַפְלָתֵי קִטְרָת לְפִינְךָ [תַּהֲלִים קו"א]: כֻּלָּ לְזַכְסֵּי
 וְכָל נַפְשְׁכֶם. וְהִלָּא כִּזְרָה הַזֵּהִר כֻּלָּ לְזַכְךָ וְכָל נַפְשְׁךָ אִלָּא אִזְחִירָה לִיְחִיד
 אִזְחִירָה לְזָבוֹר: (יז) וְנָתַתִּי עֵשֶׂב אֶרְצְכֶם. עֵשֶׂיָּחַס וְנֵה שְׁעֵלִיכֶם אֶף אִנִּי
 אֵעֲשֶׂה וְנֵה שְׁעֵלִי [ספרי]: זַעֲתוֹ. זְלִילוֹת שְׁלָא יַעֲרִימוּ אִתְכֶם. זָבֵר אִתְרָה
 זַעֲתוֹ זְלִילֵי זַעֲתוֹת שְׁחִלָּ וְנִלוּיָן זַעֲתִיהֶם [סז]: יוֹרֵה. הוּא רַזִּיעַת שְׁטַפְלָה
 לְאִתְרָה הַזֵּרִיעַת שְׁמֵרוֹת אֵת הַאֲרֶץ וְאֵת הַזֵּרִיעִים [זַעֲנִית ו']: וְנִלְקוּשׁ. רַזִּיעַת
 הַיּוֹרֵדָת קַטְוֹן לְקִלְרֵי לְעֵלְמַת הַזְּבוּרָה זַעֲתִיהֶם [סז] וְלַשּׁוֹן וְנִלְקוּשׁ זָבֵר הַשְׁחִיָּא
 כַּדְמַתְרַמִּינָן וְהוּא הַעֲטוּפִים לְבָנָן לְקִישׁ. ד"א לְכָךְ נִקְרָאת וְנִלְקוּשׁ שִׁירֵדָת
 עַל הַנְּעִילוֹת וְעַל הַקִּשְׁיָן: וְאִסְפַּת דְּגָנְךָ. אִתָּה תִּסְתַּפְּנוּ אֵל הַבַּיִת וְלֹא לְיִצְיָךְ
 כַּעֲנִין שְׁחִיָּאֵר אֵס אֵת דְּגָנְךָ וְגוֹמֵר כִּי וְאִסְתַּפְּנוּ יִאֲכֹלוּהוּ [יַעֲשֶׂה ס"ז]
 וְלֹא כַּעֲנִין שְׁחִיָּאֵר וְהִיא אֵס זַעַי יִשְׂרָאֵל וְגוֹמֵר [סוּפְטִיִים ו']: (טו) וְנָתַתִּי
 עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ. שְׁלָא תַעֲטֵרְךָ לְטוֹלִיכֵי לְמַדְבָּרוֹת [ספרי]. זָבֵר אִתְרָה שְׁחִיָּא
 גּוֹזַז חֲזוֹתְךָ כֻּלָּ יַעֲוֹת הַגִּטְוִיִים וְיַעֲטֵרְךָ לְפִנֵּי זַעֲמֻתְךָ וְאִתָּה מוֹרַע
 יָדְךָ מוֹנֵה שְׁלִשִׁים יוֹם קוֹדֵם לְקִלְרֵי וְאִינָה פּוֹחַתָּה מְדַבְּנָה: וְאִכְלָה
 וְשִׁבְעֵתָ. הַרִי זֹו זַכְסֵּי אִתְרָת שְׁחִיָּא זַכְסֵּי וְנִלוּיָה זַעַת זַחְךָ הַעֲמִיעִים
 וְאִכְלָת וְשִׁבְעֵתָ: (טז) הַשְׁמֵרוּ לָכֶם. כִּיּוֹן שְׁחִיָּא אִזְכְּלִים וְשִׁבְעִים הַעֲמִיעִים

יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסִרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים
 אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: (י) וְחָרָה אַף־
 יְהוָה בְּכֶם וְעִצֵּר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה
 מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ
 וְאֶבְרָתֶם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר
 יְהוָה נָתַן לָכֶם: (יא) וְשָׁמַתֶּם אֶת־דִּבְרֵי
 אֱלֹהֵי עַל־לִבְבְּכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרַתֶּם
 אֶתֶם לְאוֹת עַל־יַדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין

תרגום אונקלוס

לְטַעֲוֹת עַמְמֵיָא וְתַקְטְרוּן לְהוֹן: (י) וְיִתְקוּף רִגְזוֹא דִּי בְּכוֹן וְיִתְחַד יָת
 שְׁמֵיָא וְלֹא יְהִי מִסְפָּרָא וְאַרְעָא לֹא תִתֵּן יָת עַלְלָתָהּ וְתִיבּוֹדוֹן פְּסַרְעַי עַל
 אֲרַעָא סַבְתָּא דִּי י"י יְהִיב לְכוֹן: (יא) וְתִשְׁוֹן יָת פְּתַנְמֵי אִילָין עַל לְבַכּוֹן:
 יַעַל נַפְשְׁכוֹן וְתַקְטְרוּן יְתְהוֹן לָאֵת עַל יַדְכוֹן וְהוֹן לְתַסְלִין בֵּין עֵינֵיכוֹן:

לְכֶסֶם שְׁלָא תַעֲטוּ שְׁחִין אִדְם עוֹרֵד זַחְקוֹת זָרוּךְ הוּא אִלָּא מַחְזָךְ זַעֲנִיעַת
 שְׁחִיָּאֵר פִּן תַּחֲלָל וְשִׁבְעֵתָ וְנִקְרָךְ וְלִאֲזַךְ יַעֲזִיבֵן מַה הוּא אֲוֹנֵר אִתְרֵי וְכִּי
 לְזַכְךָ וְסַכְחָה [דְּבָרִים ה']: וְסַכְחֵם. לְפָרוֹשׁ מִן הַחֲזוּרָה וְנִתְחַד כַּךְ וְעַזְרַתֶּם
 אֱלֹהִים אִתְרֵים סְכוּן שְׁחִיָּא פּוֹרַשׁ מִן הַחֲזוּרָה הוֹלֵךְ וְנִדְבַק זַע"א וְכִן דוּר
 אֲוֹנֵר. כִּי גִרְסוּבֵי הַיּוֹם וְהַקְּתַפָּה זַעֲמַלְתָּ ה' לְאֲוֵר לָךְ עַזְדוֹ וְגוֹמֵר [שְׁנוּאֵל
 ח' כ"ו] וְנִי אֲוֵר לוֹ כִּן אִלָּא כִּיּוֹן שְׁחִיָּא מְגִירָשׁ מְלַעֲסוֹק זַחְרֵים הַרְיֵי
 קִרְבּוֹ לְעַזְדוֹ אֱלֹהִים אִתְרֵים: אֱלֹהִים אִתְרֵים. שְׁחֵם אִתְרֵים לְעוֹבְדֵיהֶם לְזַעַק
 אִלָּין וְאִינוּ עוֹנִיו [ספרי] כַּנּוֹלָל עֵשׂוֹי לוֹ כַּכְרִי: (יא) אֵת יְבוּלָהּ. אֶף עַל מַה
 שְׁחִיָּא מוֹזִיל לָהּ כַּעֲנִין שְׁחִיָּאֵר זַעֲמַלְתָּ הַרְבֵּה וְהַזָּבֵר מַעֲטָ [חגי ח']: וְאִזְדַּחֲתָ
 מְהִירָה. עַל כֻּלָּ שְׁחִיָּא יַעֲטִירְךָ אֲבָלָה אִתְכֶם מִן הַחֲזוּרָה זַעֲמַלְתָּ לְכֶסֶם לְחַטָּא.
 [ספרי] מַשֵּׁל לְמַלְךְ שְׁשֵׁלֵה זַעַי לְבַיִת הַמַּשְׁתַּחֲוִיָּה יִשְׁעֵי וְנִסְתַּקִּידוּ אֵל תַּחֲלָל
 יוֹתֵר מְלַרְכָךְ שְׁחִיָּא נְקִי לְזַיְתָךְ וְלֹא הַשְׁגִּיחַ סֶכֶן הוּא אִלָּא וְסַחֲתָה יוֹתֵר מְלַרְכוּ
 וְיִקְרָא וְנִסְבָּךְ אֵת כֻּלָּ זַעַי הַמְסַכִּיבֵי נְעִילוּהוּ זַיְדוֹ וְזַעֲמַלְתָּ וְזַקְוֹתוֹ אֲחֹרֵי פְלַטְרִין:
 מְהִירָה. אִינִי נִוְתָן לְכֶסֶם אֲרַכָּא [סז] וְאֵס תִּאֲמַרוּ וְהִלָּא נָחַם אֲרַכָּא לְדוּר
 הַנּוֹבֵל שְׁחִיָּאֵר וְהוּא יַעֲוֹת מְהִירָה וְעַזְרִים שְׁחֵה דוּר הַנּוֹבֵל לֹא הִיא לְכֶסֶם מוֹנֵי
 לְלִיבֵיךָ וְאִתָּה יֵשׁ לְכֶסֶם מוֹנֵי לְלִיבֵיךָ: (יא) וְשִׁבְעֵתָ אֵת דְּבָרֵי אֶף לְאִתְרָה שְׁחִיָּא

עֵינֵיכֶם: (ט) וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת־בְּנֵיכֶם
לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִקְחֶתְךָ
בַדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: (כ) וּכְתַבְתֶּם
עַל־מִזְוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: (כא) לְמַעַן
יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתֵּיכֶם לֵאמֹר לְהֵם כִּי־יָמֵי
הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ: ^{ס ספטייר} (כב) כִּי אִם־
שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת
אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת הֲלֹא־הִבְחֵה
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לִלְכֹת בְּכַל־דְּרָכָיו

תרגום אונקלוס

יט ותלפסון יתהוין ית בניכון למללא בהון במיתבך בביתך ובמחבך
בארץ ובמשכבך ובמקימך: (כ) ותכתבינון על מזוזין ותקבעינון
בסיפי ביתך ובתריעך: (כא) בדיל דיסגון זימכון וזימי בניכון על ארעא
די קיים יי לאבדתכון למתן לחון פוזמי שגיא על ארעא: (כב) ארי
אם מטר תשרון ית כל תפקידתא קרא די אנא ספקר יתכון למעבדה

[ספרי] היו ונזיינים בנות הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יסו
לכס חדשים כשתחזרו וכן הוא אומר הניבי לך ליונים [ירמיה ל"א]:
(יט) לדבר צם. משעה שהסן יודע לדבר לנדה תורה לום לנו משה שיהא
זה למוד דבור ונכאן אומר כשהתיקו מתחיל לדבר אביו משיח עמו בלשון
קדש ויולמדו תורה ואם לא עשה כן הרי הוא כאילו קיבדו שנאמר ולמדתם
אותם את בניכם לדבר צם וגומר [ספרי]: (כא) למען ירבו ימיכם וימי
בניכם. אם עשיתם לדבר צם וגומר לאו לא ירבו שדברי תורה נדרשין מכלל
לאו הן ויכלל הן לאו: לתת להם. לתת להם אין כתיב כאן אלא לתת
להם ונכאן מנינו למדים תחיית המתים מן התורה [סס]: (כב) שומר
תשומרו. אזהרת שומרות הדבה לסודר בתלמודו שלא ישתכח: ללכת בכל
דרכיו. הוא רחום ואתה תהא רחום הוא גונל חסדים ואתה גונל חסדים:
ולדבק צו. אפשר לומר כן והלא אם אוכלת הוא אלא הדבק בתלמודים

מא וּלְדַבְּקֶהֶבּוּ: (כג) וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת־כָּל־
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֵיכֶם וּיְרַשְׁתֶּם גּוֹיִם
גְּדֹלִים וְעֵצָמִים מִכֶּם: (כד) כָּל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר
תִּדְרֹךְ בְּהִירְגֹלְכֶם בּוֹ לָכֶם יְהִיה מִן־
הַמְּדָבָר וְהִלַּבְנוּן מִן־הַנְּהַר נְהַר־פָּרָת וְעַד
הַיָּם הָאֲחֵרוֹן יְהִיֶה גְבֻלְכֶם: (כה) לֹא־יִתְיַצֵּב
אִישׁ בְּפָנֵיכֶם פְּחַדְכֶם וּמִוְרָאֵכֶם יִתֵּן
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
תִּדְרֹכוּ־בָהּ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם: ^{ס ס ס}
(כו) רֵאֵה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה

תרגום אונקלוס

למרחם ית יי אלהכון למחך בכל ארצו דתקנון קדמויה ולא תתקרבא
לדחלתיה: (כג) ויתריך יי יתכל עממיא האלין מן קדמיכון ומיתרתון
עממין דברבין ותקסיין מנכון: (כד) כל אתרא די תדרוך פרת רגליכון
ביה לכון יחי מן מדברא ולבנן מן נהרא נהרא פרת ועד יסא בתרא
יהי תחומכון: (כה) לא יתעתד אנש קדמיכון דחלתכון ואימתכון יתן
יי אלהכון על אפי כל ארעא די תדרכון בה פמא די מליל לכון:

ונחכניים ונעלה אזי עלין כאילו נדבקת צו: (כג) והוריש ה'. עשיתם מה
שעליכם אף אזי לעשה מה שעלי [סס]: ועלניים נכס. אחס בצורים והס
בצורים נכס שאם לא טישראל בצורים מה השבח הסוד טענתה את התלמודיים
לומר ועלניים נכס אלא אחס בצורים ונשאר האונות והס
בצורים נכס: (כה) לא יתיצב איש וגו'. אין לי אלא איש אונות ונשפחה
ואשה בכפיה מנין תלמוד לומר לא יתיצב מכל נקום אם כן מה תלמוד
לומר איש אפילו כעוב מלך הצטן [סס]: פחדכם וגוראכם. והלא פחד
הוא גורא אלא פחדכם על הקרובים וגוראכם על הרחוקים: פחד. לטון
נשייתם פחוס: גורא. לטון דלגה זנייני רבים: כאשר דבר לכם. והיכן
דבר את אינתי אשלח לפניך וגומר [שמות כ"ג]:

חסלת פ' עקב:

וּקְלָלָהּ: (כ) אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל-
מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֹתְכֶם הַיּוֹם: (כט) וְהִקְלָלָה אִם-לֹא תִשְׁמְעוּ
אֶל-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן-הַדֶּרֶךְ
אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֹתְכֶם הַיּוֹם לְלַכֵּת
אֲחֵרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֹתֶם: ס
(כט) וְהָיָה כִּי יִבְיֵאֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-אַתָּה בָּאתָ שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה
אֶת-הַבְּרָכָה עַל-הַר גְּרִזִים וְאֶת-הַקְּלָלָה
עַל-הַר עֵיבֵל: (ל) הֲלֹא-הִמָּה בְּעֵבֶר

תרגום אונקלוס

(כ) הוּו דאנא יהיב קדמיכון יזמא דין ברבון ולומין: (ס) ית ברבון אם
תקבלון לפקדייא דיי אלהכון די אנא מסקד יתבון יזמא דין: (כט) ולומין
אם לא תקבלון לפקדייא דיי אלהכון ותסמוון מן ארעא די אנא מסקד
יתבון יזמא דין למתד בתר מעות עממיא די לא ידעמו: (כט) יהי
ארי יעליגד יי אלהך לארעא די את עליל תמן למיתתה ותמן ית
מברקיא על טורא דגריזים וית מלמטיא על טורא דעיבל: (ל) הלא

(כו) ראה. כרכה וקללה. האמורות כשר גריזים וכשר עיבל: (כז) את הברכה.
על ונתת אשר תשמעו: (כח) מן הדרך אשר אנכי מלוה אחס. היום
ללכת וגו'. הא נודת כלל העודד ע"ה הרי הוא כר מכל הדרך שנלשו ישראל
ונכחן אונרו השודש נע"ה ככופרי בכל התורה כולה [ספרין]: (כט) ונתתה
את הברכה. כמרגעו ית ונכריא. את הנכריים: על הר גריזים. כלפי הר
גריזים הופכין פניסה ופתחו בברכה כרוך האיש אשר לא יעשה פסל ונכסה
וגו'. כל הארורים שפכסה אונרו תחלה בלשון כרוך ואחר כך הפכו פניסה
כלפי הר עיבל ופתחו בקללה [כוסה ל"ז]: (ל) הלא העם. נתן כסם
סימן: אחרי אשר העברת הירדן הברכה והללסה לנרחוק, וחסו לשון אחרי
כל נקוס שנאמר אחרי מופלג הוא: דרך מנא השמט. לשלן מן סירי

מב
תִּירְדוּן אַחֲרַי דֶּרֶךְ מִבּוֹא הַשָּׁמַשׁ בְּאֶרֶץ
הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֵרְבָה מִוֶּל הַגִּלְגָּל אֲצֵד
אֶלְוֵי מִדְּבָה: (בב) כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-
הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשְׁתָּה אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לְכֶם וַיִּרְשָׁתֶם אֹתָהּ וַיִּשְׁבַּתֶם-
בָּהּ: (בג) וַיִּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַחֻקִּים
וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן לְפָנֵיכֶם
הַיּוֹם: יב (ב) אֲלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים
אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ לְרִשְׁתָּהּ כָּל-הַיָּמִים
אֲשֶׁר-אַתֶּם תִּיִם עַל-הָאָרֶץ: (ג) אֲבָד

תרגום אונקלוס

אינון בעברא דירדנא אחורי אורח מעלגי שמשא בארע פנענאה דיתיב
במישרא לקביל גלגלא בסמר משרא מדרה: (בב) ארי אתון עברין
ית ירדנא למיעל למירת ית ארעא די יי אלהכון יהיב לבון ותירדון
יתא ותיתבון בה: (בג) ותמרון למעבד ית כל קמיא וית דיניא די
אנא יהיב קדמיכון יזמא דין:

יב (ב) אליו קמיא ודיניא די תמרון למעבד בארעא די יהיב יי אלהא
דאברהך לך למירתה כל יזמא די אתון קימין על ארעא:
(ג) אבדא תאבדון ית כל אתריא די פלחו תמן עממיא די אתון ירתין
לד ועברז ועס העקלח מוכיח שסס שני דברים שננקדו בשני טעמים
אחרי נקוד כפסטה ודרך נקוד כנשפל וסוף דגש ואם היה אחרי דרך דבור
אחד היה נקוד אחרי כנשמה כסופר הפוך ודרך רפה: מול סגלגל. רחוק
מן סגלגל: אלוינו נורה. שכם הוא שנאמר עד ונקוס שכם עד אלון מורה
[כראשית י"ג]: (ל) כי אחס עובדים את הירדן וגו'. נקיסם של ידון יסו
סימן צידכם שחנאו ומירטו את הארץ:

יב (ג) אבד סגלגל. אבד ואס"כ סגלגל ונכחן לעוקר ע"ז סלרין לטעם

תאבדון את כל המלמות אשר עבדו
שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את
אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות
ותחת כל עץ רענן: (א) ונתצתם את
מוזבתם ושבתם את מצבתם
ואשריהם תשרפון באש ופסלי אלהיהם
תגרעו ואתם את שמים מן המקום
ההוא: (ב) לא תעשו כן ליהוה אלהיכם:
(ג) כי אם אל המקום אשר יבחר יהוה
אלהיכם מכל שבטיכם לשום את שמו
שם לשקנו תדרשו ובאת שמה:

תרגום אונקלוס

יתחזן ית מעותחזון על שריא רטיא ועל רמחא ותחזת כל אילן ענף:
(א) ותתעו ית אנריהון ותתברון ית קמתהון ואשיריהון תוקדון בגורא
ועלמי מעותהון תקוצעון ותברון ית שומחון מן אתרא ההוא: (ב) לא
תעבדון כדון קדם ית אלהכון: (ג) אלהן לאתרא די ית רעי ית אלהכון
מכל שבטיכון לאשראה שכינתיה תמן לבית שכינתיה תתבעון ותיתון

אחרים [ע"ז מ"ו]: את כל העוקמות אשר עבדו עס וגו'. ומה תחזרון
עס את אלהיהם אשר על הסרים: (א) וזבח. של אצנים הרבה: וזבח.
של און אתה ויהא ציומו טעויה צעטנה [עס] און סעזנה ונתחלתה
לציומו: אשרה. אילן: העעד: ואזדחם את שום. לכנות להם עס לגנאי
בית גלייא קורין לה בית כרייא עין כל עין קון [עס]: (ד) לא תעשו כן.
להקעיר לשמים בכל וקום כי את צנוקום אשר יבחר. ד"א ונתחם את
ווצחומם ואזדחם את שום: לא תעשו כן. אזרה למוח את השם ולחמן
און מן סווצה און העזרה אונר רבי ישועאל וכי תעלה על דעתך שישראל
נחמן את הסווצות אלא שלא תעשו כוועשיהם ויגרמו עונותיהם למוקם
אחתיכם שיתחזן [ספרי]: (ה) לשכנו מדרשו. זה עשן שילה [ספרי]:

(א) והבאתם שמה עלתיכם וובחיתכם ואת
מעשרתיכם ואת תרומת ידכם וגדריכם
וגדבתיכם ובכלרת בקרכם וצאנכם:
(ב) ואכלתם שם לפני יהוה אלהיכם
ושמתם בכל משלח ידכם אתם
ובתיכם אשר ברכך יהוה אלהיך:
(ג) לא תעשו כן אשר אנחנו עשום
פה היום איש כל הישר בעיניו: (ד) כי
לא יבאתם עד עתה אל המנוחה ואל
הנחה אשר יהוה אלהיך נתן לך:

תרגום אונקלוס

לתמן: (א) ותיתון לתמן עלותכון ונכסת קדושיכון ונת מעשרותיכון
ונת אפרשות ידכון וגדריכון וגדבתיכון ונכורי תוריכון וענכון:
(ב) ותיכלון תמן קדם ית אלהכון ותחזון בכל אושטות ידכון אתון
ואנש בתיכון די ברכך ית אלהיך: (ג) לא תעבדון בכל די אנחנא
עבדון הכא וימא דין גבר פל דבשר בעינוהו: (ד) ארי לא אתיתון

(א) זכמים. שלמים של חובה: ומעשרותיכם. מעשר צמחה ומעשר שני
לאכול לפנים וכן חנוניה: תרומת ידכם. אלו הזכורים שחומר צהם ולקח
הכהן העגל ויודך: וזכרות צקרכם. לתחם לכהן ויקריצום עס: (א) אשר
ברכך ה'. לפי הזכרה הנא [ספרי]: (ב) לא תעשו כן אשר אנחנו עשום
וגו'. מוקם לנעלה על כי אתם עובדים את הירדן וגו' כשתעבדו את הירדן
מיד ונותרים אתם להקריב צנוה כל י"ד שנה של כבוש וחלוק וצנוה לא
תקריבו כל מה שאתם וקריבים פה היום צוטכן סהול עונכם ונעשח והוא
כשר להקריב צו טעלות וישנוה נדרים ונדנות אצל צנוה און קרב אלא
היידר והיידר והוא איש כל הישר צעניו נדרים ונדנות שאתם מתנדנים
על ידי הישר צעניכם להביאם ולא ע"י חובה אותם תקריבו צנוה [זכמים
ק"ט]: (ג) כי לא צחטם. כל אותן י"ד שנה [ספרי]: עד עתה. כמו עדין:

(א) ועברתם את הירדן וישבתם בארץ אשר יהיה אלהיכם מנחיל אתכם והלית לכם מכל איביכם מסביב וישבתם בטח: שני (ב) והיה המקום אשר יבחר יהוה אלהיכם בו לשבן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדירו ליהוה: (ג) ושמחתם לפני יהוה אלהיכם אתם

תרגום אונקלוס

עד כען לבית נחא ולאחסנא די יי אלקה יחב לך: (א) ותעברון את ירדן ותיתבון בארעא די יי אלהכון מחסין יתכון ויניח לבון מכל פעלי דבביכון מסחור סחור ותיתבון לרוחצין: (ב) ויהי אתרא די יתרעי יי אלהכון ביה לאשראח שכינתיה תפון לתפון תיתון ית כל די אנא ספקד יתכון עלותכון ונכסת קודשיכון מעשרותיכון ואפרשות ידכון וכל שפר נדריכון די תדירון קדם יי: (ג) ותהדיון קדם יי אלהכון

אל המנוחה. זו טילה [זמנים ק"ט: ע] נחלה. זו ירושלים: (א) ועברתם את הירדן וישבתם בארץ. שתחלקוה ויחא כל אחד מוכי את חלקו ואח שבטו: והניח לכם. לאחר כעז וחלוק ומנוחה מן הגוים אשר הניח ה' לנכותם את ישראל [שופטים ג'] ואין זו אלא ציני דוד. אז: (ב) והיה המקום וגו'. צנו לכם צית הצמיחה צירושלים וכן הוא אומר צדוד ויהי כי ישב הענין ציניו ויה' הניח לו וכל אויביו נסביו ויאמר הענין אל נתן ראה אכני ישב צנית חרזים וחרון האלהים ישב צחוק היריעה [שמואל ב' ז'] : שמה תביאו וגומר. לנעלה אמור לענין טילה וכלן אמור לענין ירושלים וכלן חלקם הכתוב ליתן היתר צין זו לזו ונשתרצם טילה וצאו לנוז ומרצה וצאו לנצטון הי הצמות מותרות עד שבאו לירושלים: ונבחר נדריכם. (86)

ובנייכם ובנותיכם ועבדיכם ואמהותיכם והקויו אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם: (א) השמר לה פן תעלה עלתיד בכל מקום אשר תראה: (ב) כי אם במקום אשר יבחר יהוה באחד שבטיה שם תעלה עלתיד ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה: (ג) רק בכל אות נפשה תזבח ואכלת בשר כבדפת יהוה אלהיך אשר נתן לך בכל שערך השמא

תרגום אונקלוס

אתון ובניכון ובנותיכון ועבדיכון ואמהותיכון ולינאח די בקריכון ארי לית ליה חילק ואחסנא עפסון: (א) אשמר לך דלטא תסיק עלותך בכל אתרא די תחיו: (ב) אלתון באתרא די יתרעי יי בחדא מלכאמך תפון תסיק עלותך ותפון תעביר כל די אנא ספקד לך: (ג) לחד מכל רעות נפשך תפוס ותיכול בשרא כבדפתא די אלקה די יחב לך בכל

ולמד טיניא מן סמוכר: (א) השמר לך. ליתן לא תעשה על סדור [ספרי]: כל מקום אשר תראה. אשר יעלה בלך אבל אחת נקריב על פי נשיא כגון אליהו צהר הכרמל: (ב) נחמד שפטיך. בחלקו של בנימין ולנעלה הוא אומר וכל שבטיכם הא כילד כסוקה דוד את סגורן מארובה סיפוי: צנס הזהב וכל הסבטים ונכל נוקם הגורן בחלקו של בנימין הים: (ג) רק כל אות נפשה. צנה הכתוב ונדבר אם צנשר תאזה להפירה להם כלל הקרבת אינורים הרי הוא אומר צנמקם אחר כי ירחיץ את צנולך וגומר ואמרת אכולה צנר וגו' צנה זה ונדבר צנמקם שנפל צנס מוס סיפדו ויחכלו כל נוקם יכול יפדו על מוס עובר ת"ל רק [חולין ז'] : תזבח ואכלת. אין לך צנס היתר גיזה וחלב אלא אכילה על ידי צמיחה [צטורות ט"ד יצומה ז'] : הטעם ופסוק. לפי שנאו וכתב קדושים טעאני צנס ופסדו אשר יגע צכל טעא לא יאכל [ויקרא ז'] חולבך לשתיד צו טעמא וטאר חובלים צקערה אחת: כצני וכאל. טאין קרין טאט עטס: כצני וכאל. (87)

והטהור יאכלנו בצביוכאיל: (ט) רק הקדש
לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים:
(י) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר הנגף
ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך
וכד נדרך אשר תדר ונדבתיה ותרומת
יך: (י) כי אם לפני יהוה אלהיך תאכלנו
במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו אתה
ובנהך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר
בשעריך ושמתה לפני יהוה אלהיך בכל

תרגום אונקלוס

קדש מסאבא ודביא יבליניא בבשר טביא ואילא: (ט) לחוד דמא לא
תיכלון על ארעא תשדנייה פטיא: (י) לית לך רשו למיכל בקרך
מעשר עבורך חמרך ומשחך ובכורי תורך וענף וכל נדרך די תדר
ונדבתך ואפרשות יך: (י) אלהן קדם יי אלהך תיבליניא באתרא
די יתרעי יי אלהך ביה את וברך וברתך ועבדך ואמתך וליואה די

לפוטון מן מזובע וסלחיים וסקיניה: (ט) רק הדם לא תאכלו. אע"פ
שאמרתי שאין לך צו זריקה דם צמוצה לא תאכלנו: תשפכנו כמים. לומר
לך שאין לך צו. ד"א הרי הוא כמים להכשיר את הזרעים [ספרי חולין
ע"ד]: לא תאכלו. זה הכפוז ליתן לא העשה על הדבר: (י) לא תוכל
רצי יהושע צו קדשה חונר יכול אפה אכל איך רשאי כיוולא צו ואת היצוי
יועזי ירושלים לא יכלו צני ישראל להורישם [שופטים א'] יכולים
היו אלא שאין רשאי לפי שכרת להם אברהם זרית כעלקה מהם מערת
ועכפלה ולא יצויים היו אלא קתיים היו אלא על פס העיר ששנים צדק
כך גפרעם צברקי רדצי אליעזר והוא שנאמר כי אם הסיך העוריים
והפסקים [שמואל ב' ה'] לגויים שכחנו עליהם את השבעה: ובכורות
בקרך. אזהרה לכהנים: ומזובע יך. אלו הבכורים: (י) לפני ה', לפני
מן הסועים: והלוי אשר בשעריך. אם אין לך לחם לו ומלקו פגון נעשר

משלח יך: (ט) השמר לך פן תעזוב את
הלוי כדלמדי על אדמתך: (כ) כי
ירחיב יהוה אלהיך את נבדך באשר
דבר לך ואמרת אכלה בשר כיתאיה
נפשך לאכל בשר בכל אות נפשך
תאכל בשר: (כ) כי ירחק ממך המקום
אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם
ונבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה
לך באשר צויתך ואכלת בשעריך בכל
אות נפשך: (כ) אך באשר יאכל אתה צבי

תרגום אונקלוס

בקרך ותחדי קדם יי אלהך בכל אוששות יך: (ט) אסתמר לך
דלמא תשפוק ית ליואה כל יומך על ארעך: (כ) ארי יפתי יי אלהך
ית חחוקה בטא די מלייל לך ותימר איכול בשרא ארי תתרעי נפשך
למיכל בשרא בכל רעות נפשך תיכול בשרא: (כ) ארי יתרחק ממך
אתרא די יתרעי יי אלהך לאשראא שכינתיה תמן ותפוס מתוך
ומענף די יחיב יי לך פטיא די פקדתך ותיכול בקירך בכל רעות נפשך:
(כ) ברם פטיא די מתאכיל בשרא טביא ואילא פן תיבליניא מסאבא

ראשון מן לו מעשר עני אין לך מעשר עני הזמינחו על שלמך: (ט) השמר
לך. ליתן לא העשה על הדבר. על אדמתך. אכל בגולה איך מוזכר עליו
יתר מעניי ישראל: (כ) כי ירחיב וגו'. למדס תורס דרך ארץ שלא יתאזה
אדם לאכול בשר אלא ונתוך רחצת ידים ועושר [חולין פ"ד]: בכל אזה
נפטך וגו'. אכל צמדנר נאמר להם בשר חולין אלא אם כן מקדישה ועקרניה
שלמים: (כ) כי ירחק ממך המקום. ולא תוכל לנא ולעשות שלמים בכל
יום כמו עכשיו שהושכן חולך עומם: וזכחת כאשר לוימך. למדנו שיש
לוי צדיקים היאך ישחוט וסן הלכות שמיטה שנאמר לעשה
כסניי: (כ) אך כאשר יאכל את הלזי וגו'. איך מוזכר לאלן במהרה

וְאֶת־הָאֵיל בֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטֶּמֶא וְהַמְהוּר
יִהְיוּ יֹאכְלֶנּוּ : (כג) רַק חֹזֵק לְבַדְתִּי אֶכֶל
הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכֵל
הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבֶּשָׂר : (כד) לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל־
הָאָרֶץ תִּשְׁכַּכְנוּ בַּמַּיִם : (כס) לֹא תֹאכְלֶנּוּ
לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְדִבְנִיךָ אַחֲרֶיךָ בִּיַתְעֶשֶׂה
הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה : (כז) רַק קִדְשֵׁי אֲשֶׁר־
יְהוּ לָךְ וְגִדְרֶיךָ תִּשָּׂא וּבֵאת־אֶל־הַמִּקְוֹם
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה : (כח) וְעֲשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ

תרגום אונקלוס

יִדְבִיא בְּחָרָא יִבְלִיגִיָּה : (כג) לְחֹד תִּקַּף בְּרִיל דְּלֵא לְמִיכַל דְּטָא אַרְי
דְּטָא הוּא נִפְשָׁא וְלֹא תִיכּוֹל נִפְשָׁא עִם בֶּשָׂרָא : (כד) לֹא תִיכְלִיגִיָּה
עַל אֲרַעָא תִּשְׁדִּיגִיָּה בַּמַּיָּא : (כס) לֹא תִיכְלִיגִיָּה בְּרִיל דִּי יִיטַב לָךְ וְלִבְנֶיךָ
בַּתְרָךְ אַרְי תַּעֲבִיד דְּבִשְׂרָךְ קָדְשׁ : (כז) לְחֹד תִּקְדִּישְׁךָ דִּי יִהְיוּ לָךְ
וְגִדְרֶךָ תַּסּוּל וְתִיתִי לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי : (כח) וְתַעֲבִיד עֲלֵתְךָ בִּשְׂרָא
וְיִטָּא עַל מַדְבְּחָא דִּי אֱלֹהֶךָ וְדָם נִבְסַת קִדְשֶׁךָ יִתְשַׁד עַל מַדְבְּחָא

אי ניה זני ואיל חלבן מותר אף חולין חלבן מותר ת"ל אף : (כג) רק חזק
לכלתי אכול דם. ומה שנאמר חזק אמה למד שהיו טרופים דם לאכלו
לפיכך הולך לוותר חזק דברי ר' יהודה. ר' שמועון בן עזאי אומר לא
המחזר אלא להסחירך וללמודך עד כמה אמה נריך להחזק נמלות אם סדם
סדורא קל להשער מננו שאין אדם נמחאה לו הולך לחזק נזאחמרו קל
וחומר נשאר מנלות: ולא תאכל אפס עם השער. אזהרה לאמר מן שמי
[חולין ק"ג]: (כד) לא תאכלנו. אזהרה לדם האיברים: למען ייטב לך
וגו'. לא ולמד ונתן סכך של מנלות אם סדם שנפשו של אדם קלה וננו:
הפורע מננו וזכה לו ולבני אחיו ק"ו לגזל ועריות שנפשו של אדם נמחאה
לסם [מכות כ"ג]: (כז) רק קדשך. אף על פי שאתה מותר לשחוט חולין
לא המתי לך לשחוט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרנה אלא הביאם
בני הכהנים: (כח) ועשית עולותיך. אם עולות הן מן הקדש וסדם על
(90)

הַבֶּשָׂר וְהַדָּם עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדָם־
וּבַחֲדָיִךְ יִשְׁפֹךְ עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְהַבֶּשָׂר תֹּאכֵל : (כט) שָׁמֵר וְשָׁמַעַתָּ אֶת־
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ
לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּלְבְנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד־
עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשֶׁר בְּעֵינֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : ס שלישי (כט) כִּי־יִבְרֹת
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בֹּא־
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וַיִּרְשַׁתְּ אוֹתָם
וַיִּשְׁבַּתְּ בְּאַרְצָם : (ל) הַשְּׁמֵר לָךְ מִן־תִּנְקַשׁ

תרגום אונקלוס

דִּי אֱלֹהֶךָ וּבִשְׂרָא תִיכּוֹל : (כט) מִן וְתִקַּבֵּל יַתְּ כָּל תַּתְּנִימֵי הָאֵלִין דִּי
אַנָּא סַפְקִיד לָךְ בְּרִיל דִּי יִיטַב לָךְ וְלִבְנֶיךָ בַּתְרָךְ עַד עֲלִמָּא אַרְי תַּעֲבִיד
דְּתַקֵּן וְדִבְשֵׁר קָדְשׁ יִי אֱלֹהֶךָ : (כט) אַרְי יִשְׁעִי יִי אֱלֹהֶךָ יַתְּ עֲמִימָא דִּי
אַתָּ עֲלִיל לְתַמָּן לְתַרְכָּא יִתְרוֹן מִן קִדְשֶׁךָ וְתִירַת יִתְרוֹן וְתַמָּן בְּאַרְעֵהוֹן :
(ל) אִסְתַּמֵּר לָךְ דְּלִמָּא תִתְקַל בַּתְרִיהוֹן בְּתַר דִּישְׁתַּצִּיּוֹן מִן קִדְשֶׁךָ וְדִלִּפְּא
תַתְּבַע לְמַעֲוֵתְהוֹן לְטִימֵר אֲבָרִין פְּלַחִין עֲמִימָא הָאֵלִין יַתְּ מַעֲוֵתְהוֹן

בני המזבח ואם זמתי שלמים הם דם זמק ישפך על המזבח מחלם ואמר
וסבשר תאכל. ועוד דברו רבותינו רק קדשך בלא ללמד על הקדשים שחולו
לארץ וללמד על המנוחות ועל ולדות קדשים שיקריבו [ספרי]: (כח) שמור.
זו משנה שאתה נריך לשמרה צבטך שלא תסבך כענין שנאמר כי נעים כי
השמרם צבטך [משלי כ"ג] ואם נתינה אפשר שהשמע ותקיי' הא כל שאינו בכלל
משנה חינו בכלל מעשה [ספרי]: את כל הדברים. שהא חצייה עליך מנחה
קלה כמנחה שמורה [סם]: הטוב. צעיני השונים: והישר. צעיני אדם:
(ל) מן תנקש. אונקלוס הרגם לטון מוקש ואני אומר שלא חס לדקוק בלשון
שלא מצינו נו"ן בלשון יוקש ואפילו ליסוד סורפל וננו אבל בלשון טירוף
וקטקוש מצינו נו"ן וארכבותיה דא' ללא נקש [דניאל ה'] ואף זה אני אומר
(91)

אֲחֵרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְּׁמַדִּים מִפְּנֵיךָ וּפְנֵי־
תְּרַדְשׁ לֹא־הֵיחֵם לֵאמֹר אֵיכָה יַעֲבֹדוּ
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וְאֵעֲשֶׂה־בְּנִי גַם־
אֲנִי (6) לֹא־תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־
הַתּוֹעֲבֹת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁנֵא עָשׂוּ לֹא־הֵיחֵם
כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ
בְּאֵשׁ לֹא־הֵיחֵם: יג (6) אֶת כָּל־הַדְּבָר
אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֶתְכֶם אֲתוּ תִשְׁמְרוּ
לְעֲשׂוֹת לֹא־תִסָּר עָלְיֹו וְלֹא תִגְרַע
מִמֶּנּוּ: פ

תרגום אונקלוס

וְאֵעֲבִיד בְּנִי אִם אֲנִי: (6) לֹא תַעֲבִיד בְּנִי קִדְּם יי אֱלֹהֶיךָ אַרְי כָּל
דִּמְחָק קִדְּם יי דִּי מְנִי עֲבָדִין לְמַעֲוֹתְהוֹן אַרְי אִם ית בְּנִי־הוֹן ית בְּנִי־הוֹן
מִקְדִּין בְּנִירָא לְמַעֲוֹתְהוֹן:

יג (6) ית כָּל שְׁתַּנְמָא דִּי אֲנִי מִפְּקִיד יתְכֹון יתִיה תִּשְׁרוֹן לְמַעֲבָד לֹא

פן חנקת אחריהם פן פטרק אחריהם להיות כורכ אחר ועשיתם וכן יקט
נוטה לכל אשר לו [תהלים ק"ט] מוקלל את הרשע להיות עליו נוטים
רבים וסיו עוזרין ונותקסין אחר ועונו: אחרי השנאים מפניך. אחר שתראה
שאלוהים מפניך יש לך לתת לו מפני ונה נשמרו אלו מפני ועשיתם וקולקלים
שצדיקים אף אדם לא תעשה כן שלא יצאו אחריים ושמודוך: איכה יעבדו.
לפי שלא עש על עבודת אלילים אלא על זכות וקטור וכסוך והשתחואה
כמו שכתוב בנתי' לה' לזכו [שמות כ"ג] דברים הנעשים לזכוה זא ולענדך
כאן שאל דרכה של עבודת אלילים לענד' דדבר אחר כגון פוער לפעור
וזרק אבן לנרקולים זו היא עבודתו ומיי' אצל זכות וקטור וכסוך והשתחואה
אפילו שלא כדרכה מיי': (6) כי גם את בניהם. גם לזכות את אבותיהם
ואעויתיהם אשר רבי עקיבה אני כריתי ככרי שכתפו לאציו לפני כלבו ואילו:
יג (6) את כל הדבר. קלה כחגורה: השמרון לעשות. לימן לא תעשה
על עשה השמורים נפ־שה שכל השמר לשון לא תעשה הוא אלא

(3) בְּיַקְוִים בְּקִרְבְּךָ נִבְיָא או חלם חלום
וְנָתַן אֱלֹהֶיךָ אוֹת או מוֹפֵת: (3) וּבֵא הָאוֹת
וְהַמּוֹפֵת אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֱלֹהֶיךָ לֵאמֹר נִלְכָה
אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרִים אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתֶּם
וְנַעֲבַדְם: (7) לֹא תִשְׁמַע אֱלֹהֶיךָ הַנְּבִיא
הַהוּא אוֹ לֹא־חֹלֵם הַחֹלֵם הַהוּא כִּי מִנְפֶה
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת הַיִּשְׁכֶּם
אֱלֹהִים אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל־לִבְבְּכֶם
וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: (6) אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
תֵּלְכוּ וְאֲתוּ תִירְאוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ

תרגום אונקלוס

תוספון עלוהי ולא תמנעון מניה: (3) ארי יקום בִּינְךָ נְבִיא
או חלם חלמא ויתן לך את או מופתא: (3) וייתי אתא ומופתא די
מליל עמך למימר נחה בְּתַר מַעֲוֹת עֲמִמָּי דִּי לֹא יָדַעְתִּינוּ וְנִסְלַחִינוּ:
(7) לֹא תִקְבִּיל לְפִתְגָמֵי נְבִיא הַהוּא או לְחֹלֵם חֹלְמָא הַהוּא אַרְי מְנַפִּי
יי אֱלֹהֵינוּ יתְכֹון לְמִדַּע הַאִיתִיכוֹן רַחֲמִין ית יי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־לִבְנוֹן וּבְכָל־
נַפְשָׁנוּן: (6) בְּתַר פּוֹלְחָנָא דִּי אֱלֹהֵינוּ תְּהִבָן וְיִתִּיה תְּדַחֲלוֹן וְיִתִּי
פְּקוּדוֹהִי תִשְׁרוֹן וְלִמְיָרִיהִ תְּקַבְּלוֹן וְקִדְמוֹהִי תִפְלַחוֹן וּבְדַחֲלִיתִיה תִּתְקַבְּבוֹן:

שחין לוקין על השמר של עשה: לא חוסך עליו. חמשה טוטפות חמשה
ווינין כלולב חרבע זכרות לזרעה כהנים [ספרי]: (3) ונתן אליך אות.
שמיים כענין שחומר בגדעון ועשית עונדי אות ואמר יהי נא חרוב על
הגזר וגו' [שופטים ו'] או מופת. זכרן [ס"א] ונתן אליך אות. שמיים
דכתיב וסיו לאותות ולמועדים: או מופת. זכרן דכתיב אס טל יתיה על הגזר:
לזדה ועל כל הארץ חורב. אע"פ כי לא השוע לו וס"ת מפני מה נוסח לו
הקצ"ה מושגלה לעשות אות כי ונסקה ה' אליהם אחכס: (6) ואת מלכותי
תשמרו. חרות משה [ספרי]: וקולו תשמעו. בקול הכהנים: ואומר מעבדו.
ויקדשו: וכו' מדנקון. הדבק בזכיו גוול ספרים קצור ותיס זקר מוליס:

ובקלות שמעו ואתו תעבדו וכו' תדבקו
(ו) והנביא ההוא או הלם החלום ההוא
ומת כי דברי סרה עליהוה אלהיכם
המוציא אתכם מארץ מצרים והפך
מבית עבדים להדיחך מזה הדרך אשר
צוה יהוה אלהיך ללכת בה ובערת הרע
מקרבך: (ז) כי יסיתך אחיך בן אמה
או בןך או בנתך או אשת חיקך או רעה
אשר כנפשך בסתר לאמר גלכה
ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת

תרגום אונקלוס

(ו) ונביא ההוא או הלם חלמא ההוא יתקמיל ארי מליל סמיא על יי
אלהבון דאסיק יתכון מארעא דמצדים ודפרקק מבית עבדותא
לאטעיותך מן ארעא די פקדך יי אלהך למנה בה ותבלי עביד דביש
מבינה: (ז) ארי ימלכניך אחוה בר אמה או ברך או ברנה או אמת
קייק או חברך די כנפשיך בסתר למיטר נהך ונפלח למעות עממיא

כנו טעמא סקנ"ה: (ו) סרה. דבר המוסר מן העולם שלא היה ולא נברא
ולא נוסחו לדבר כן דיט"ט דורא זלע"ז: והפוך נציה ענדים. אפילו אין
לו עליך אלא שדלך דיו: (ז) כי יסיתך. אין הספה אלא גפוי שנאמר אם
ה' הסייתך זי [שנואל ה' כו'] אויטר"ל זלע"ז שטעיהו לעשות כן: אחיך.
נחש: או בן אהך. אם נחש [קדושין פ"ו]: חיקך. השאכנה בחיקך ומחקה
בך אפקי"ל זלע"ז וכן נחיק הארץ [יחזקאל ע"ד] ויטור התקוע זלרן:
אשר כנפשיך. זה אחיך פירש לך הסמוך אם החזיפך לך ק"ו לאחריים:
בסתר. דבר הסמוך בחוץ שאין דברי נחית אלא בסתר וכן שלמה הוא
לומר בנשף צעזע יום בלשון לילה ונפלה: אשר לא ידעת אמה וחזותך.
דבר זה נגף גדול הוא לך שאם האוונות אין אנשיך עם שנקרו להם חזותיהם

אתה ואבתיך: (ח) מאלהי העמים אשר
סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים
ממך מקצה הארץ ועד קצה הארץ:
(ט) לא את אבה לך ולא תשמע אליו ולא
תחוס עיניך עליו ולא תחמל ולא תכסה
עליו: (י) כי הרג תהרגנו ידך תהיה
בו בראשונה להמיתו ויד כל העם
באחריה: (יא) וסקלתו באבנים ומת כי
בקש להדיחך מעל יהוה אלהיך המוציאך
מארץ מצרים מבית עבדים: (יב) וקר

תרגום אונקלוס

די לא ידעת את ואבתיך: (ח) טענות עממיא די בסחריניכון דקריבין
לך או דרחיקין מך מסיפי ארעא ועד סיפי ירעא: (ט) לא תיבי
ליה ולא תקביל למיטריה ולא תחוס עיניך עלוהי ולא תרחים ולא
תכסי עלוהי: (י) ארי מקמל תקמליניה ידך תהי ביה בקדמייתא
למקמליה וידא דכל עמא בבתינתא: (יא) ותרגמיניה באבניא וימות
ארי בעא לאטעיותך פדחלתא דיי אלהך דאסקק מארעא דמצרים
מבית עבדותא: (יב) וכל ישראל ישמעו וידחלו ולא יוספן למעבד

זה לומר לך עוזב עם שנקרו לך חזותיך: (ח) הקדונים אליך או החמוקים.
למה פרט קדונים וחמוקים אלא כך אמר הכתוב מנצח של קדונים אמה
למדן טבן של דחוקים פשם שאין מנחם בקדונים כך אין מנחם בחמוקים:
מקלה הארץ. זו חמה ולננה וזכא השמים טבן מהלכין מסוף העולם ועד
סופו [ספרין]: (ט) לא תחוס לו. לא תחוס חשך לו לא תחשבו [טס]
לפי שנאמר והשבת לרעך כעור [ויקרא י"ט] את זה לא תחוס: ולא תפנע
אליו. בהשכנו על נפשו למחול לו לפי שנאמר עוזב מעוז עמו [שמות כ"ג]
זה לא תעזוב: ולא תחוס עיניך עליו. לפי שנאמר לא תעזוב על דם
רעך [ויקרא י"ט] על זה לא תחוס: ולא תחמול. לא תספור בזכותו:
ולא תכסה עליו. אם את ז יודע לו חונה איך רשאי לשמוק: (י) כי האב

ישראל ושמעו ויראו ולא יוספו לעשות
בדבר הרע הזה בקרבך: (י) כִּי תִשְׁמַע
בְּאֶחָת עֲרִידָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ
לְשֹׁכֵת שָׁם לֵאמֹר: (יג) יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי
בְדִיעֵל מִקְרַבְךָ וַיְהִיחוּ אֶת־יֹשְׁבֵי עִירָם
לֵאמֹר נִלְכְּהוּ וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר
לֹא־יְדַעְתֶּם: (טו) וְדַרְשֵׁת וְחִקְרַת וְשֹׁאֲלַת
הַיָּטִב וְהַנָּה אֱמַת נְכוּן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָהּ
הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ: (טז) הִבֵּה תִכֶּה
אֶת־יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהוּא לְפִי־חֶרֶב הַחֶרֶם

תרנום אונקלוס

בפתגמא בישא הרין בינה: (י) ארי תשמע בהרא מקורך די יי
אלהך יהיב לך למיתב תמן למימר: (יג) נפקו בקרין בני רשעא
מבינה ואמעיו ית יתבי קררחון למימר נהך ונפלח לשעות עממיא די
ידעתון: (טו) ותתבע ותבדוק ותשאל יאות והא קישמא בין פתגמא
אתעפדת תועבתא הרא בינה: (טז) ממהא תמחי ית יתבי קרתא והיא

הסרגנו. (אס) ילא ונ"ד זכאי הסזירה לחזנה) ילא ונ"ד חייז אל תמזירה
לזכוח [ספרין]: ידך תפיה זו זרלסונה. מלוס זיד הסיכח להעמיח ללא נח
נירו יעוס זיד אחריס שנלונר ויד כל העס וגו': (יג) לנצח עס. פרט
ליד שליס שלא נכנסה לזירה [ספרין]: כי השונע לאמר. לו. רים כן ילאו וגו':
(יד) אשטס. ולא נשים: [סנסהדריק פ"ה]: בני זליעל. זלי עול שפרקו עולו
של מקוס [עס]: יושני עירס. ולא יושני עיר אחרת עכאן אמרו אין נעשית
עיר הנדחת עד שזיחוס א:שים ועד שזיסו מדיחוס ממוכס: (טז) ורשט
ומקרת ושאלת סיטב. עכאן למרו טבע חקירות מרכזי הונקרא סאן יס
ג' דרישה ומקירה וסיטב ושאלת אינו מן הוננין ונמנו למרו זדיקות [עס]:
ובמקוס אחר הוא אמר ודעו השופטים סיטב [דברים י"ט] ובמקוס אחר
הוא אמר ודעו סיטב [עס י"ג] ולמרו סיטב סיטב לנזירס טוס ליתן
האמר של זה זוס: (טז) הכס חכס. אס איך יוכל לפנים זנית' הכחוצס

אתה ואת כל אשר בך ואת בהמתה
לפי חרב: (י) ואת כל שללה תקבץ אל
תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת
כל שללה כדיל ליהוה אלהיך והיתה תל
עולם לא תבנה עוד: (יג) ולא ידבק ביהך
מאומה מן החרם למען ישוב יהוה מחרון
אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך
כאשר נשבע לאבותיך: (טז) כי תשמע
בקול יהוה אלהיך לשמור את כל מצותיו
אשר אנכי מצוה היום לעשות הישר
בעיני יהוה אלהיך: (יז) רביעי

יר (ב) בנים אתם ליהוה אלהיכם לא

תרנום אונקלוס

לפתנס דחרב גמר יתה וית כל די בה וית בעירה לפתנס דחרב:
(י) וית כל עראה חכנוש לנו פתאה ותוקיד בגורא ית קרתא וית כל
עדאה גמיר קדם יי אלהך ותהי תל חריב לעלם לא תתבני עוד:
(יג) ולא ידבק בך מרעס מן חרמא כדיל דיתוב יי מתקוף רגזיה
ויתן לך רמין וירחם עלך ויסגינה כמא די קנים לאבדתך: (יז) ארי
תקביל למימרא דיי אלהך למשר ית כל פקודיה די אנא מסקיד לך
ימא דין למעבד דכשר קדם יי אלהך:

יד (ב) בנין אתון קדם יי אלהכון לא תתחטטון ולא תשוון מרט בין

נסס הניסס זכחרת [זיי"ג ל"ח]: (יז) לה' אלהיך. לשמו ובזכילו:
(יח) ליענן ישוב ה' וחרון אפו. שכל זמן שע"ל בעולם חרון אף בעולם:
(יז) לא תתגודדו. לא תחמו גזירה וכרט בזכרס על מה כדרך
סהאוריים עוטיין לפי שחסס בניו של מקוס וחסס ראוין לסיוס

תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם
למת: (ג) כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך
ובך בחר יהוה להיות לו לעם סגולה מכל
העמים אשר על פני האדמה: (ד) לא
תאכל כל תועבה: (ה) ואת הבהמה אשר
תאכלו שור שה כשבים ושה עינים
(ו) איל וצבי ויחמור ואקן ודישן ותאו
וזמר: (ז) וכל בהמה מפרסת פרסה
ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה

תרגום אונקלוס

ענינון על מות: (ג) ארי עם קדיש את קדם יי אלהך ובו
אתרעי יי למדוי ליה לעם חביב מכל עממיא די על אפי ארעא:
(ד) לא תיכול כל דמרחיק: (ה) דין בעירא די תיכלון תורין אימון
דחליו וגדון דעוין: (ו) אילא וסביא ויחמורא ויעלא וריטא ותירבלא
ודיצא: (ז) וכל בעירא דסדיקא פרסתא ומטליסן מטליסן תרתין פרסתא

נאים ולא גדודים ונקורחים: בין עינים. חלל הפדחת וצנקה אחר הוא
אומר ולא יקדו קרחה כדאשס [ויקרא כ"ח] לעשות כל הראש כבין העינים:
(ג) כי עם קדוש אתה. קדושת עונך ונאזותך ועוד וכן דבר ה': (ד) כל
חובשה כל שתעבתי לך [חולין ק"ד] כגון לרס און זכור כדי לשחוט:
גמדיה הדי דבר שתעבתי לך כל מוס לא יהיה זו. כל ולמד כאן שלא
ישחוט ויאכל על אותו היום. שכל נשר בחלב הדי דבר שתעבתי לך
והזכיר כאן על אכילתו: (ד) זאת הצהינה. איל לצי ויחמור. למדנו שחיה
בכלל דמהה [חולין ס"ג] ולמדנו שמהמה ומה שנהאש מרובה
ען הטורה שכל נקוס פודט את הנועט: ואקו. מחורגס יעלא יעלי
סלע [איוב ל"ט] הוא אשטני"וק. ותאו. תורב"ל תור היער זאל"א יער
בלשון ארמי: (ז) ומפרסת. סדוקה כחרגונו: פרסת. פלאט"ה: ושסעת.
חלוקה שתי לפרכים שיש סדוקה ואינה חלוקה בלפרכים וסיה טעמה:
בצהינה. משוע עש סנואל בצמהה אכול תכאן אמרו שסליל יתיר צמטיה

בבהמה אתה תאכלו: (א) אך את־זה לא
תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה
השסועה את־הגמל ואת־הארנבת ואת־
השפן כי־מעדה גרה המה ופרסה לא
הפריסו טמאים הם לכם: (ב) ואת־החזיר
כי־מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא
לכם מבשרם לא תאכלו ובגבדתם לא
תגעו: (ג) את־זה תאכלו מכל אשר
במים כל אשר־לו סנפיר וקשקשת
תאכלו: (ד) וכל אשר אין־לו סנפיר
וקשקשת לא תאכלו טמא הוא לכם: (ה)
כל־צפור שהגדה תאכלו: (ו) וזה אשר

תרגום אונקלוס

מסקא ששרא בבעירא יתה תיכלון: (א) ברם ית דין לא תיכלון
מפסקי ששרא ומפסקי פרסתא מטליס מילפיא ית גמלא וית ארנבא
וית טפוא ארי מסקי ששרא אינון ופרסתהון לא סדיקא מסאבין אינון
לכון: (ב) וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ולא פשר מסאב הוא
לכון מבשריהון לא תיכלון ובגבדתהון לא תקרבון: (ג) ית דין תיכלון
זבל די במיא כל די ליה ציציון וקלסין תיכלון: (ד) וכל די לית ליה
ציציון וקלסין לא תיכלון מסאב הוא לכון: (ה) כל צפור דבי תיכלון:

אנו [חולין ס"ט]: (ז) הסקועה. צריה היא שיש לה שני גזין ושני סדלות
אמרו רבותינו למה נטרו. בצהמות נפני הסקועה ובעופות נפני הראש
שלא לאמרו בה"כ [גדה כ"ד]: (ח) ובגבדתם לא תגעו. רבותינו פירשו
גבול שדאס חייב לטור את עלמנו גבול [מורה כהנים] יכול יסוי
מורחרים בכל הטנה תלמוד לוונר אמור אל הסהנים וגומר [ויקרא כ"א]
ועה טועמה הנת חמורס כהנים מורחרים ואן ישראל מורחרים

לא תאכלו מהם הנשר והפרס והעזניה :
 (ג) והראה ואת האיה והדיה למינה :
 (ד) ואת כד ערב למינו : (טו) ואת בת
 היענה ואת התחמס ואת השחף ואת
 הגיץ למינהו : (טז) את הכוס ואת היגשון
 והתגשמת : (יז) והקאת ואת הרחמה
 ואת השלד : (יח) והתסידה והאנפה למינה
 והדוכיפת והעטלף : (יט) וכל שרץ העוף
 טמא הוא לכם לא יאכלו : (כ) כל עוף

תרגום אונקלוס

(ג) ודין די לא תיכלון טהרון נשרא ועד ועזיא : (ד) ובת פנפא
 וטרפתא ודיתא לזנה : (ה) וית כל עורבא לזניה : (ו) וית בת
 נעמיא ועינא וצפר ישחפא ונצא לזנודי : (ז) וקריא וקיסופא וכותא :
 (ח) וקתא וירקיקא ושלנינא : (ט) וחוריתא ואבו לזנה ונר טורא
 ועטליסא : (י) וכל ריחשא דעופא טמאב הוא לכזן לא יתאכלון :
 (יא) כל עופא דבי תיכלון כל נבלא לתותב ערל

טונאח נבלה קלה לא כל שכן : (יב) כל צפור טהורה תאכלו. להחיר
 משולחט טמאנורע [קידושין כ"ו] : (יג) וזה אשר לא תאכלו מהם. לאסור
 את השחוטט : (יד) והראה והאיה. היא ראה היא איה היא דיה
 ולמה נקרא שמה ראה טהורה ציור ולמה הזיירך ככל טמוטיס טלל
 ליתן פתחון פס לנצל דין לחלוק טלל יסא סאוקרה קורא אותו ראה
 וסנא להחיר צונר זו דיה טמה או איה טמה ורו לא חסר הכתוב
 [פולין ק"ג]. ונעופות פרט לך הטמאים ללמד שהעופות טהורים מרובים
 על הטמאים לפיכך פרס את הנועט : (טז) התכשמת. קבל"א טורי"ץ :
 (יז) טלף. הטולה דגים ון חיס : (יח) דוכיפת טוא חריגול הנר
 ובלע"ז טורי"פא וכרבלתו ככולה : (יט) טרץ העוף. הם הנמוכרס
 הדחשים על הארץ כגון צזנין ולרעים וחגבים טמאים הם קרויים טרץ :
 (כ) כל עוף טהור תאכלו. ולא את הטמא כל ליתן עשה על לא תעשה
 וכן נצטווה אותה תאכלו ולא נצטווה טמא' לאו הטא מכלל עשה עשה לעבור

טהור תאכלו : (כא) לא תאכלו כל נבלה
 לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או
 מכר לזכרי כי עם קדוש אתה ליהוה
 אלהיך לא תבשל גורי בחלב אמו : פחמישי
 (כב) עישר תעשר את כל תבואת זרעך
 היצא השדה שנה שנה : (כג) ואכלת לפניו
 יהוה אלהיך במקום אשר יבחר לשכן
 שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך
 ובכרת בקרך וצאנך למען תדמד ליראה

תרגום אונקלוס

די בקירוף תתנינה ויכלינה או תזבנינה לבר עטמין ארי עם קדיש
 את קדם יי אלהך לא תיכלון בשור בחלב : (כב) עשרא תעשר ית
 כל עללת זרעך דיסיק חקלא שמתא שמתא : (כג) ותיכול קדם יי אלהך
 באתרא די יתרעי לאשראה שכינתיה תמן מעשר עבירך חמרך ומשחך
 ובוכרי תורך וענף בריל דתילף למרחל קדם יי אלהך כל ימאי :

עליהם צעטה ולא תעשה : (כא) לגר אשר בשעריך. גר חוטב שקבל עליו
 טלא לעבוד ע"א ואוכל נצילות : כי עם קדוש אתה לה'. קדם את עלמד
 צונתך לך דברים הטותרים וחסרים כוהנים צסא חיסור אל תחירס צפניהם
 [ספרי] : לא תשבל גדי. טלטה פעמים פרט לחים ולעופו' ולצנהיה טונאה
 [חולין קי"ג] : (כב) לא תשבל גדי. עשר תעשר. ונה ענין זה אלל זה
 חנר לו הקב"ה לישראל אל תגרנו לי לנצל גדיים טל תצוהט עד טסן
 צנעי חמותיקן טחס אין חחס מעשירים ונעטרות כראוי כטהוא סינוך
 להצטבל חני מוליא רוח קדים והיא ונשדפתן טנא' וטדפה לפני קיה [מלכים
 ז' י"ט] וכן לענין צבורים : טנה טנה. ונכאן טאין מעשירים ון חחדש על
 היטן [ספרי] : (כג) ולאכלת וגו'. זה מעשר טני טכנר לנדנו ליתן מעשר
 לטסון ללוים טנאנר כי תקחו ונאח בני ישראל וגו' [צנדצר י"ח] ונחן להם
 דטות לאכלו צכל נוקוס טנאנר ואכלתם אותו צכל נוקוס [טס י"ח] על
 נסךך זה מעשר חסר טוא : (כד) כי יצרכ. טטהט טתצוהט מרובט לטהת :

את יהוה אלהיך כל הימים: (כז) וכי ירבה
מפך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק
מפך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך
לשום שמו שם כי יברכה יהוה אלהיך:
(כח) ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך
והלכת אל המקום אשר יבחר יהוה
אלהיך בו: (כט) ונתתה הכסף בכל אשר
תאודה נפשך בבקר ובצאן וביון ובשכר
ובכל אשר תשאל נפשך ואבדת שם
לפני יהוה אלהיך ושמחת אתה ובייתך:
(ל) והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו כי
אין לו חלק ונחלה עמך: (לא) מקצה
שלש שנים תוציא את כל מעשר

תרגום אונקלוס

(כז) וארי ימי סוף ארחא ארי לא תיכול למטליה ארי יתרחק סוף
אתרא די יתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן ארי יברכיך יי
אלהך: (כח) ותתן בכספא ותצור כספא בידך ותרוך לאתרא די יתרעי
יי אלהך ביה: (כט) ותתן כספא בכל די יתרעי נפשך בתורי ובענא
ובחמר חדת ועתיק וכל די תשאלניך נפשך ותיכול תמן קדם יי
אלהך ותחדי את ואגיש ביתך: (ל) וליואה די בקרוך לא תשקיניה

(ל) וכל אשר תאזכר נפשך כלל: נצק ונלון ונין ונשכר פדט: וזכל
אשר תשאלך נפשך חזר וכלל מה הפדט נפוכט ולד ולדות חלך ורלוי
לנאכל חרס וכי [ספרי ז"ק ס"ג]: (כז) והלוי לא תעזבו. מליחן לו ועשר
לחטון: כי אין לו חלק ונחלה עמך. ילאו לקט טכחה ופיאה והספר סוף
הוא יס לו חלק עיך עתן כעיד וליין חידין דמעשר [ספרי]: (קח) עהלה

תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך:
(כט) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך
והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך
אכלו ושבעו למען יברכה יהוה אלהיך
בכל מעשה ידך אשר תעשה: (ל) שש
מו (ה) מקץ שבע שנים תעשה שמטה:
(ל) וזה דבר השמטה שמוט כל בעל
משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את
רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליהוה:
(ל) את הנברי תגש ואשר יהיה לך את

תרגום אונקלוס

ארי לית ליה חלק ואחסנא עפך: (כט) מסוף תלת שנין תפסיק ית כל
מעשר עלתך בשמטא ההיא ותצנע בקרוך: (ל) וייתי ליוואה ארי לית
לית חלק ואחסנא עפך וגיורא ויתמא וארמלתא די בקרוך ויכלון
וישבעון כדיל דיברכיך יי אלהך בכל עובדי דך די תעביד:

טו (ה) מסוף שבע שנין תעביד שמיטתא: (ל) ודין שתנס שמיטתא
די שמיטת כל גבר מרי רשו די רשו בחבריה לא יתבע מן חבריה
ומן אחידי ארי קרא שמיטתא קדם יי: (ל) מן בר עמטין תתבע ודי
טלס שנים. זא ולנד טלס הטה ונעטרותי של טנס דלשונה וטניס לטמטס
שיצערס מן סניס דשלעיות: (כט) ונא הלוי ויעול ועשר לחטון: והגר
והיתום. ויטלו ועשר טני סחורא של עני של טנה זו ולא תאכלנו אחס צירוסלי
כדרך טזקקת לאכול ועשר טני של טחי טניס: ואכלו וטענו. תן להס כדי
טענן ונאן אננו אין פוחסין לעני צורון וכו' וחסה הולך לירוסלים דמעשר
של טנס דלשונה וטניס סהססות ונחודס דענתי קודס מן סניס [דברים
כ"ז] כונו שופוטס דני תכלה לעשר [טס]:

טז (ה) עקן טבע טניס. יכול טבע טניס לכל מלוה ונלוה ת"ל קרנב
טנס טענע [טס ט"ו] ואס אחס חונר ז' טניס לכל מלוה ועלוס
להילאס כל אסד ואסד סוף סוף קרנב סא לנדס טבע טניס לננין טעניעס:

אֲחִיד תִּשְׁמַט יָדֶךָ : (ד) אִפְסָם כִּי לֹא יִהְיֶה
בְּךָ אֲבִיוֹן כִּי־בְרַךְ יִבְרַכְךָ יְהוָה בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּן לְךָ נִהְלֶה לְרִשְׁתָּהּ :
(ה) רַק אִם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם : (ו) כִּי־יִהְיֶה
אֱלֹהֶיךָ בְּרַכְךָ בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וְהֵעֲבַטְתָּ
נְיֻסֵי־בַיִם וְאֵתָּה לֹא תֵעָבֹט וּמִשְׁדֵּת בְּנֹגִים
רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשָׁלוּ : (ז) כִּי־יִהְיֶה
בְּךָ אֲבִיוֹן מֵאַחַד אֲחִיד בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּן לְךָ לֹא
תֹאמַץ אֶת־לִבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־יָדֶךָ

תרגום אונקלוס

יְהִי לְךָ עִם אַחֶיךָ תִּשְׁמִיט יָדְךָ : (ד) לְחֹד אֲרִי לֹא יִהְיֶה בְךָ מִסְפִּינָא
אֲרִי בְרַכָּא יִבְרַכְיָךָ יי פֶּאֲרַעֲא דִי יי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ אַחְסָנָא לְמִדְרָתָהּ :
(ה) לְחֹד אִם קַבְלָא תִקְבִּיל לְמִיטְרָא דִי אֱלֹהֶיךָ לְמִשְׁר לְמַעְבַּד יִתְּן לְךָ
תַּפְקִידָתָא הַרְא דִּי אָנָּא מִפְקִיד לְךָ יִמָּא דִין : (ו) אֲרִי יי אֱלֹהֶיךָ בְּרַכְךָ
בְּמָא דִי מְלִיל לְךָ וְתוֹרָה לְעַמְּמִין סְבִיאִין וְאֵת לֹא תוֹיָת וְתִשְׁלוֹט בְּעַמְּמִין
(ז) שְׁמוּט כָּל צַעַל מִשָּׁה יִדּוּ שְׁמוּט אֶת יָדוֹ עַל כָּל צַעַל מִשָּׁה : (ח) אִם
סִכְרֵי תְּרוּסָה זֹו מְלוֹת עֵשֶׂה : (ד) אִפְסָם כִּי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֲבִיוֹן וְלִשְׁלֹן הוּא
אוֹנֵר כִּי לֹא יִדְּל אֲבִיוֹן אִלָּא בְּזִמְנָן שְׁחָסֵם עוֹשִׂים רְלוּנֵוֹ עַל מְקוּס אֲבִיוֹנִים
בְּאִחְרִים וְלֹא צָכֵם וּכְשִׁיז אִחֵם עוֹשִׂים רְלוּנֵוֹ עַל מְקוּס אֲבִיוֹנִים צָכֵם : אֲבִיוֹן
דֵּל מְעַנִּי וְלִשְׁוֹן אֲבִיוֹן שְׁהוּא תַחַד לְכָל דְּבַר : (ה) רַק אִם שְׁמוּעַ תִּשְׁמָע
לֹא יִהְיֶה בְךָ אֲבִיוֹן : שְׁמוּעַ תִּשְׁמָע שְׁמוּעַ קוֹנַעֲא מְשׁוּמִיעִין אוֹתוֹ הַרְבֵּה :
(ו) כֹּאשֶׁר דְּבַר לְךָ וְהִסִּין דְּבַר צְרוּךְ אִתָּה צְעִיר [דְּבָרִים כ"ח] : וְהֵעֲבַטְתָּ
כָּל לִשְׁוֹן הַלּוֹסָה כְּשִׁנּוּפֵל עַל הַלּוֹסָה נּוּפֵל בְּלִשְׁוֹן מְפַעִיל בְּגוֹן וְהַלּוֹתָ
(104)

מֵאֲחִיד הָאֲבִיוֹן : (ס) כִּי־פָתַח תִּפְתַּח אֶת־
יָדְךָ לוֹ וְהֵעֲבַט תֵּעָבִיטְנִי דִי מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר
יִחְסַר לוֹ : (ט) הַשְּׁמֵר לְךָ פִּן־יִהְיֶה דְבַר
עִם־לִבְּךָ בְּלִיעַד לְאֹמַר קָרְבָּה שְׁנַת־
הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרַעְיָה עֵינֶיךָ בְּאֱחִיד
הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וּקְרָא עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ
וְהָיָה בְּךָ חֵטָא : (י) נָתַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־יִרַע

תרגום אונקלוס

בְּגִיאִין וּבְךָ לֹא יִשְׁלִטוּן : (ס) אֲרִי יְהִי בְךָ מִסְפִּינָא חַד מֵאֲחֶיךָ בְּהָרָא
מְקוּרָךְ בְּאֶרֶעֶךָ דִּי יי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ לֹא תִתְקִיף יִת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְמוּט
יִת יָדְךָ מֵאֲחֶיךָ מִסְפִּינָא : (ס) אֱלֹהִין מִפְתַּח תִּפְתַּח יִת יָדְךָ לִיָּה וְאִזְקָא
תּוֹסִיפִיָּה בְּמִשְׁתַּח חִסְרוּנִיהָ דִּי יִחְסַר לִיָּה : (ט) אִסְתַּמְר לְךָ דְּלִמָּא יִהְיֶה
פְתִינָמָא עִם לְבָבְךָ בְּרִשְׁעָה לְמִיטְרָא קְרִיבִת שְׁחָטָא שְׁבִיעֵתָא שְׁחָטָא דְשְׁמִיטָתָא
וְתִבְשֵׁא עֵינֶיךָ מִפְּתוּחָא מִסְפִּינָא וְלֹא תִתֵּן לִיָּה וְיִקְרִי עֲלֶיךָ קָדָם יי וְיִהִי בְךָ
חֹבָא : (י) מִתֵּן תִּתֵּן לִיָּה וְלֹא יִבְשֵׁא לְבָבְךָ בְּמִתְנֶה לִיָּה אֲרִי בְּדִיל פְתִינָמָא

וְהֵעֲבַט וְאִם הִיא אוֹנֵר וְעֲבַטָה הִיא נּוּפֵל עַל הַלּוֹסָה כְּמוֹ וְלִוִית : וְהֵעֲבַט
גוֹיִם יִכּוֹל שְׁחָסָה לּוֹס מְזִסָה וְנִלְוֵס לּוֹס ת"ל וְחָסָה לֹא תִעֲבֹט : וְנִשְׁלַח בְּגוֹיִם
רַבִּים יִכּוֹל גוֹיִם אַחְרִים מְשֻׁלִּים עֲלִיךָ ת"ל וּבְךָ לֹא יִנְשׁוּלוּ : (ז) כִּי יִהְיֶה
בְךָ אֲבִיוֹן הַחֲסֵד תַּחַד קוֹדֵם : מֵאֲחַד אֲחִיד : אֲחִיד מֵאֲחִיד קוֹדֵם לְאֲחִיד מֵאֲחִיד :
צְעִיד־עֵנִי עֵינֶיךָ קוֹדֵמִים לְעֵנִי עֵיר אַחֶרֶת : לֹא תִאֲוֹן יִם לְךָ אִדָּם
שְׁנַלְטֵעַר אִם יִתֵּן אִם לֹא יִתֵּן לְכָךְ כֹּאשֶׁר לֹא תִאֲוֹן יִם לְךָ אִדָּם שְׁפִרְטָה אִם
יִדּוּ וְקוֹפֵלָה לְכָךְ כֹּאשֶׁר לֹא תִקְפֹּץ : מֵאֲחִיד הַאֲבִיוֹן אִם לֹא תִתֵּן לוֹ סוּפָן
כִּי תִתֵּן אִתּוֹ עַל אֲבִיוֹן : (ח) פְתַח תִּפְתַּח אִשִּׁי כְמוֹ פְעוּסִים [צב"ח ל"א] :
כִּי פְתַח תִּפְתַּח הִרִי כִי מְשׁוּעָה בְּלִשְׁוֹן אִלָּא : וְהֵעֲבַט תִּעֲבִיטְנֵהוּ אִם לֹא
רַחֵם בְּנִשְׁחָתָהּ עַן לוֹ צְהִלּוּסָה : דִּי מַחְסְרוֹ וְאִי אִתָּה מְלוֹס לְהַעֲשִׂירוֹ : אִשִּׁי
יִחְסַר לוֹ אִשִּׁי סוּס לְרַכּוּב עֲלָיו וְעַד לְרוּן לְפָנָיו : לוֹ זֹו אִשָּׁה [כְּחִיבִיח
ק"ו] וְכֵן הוּא אוֹנֵר אֲעֵשֶׂה לוֹ עֲזֹר כְּגַדּוֹ [צְרִאשִׁית צ'] : (ט) וְקִרְא עֲלִיךָ
יִכּוֹל מְלוֹס ת"ל וְלֹא יִקְרָא [דְּבָרִים כ"ד] [סְפָרִין] : וְהִיא בְךָ חֵטָא וְכָל מְקוּס
אִשִּׁי לֹא יִקְרָא א"כ לִנְסָה כֹּאשֶׁר וְקִרְא עֲלִיךָ מְשׁוּעָה אִשִּׁי לְיִפְרַע עַל יְדֵי הַקּוֹרֵא
יִחְסַר מְשִׁי שְׁלִיטָה קוֹרָא : (י) נָתַן תִּתֵּן לוֹ אִשִּׁיָּה מֵאִם פְּעוּסִים : לוֹ דְּיִנּוּ
(105)

לְבַבְךָ בַּתְּתִיבָה לֹא כִי בְגִלְלָה הִדְבַר הַזֶּה
בְּרִבְכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־מַעֲשֵׂיךָ וּבְכָל־
מַשְׁלַח יְדֶיךָ: (ט) כִּי לֹא יִהְיֶה אֲבִיוֹן מִקֶּרֶב
הָאָרֶץ עֲלֶיךָ אֲנֹכִי מִצִּדְּךָ לֵאמֹר פִּתְחֵה
תְּפִתָּה אֶת־יְדֶיךָ לְאַחֶיךָ לַעֲנִיךָ וּלְאַבְיֹנֶיךָ
בְּאֶרֶץ: (י) כִּי יִמְכַר לְךָ אֶחָיִךְ הָעֶבְרִי
אוֹ הָעֶבְרִיָּה וְעִבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשְּׁנָה
הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ: (יא) וְכִי־
תִשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ לֵאמֹר תִּשְׁלַחְנוּ רִיקָם:
(יב) הָעֲנִי תִעֲנִיךָ לֹא מִצָּאֵנָה וּמִגִּרְנָה

תרגום אונקלוס

תְּדִין וּבְרִבְכָה יי אלהך בכל עובדך ובכל אושמות דך: (ט) ארי לא
יסוק מספינא מנו ארעא על פן אגא מספקך לטיטר ספתח ספתח ית
דך לאחור לעניך ולמספינך בארעה: (י) ארי יודבן לך אחור בר
ישאל או בת ישראל ויסלחיןך שית שנין ובשמתא שביתתא תספריניה
בר חורין מעמך: (יא) וארי תספריניה בר חורין מעמך לא תספריניה
ריקן: (יב) אפרשא תפריש ליה מענה ומאדרך ומפעצרתך די ברךך

ויניק: כי בגלל הדבר חפשי חונת ליתן חמה נוטל סכר האוירה עם סכר
הנעשה. על כן ופני כן [סס]: (יא) לחמה. עלה לטובתך חמי וטיאך
[ספרי]: לחאך לעניך. לחמה אח עניי: לעניך. ציר"ד אחד לשון עני
אחד הוא חבל עניך צני יודין שני עניי: (יב) כי יונכר לך. על ידי
אחרים צונכרוה ציה דין צנגנתו הכתוב מדבר [קידושין י"ד] והרי כבר
נאמר כי תקנה עבד עברי [שמות כ"ח] וצונכרוה ציה דין הכתוב מדבר
אלה חפשי שני דברים שנחשבו כאל אחד נכתוב או העבריה חף היא תלא
נעש ולא שונכרוה ציה דין שאין השם נוכרת צונכרת שג' צנגנתו ולא
צנגנתה אלא צקנתה שונכרה אציה ולמד כאל שאל ילא שם שניס קודם
סחינא סיננין תלא ועוד חדש כאל הענק טעניק: (יד) הענק טעניק. לשון
(106)

וּמִיקְבַּד אֲשֶׁר בְּרַבְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֵּן־
לְךָ: (טו) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וַיַּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֲלֶיךָ אֲנֹכִי מִצִּדְּךָ
אֶת־יְדֶיךָ בַּר הַזֶּה הַיּוֹם: (טז) וְהָיָה כִּי־יֹאמֶר
אֱלֹהֶיךָ לֹא אֵצֶא מֵעִמְךָ כִּי אֶהְבְּדֶךָ וְאֶת־כִּי־תֵדָע
כִּי־טוֹב לְךָ עִמְךָ: (יז) וּלְקַחְתָּ אֶת־הַמְרִצֵּעַ
וְנָתַתָּה בְּאוֹנוֹ וּבְדִלְתָהּ וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם
וְיָאֵף לְאַמְתְּךָ תַּעֲשֶׂה־כֵּן: (יח) לֹא־יִקְשֶׁה
בְּעֵינֶיךָ בְּשִׁלְחַךְ אֶתֹ חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ כִּי

תרגום אונקלוס

יי אלהך תתן ליה: (טו) ותדבר ארי עבדא הוימא פארעא דמצרים
יסרקך יי אלהך על פן אגא מספק לך ית סתנמא הדין יוסא דין:
(טז) ויהי ארי יומר לך לא אפוק מעמך ארי רחמך וית אנש ביתך ארי
טב ליה עמך: (יז) ותסב ית מרצעא ותמן באודניה וברשא ויהי לך
עבד פלח לעלם ויאף לאמתך תעביד פן: (יח) לא יקשי בעיניך במספרך
יתיה בר חורין מעמך ארי על חד תרין פאגור אנירא פלחך שית שנין

עדי צגוה וצונכרית העין דבר שיהא ניכר סחטיבות לו. וי"מ לשון הטענה
על נוארו: ונלחך ונרנך וניקבך. יכול אין לי אלא אלו בלבד ת"ל אשר
נרכך וכל מה שצרכך צוראך ולמה נאמרו אלו מה אלו מיוחדים שחס
בכלל צרכה חף כל שהוא בכלל צרכה ילא פדות ולמדו רבותינו [בנוקס
קדושין י"ז] בג"ט כמה נותן לו וכל מין ויונין: (טו) וזכרת כי עבד היית.
והענקתי וסניתי לך ונצות מולרים וצות הים חף חמה הענק ושנה לו:
(יז) עבד עולם. יכול כממענו ת"ל ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו
תסבו ויקרא כ"ה] הא למדה שאין אל חללא עולמו של יוצל [ויכילתא]:
ואף לאנחך טעסה כן. הענק לה יכול חף לרזיעה השוה הכתוב
אוחה ת"ל אם אומר יאמר העבד [שמות כ"ח] עבד נרלע ואין חמה נרלעת:
(יח) כי מנכה סכר סכיר. ונלחך אונרו עבד עברי עובד צין ציום וצין בליטה
והו ספלים טענודת סכיירי יוק ונקו עזודתו בליטה דכו ונוסר לו ספקס

משנה שְׂכַר שְׂכִיר עֲבָדָה שֵׁשׁ שָׁנִים
וַיִּבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה:
פ שביעי (ט) כֹּל-הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָתְךָ
וּבְצֵאתְךָ תִּזְכֹּר תִּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזוּ בְּכוֹר צֹאנֶיךָ:
(כ) לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה
בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֶתְּךָ וּבֵיתְךָ:
(כג) וְכִי-יְהִי בּוֹ מוֹם פֶּסַח אוֹ עֵזר כֹּל
מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:

תרגום אונקלוס

וּבְרִינְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל דֵּי תַעֲבִיד: (ט) כֹּל בְּיֹקְרָא דֵּי יִתְלִיד בְּתוֹךְ
וּבְעֵנְךָ דֵּי בְרִין תִּקְדִּישׁ קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַסְלַח בְּיֹקְרָא דְתוֹךְ וְלֹא
תִגְזוּ בְיֹקְרָא דְעֵנְךָ: (כ) קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּיכְלִינִיה שְׂמַתָּא בְּשַׂמָּא בְּאַתְרָא
דֵּי יִתְרַעֵי יְיָ אֶת וְאִנְשׁ בֵּיתְךָ: (כג) וְאִרִי יְהִי בֵּיתָא מוֹמָא חֲגִיר אוֹ עֵזֵר
כְּנַעֲנִית וְהוֹלְדוֹת לְאֻדוֹן: (ט) כֹּל הַצְּכוֹר תִּקְדִּישׁ. וּבְמָקוֹם אֲחֵר הוּא אֻמֵּר
לֹא יִקְדִּישׁ שְׂכָל צְכוֹר אֲשֶׁר יִצְוֶה לֵה' וְגו' [ויקרא כ"ז] הֵא כִּילַד חֵינּוּ מִקְדִּישׁוֹ
לְקַרְבָּן אֲחֵר וְכֹחָן לִנְדוּ שְׂמִילוֹת לְוֹנֵר הֵי אִתָּה קְדוּשָׁה לְבַכּוֹרֶה. ד"א ח"א לְוֹנֵר מִקְדִּישׁ
שְׂכָר כְּאֻמֵּר לֹא יִקְדִּישׁ וְא"א לְוֹנֵר לֹא יִקְדִּישׁ שְׂהֵרִי כְכֹר. אֻמֵּר תִּקְדִּישׁ הֵא כִּילַד
מִקְדִּישׁ אִתָּה הִקְדַּשְׁתּוּ עֲלֵיו וְנִתָּן לְהַקְדֵּשׁ כְּפִי טוֹבַת הַנְּהִלָּה טַבּוּ [עֲרֻכִין כ"ט]: לֹא
תַעֲבֹד בְּצְכוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזוּ וְגו'. אִף חֲסֻלוֹךְ לְנַדוּ רְבוּתֵינוּ שְׂאִקְוֵר חֵלַל שְׂדֵנֵי
הַכְּחוּז בְּהוֹס: (כ) לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ. לְכַהֵן הוּא אֻמֵּר שְׂכָר מֵינּוּ שְׂהוּ
וּנְעֻמָּתוֹ כְּהוֹנֵה אֲחֵד תַּם וְאֲחֵד צַעַל מוֹס שְׂנֵאֻמֵּר וּבְשֵׁרֵס יֵהִי לְךָ [ויקרא
כ"ח] וְגו': טַבָּה צַנִּיָּה. וְכֹחָן שְׂחִין מְשִׁתִּין אֻתוּ וְיֹתֵר עַל שְׂנֵחוּ יִכּוּל יֵהִי
פְסוּל וְנַשְׁעֵרֶס שְׂנֵחוּ כְכֹר הוֹקֵס לְנַעֲשֵׁר שְׂנֵאֻמֵּר וְאִכְלַת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ
וְנַעֲשֵׁר דַּגְּנָךְ חִירוֹשְׁךָ וְיִלְחֵךְ וּבְכּוֹרֹת צִקְךָ וְלֵאנְךָ [דְּרִיִּס י"ג]. וְהֵא מְנַעֲשֵׁר
שְׂחִי חֵינּוּ נִפְסַל מְנַשְׁנֵה לְחַצְרֵתָה אִף צְכוֹר חֵינּוּ נִפְסַל חֵינּוּ שְׂנֵוּלָה חוֹךְ שְׂנֵחוּ:
טַבָּה צַנִּיָּה. אִם שְׂחֵטוּ בְּסוֹף שְׂנֵחוּ אוֹכְלוּ אֻתוּ סִיּוֹס וְיוֹס אֲחֵד מְנַשְׁנֵה אֲחֵרַת
לְנַדוּ שְׂנֵאֲכַל לְשֵׁנֵי יַעֲנִים וְלִילָה אֲחֵד [סְפִרִי]: (כג) מוֹס. כֹּלל: פֶּסַח וְעוֹר.
פֶּרַט: כֹּל מוֹס רַע. קִזֵּר וְכֹלל מַה הִפְרַס מִפְרִישׁ מוֹס הַגְּלוּי וְאִיָּךְ קוֹזֵר
(108)

(כג) בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַפֶּסַח וְהַפְּחֹהוֹר
וַיְהִי כַּצֵּבִי וְכֵאֵיל: (כג) רַק אֶת-דָּמּוֹ לֹא
תֹאכַל עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֶנּוּ כַּמַּיִם: פ
זו (ב) שְׂמֹר אֶת-חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְעֲשִׂיתָ
פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֲדָשׁ הָאֲבִיב
הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לִילָה:
(ג) וּזְבַחַת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבִקְרָא
בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שֵׁם:
(ד) לֹא-תֹאכַל עֲלָיו חֲמִץ שִׁבְעַת יָמִים

תרגום אונקלוס

כֹּל מוֹס בִּישׁ לֹא תִיכְסִינִיה קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ: (כג) בְּקִירוֹךָ תִּיכְלִינִיה
מְסַבָּא וְיִקְרָא פְחָרָא בְּכִשׁוֹר מְבִיא וְאִילָא: (כג) לְחוּד יֵת דְּפִיָּה יֵא
תִיכּוּל עַל אַרְעָא תִשְׁדִּינִיה בְּמִיא:
זו (ב) מִר יֵת יִרְחָא דְאֵבִיבָא וְתַעֲבִיד פֶּסַחָא קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אִרִי בִירְחָא
דְאֵבִיבָא אִפְקֵךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם וְעַבְד לְךָ גִּפְסִין בְּלִילָיָא:
(ג) וְתַפּוֹס פֶּסַחָא קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִן בְּנֵי עַמָּא וְנִכְסַת קוֹדֶשִׁיא מִן חוּרֵי
בְּאַתְרָא דֵּי יִתְרַעֵי יְיָ לְאַשְׂרָאָה שְׂבִינִיתִיה תַּמָּן: (ד) לֹא תִיכּוּל עֲלֻזָּה
אִף כֹּל מוֹס שְׂנֵגְלוּי וְחֵינּוּ חוּזֵר: (כג) רַק אִת דִּמּוֹ לֹא תֹאכַל. שְׂלַח חֲמוֹר
סוֹחֵיל וְכוּלֵוּ הַיִּמֵּר הַבָּא וְכֹלל חִיטּוֹר הוּא שְׂהֵרִי קְדָם וְנַשְׁחַט בְּחוֹף צִלָּא פְדִיּוֹן
וְנֵאֲכַל יִכּוּל יֵהִא אִף הַדָּם וְנֻחַת לְמַנּוּד לְוֹנֵר רַק אִת דִּמּוֹ לֹא תֹאכַל:
זו (ב) שְׂמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב. וְקוֹדֵם צוּרוֹ שְׂמֹר שִׁיחָא רְחוּי לְאֲצִיב לְהַקְרִיב
צו אִת מְנַחַת הַעֲוֹנוֹר וְחַס לֹאֹ עַצֵר אִת הַשְּׂנֵי: וְעוֹלָרִים
לִילָה. וְהַלָּא צִיִּים יֵלָאוּ שְׂנֵאֻמֵּר וּנְעֻמָּתוֹ הַפֶּסַח יֵלָאוּ צַנִי יִשְׂרָאֵל וְגוֹמֵר [צְנֻדְצֵר
ל"ד] חֵלַל לִפְנֵי שְׂבִילָה נִתָּן לְחַס פְּרַעַת רְשׁוּת לְנֵאֲחַת שְׂנֵאֻמֵּר וְיִקְרָא לְנַשְׁנֵה
וְלֵאסְקֵן לִילָה וְגו' [שְׂמוֹת י"ג]: (ג) וְזַבַּחַת פֶּסַח לֵה' אֱלֹהֶיךָ לֵאן. טַבָּה עֵן
הַכְּנַעֲנִים עֵינּוּ הַעֲזִים תַּחְמוּ [ט"ז]: וּצִקְר. זַבַּחַת לְחַגִּיגָה שְׂחַס כְּנַעֲנֵי עַל הַפֶּסַח
הַצְּכוֹר מְרֻבָּה וְנִצְיָאִים עֵינּוּ חַגִּיגָה כְּדֵי שִׁיחָא נֵאֲכַל עַל הַשְּׂנַע [סְפִרִי] וְעוֹר
לְנַדוּ רְבוּתֵינוּ דְצִרִים הַדְּנָה מִפְּסוּק זֹאת: (ג) לְחַס עוֹנֵי. לְחַס שְׂמוֹצִי
(109)

תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזו
יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום
צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך: (ז) ולא
יראה לך שאר בכל לבך שבעת ימים
ולא ידעין מן הכבוד אשר תזבח בערב
ביום הראשון לבקר (ח) לא תזכר לזבח
את הפסח באחד שעריך אשר יהיה
אלהיך נתן לך: (י) כי אם אלה המקום

תרגום אונקלוס

המיע שבעא זמין תיכול עלהו פטיר לחים עני ארי בבחילו נפקתא
מארעא דמצרים בדיל דתדבר ית יום מסקף מארעא דמצרים כל זמין
חיך: (ז) ולא יתחוי לך חמיר בכל תחומך שבעא זמין ולא יבית סן
בשרא די תבוס ברמשא ביטא קדמא לצפרא: (ח) לית לך רשו
לטבס ית פסחא בחיא מקירוף די יי אלהך יתב לך: (י) אלהן לאתרא

את העוני שכתענו זמנים: כי בחפזו יצאת. ולא הספיק צלל להחמין זה
יהיה לך לזכרון. וחפזון לא שלך היה אלא של זמנים שכן הוא אומר ותחזק
זמנים על העם וגו' [שמות י"ג]: למען תזכור. ע"י אכילת הפסח והזמנה
את יום לאתך: (ד) ולא ילעין מן הזבחה אשר תזבח בערב ביום הראשון
לבקר. אזכרה לעותיד זכחה דורות לפי שלא נאמר אלא זכחה זמנים ויום
ראשון האמור כאן הוא י"ד בניסן כנה דתא אומר אך ביום הראשון חטיתו
שאר וזכחתם [שמות י"ג] ולפי שזכחתם הכתוב מעניינו של פסח והחמיל
לדבר זכחתם זמנים כגון זכחתם ימים וזאת תאכלו ולא יראה לך
שאר בכל גזולך הולך לפרש צאי זו זכחתה הוא זכחתה שזכחתם כל זכחתה
מן הזבחה אשר תזבח בערב לבקר הייתי אומר שלמים הנשחטים כל זכחתה
כולן בכל תותירו ואינן נאכלין אלא ליום וליילה לכך כתב בערב ביום הראשון.
דבר אחר חגיגת י"ד הכתוב מדבר ולמד עליה שנאכלת לשני ימים והראשון
האמור כאן ביום טוב הראשון הכתוב מדבר וכן ממשעות המקרא שבר
חגיגת אשר תזבח בערב לא ילעין צי"ע הראשון עד בקרו של שני אכל
נאכלת היא בזכחתה עשר וזכחתה עשר וכך היא שנויים בזכחתה פקמים:
(י) בערב כזוא השמש מועד לאתך זמנים. הרי שלמה זמנים חלוקים

אשר יבחר יהוה אלהיך לשפן שמו שם
תזבח את הפסח בערב כבוא השמש
מועד צאתך ממצרים: (ז) ובשלת ואכלת
במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו ופנית
לבקר והלכת לאהליך: (ח) ששית ימים
תאכל מצות וביום השביעי עצרת ליהוה
אלהיך לא תעשה מלאכה: (ט) שבעה
שבעת תספור לך מהחל חרמש בפמה
תחל לספור שבעה שבעות: (י) ועשית תנ

תרגום אונקלוס

די יתעיי יי אלהך לאשרא שכינתיה תמן תבוס ית פסחא ברמשא
כמיעל שמשא זמן מסקף ממצרים: (ז) ותבשל ותיכול באתרא די יתעיי
יי אלהך ביה ותתפגי בצפרא ותהך למשכנך: (ח) שמת זמין תיכול
פטירא וביטא שביעאה בניש קדם יי אלהך לא תעביד עבידא:
(ט) שבעא שבעין תמני לך משפיות מגלא בחצד עוטרא דארמיתא
תשרי למימני שבעא שבעין: (י) ותעביד תנא דשבעיא קדם יי

בערב זמנים שעות ולמעלה זכחתה וכנא השמש תאכלהו ומועד לאתך אתה
שורפתו [ספרי] כלומר נעשה כזאת ויאל לזים השריפה: (ז) ובשלת. זכו
לני אש שאף הוא קרוי צבול: ופנית צבול. לבקר של שני וילמד שטעון
לזים ליל של נוולאי י"ט [ספרי חגיגה ט"ו]: (ח) שמת ימים תאכל מלאה.
ובעוק אחר הוא אומר זכחתם ימים זכחתם מן היסוד ושמה מן החט"ט ד"א
למד על אכילת זמנה זכחתם שמים חזבה וזכאן אתה ללמד לשמת ימים
ששתי שבעי בכלל היה ויאל מן הכלל ללמד שאין אכילת זמנה זו אלא רשות
ולא ללמד על ענינו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל זמנה שבעי רשות
אף כולם רשות חוץ ונלילה הראשון שהכתוב קבעו חובה שנאמר בערב
תאכלו זמנה [שמות י"ג]: עזרה לה' אלהיך. ענינו ענין מן הנולדה
ד"א כנפיה של ונאכל ונשמתה לטון נעלמה לא אותך [שופטים י"ג]: (ט) ונחל
השמש זכחתה. משנקלר העומר שהוא ראשית הקליד [ספרי ונחמת ט"א]:
(י) ונחל זכחתה ידך. די נדחת ידך הכל לפי הזכחה הבא שלמי שומה וקדש

שבעות ליהוה אלהיך מפת נדבת ידך
 אשר תתן כאשר יברכה יהוה אלהיך :
 (b) ושמתה לפני יהוה אלהיך אתה ובנה
 ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר
 בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר
 בקרבך במקום אשר יבחר יהוה אלהיך
 לשכן שמו שם : (c) וזכרת כי עבד הוית
 במצרים ושמת ועשית את החקים
 האלה : (d) מפטיר (e) חג הסכת תעשה לה
 שבעת ימים באספה מגרנה ומיקבך :
 (f) ושמת בחגך אתה ובנה ובתך
 ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום

תרגום אונקלוס

אלהך מפת נדבת ידך די תתן כמא די יברכך " אלהך : (b) ותחרי
 קדם " אלהך את וברך וברכת ועבדך ואמתך ולוואה די בקירך
 וגירא ויתמא וארמלתא די בנה באתרא די יתרעי " אלהך לאשראה
 שכנימיה תמן : (c) ותדבר ארי עבדא הויתא במצרים ותטר ותעבר
 ת קמיא האלוי : (d) חגא דמטליא תעביד לה שבעא יומין במכנשא
 מאירך ומפערתך : (e) ותחרי בחדך את וברך וברכת ועבדך ואמתך

קדושים לאכול : (f) לוי גר יתום ואלמנה. ארבע עלי כנגד ארבע עלך
 כך ובתך ענדך ואמתך אם אמה ושבעת עלי אני ושבעת עליך :
 (g) וזכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן פדיתך שחטמור ותעשה
 סקיס האלה : (h) נאסף. זונן האסיף שאתה עכניס לבית פירות הקין.
 דא נאסף ונגרך וויקנך למד שמוכנך את הכוכה כעסולת גורן וקנ
 [סוכה י"ג : (i) והיית אך שמה. לפי פשוטו אין זס לויזי אלל לט'
 (118)

האלמנה אשר בשעריך : (a) שבעת
 ימים תחג ליהוה אלהיך במקום אשר
 יבחר יהוה כייברכה יהוה אלהיך בכל
 זבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך
 שמח : (b) שלש פעמים | בשנה יראה
 כל זכורך את-פני יהוה אלהיך במקום
 אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות
 ובחג הסכות ולא יראה את-פני יהוה
 ריקם : (c) איש כמתנת ידו כברכת
 יהוה אלהיך אשר נתת : ס ס ס
 (d) שפטים ושטרים תתן-לה בכל-
 שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לה

תרגום אונקלוס

ולוואה וגירא ויתמא וארמלתא די בקירך : (a) שבעא יומין תחוג
 קדם " אלהך באתרא די יתרעי " ארי יברכך " אלהך בכל
 עללתך ובכל עובדי ידך ותחי בנס חרי : (b) תלת זמנין בשתא
 יתחזון כל דכורך קדם " אלהך באתרא די יתרעי בחגא דמטריא
 ובחגא דשבוועא ובחגא דמטליא ולא יתחזון קדם " ריקנין : (c) גבו
 כמתנת ידיה כברכתא די אלהך די יתב לה : (d) דינין ופורענין

הנעשה. ולפי תלמודו למדו מכלן לרבות ליני יום טוב האחרון לטענה.
 [נ"ד] : (e) ולא יראה את פני ה' ריקם. אלל הצא ראיה ושלני חגיגה :
 (f) איש כמתנת ידו. מיי שיש לו לזולתן הרבה ונכסיט ונרזין יציא עולוה
 נערבות ושלמים ונרזינים [חגיגה ט'] : הסלת פרשת ראה
 (h) שופטים ושומרים. שופטים. דינין הפוקיס את הדין. ושומרים.
 הרוזין את העם אשר נעוטה שוכין וכופתין צוקל וכלועה עד
 טיקבל עליו את דין השופט [מסכתין ע"ג] : צכל שעריך. צכל עיר ועיר
 (118)
 Tom. V. 8
 Tom. V. 8

לשבתיו ושפטו את העם משפט--
צדק: (ט) לא תמה משפט לא תבוי
פנים ולא תקח שחדכי השחר יעור עיני
חכמים ויסלק דברי צדיקים: (כ) צדק צדק
תדרה למען תחיה וירשת את הארץ
אשר יהיה אלהיה נתן לך: (כא) לא
תטע לך אשרה כל-עין אצל מובח יהיה
אלהיה אשר תעשה-קד: (כב) ודא תקים

תרגום אונקלוס

תמני לך בכל קרוף די יי אלקה יהיב לך לשבטך וידגון ית עמא
דין דקשומ: (ט) לא תצלי דין לא תשתמדע אפיין ולא תקביל
ישוחדא ארי שוחדא מעור עיני חכמיין ומקלקל פתגמין תרציין:
(כ) קושטא קושטא הוי רדף גדיל דתיחי ותירת ית ארעא די יי
אלקה יהיב לך: (כא) לא תצוב לך אשרת כל אילן בסטר מדפחא
דיי אלקה די תעביד לך: (כב) ולא תקים לך קמא די רחק יי אלקה:

[ח"כ]: לשבטך. מוסב על חתן לך שופטים וטוטרס חתן לך לשבטך כגל
שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך: לשבטך. מלמד שמושיבין דיינין לכל שבט
ושבט וכל עיר ועיר: ושפטו את העם וגו'. מנה דיינין מנומסין ודיקים
לשפט לך: (ט) לא תמה משפט. כוונתו. ולא תכיר פנים. אף בעת
הטענות אחרים לדין שלא יהא רך לזה וקשה לזה אחד עומד ואחד יושב
לפי שכסרוהא סהדין מוכר את חבירו ומסתמין טענותיו: ולא תקח שחד.
אפי' לשפט לך [ספרין]: כי השוחד יעור. משקבל שחד מוננו אי אפשר
שלא יטה את לבו אללו לספור זכותו [כחזרות ק"ה]: דברי דייקים. דברים
הוונדקים משפטי אמת: (כ) לך לך חרף. הלך אחר ציט דין יפה
[ספרין]: לנען חסיה וירשת. כדאי הוא ונבוי דיינין הכשרים לסחיות את
ישראל ולהושיבין על אדוניהן [כסדרין ל"ג]: (כא) לא תטע לך אשרה.
לשראל עליה נשעת כטיעתה ואפילו לא עבד עורר שלא תעשה על טיעעתה:
לא תטע לך אשרה כל עין אללו וצח ה' אלהיך. אחרת לנווט אילן ולבנות
צית שחר הצית: (כב) ולא תקים לך קמא. מלמד שכן אמת להקריב עליה
(114)

לך מצבה אשר שגא יהיה אלהיה: (א)
(ב) לא תזבח ליהיה אלהיה שור ושה
אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי
תועבת יהיה אלהיה הוא: (ג) כי
תצא בקרבך באחד שעריך אשר
יהיה אלהיה נתן לך איש או-אשה
אשר יעשה את-הרע בעיני יהודה-
אלהיה לעבור בריתו: (ד) וילך ויעבד
אלהים אחרים וישתחוו להם ולשמשו
או לילח או לכר-צבא השמים אשר
לא-ציותיו: (ה) והגד-לך ושמעת ודרשת
היטב והנה אמת נכון הדבר געשתה

תרגום אונקלוס

יז (א) לא תבוס קדם יי אלקה תור ואמר די יהי ביה מוטא כל מדעם
בייש ארי מרחק קדם יי אלקה הוא: (ב) ארי ישתבח פינה פחדא
מן קרוף די יי אלקה יהיב לך גבר או אתתא די יעביד ית דביש קדם
יי אלקה למעבר על קמיה: (ג) ואול יפלה למעות עממא וסגיד להון
ולשמשא או לסידרא או לכל חילי שמיא די לא סקדית: (ד) ותחזי
לך ותשמע ותתבע יאות והא קושטא פיון פתגמא אתעבדת תועבתא

לשמי געשתה: אשר שגא. מוצח אצנים ומצח אדמה לוס לעשות ואת יז
פלא יי חק היתה לכנעניים וזע"פי סתימה אהוזה לו ציניי האזות עכשו
מכאן מלמד ששעלמה אלו חק לע"א:
יז (א) לא תזבח. על דבר רע. אחרת למכיל בקדשים על ידי דבור רע
[ספרין]. ועוד נדרשו בו שאר דרשות כשמיטת קדשים: (ב) לעבור
גידו. אשר כרת אהם שלא לעבור אליהם: (ג) אשר לא נותני לעבדם
[מגילת ס']: (ד) נכון. עכוון בעדות: (ה) והגדת אל שעריך את האש
(115)

התועבה הזאת בישראל: (ס) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל-שעריך את-האיש או את-האשה וסקלתם באבנים ומתו: (י) על-פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על-פי עד אחד: (י) יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו ויד כרי-העם באחרונה ובערת הרע מקרבך: פ

(ס) כי יפלא ממך דבר למשפט בין-דם |

תרגום אונקלוס

הרא בישראל: (ס) ותפיק ית נכרא ההוא או ית אתתא ההוא די עבדו ית שתגמא בישא הדין לתרע' בית דינך ית נכרא או ית אתתא ותגמיןון באכניא ומיתון: (י) על מיטר תדין סהדין או תלתא סהדין יתקמיל דתיב קמול לא יתקמיל על מיטר סהיד חד: (י) ידא דסהדיא תהי ביה בקדמיתא למקמיליה וידא דכל עשא בבתרייתא ותפסי עביד דכיש טבינך: (י) ארי ותכסי טנך שתגמא לדינא בין דם לדם בין דין לדין ובין מכת'ש סנירו למכת'ש סנירו שתגמ' פלגית דינא בקר'ך ותקום (י) ס' לקיורך

הסוף וגו'. האתרום אל שעריך לתרע בית דיך טועה סך שנינו אל שעריך זה סער שעבר בו או אינו אלס סער שנהון בו נאורי שעריך לעשה ונאורי מעריך לעעלה מה שעריך האנורי לעעלה סער שעבר בו אף שעריך סלעורי לעעלה סער שעבר בו ותרגומו לקיורך: (י) ס'ס' אל' סלטה' אל' תקיינו' עדות בשנים לענה פרט לך בשלטה להקיש שלטה לשנים וזה שנים עדות אחת אף שלטה עדות אחת ואין נעשין זונותין עד סיוותו כלס [וכו' ו']:

לדם בין-דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל-המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו: (ט) ובאת אל-הכהנים הגוים ואל-השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: (י) ועשית על-פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמת לעשות בכל אשר יורה: (ב) על-פי התורה אשר יורה ועל-המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן-הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל: (ג) והאיש

תרגום אונקלוס

ותפס לאתרא די יתרעי יי אלהך ביה: (ט) ומיתי לות פרגיא ליקא ילות דינא די יהי ביומא האינון ותתבע ויחיון לך ית שתגמא דדינא: (י) ותעביד על מיטר שתגמא די יחיון לך מן אתרא ההוא די יתרע יי ותמר למעבד ככל די ילסונך: (ב) על מיטר אזריתא די ילסונך ועל דינא די ייטרון לך תעביד לא תסטי מן שתגמא די יחיון לך ימינא ושמאלא: (ג) ובכרא די יעביד ברשע בדיל דלא לקבלא מן

בין דם לדם. בין דם טעול לדם טהור [ספרי סנהדרין פ"ד]: בין דין לדין. בין דין זכאי לדין חייב: בין נגע לנגע. בין נגע טעול לנגע טהור: דברי ריבון. טיהיו כחיו העיר חולקים בדבר זה וטעול זה נטהר זה נחייב זה מוכס. וקמת ועלית. נלמד שנית הוקדש גזרה מכל המקומות [סנהדרין פ"ו]: (ט) הכהנים הגוים. הכהנים שילאו וטעט לוי: ואל הטופט אשר יהיו בנימס הסס. ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אחס לדין לשמוע לו אין לך אלס שופט טביניך [ספרי]: (יא) ינין ושמאל. אפי' אנורי לך

אשר יעשה בידו לבלתי שמע אל
הכלו העמד לשרת שם את יהוה
אלהיך או אל השפוט ומת האיש ההוא
ובערת הרע מישראל: (ז) וכל העב
ישמעו ויראו ולא יזדון עוד: (ח) ש
(י) כיתבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך
נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת
אשימה עלי מלך בכל הגוים אשר
סביבתי: (יא) שום תשים עליך מלך
אשר יבחר יהוה אלהיך בו מקרב אחיך
תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך
איש נכרי אשר לא אחיך הוא: (יב) רק

תרגום אונקלוס

בהנא דקאים לשמשא תמן קדם יי אלהך או מן דינא ויתקטיל גברא
ההוא ותפלי עביר דביש מישראל: (ז) וכל עמא ישמעון וירחלון
ולא ירשעון עוד: (ח) ארי תיעול לארעא די יי אלהך יהיב לך
ותירתה ותתב בה ותיער אמני עלי מלכא ככל עממיא די בסחרי:
(י) טנאה תמני עלך מלכא די ירעני יי אלהך ביה מנא אחך תמני
עלך מלכא לית לך רשו למנאה עלך גבר נוכראה די לא אחך הוא:
לחוד: (יא) לא יסניא ליה סוחרן ולא יתיב ית עמא למערים פד ל
לאסנאה ליה סוחרן ויי אמר לכון לא תוספון למתוב באורחא הדין

על יינן טהוא טנאל ועל טנאל טהוא יינן וכל סכן טאוור לך על יינן
ין ועל טנאל טנאל [סנהדרין כ"ט]: (יג) וכל העם ישועה ונכחן
טנאיהוים לו עד טרגול ונוניתין אחרו טרגול [ספרי]: (יד) לא ירצה לו קוסים.
אלא כדי ונכבחו [סנהדרין כ"ח] שלא ישיב את העם ונלריוה טסקוסים

לא ירבה ללו סוסים ולא ישוב את העם
מערימה למען הרבות סוס ויהוה אמר
לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד:
(י) ולא ירבה ללו נשים ולא יסור לבבו
וכספו וזהב לא ירבה ללו מאד: (יא) והיה
כשבתו על פסא ממלכתו וכתב לו את
משנה התורה הזאת על ספר מלפני
הכהנים הלויים: (יב) והיתה עמו וקרא בו
כל ימי חייו למען ילמד ליראה את יהוה
אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת
ואת החקים האלה לעשתם: (יג) לבלתי

תרגום אונקלוס

עוד: (י) ולא יסני ליה נשין ולא ימעי לביה וכספא ורהבא לא יסני
ליה לחדא: (יא) ויהי כמתביה על פורסיה מלכותיה ויכתוב ליה ית
פתשגן אוריתא דרא על ספרא מן קדם פתניא לינאי: (יב) ותהי עמיה
ויחי קרי ביה כל ימי חייה בדיל הילק למרחל קדם יי אלהיה למטר
ית כל פתגמי אוריתא דרא וית קימא האלין למעברדון: (יג) בדיל

נאים ונסי כוה טנאור טנלוה וטעלה ואלא ונכבחו ונונלרי טטט עולות
נסק וקוס טנאויס ונאלה [נולכיס א' י]: (יד) ולא ירצה לו נשים. אלא י"ח
טנאיו טסיו לו לדוד טט נשים ונאור לו וחס ונעט וואוסופה לך כהנס
וכסנה [טנולא ב' י"ג]: וכסף וחס לא ירצה לו נאל. אלא כדי ליתן
לאסניא [ס"ח לאספניא] [סנהדרין כ"ח]: (יח) ויהי כשנחו. חס עשה כן
כדאי הוא טתקייס ונלכוהו: את וטנס טנכנס ויולאח עניו [סנהדרין טס]. וואוקלוס
טהיא ונכנס טניט טנזו וחס טנכנס ויולאח עניו [סנהדרין טס]. וואוקלוס
תרגס פתשגן פטר וטנסה לטון טנון ודצור: (יט) דצרי טתורה. כוננ. ו:
(כ) לנלתי סור וין טנולות. אפי' ונולס קלה של נביא: לננן יארין יניס.
ונכלל הן חס טנוע ללו וכן ונינו טנול טנאור לו טנולל טנעס יניס

רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוד
ימין ושמאלו למען יאריך ימים עד
ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: ם שלישי
יח (ב) לא יהיה לכהנים הלויים כל שבת
לוי חלק ונחלה עם ישראל אישי יהיה
ונחלתו יאכלו: (ג) ונחלה לא יהיה לו
בקרב אחיו יהיה הוא נחלתו באשר

תרגום אונקלוס

הלא ידים לפיה מאחזי ובדיל דלא יסמי מן תפקידתא מינא
ישמאלא פדיל דיריף יומין על מלכותיה הוא ובנוהו בגו ישראל:
יה (ב) לא יהי לכהניא לויא כל שבתא דלוי חולק ואחסנא עם
ישראל קודבניא דיי ואחסנתיה ייכלון: (ג) ואחסנא לא יהי
ליה בגו אחזי מתנן די יחב ליה יי אינון אחסנתיה פטא די טליל ליה:

וחול עד צואי חליך להעלות עולות [שמואל א' י'] וכחזו ויחל שבעת ימי
[שמואל א' יג] ולא סנר הצטחתי לשנוור כל היום ולא הספיק לעלות
העולה עד שבה שמואל ואמר לו נסבלת לא שגרה וגו' ועתה מונלכתך
לא תקום [סס] הא לנדת שבטיל ונזה קלה של נביא נענט: הוא וצניו.
מגיד שאם צנו סגון לנלכות הוא קודם לכל אדם [הוריות י"א כריתות ח']:
יך (ה) כל שצט לוי צין תיינוין צין צעלי יונוין: חלק צביס: ונחלה.
צלקן: אשי ח' קדשי העקדש [ס"א קדשי הקדשים]: ונחלתו אלו קדשי
הגבול תרומות ונעשרות אבל נחלה גמורה לא יהיה לו זקרב אחיו ובספרי
דרשו ונחלה לא יהיה לו זו נחלת שאר: ( ) זקרב אחיו. זו נחלה חנשה
ואינו יודע מה היא וכל שארן כנען שנועבר הירדן ואלך נקדחת ארץ
חנשה כענין ושל סתון ועוג שני עינוין אונורי וכעניי ונחלת שאר
לרבות קני וקניו וקדונוי וכן דורש צפרת ומתנת שאלמדו לאהרן על כן
לא הוה ללוי וגו' [צדקים ז'] לה היר על קני וקניו וקדונוי. טוב נוכל
צדרי רצי קדונונוס הכי גרסינן צספרי: ונחלה לא יהיה לו. אלו נחלה
חנשה: זקרב אחיו. אלו נחלה שצבה. נחלה חנשה שצטים ונחלת שבעה
שצטים ומתוך חנשה ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחנשה שצטים צלצד סכן
נחשה הנחיל לראובן וגו' וזני שצט חנשה ויהושע הנחיל ליהודה וספרי

דבר-לו: ם (א) וזה יהיה משפט הכהנים
מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם
שה ונתן לכהן הזרע והלהיים והקבה:
(ד) ראשית דגנה תירשד ויצהרד וראשית
גו צאנה תתן-לו: (ה) כני בו בחר יהיה
אחיד מכל שבטיד לעמד לשרת בשם
יהוה הוא ובניו כל הימים: ם רביעי
(ו) וכי יבא הלוי מאחד שעריך מכל-

תרגום אונקלוס

(א) ודין יהי דחוי לכהניא מן עטא מן נכסי נכסתא אם תור אם איטר
וימן לכהנא דרעא ולועא וקבתא: (ד) ריש עבדך חמרך ומשךך וריש
נות ענך מפריש ליה: (ה) ארי ביה אתרעי יי אלהך מכל שבטך
למיקם לשמשא בשמא דיי הוא ובנוהו פל יומיא: (ו) וארי יתי

ולמי שצט חנשה ונעשה האחרים נעלו ואליליהן אחרי מות יהושע ומתוך
כך הזכיר חנשה לצד ושבעה לצד: כאשר דבר לו. נארכס לא תחול אפי
חלקך [צמדבר י"ח]: (ג) נחלה העם. ולא נחלה הכהנים: אם שור אם שה.
פרט לחים: הזרע. מן הפרק של ארכובס עד קפ של יד שקורין אשפלד'ון:
הלחיים. עם הלשון [חולין קל"ו] דורשי רשומות היו אונורים זרוע חתה יד
שאלמד ויקח כרומה צידו [צמדבר כ"ה]: לחיים. חתה הפלה שאלמד ויעמוד
פינחס ויפלל [תהלים ק"ו]: והקבה. חתה השטה אל קבתה [צמדבר כ"ה]:
(ד) ראשית דגן. זו תרומה ולא פירש צה שיעור אצל רבותיו נתנו צה
שיעור עין יפה אחד ונארבעים עין רעס אחד ונעשים צינונית אחד ומחשבים
וסווכו על הנוקדא שלא לפחות ונאחד ונעשים שאל' ושתיסם אה האפיפה
מחומר השעורים [יחזקאל ע"ה] שטיס האופס חלי כאה כשאתה נותן חלי
כאה לכור הכי א' ונעשים שהכור ששטים חלין: וראשית גו לאךך. כשאתה
גורז לאךך צכל שסס מן ונוטה ראשית לכהן ולא פירש צה שיעור רבותיו
נתנו צה שיעור אחד ונעשים וכמה לאן חייצות צראשית בגו חנשה ראשית גו
שאלמד ימונט לאן עשויות [שמואל א' כ"ה] רצי עקיבא אונורי ראשית גו
שמים. גו לאךך ארבעס. מתן לו הכי חנשה [נעס' חולין קל"ו]: (ה) לעמוד
לשרת. נאכךן שאין שירות אלא מעומד: (ו) וכי יבא הלוי. יכול צנן לוי

ישראל אשר הוא נר שם וכל את
נפשו אל המקום אשר יבחר יהוה
(ז) ושרת בשם יהוה אלהיו בכל אהיו
הגוים העמדים שם לפני יהוה: (ח) חלק
בחלק יאכלו לבר ממפרי ועל האבות: (ט)
כי אתה בא אל הארץ אשר יהוה
אהיך נתן לך לא תלמד לעשות כתועבת
הגוים ההם: (י) לא ימצא בך מעביר בנו

תרגום אונקלוס

וואו מחדא מקיודו סבל ישראל די הוא דר תמן וייתי בכל רעות
נפשיה לאתרא די יתעיי: (ז) וישמש בשמא די אלהיה בכל
אהויה לנאי דמשמשין תמן קדם: (ח) חלק בחלק יכלון בר
ממטרתא דייתי בשפתא דבן אתקיננו אבהתא: (ט) ארי את עליל
לארעא די אלהך יחב לך לא תילך למעבד כתועבת עממיא
האינון: (י) לא ישתבח בך מעבר בריה וברתיה בנורא קוסם קסמין

ודאי הכחז ונדבר תלמוד לוונר ושרת ילאו לויס טאין ראוין לטירות [ספרי]:
וצל בכל אות נפשו. (ז) ושרת. לונר על הססן טבא ונקריב קרצנות נדנמו
או חוצתו ורפי' צושנור טאינו טלו. ד"א עוד לונר על הסהנים הטאים
לרגל סטקריבין צושנור ועוצדין קרצנות הטאות ונחנת הרגל כגון מוספי
הרגל ורף על פי טאין העשנור טלסס: (ח) חלק בחלק יכלון וולונר
טחולקין צעורות וצנצר טעירי טטאות יוכל חף צדצרים הטאים טלא מנחנת
הרגל כגון חמידין ויוספי טבת ונדריס ונדצות ת"ל לצר ונוכריו על הטאות
חוף ונוס טנכרו ורפי' טטול טבת: (ט) לא תלמוד לעשות. טבל טמה
לזה טול טמה טבתך ורפי' טטול טבתך וטטול טבתך וטטול טבתך וטטול טבתך
גמד להצין ולהטות [ספרי]: (י) כלומר להצין ונעשים כוחם הם ונקולקלים
ולטורות לצנין לא טעסה כך וכך טום רוא חק הנכרים: (י) ונעביר צנו
ונתו טלט. טיא עבדות הטולך עושה נוד רות טט וטכלן ונכחו ונעבירו צין
טתיסס: קוסם קסמין. טי זסו קוסם טטות טה ונקלו וטונר טס אלך
טס לא טלך וכן טול טונר עמי צעלו טטל ונקלו יגיד לו [הטע ד']:

וכתו באש קסם קסמים מעוני ומנחש
ומכשף: (ב) וחבר חבר ושאל אוב וידעני
ודרש אל המתים: (ג) פיתועבת יהוה
בלעשה אלה ובגלל התועבת האדה
יהוה אלהיך מוריש אותם מפנה:
(ד) תמים תהיה עם יהוה אלהיך: חמישי
(ד) כי הגוים האלה אשר אתה יורש
אותם אר מענגים ואל קסמים ישמעו
ואתה לא כן נתן לך יהוה אלהיך:
(טו) נביא מקרבך מאחיד במני יקים לך

תרגום אונקלוס

ת' רבתי

מעוני ומנחש ות'ש: (א) ורמין רמין ושאל כבדין וכדכורו ותבע מן
מתאי: (ב) ארי מרחקא די כל דעביד אלין וכריל תועבתא האלן יי
אלהך טתריך יתחון מן קרמף: (ג) שלים טחי ברהליתיה די אלהך:
(ד) ארי עממיא האלן די את ירית יתחון מן מענגיאי ומן קסמיא בען
ואת לא כן יחוב לך יי אלהך: (טו) נביא מפינה מאחד פוטי יקים לך

ונעון. רבי עקיבא אוונר אלו נותני עונות טאוונדים עונה פלונית יפה
להחיל והכ"א אלו חוזי' העניים [ספרי]: [ספרי]: (א) וחוזר חזר טול q
נחטים או עקצבים או טאר חיות לעקום טהר: וטאל חרז. זה ונכספה
טטנו פיתוס ונדצר ונשחיו ונעלה טה טנת ציט טטיו טלו: ורעוטי.
ונכיס עלס חיה טטנו ידוע לתוך פיו ונדצר העלס ע"י ונכספות ודורס
אל הנחטים. כגון טנעלה צוכרותו וטטאל גולגולת [ספרי]: (ב) ונכספה
עושה טלה. עושה כל טלה לא נאמר טלל כל עושה טלה טפילו טמה ווסן
[מכות כ"ד ספרי]: (ג) חיים טתס עט ט' אלהיך. טהטלך עונו צמיונות
ותלפס לו ולא טחקור טהר העמידות טלל כל ונה טיצט עליך קבל צמיונות
ולא טתסס עונו ולחלקו: (ד) לא כן נתן לך ט' אלהיך. לטמוע טל ועינטיס
ולא קוסמיס טהרי טהטס טכניה על טגיטיס וטוריס וטוויס: (טו) ונקרבך

יהוה אלהיך אליות שמעונו: (ט) ככל אשר
 שאלת מעם יהוה אלהיך בחרב ביום
 הקהל לאמר לא אסף לשמע את־קול
 יהוה אלהי ואת־האש הגדלה הזאת לא
 אראה עוד ולא אמות: (ח) ויאמר יהוה
 אלי היטיבו אשר דברו: (ז) גביא אקים
 להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי
 בפיו ודבר אליהם את כל־אשר אציגו:
 (ט) והיה האיש אשר לא־ישמע אל־דברי
 אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו:
 (ז) אך הנביא אשר יויד לדבר דבר בשמי
 את אשר לא־צויתי לדבר ואשר ידבר
 בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא:

תרגום אונקלוס

אלהך מניה תקבלון: (ט) ככל די שאילתא מן קדם יי אלהך בחורב
 ביוסף דקהלא למיטר לא אוסף למשמע ית קל מיטרא דיי אלה
 ית אשתא רבתא הרא לא אחוי עוד ולא אמות: (ח) ואמר יי ל
 איתקנו די מליה: (ז) גביא אקים להון מגו אחיון פותך ואתן פתגמ
 בואתי בפומיה וימלייל עמהון ית כל די אפקדיניה: (ט) ויהי גברא
 די לא יקביל לפתגמי די מלייל בשמי מיטרי יתבע מניה: (ז) ברם
 גביא די ירשע למללא פתגמא בשמי ית די לא פקדתייה למלא:

והאריך כעובי. כמו שאני וקרבך והאריך יקים לך תחתיו וכן ונביא לנביא:
 (ז) אשר לא צויתיו לדבר. אבל צויתיו לחזירו: ואשר ידבר בשם אלהים
 אחרים. אפילו כיון אם הסלכה לחסור אם האסור ולהתיר אם המותר:
 ומה. במק' ב' עישתן צדי אדם הנחנבל עה שלא שנוע ועה שלא נאנו
 (126)

(כ) וכי תאמר בלבבך איכה גרע את־
 הדבר אשר לא־דברו יהוה: (כ) אשר
 ידבר הנביא בשם יהוה ולא־יהוה הדבר
 ולא־יבא הוא הדבר אשר לא־דברו יהוה
 בדרון דברו הנביא לא תנור ממנו: ס
 יש (ב) כי־יכלית יהוה אלהיך את־הגוים
 אשר יהוה אלהיך נתן לה את־ארצם
 וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם:
 (ג) שלוש ערים תבדיל לה בתוך ארצך
 אשר יהוה אלהיך נתן לה לרשתה:

תרגום אונקלוס

ודי ימלייל בשום שעות עממיא ויתקמיל גביא ההוא: (כ) וארי תימר
 בלבבך אכדין גרע ית פתגמא די לא מלייה יי: (כ) די ימלייל גביא
 בשמא דיי ולא יהי מתגמא ולא יתקיים הוא פתגמא די לא מלייה
 יי ברשע מלייה גביא לא תחלוני מניה:

יש (ב) ארי ישיגי יי אלהך ית עממיא די יי אלהך יהיב לה ית
 ארעהון ומירתינין ומיתב בקרניהון ובבתיהון: (ג) תלת קירויין

לו ונאמר לחזירו והנחנבל צמס ע"ז אבל הכוזב אם נכוחו והעונר על
 דברי נכח והעונר על דברי עלמו ויחסן צדי שמים שנאמר אכני אדרוש
 מעמו [ספרי כנהדרין ע"ל]: (כ) וכי תאמר בלבבך. עתידין אדם לעור
 כשיבא חכמה בן עזר ונחנבל אדם כלי בית ה' מושבים מנבלה עהה מהרה
 [ירמיה כ"ו] ירמיהו עומד ורווח על העמודים ועל הים ועל יתר הכלים
 שלא גלו עם יכניה בבלה יוצאו [סס] עם גלות לרקיעו: (כ) אשר ידבר
 הנביא. ויאמר דבר ז' עתיד לבא עליכם ותלכו שלא יבא הוא הדבר אשר
 לא דברו ה' והרבו אחריו וה' ז' בנחנבל על העמידות הרי שנא ואמר עשו
 כך וכך ופני הקב"ה אבי אומר כבר נצטוו שהם צל להדחך ונאסה מכל
 העולות לא חשנונו לו שלא אם בן עונסה הוא לך שהוא לדיק געור כגור
 (125)

(א) תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצה אשר ינחילה יהוה אלהיך והיה לנום שמה כל רצח: (ב) וזה דבר הרצח אשר ינום שמה וחי אשר יכה את רעהו בכל ידעת והוא לא שגא לו מתמל שלשם: (ג) ואשר יבא את רעהו ביער לחטב עצים ונדהה הירובנהו לכת העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא ינום אל אחת הערים האלה וחי: (ד) פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח

תרגום אונקלוס

תפריש לך פנו ארעה די יי אלהך יחב לך למירתה: (א) תתקין לך ארעה ותתלית ית תחום ארעה די יחסינה יי אלהך ויהי למערוק תפן כל קטולא: (ב) ודין סתגם קטולא די יערוק לתפן ויתקיים די יקטול ית חבריה בלא טרעיה והוא לא שגני ליה מאתמלא ומדקדמוהי: (ג) ודי ייעול עם חבריה בחורשא למקץ אעין ותתמריג ידיה בפרולא המקציה אעא וישתליף פרולא מן אע וישפח ית חבריה ומית הוא יערוק לחרא מן קדווא האליו ויתקיים: (ד) דלטא ירוף גאל דטא

אליהו חסר הכרמל סהקריז צנעה צנעת איקור הצנעות כדי לגדוד את הכל לפי נורף טעה וסיג הפדנה לכך כאמר אליו חטעוון [ספרין]: לא חגור עמנו. לא חטעו עמנוך מללמד עליו חוצה ולא חירא ליענט עליו [סס]:

(ג) חכן לך הדרך. מקלט מקלט היה הכחוש על פרשת דרכים: ושלטת לח גבול ארץ. שיהא מחלפת הגבול עד שיעיר הכאטונה של עיר מקלט כשיעור מהלך שיש עמנה עד שהייה וכן עשוייה לשליטת וכן מן השליטת עד הגבול השני של ארץ ישראל: (ד) ונדחה ידו. כשצא להביא חגורו על העץ וסרגונו חתומי ידיה לטון וכשנטעה ידו להפיל חכה הניץ

כיו יחם לבבו והשיגו פי ירבה ויהיה נפש ולו אין משפט מות כי לא שגא הוא לו מתמול שלשום: (א) על כן אנכי מצוה לאמר שלש ערים תבנה לך: (ב) ואם ירחיב יהוה אלהיך את גבולך באשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך: (ג) כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשותה אשר אנכי מצוה היום לאהבה את יהוה אלהיך ולקבלת בדתיו כל דהימיוסות לך עוד שלש ערים על השלש האלה: (ד) ולא ישפך דם נקי בקרב ארצה אשר

תרגום אונקלוס

בתר קטולא ארי יחם לביה וידבקניה ארי יפני ארעה ויקמליניה גפשו וליה לית חובת דין דקטול ארי לא שגני הוא ליה מאתמלי ומדקדמוהי: (א) על גן אגא מסקד לך למיטר תלת קדוין תפריש לך: (ב) ואם יסתי יי אלהך ית תחומך בטא די קיים לאברהך ויחן לך ית כל ארעה מליל למתן לאברהך: (ג) ארי תשר ית כל תפקדמא הרא למעברת די אגא מסקד לך יזא דין למרחם ית יי אלהך ולמחך בארחה דתקנון קדמוהי כל יזא ותוסיף לך עוד תלת קדוין על תלת אליו: (ד) ולא

על העץ כי שטנו הצקר [המחולל ז' ר] תרגם ונתן ארי מנורה תוריא וככל הצרזל מן העץ. יש מנורותיו אורניים כשנטע הצרזל ונתקו ויש מהם אורעים שישל הצרזל לחתיכה מן העץ הנחצקע והיא נזחה והרגה [מכות ד':] מן ידוץ גואל הדם. לכך אזי אומר להכין לך דרך וערי מקלט דכים: (ח) ואם ירחיב. כאשר כשנע לתת לך ארץ קני וקניזי וקדמוני: (ט) ויספת לך עוד שלש. הכי חטע שלש שבער הירדן ושלש שבארץ כנען

יהוה אלהיך נתן לך נחלה והיה עליך דמים: פ
 (ב) וכי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת וגם אר אחת הערים דאל: (ג) ושלחו וקני עירו ודקחו אתו משם ונתנו אתו ביד גאל הדם ומת: (ג) לא תחום עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל ומוב לך: ס שש (ד) לא תסוג גבול רעה אשר גבלו ראשנים בגחלתך אשר תגחל בארץ אשר יהוה אלהיך נתן

תרגום אונקלוס

ישתפך דם זכאי בנו ארעה די יי אלהך יהיב לך אחסנא והיה עליך הובת דין קטול: (ב) וארי יהי גבר שני לחבריה ויכנס ליה ויקום עלוהו וקטליניה גפשו ומות ויערוק לחרא מן קרניא האלין: (ג) וישלחון סבי קרתי וידברון יתיה מתפן ומטרון יתיה ביד גאל דטא ומות: (ג) לא תחום עינך עלוהי ותפלי אשדי דם זכאי מישראל וייטב לך: (ד) לא תשני תחומא דחברך די תחיטו קטמאי באחסנתך די תחסן

וטלם לעמיד לנא: (יא) וכי יסיה איש טונא לרעהו. על ידי שגחוהו הוא כל לידי וארב לו ונכחן אונרו עבר ארם על ונלוה קלה קופו לעגור על ונלוה חמורה לפי טעבר על לא חטא קופו לנא לידי שפכות דמים לכך נאמר כי יסיה איש טונא לרעהו וגו' שהיה לו לכתוב וכי יקום איש וארב לרעהו והכהו נפש: (ג) לא תחום עינך שלא תאמר הרשון כבר נהרג לנש או הורגים את זה ונעלאו שני ישראלים הרגים [ספרי]: (ד) לא תסוג גבול. לטון נכסו אחר [ישעי' ע"ג] טעמיה קיוון הלוקח הקרקע לאחור לתוך שדה חצירו לטעון הרחיב את שטו והלא כבר נאמר לא תגזול וזה תלמוד לומר לא תסוג לומר על העוקר תחום חצירו טעובר צד לאוין יכול אף בחולה לארץ ח"ל בגחלתך אשר תגחל וגו' צד"י עובר בשני לאוין גמולם לארץ איני עובר אלא משום לא תגזול: (פו) עד אחד. זה צנה אב (188)

הדברים יט שופטים סה
 לך לרשתה: ס (טו) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר: (טז) כי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה: (יז) ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני יהוה לפני הבתלים והשפטים אשר יהיו בימים ההם: (יח) ודרשו השפטים היטב והנה

תרגום אונקלוס

בארעה די יי אלהך יהיב לך למירתה: (טו) לא יקום סהיד חד בגברא לכל עון ולכל חובין בכל חט די יחטי על מיטר תרין סהדין או על מיטר תלתא סהדין יתקיים פתגמא: (טז) ארי יקום סהיד שקר בגבר לאחסדא ביה סמאי: (יז) ויקיעון תרין גברין די לדון דינא קדם יי קדם בגניא ודינא די יחון בולמאי האינין: (יח) ותבעון דינא יאות והא

כל עד שבחורה שנים אלא אם כן פרט לך צו אחד [סוטה ז']: לכל עון ולכל חטאת. להיות חצירו נענש על עדותו לא עונש גוף ולא עונש עונן אבל קם הוא לשבעה [ספרי]. אומר לחצירו תן לי ונשם שהלוי חציר לו אין לך צדי כלום ועד אחד מעיד טעם לו חייב להשבע לו: על פי שני עדים. ולא שיכתבו עדותם בגלגל וישלחו לב"ד [גיטין ע"א] ולא שיעשו תורגמן בין העדים ובין הדיינים: (טז) לענות בו סרה. דבר שאינו טעובר שער הזה וכל העדות הזאת כולד טעמיה להם והלא עוננו הייתם אותו היום בנקום פלוני [ספרי מכות ה']: (יז) ועמדו שני האנשים. צעדים הכתוב מדבר ולמד שאין עדות נכסים ולמד שצדיקן להעיד עדותן מעומד [שבועות ל']: אשר להם הריב. אלו צעלי הדין: לפני ה'. יהי דוונם להם כאלו עומדין לפני ה' וקום שחומר צדק אלהים יספוט [תהלים פ"ב]: אשר יסיה צדקים הסם. יפתח צדורו כשמואל צדורו [ד"ה כ"ח] לריך אלה לנהוג צו כבוד: (יח) ודרשו השופטים היטב. על פי המזינין אותם שבדוקים וחקרים את הנאים להזינם צדיקה וצדיקה: והנה עד שקר. כל ויקום

עַד-שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְּאֲחוּי :
(ט) וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֲחוּי
וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבֶּךָ : (ז) וְהַנְּשֹׂאִים
יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד כִּדְבַר
הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ : (ח) וְלֹא תַחֲוִם עֵינֶיךָ
נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵין בְּעֵין שֵׁן בְּשֵׁן יַד בְּיַד תִּלְל
בְּרִגְלָי :

ב (ה) בֵּית צֵאל לְמִלְחָמָה עַל-אִיבֶךָ וְרֵאִית

תרגום אונקלוס

סְחִיד שֶׁקֶרָא סְחִידָא אֶסְחִיד בְּאֲחוּי : (ט) וְתַעֲבִדוּן לִיה פְּסָא
דִּי חֲשִׁיב לְמַעַבְד לְאֲחוּי וְתַפְלִי עַבְדִּי דְּבִישׁ מִבִּינְךָ : (ז) וְדִישְׁתְּאוּן
יִשְׁמְעוּן וְיִדְחִלוּן וְלֹא יִסְפוּן לְמַעַבְד עוֹד כְּפִתְגָמָא בִּישְׁא הָרִין בִּינְךָ :
(ח) וְלֹא תַחֲוִם עֵינֶיךָ נֶפֶשׂא חֲלָף נֶפֶשׂא עֵינָא חֲלָף עֵינָא שְׂנָא חֲלָף
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :

ב (ה) אַרְי תַּפּוֹק לְאַנְחָא קִרְבָּא עַל בְּעַלֵי דְבִבְךָ וְתַחֲוִי סוּסוֹן וְרֵתִיבִין
עִם סְגִי מִנְךָ לֹא תִדְחַל מִגְדוֹן אַרְי יִי אֲלַחְךָ מִמְרִיה בְּסַעֲרָךָ

שְׂנָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :
שְׂנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא :

( ) כי תלא לנלחמה. סוף הכתוב יליח ונלחמה לכן לומר לך שאין
מחוסר אבר יוצא לנלחמה. דבר אחר לומר לך אם עשית ומשפט

סו
סוּם וְלִכְבֹּעַ עִם רַב מִמֶּנּוּ לֹא תִירָא מֵהֶם
כִּי-יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶה מֵאֲרֶץ
מִצְרַיִם : (ג) וְהָיָה כִּקְרַבְכֶם אֶל-הַמִּלְחָמָה
וְנָגַשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל-הָעָם : (ד) וְאָמַר
אֱלֹהִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתֶם קִרְבִּים הַיּוֹם
לְמִלְחָמָה עַל-אִיבֵיכֶם אֲלֵי-יָרֵךְ לְכַבְּלֶם
אֶל-תִּירְאוּ וְאֶל-תַּחֲפוּ וְאֶל-תַּעֲרִצוּ

תרגום אונקלוס

דְּאֶסְקָךָ מִאֲרַעָא דְּמִצְרַיִם : (ג) וְהָיָה כְּמִקְרַבְכוֹן לְאַנְחָא קִרְבָּא וְיִתְקַרַב
כְּתָנָא וְיַמְלִל עִם עָמָא : (ד) וְיִמְדַר לְהוֹן שְׁשַׁע יִשְׂרָאֵל אֲתוֹן מִתְקַרְבִּין
זָמָא דִּין לְאַנְחָא קִרְבָּא עַל בְּעַלֵי דְבִבְיֹוֹן לֹא יִזְעַע לְכַבְּוֹן לֹא תִדְחִלוּן

לִדַּק אֲתָה מוֹיִטָּח שָׂחַס תִּלָּא לְנַלְחָמָה אֲתָה נוֹלָח וְכֵן דוּד הוּא אֲוֹנֵר עֲשִׂיתִי
וְנִסְפֵי וְדַק כֵּל תַּיְחָזִי לַעֲשׂוֹקִי [תְּחִלָּתִי קו"ט] : עַל אֲוִיבִיךָ. יִסְוֵי צַעֲיִיךָ
כְּאֲוִיבִים אֵל תַּחֲסֵא עֲלֵיהֶם כִּי לֹא יִרְחַמוּ עֲלֶיךָ : סוּס וּרְכַב. צַעֲיִי כוֹלֵם
כְּסוּס אֲחֵד וְכֵן הוּא אֲוֹנֵר וְהַכִּית אֵת וְדִין כְּאִישׁ אֲחֵד [שׁוֹפְטִים ו'] וְכֵן הוּא
אֲוֹנֵר כִּי זֶה סוּס פְּרַעַס [שְׁמוֹת ט"ו]. עַם רַב מִנְךָ. צַעֲיִיךָ הוּא רַב אֲזַל
צַעֲיִי אִינוּ רַב : (ג) כְּקִרְבַּכֶּם אֵל הוֹלְחָמָה. סוּף לְאַחֲסֵם מִן הַסַּפֵּר מַגְבּוּל
אֲרַכְסֵם : וְנָגַשׁ הַכֹּהֵן. הוֹשִׁיעַ לְכָךְ וְהוּא הַנְּקִרָא שְׁשׂוּחַ מִלְחָמָה [סוּטָה ו"ג] :
וְדַד אֵל הָעָם. כְּלַשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ [ט"ז] : שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. אִפִּי' אִין צַכֵּס זְכוּת אֲלֵא
קִרְיָתָא שְׁמַע כְּלַכָּד כְּדֵאֵי אֲתֶם טוֹבִיעַ אֲחִכֶּם [ט"ז] : עַל אֲוִיבִיכֶם. אִין אֲלוֹ
אֲחִיכֶם שָׂחַס תַּפְלוּ צִירִים אִינִים וְנַחֲמִים עֲלֵיכֶם אִין זו כּוֹלְחָמָה יְהוּדָה עַם
יִשְׂרָאֵל שְׂנָאֵר לְהֵלֵךְ וְיִקְוּוּ הַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְצוּ צַמּוֹת וְיִחַזְקוּ צַנְזִים וְכֵל
וְנַעֲרֻמִּים הַלְצִיבוּ מִן הַסְּלָל וְיִלְצִיבוּ וְיַעֲשִׂיבוּ וְיַחֲזִיקוּ וְיַחֲזִיקוּ וְיַחֲזִיקוּ וְיַחֲזִיקוּ
וְיַחֲזִיקוּ וְיַחֲזִיקוּ לְכָל כּוֹסֵל וְיִצְחָר' יִרְחוּ עֵיר תַּחֲמוּרִים אֲלֵל אֲחִיהֶם וְיַשְׁבּוּ
שׁוֹמְרוֹן [ד"ג ז' כ"ה] אֲלֵא עַל אֲוִיבִיכֶם אֲתֶם הוֹלְכִים לְכִיכָךְ תַּחֲזוּקוּ לְנַלְחָמָה.
אֵל יֵךְ לְצַכֵּס אֵל הִירָאוּ וְאֵל תַּחֲפוּ וְאֵל תַּעֲרֹ. אֲרַבַּע אֲזַחֲרוֹת כְּבֹד ד'
דְּבִירִים שׁוֹלְכֵי הַחוֹמוֹת עוֹשִׂים וְגִיפִין צַחֲרִיקִים כְּדִי לְסַקֵּינָם זֶה לֹא כְּדִי
לְהַשְׁמִיעַ קוֹל שִׁחֲפוּ אֵלֵי סַכְּ גֹדֵם וְיִטְוּ וְרוֹטוּסִים כְּסוּקִיהֶם וְיִזְלִיגִין אֲוֹתֵם
לְהַשְׁמִיעַ קוֹל שְׁעָתָה פְּרַסוֹת סוּקִיהֶם וְלוֹחוּן צְקוּלֵם וְתוֹקְעִין צְשׁוֹפְרוֹת
וְיִזְמִי וְשׁוֹמְעֵי קוֹל : אֵל יֵךְ לְצַכֵּס. מַלְחָלָת סוּקִים : אֵל תִּירָאוּ. וְתַאֲפֵה
הַחֲרִיסִין : וְאֵל תַּחֲפוּ. עוֹקֵל הַקִּרְנוֹת : וְאֵל תַּעֲרֹ. עוֹקֵל הַחוֹמָה [סוּטָה ו"ג]

אָפְנִיהֶם: (ו) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִהְלִךְ
עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ
אֶתְכֶם: (ס) וְדַבְּרוּ הַשְּׂטָרִים אֶל־הָעָם
לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת־חֲדָשׁ
וְלֹא הִנֵּכוּ יָלֶד וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּרִימֹת
בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֲרֵיהֶן כָּנְנוּ: (ז) וּמִי־הָאִישׁ
אֲשֶׁר נָטַע פְּרִס וְלֹא חִדְלוֹ וַיֵּלֶד וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ
פְּרִימֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֲרֵיהֶן כָּנְנוּ:
(ח) וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ
וַיֵּלֶד וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּרִימֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ
אַחֲרֵיהֶן יִקְחָנָה: (ט) וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר

תרגום אונקלוס

וְלֹא תִתְבַעְתּוּן וְלֹא תִתְבַרְוּן מִן קְדָמֵיהוֹן: (ז) אַרְי יי אֱלֹהֵכוֹן דְּמַדְבַּר
קְדָמְכוֹן לֹא אֶחָא לְכוֹן קָרַב עִם בְּעָלֵי דְבִיכוֹן לְמַפְרָק יִתְכוֹן: (ס) וַיִּמְלִלוּן
סְרִבָּי קָדָם עֲמָא לְמִימַר מִן בְּרָא דִי בְנָא בֵיתָא חֲדָתָא וְלֹא תִנְבִיחַ יְהוָה
וַיִּתּוֹב לְבֵיתֵיה דְּלָמָא יִתְקַמִּיל בְּקָרְבָא וְגַבַר אַחֲרֵן יִתְנַבִּיעַ: (ז) וּמִן
בְּרָא דִי נָצַב בְּרָמָא וְלֹא אַחֲלִיָּה יְהוָה וַיִּתּוֹב לְבֵיתֵיה דְּלָמָא יִתְקַמִּיל
בְּקָרְבָא וְגַבַר אַחֲרֵן יִתְנַבִּיעַ: (ח) וּמִן בְּרָא דִי אָרַשׁ אִתְתָּא וְלֹא נִסְבָּה יְהוָה
וַיִּתּוֹב לְבֵיתֵיה דְּלָמָא יִתְקַמִּיל בְּקָרְבָא וְגַבַר אַחֲרֵן יִסְבִּיעַ: (ט) וַיִּזְסִפוּן

(ד) כִּי ה' אֱלֹהֵינוּ הוֹדֵנוּ שֶׁל בְּנֵינוּ שָׁלוֹם וְדָם וְחַסֵּם בְּנֵינוּ
שֶׁל מִקּוֹם פְּלִשְׁתִּים בָּאוּ בְּנֵינוּ שֶׁל בְּלִית מַח הֵימָּנוּ כֹּפֵר נִפְל וּנְפִלו עִמּוֹ:
הַסּוֹרֵק עִינֵס. זֶה מַחֲנֵה הַסּוֹרֵק: (ה) וְלֹא חֲכָמוֹ. לֹא דָר צוֹ: מַחֲוֹ. לְשׁוֹן
הַחֲסֵלָה: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִחְכְּמוֹ. וְדָרַר שֶׁל עֲנֻמָּה נִפְשׁ הוּא זֶה: (ו) וְלֹא חֲלָלוֹ.
לֹא פָדָוּ בְּנֵיהֶם הַרְבִּיעִית שֶׁהַפְּרִיט עִינֵינוּ לְאוֹכְלֵן צִירוּשְׁלִים אוֹ לְחַלְלֵן בְּדִנְיָ
וְלִחְבוֹל הַדְּמוּס צִירוּשְׁלִים: (ז) פֶּן יִמּוּת בְּנֵינוּ. יִסּוּב פֶּן יִמּוּת שֵׁחַם לֹא
עַי יִשְׁלַדְרֵי חֲכָן כְּדִלֵי הוּא שִׁיעוּת: (ח) וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים. לְנוֹס נִאֲמַר כֵּן

אֶל־הָעָם וַאֲמָרוּ מִי־הָאִישׁ הִירָא וְרָךְ
הַלְכְּבִיל וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא־מִסָּאת לְכַב
אָחִיו כְּלָבְבוּ: (ט) וְהָיָה כְּכֹל־הַשְּׂטָרִים
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וּפְקָדוּ שְׂרֵי צְבָאוֹת
בְּרֹאשׁ הָעָם: ס שְׂבִיעִי (י) כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר
לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וּקְרָאתָ אֹתָהּ לְשָׁלוֹם:
(ב) וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּהּ לָךְ
וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמָס

תרגום אונקלוס

סְרִבָּי לְמַלְלָא עִם עֲמָא וַיִּמְרוּן מִן בְּרָא דְרָחִיל וְתַבִּיר לְבָא יְהוָה וַיִּחַ:
לְבֵיתֵיה וְלֹא יִתְבַר יֵת לְבָא דְאַחֲוָי כְּלָבְבָהּ: (ט) וַיְהִי פֶד יִשְׁרָצוֹן סְרִבָּי
לְמַלְלָא עִם עֲמָא וַיִּמְנֵן רַבְּנֵי חִילָא בְּרִישׁ עֲמָא: (י) אַרְי תִּקְרַב לְקָדָתָא
לְאַחָא קָרְבָא עָלָה וְתִקְרֵי לָהּ מַלְיִן דְּשָׁלָם: (ב) וַיְהִי אִם שָׁלָם תַּעֲנֶנּוּ
וְתַפְתַּח לָךְ וַיְהִי כָּל עֲמָא דִישְׁתַּבַּח בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמַסְקֵי מַסִּין וַיִּסְלַחוּנְךָ:

וַיִּסְפוּ מוֹסִפִּין זֶה עַל דְּצֵרִי חֲכָן שֶׁחֲכָן וְנִדְבַר וְנִשְׁמַע מִן טוֹעַ יִשְׂרָאֵל עַד
לְהוֹשִׁיעַ אֶחָד וְנִי הָאִישׁ וְנִי וְנִי כֵּן וְנִדְבַר וְנִדְבַר וְנִשְׁמַע וְנִשְׁמַע וְנִשְׁמַע וְנִשְׁמַע
וְנִדְבַר וְנִדְבַר וְנִשְׁמַע [סְוֵטָה מו"ג]: הִירָא וְרָךְ הַלְכְּבִי. רַבִּי עֲקִיצָא אֹמֵר
כִּוְנִשְׁמַעוּ שְׂאִירֵי יִכּוֹל לְעַמּוּד בְּקִשְׁרֵי הַנְּלַחֲמָה וְלִרְאוֹת הַרְצַ שְׁלוֹפָה רַבִּי יוֹסִי
הַגְּבִילִי אֹמֵר הִירָא וְנִשְׁמַעוּ שְׂאִירֵי וְלִכְךָ תִּלְחַם לוֹ סוֹרֵק לְחֹזֵר עַל צִיָּה
וְכֹרֵס וְאִשָּׁה לְכָקוֹת עַל הַמְּחֹרָסִים בְּצִבִּיל עֲצִיבוֹת שְׂדֵים שֶׁלֹּא יִצִּירוּ שֵׁחַם צְבִילֵי
עֲצִיבֵים וְהַרְוָאָה חוֹרֵר אֹמֵר שֶׁנֹּא צִיָּה אֶת הַצִּיָּה אוֹ נִטַע כֶּרֶם אוֹ אֶרֶץ אֲשֶׁה:
(ט) שְׂרֵי צְבָאוֹת. שְׂמַעוּנִידִין זְקִפִּין וּלְפַנְיָהם וּנְלַחֲוִיָּהם וְכִסְלִין עַל צְרָל
צִיָּהם וְכֹל מִי שְׁרֹלָה לְחֹזֵר הַרְסוֹת צִירוֹ לְקַפָּה אֶת שׁוֹקֵי. זְקִפִּין צִיָּה אֶרֶס
עוֹמְדִים צִלָּה הַנְּעִרְכָה לְזִקְוָךְ אֶת הַנּוֹפְלִים וְלַחֲזֹקֵם בְּדַבְרִים שְׂבִיב אֶל הַנְּלַחֲמָה
וְלֹא תַנּוֹקֵר שֶׁחֲסֵלָה נִפְלָה נִיסָה: (י) כִּי תִקְרַצ אֶל עִיר. צְנֻלַחֲמָה הַרְסוֹת
הַכְּסוּב וְנִדְבַר כְּנוֹס. פֶּרְשׁ צְעִנִין כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הָעָרִים הַרְוָקוֹת וְגוֹמֵר:
(א) כֹּל הָעָם הַנִּמְלָא צֶה. אִפְּלִירוֹ אֶחָד וְנִוְלָא צֶה וְנִשְׁבַּעֵה אֹמְרוֹת בְּנִשְׁטוּיִם
לְהַחֲרִימָם אֶחָד רַעֲשֵׁי לְקִיּוּמָם [סְפִרִין]: לְמַם וְעַדוּךָ. עַד שִׁקְלָנוּ עֲלֵיהֶם

ועבדוהו: (ג) ואם לא תשלים עמך ועשתו
עמך מלחמה וצרת עליה: (ד) ונתנה
יהוה אלהיך בידך ובהבית את כל זכורה
לפי חרב: (ה) רק הנשים והטות והבהמות
וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבולך
ואכלת את שלל איביך אשר נתן יהוה
אלהיך לך: (ו) בין תעשה לבדה הערים
הרחקות ממדמאד אשר לא מערי הגוים
האלה הנה: (ז) רק מערי העמים האלה
אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה
בדנישמה: (ח) כיהחרם תחרימם החתי
והאמרי הכנעני והפריזי החוי ותיבוסני

תרגום אונקלוס

(ג) ואם לא תשלים עמך ותעביד עמך קרב ותצור עלה: (ד) וימסרנה
אלהיך בידך ותמחי ית כל דכורה לפתנם דחרב: (ה) לחוד נשיא
וטפלא ובעירא וכל די יחו בקרתא כל עראה תבול לך ותיכול ית עראה
דשנאך די יחב יי אלהיך לך: (ו) בין תעביד לכל קרנא די רחיקין
מנה לתרא די לא מקרני עממיא האלין אינון: (ז) לחוד מקרני עממיא
האלין די יי אלהיך יחב לך אחסנא לא תקנים כל נשמתא: (ח) ארי

נקים וטעבוד [סס]: (ג) ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה.
הכחז ומשך טחם לא תשלים עמך סופה להלחם נך אם תניסנה ותלך:
ולנה עליה. אף להרעיבה ולהטויה ולהטויה ויאתח תחלוים: (ד) ונתנה
ס' אלטיך בידך. אם עשית כל האמור בענין סוף סה' נותנה בידך.
(ז) וסוף. אף טף של זכרים ומה אני נקיים והכית את כל זכורה גדולים:
(ח) כאשר נדך. לננות את הגנטי: (ח) למען אשר לא ילמדו. סא אם
(134)

מח
באשר צוה יהוה אלהיך: (א) למען אשר
לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם
אשר עשו לאלהיהם והשאתם ליהוה
אלהיכם: (ב) כיהתצור אל עיר ימים
רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית
את עצה לנדה עליו גרזן כי ממנו תאכל
ואתו לא תכרת כי האדם עין השדה
לכא מפניך במצור: (ג) רק עין אשר תדע
כי לא עין מאכל הוא אתו תשחית וכרת
ובנית מצור על העיר אשר הוא עשה
עמך מלחמה עד רדתה: פ

תרגום אונקלוס

נפרא תנפרינון חתאי ואמוראי פנענאי ופרוזאי חזאי ויבוסאי כמא די
סקדך יי אלהיך: (א) בדיל דלא ילפון יתכון למענד בכל תועבתהון
די עבדו לטעותהון ותחובון קדם יי אלהכון: (ב) ארי תצור לקרתא
זמין ספיאין לאנחא עלה מכבשה לא תחב ל ית אילנה לארמא עלוהי
פרזלא ארי מניה תיכול ויתיה לא תקוץ ארי לא כאנשא אילן חקלא
למעל טו קדקדא בעירא: (ג) לחוד אילן דתיבד ארי לא אילן דטיביל
היא ויתיה תחביל ותקוץ ותבני בקרסין על קרתא די היא עבדא עמך
קרב עד דתכבשה:

עשו חסונה ומתגיידין אתה רשאי לקבלם: (ג) ימים. שנים: רבים. שלשה
וכאן אמרו אין לרין על עיירות של נכדים פחות וג' ימים קודם לטנה
דוד נבלק ימים שנים [סנואל ז' א'] ובנוחנות הרעות הכתוב ונדב
[ספרי]: כי האדם עין השדה. הרי כי נשנעם דלשון דלמא טמא האדם עין
השדה להכנס בידך סנוור מפניך להטייקר ביקורי רעז ולמא כאיסי העיר
למה תשחיתו: (כ) עד דדסה. לשון רדוי כפסה כפוסה לך:
(135)

כא (ב) כִּי יִמְצָא חֵלֶל בְּאֶדְמַה אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֶפֶל בְּשֹׂדֶה לֹא
נֹדַע מִי הִכְהוּ: (ג) וַיֵּצְאוּ זְבָנֶיךָ וּשְׂפָטֶיךָ
וּמְדָרוּ אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר סָבִיבַת הַחֵלֶל:
(ד) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרִיבָה אֶל־הַחֵלֶל וּלְקָחוּ
זְבָנֵי הָעִיר הַהוּא עֲגֹלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא
עֲבָד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מִשְׁכָּה בְעַל: (ה) וְהוֹרְדוּ
זְבָנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת־הָעֲגֹלָה אֶל־נַחַל
אוֹתָן אֲשֶׁר לֹא־יֵעָבְדוּ בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעַרְפוּ
שָׁם אֶת־הָעֲגֹלָה בְּנַחַל: (ו) וּנְגִשׁוּ הַכֹּהֲנִים
בְּנֵי לֵוִי כִּי בָּם בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְעִשְׂתּוֹ

תרגום אונקלוס

כא (ב) ארי ישמח קטילא בארעא די יי אלהך יהיב לך לסירתא
רמי בחקלא לא ידע מן קטליה: (ג) ופקו סבך ובינה
וישחון לקירויא די בסחרנות קטילא: (ד) ותהי קרתא הקריבא לקטילא
יסבון סבי קרתא היא עגלת תורין די לא אתפלה בה די לא נגידת
פניו: (ה) ונחתין סבי קרתא היא ית עגלתא לנחל פיר די לא יתפלה
ביה ולא יזרע וינקפון תמן ית עגלתא בנחלא: (ו) ויתקרבון כהניא
בני לויא ארי בהון אתרעי יי אלהך לשפשותיה ולברכא בשמא די

כא (ג) וילאו זקני. ויוודים שזקניך אלו סנהדרי גדולה [סוטה ו']
סנהדרין יד: ועודו. ונקום שהחלל סוכן [סוטה ו'] אל
הערים אשר סביבות החלל. לכל לך ולך לידע אי זו קרובה: (ד) אל נחל
אוחן. קשה שלא נעזב: וערפו. קולץ עורפה נקופץ אמר סק"ה חז"ל
עגלה נח טנתה שלא עשתה פירות והערק זנוקם שאינו עושה פירות
לכפר על חגיגתו של זה שלא הניחוחו לעשות פירות: ידעו לא שפכה. וכי
עלתה על לך שזקני בית דין שופכי דמים הם אלל לא דאיתו ופטרנאו
136

וּלְבָרְךָ בְשֵׁם יְהוָה וְעַל־פִּיהֶם יְהוָה כָּל־
רֵיב וְכָל־נִגְעָ: (א) וְכָל זְבָנֵי הָעִיר
הַהוּא הַקְּרִיבִים אֶל־הַחֵלֶל יִרְחֲצוּ
אֶת־יְרֵיכֶם עַל־הָעֲגֹלָה הָעֲרוּפָה
בְּנַחַל: מפטיר (א) וַעֲנוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ
לֹא שִׁפְכָה אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעִינֵינוּ לֹא רָאוּ:
(ב) כִּפְּרָ לַעֲמֹד יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בְּדִית יְהוָה
וְאֶרְחֵיכֶם הֵם נָקִי בְּקָרֵב עֲמֹד יִשְׂרָאֵל
וּנְכַפְּרָ דָּהֶם הַדָּם: (ג) וְאֵתָה תִּבְעַר הַדָּם
הַנָּקִי מִקְרָבָה כִּי־תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי
יְהוָה: ס ס ס

(א) כִּי תִצָּא לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וּנְתָנוּ

שפכו ק'

תרגום אונקלוס

ועל מימריהון יחי כל דין וכל מכתש סגירו: (א) וכל סבי קרתא
חחיא הקריבין לקטילא יסחון ית ידהון על עגלתא דנקיפא בנחלא:
(ב) ונתבון ויטרון ידנא לא אשדא ית דמא דדין ועיננא לא
חזא: (ג) כהניא יטרון כפר לעפך ישראל די פרקתא יי ולא
תמן חוברת דם זכאי בני עפך ישראל ויתכפר להון על דמא:
ע' ואת תפלי חוברת דם זכאי מבניך ארי תעביד דכשר קדם יי: (ד) ארי
תשוק לאחא קרבא על בעלי רכבה ויטרונון יי אלהך בידך ותשגי
כלא זנוגות וכלא לויס הכהנים אומרים כפר לעמך ישראל: (ה) ונכפר להם
להם. הכתוב ונכפרם שונעשו כן יכופר להם העון. (ו) ואחם חזערי. מגיד
שאם נוכלא הסוכר אחר שנתערפה העגלה הרי זה יסרג [כתובות ל']
והוא הישר נעיי ס': הסלת פרשת שופטים ושופטים
(א) כי תצא למלחמה. ונלחמת הכרות הכתוב מדבר שנלחמות ארץ
ישראל אין לומר ושגיוו סזיו שהרי כבר נאמר לא תחיה כל נשמה
137

יהיה אלהיך בידך ושבת שבוי: (יא) וראית
בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה
ולקחת לך לאשה: (יב) והבאתה אל תוך
ביתך ונגדחה את ראשה ועשתה את
צפרניה: (יג) והסירה את שמלת שביה
מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה
ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה
ובעלתה והיתה לך לאשה: (יד) והיה אם
לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר
לאיתמפרנה בכסף לאיתת עמר בה

תרגום אונקלוס

שביהו: (יא) ותחזי בשביה אתתא שפירת רינא ותתריי בה ותסרה
לך לאנתו: (יב) ותעלינה לגו ביתך ותגלחית רישא ותרבית טופרהא:
(יג) ותעריית בסות שביה מנה ותיתב בביתך ותכפית אביה ות אמה
ירח יומין ובתר פון תיעול לותה ותבעלינה ותחי לך לאנתו: (יד) ויהי

[דברים כ]: וזניה שבו. לרבות כנעניים שנחוכה ואע"פ שהם נשבעו
אמונות [ספרי]: (יא) ולקחת לך לאשה. לא דנה תורה הלא כנגד יצ"ה
אם אין הקצ"ה נתיירם ישלחם באסור אבל אם נשאה סופו להיות שונאה
שנאמר אחריו כי תחזי לאיש וגומר וסופו להוליד מונה בן סורר ועורה
לך כנענו פרטיית הללו: אשה. אפילו אשה איש [קידושין י"ג]: (יב) ועשתה
אח לצרניה. תודלם כדי שתתנוול [ספרי]: (יג) והסירה את שמלת שביה.
לפי שהם נאים שהכרים צותיהם ונתקטטות צולחונה צביל להנחה
אחרים עומס. וישנה צניעות. צניח טעמוש צי נכנס ותתקל צה יולא
ותתקל צה רואה צניחית רואה צנוולם כדי שתתגנה עליו [צנוות מ"ח
ספרי]: ונכתה את אביה. כל כך למה כדי שתהא צה ישראל שונאה וזו
עננה צה ישראל ונתקטטה וזו מתנוולת [ספרי]: (יד) והיה אם לא חפצת
בה. הכחוש ונשךך שרופך לשנאה: לא תעעור בה. לא תשתמש בה צלשון
דרכי קורין לעבדות וטעווש עימרה ויסקודו של רצי משה אדרשן למדת
(138)

זחת אשר עניתה: (ט) כי תהיינ לאיש
שתי נשים האחת אהובה והאחת
שנואה וילדו לו בנים אהובה ושנואה
והיה הבן הבכור לשנואה: (ט) והיה ביום
הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא
יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן
השנואה הבכר: (י) כי את הבכר בן
השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל
אשר ימצא לו כיהוא ראשית אנו לו
משפט הבכרה: (יא) כיהיה לאיש בן
סורר ומורה איננו שמע בקול אביו

תרגום אונקלוס

אם לא תתריי בה ותספרינה לנפשה ונבנא לא תזבנינה ככספא לא
תתנר בה חלה דעניתה: (ט) ארי יהוין לגבר תרתינ נשין תרא רחמיתא
תרא שניאתא וילדן ליה בנין רחמיתא ושניאתא ויהי ברא בוכרא
לשניאתא: (ט) ויהא פיומא רחסין לבנוחיית די יהי ליה לית ליה
רשו לבקרא ית בר רחמיתא על אפי בר שניאתא בוכרא: (י) ארי ית
ביקרא בר שניאתא יפריש למתן ליה תרין חילקין בכל די ישתבח ליה
ארי ויהא ריש תקפיה ליה חוץ דינא דבכרותא: (יא) ארי יהי לגבר

ן: (י) פי שנים. כנגד שני אחים [ב"ב קכ"ג]: בכל אשר ינאל לו. ונאמן
שלין סכור נוטל פי שנים צלחי כלל לאחר ויחת האז כצנוחין:
(יא) סורר. סר ין סורר. ומורה. נכרש בדברי אצו לשון מנרים: יסקרו
אוחו. מתקין צו צפני שלטה ונלקין אוחו [סנהדרין ע"א]: בן סורר ומורה.
אצו סייב עד שגנוב ויאכל חרטיינר צטר וישתה חלי לוג יין שנאמר זולל
וסובל אל תחי צקובחי יין צוללי צטר לנו [נושלי כ"ג] וכן סורר ומורה
כסרג על סס קופו הניעה תורה לסקוף דעחו סוף שונכלס ונוון אצו
ונוצקס ליעודו ואצו מולל ועומד צפרשה דרכים ונלססס את סכריות
(139)

וּבְקוֹל אָמְרוּ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע
אֱלֹהִים: (ט) וְתַפְּשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאָמְרוּ
וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל-שַׁעַר
מִקְמֹו: (כ) וְאָמְרוּ אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ
זֶה סוֹרֵר וּמְרֵה אֵינָנוּ שִׁמְעַע בְּקִלְנוּ וְזָלַל
וּסְבָא: (כא) וּרְגָמְהוּ כְּלִי-אֲנָשֵׁי עִירוֹ
בְּאֲבָנִים וּמָת וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקְרָבָךְ
וּכְלִי-יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ: ס שני (כג) וְכִי-
יְהִי בְּאִישׁ הַטָּא מִשְׁפָּט־מוֹת וְהוֹמַת
וְתָלִית אֹתוֹ עַל-עֵץ: (כג) לֹא-תִלֵּן
נִבְקָתוֹ עַל-הָעֵץ כִּי-קָבוֹר תִּקְבְּרֵנוּ

תרנום אונקלוס

בר סמי ומרוד ליתוהי מקביל למיטר אבנהו ולמיטר אמייה ומלפיו יתיה
ולא מקביל מנהון: (ט) ויחדון ביה אבנהו ואמייה ויסקון יתיה לקדם
סבי קרתיה ולתרע בית דין אתרייה: (כ) ויטרון לסקי קרתיה ברנא דין
סמי ומרוד ליתוהי מקביל למיטרנא זליל בשור וסבי חמר: (כא) וירגימניה
פל אנשי קרתיה באבניא ויטות ותפלי עביר דבייש מבינד וכל ישראל
ישמעון וידחלון: (כג) וארי יהי כגבר חובת דין דקמול ויתקמיל ותעלוב
יתיה על צליבא: (כג) לא תבית נבילתיה על צליבא ארי מקבר תקברניה

אונקס תורה ימות זכאי ואל ימות חייב [סנהדרין ע"ג]: (כא) וכל ישראל
ישמעו ויראו. ונאחן סלריך הכרזה צ"ד פלוני נקל על שהיה צן סורר
ונורה: (כג) וכי יהיה זכאי טעא ונשפט מות. סניכות הפרשיות מניד
שסס ססס עליו אציו ואנו סוף טעא לחרצות רעה יעבור ענינות
ויחייב וייתה צ"ד: ותלית אותה על עץ. רבותיו אונקו [עין סס] כל
הסקלקין נתלן שנאמר כי קללת אלהים תלוי. והענך ס' צסקילה [סנהדרין
י"ה]: (כג) כי קללת אלהים תלוי. זלולו של מלך הוא שאדם עשוי בדמות
140

בַּיּוֹם הַהוּא כִּי-קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תִּלְוִי
וְלֹא תִשְׁמָא אֶת-אֲדַמְתְּךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲקָה: ס
כב (ב) לֹא-תִרְאֶה אֶת-שׂוֹר אַחֶיךָ או אֶת-
שׂוֹי נְדָחִים וְהִתְעַלְמַת מֵהֶם חָשַׁב
תְּשִׁיבֵם לְאַחֶיךָ: (ג) וְאִם-לֹא-קְרוֹב אַחֶיךָ
אֵלֶיךָ וְלֹא יָדַעְתָּ וְאִסְפַּתוּ אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ
וְהָיָה עִמָּךְ עַד דָּרַשׁ אַחֶיךָ אֹתוֹ וְהִשְׁכַּתוּ
לוֹ: (ג) וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחַמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה

תרנום אונקלוס

פוזטא הוא ארי על דחב קדם יי אצטליב ולא תסאב ית ארעך די יי
אלהך יסיב לך אחסנא:

כב (ב) לא תחוי ית תורא דאחוק או ית אימריה דעטן ותתפכיש
מנהון אתבא תתיבינו לאחוק: (ג) ואם לא קרוב אחוק לותך
ולא ידעתיה ותכנשיניה לגו ביתך ויהא עמך עד דיתבע אחוק יתיה
ותתיביניה ליה: (ג) וכן תעביר לחמריה וכן תעביר לכסותיה וכן תעביר

דיוקנו וישראל הם צנוו משל לשני אחים תאוניים שהיו דומים זה לזה אחד
נעשה מלך ואחד נתפס ללכטי ונחלה כל הרואה אותו אומר סונך תלוי
כל קללה שבנקרא לשון הקל וחלול כמו והוא קללני קללה נמרלה [מלכים
ח' ב']:

כב (ב) והתעלמות. כונס עין כאילו אינו רואה: לא תירא והתעלמות.
לא תירא אותו שהתעלם מנונו זהו פשוטו. ורבותיו אונקו
פעמים שחשם והתעלם וכו' [ג"מ ל']: (ג) עד דרוס אחיק. וכי תעלה
בלבדך שיתנהו לו קודם שידרסהו אלל דרסהו שלא יהא רנאי [ג"מ כ"ג]:
והשבותו לו. שחש צו השנה שלא יאכל צניחך כדי דמיו ותחנעס מנונו
ונאחן אונקו כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל ושאינו עושה ואוכל יונכר:
(ג) לא תוכל להתעלם. לכונס עיניך כאילו אינך רואה אותו: (ד) חקס
תחיס. זו טעינה להטעין ונשאיו סתפל ועליו [ג"מ ל"ג]: עמו. עם בעליו
141

לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיד
אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל
להתעלם: (ז) לא תראה את חמור אחיד
או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם
הקם תקים עמו: (ח) לא יהיה כלי נבר
על אשה ולא ילבש נבר שמלת אשה כי
תועבת יהוה אלהיך כל עשה אלה: פ
(י) כי יקרא קן צפור ולפניך בדרך בכל
עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם
רבצת על האפרוחים או על הביצים
לא תקח האם על הבנים: (יא) שלח תשלח
את האם ואת הבנים תקח לך למען

חרגום אונקלוס

לכל אבידתא דאחוד די תיבר מגיה ותשפחניה לית לך רשו לכסותה:
(ז) לא תחוי ית חמרא דאחוד או תודיה רמן בארשא ותתקבילי מנהון
אקמא תקים עמיה: (ח) לא יהי תקין זין דגבר על אמתא ולא יתקן
גבר בתקוני אמתא ארי מרחק קרם יי אלהך כל עביר אלין: (י) ארי
תערע קנא דצפרא קרמך באורחא בכל אילן או על ארעא אפרוחין או
ביעין ואמא רביעא על אפרוחין או על ביעין לא תסב אמא על בניא:
(יא) שלחא תשלח ית אמא ות בניא תסב לך פריל דייטב לך ותורידך

אכל אם חקך וישב לו וחמר לו הואיל ועליך מנוחם אם רחם לטעון שטון
פטור: (ח) לא יהיה כלי נבר על אשה שחמא דוניה לאיש כדי שחלך צין
האנשים שאין זו אלא לשם ניוחך [ספרי זויר פ' ח'] לא ילבש גבר שמלת
אשה לילך לישב צין הנשים ד"א שלא ישיר שער הערות ושער של בית
השמי: כי תועבת לא אברה תורה אלא לבוש הנביא לירי תועבה: (י) כי
יקרא פרט לחיונין: לא תקח האם צפורה על בנייה [מוליך ק"ג]: (יא) למען
(142)

ויטב לך והארכת ימים: (ט) שלישי (ס) כי
תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך
ולאתשים דמים בביתך בייפל הנפל
ממנו: (ט) לא תורע פרמך בלאים פך
תקדש המלאכה תורע אשר תורע
ותבואת הפרם: (ס) לא תחרש בשור
ובחמר יחדו: (ב) לא תלבש שעטני
צמר ופשתים יחדו: (ג) גדלים תעשה
לך על ארבע פגפות כסותך אשר

חרגום אונקלוס

ימין: (ס) ארי תבני ביתא חדתא ותעביד תקא לאגוד ולא תשוי חובת
דין דקטול בביתך ארי יפיל דנפיל מגיה: (ט) לא תורע פרמך עירובין
דקמא תסתאוב דמעת ורעא די תורע ועללת פרמא: (י) לא תרדי בתורא
ובחמרא פחדא: (יא) לא תלבש שעטניא עמר וכתן סחפר בתרא:
(יב) פרסדין תעביד לך על ארבע פגפי כסותך די תתכפי בת: (יג) ארי

יעב לך וגו' אם מנוח קלה שאין נח מקרון כים אמרה תורה למען
ייטב לך והארכת ימים קל וחומר נחתן סכרן של מנוח חמורות [מוליך
קמ"ג]: (ח) כי תבנה בית חדש. אם קיימת מנוח שלוח סקן סופך לבנות
בית חדש ותקיים מנוח נעקש שמנוח גוררת מנוח ומגיע לכרם ושדה
ולצבאים נאים לכך נסמכו פרשיות הללו: נעקש. גדר סביב לגג ור"ה
תיקא כגון חיק שמשמר מנח שבתוכו: כי יפול הסופל. דהוי זמ ליפול ואשפ"כ
לא מתגלגל ונחתו על ירך שמתגלגלן זכוח על ידי זכאי וזכוח על ידי
חייב: (ט) כלאים. חטא ושעורה ומרדן צמפולת יד [קידושין ג' ט"ז מוליך
פ"ג]: פן הקדש. כהרגונו סתחז כל דבר הנחשב על חדש צין לשבח
כגון הקדש צין לגג: כגון אביר נופל בו לשון קדוש כמו אל טעם די כי
קדשתך [ישעיה ס"ה]: הוולאה. זה מלוי ומוספת שהורע ומוסיף: (י) לא
תחרש בשור ובחמור. הוא הדין לכל שני מנינים שבעולם הוא הדין להחסינם
יחד קשורים וזנים בהולכת שום מנח [צ"ק כ"ד] [יא] שעטני. לשון ערוה.
ורצוניהו פירוט שבע טורי וגו': (יב) גדלים תעשה לך. אף ון סכלאים
(143)

תבססה בה: ס (יג) כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה: (יד) וישם לה עלילת דברים והוצא עליה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים: (טו) וקח אבי הנער ואמה והוציאו את בתולי הנער אל זקני העיר השערה: (טז) ואמר אבי הנער אליה זקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה ושנאה: (יז) והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא מצאתי לבתך בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו הנערה ק' הנערה ק' הנערה ק'

תרגום אונקלוס

יב נבר אתתא ויעול לותה וישננה: (י) וישוי לה תסקופי מלין ויפיק עלה שום פיש ויימר ית אתתא הווא נסבית וקריבית לותה ולא אשבחית לה בתולין: (ט) ויפס אבוהא דעולמתא ואמה ויפקון ית בתולי עולמתא לקדם סבי קרתה ולתרע בית דין אתרה: (טז) ויימר אבוהא דעולמתא לסביא ית ברתה יתבית לגברא דדין לאנתו ושנאה: (יז) והא הוא ישוי תסקופי מלין למימר לא אשבחית לברתך בתולין ואלין בתולי בתי ויפרסון שושפא קדם סבי קרתא: (יח) ויפסון סבי

יבנות ד' ספרין לכך סניכן הכתוב: (יג) וכל אלים וטנאה. סופו: (יד) וסם לה עלילות דברים. עבירה גורמת עבירה עבד על לא תשגח סופו נבא לדי לטון הרע: אם השטם הזאת. וכלן שאין לונינו דבר חלל צפי בעל דין [ספר]: (טו) אזי הנערה וא: מי שגדלו ודולים הרעים יהבו עליה [ס]: (טז) ואמר אזי הנערה. ונלנו שאין רשות לאשה לגבר צפי ס' ס' [ס]: (יז) ופרשו הטנולה. הדי זה נכל ונחורין הדברים בטנולה [ס]: (144)

השמלה לפני זקני העיר: (ט) ולקחו זקני העיר תהו את האיש ויסרו אתו: (י) וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשדקה בדימויו: (כ) ואם אמת היה הקבר הזה לא נמצאו בתולים לנער: (כא) והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה ובערה הרע מקרבך: ס (כב) כי ימצא איש שכב לנערה ק' הנערה ק'

תרגום אונקלוס

קרתא הווא ית נברא וילקון יתיה: (י) ויגבון מניה מאה סלעין דכסף ויתנון לאבוהא דעולמתא ארי אפיק שום פיש על בתולתא דישראל וליה תהי לאנתו לית ליה רשו למפסרה כל ימיה: (כ) ואם קושטא הוה שתגטא דדין לא אשתכחו בתולין לעולמתא: (כא) ויפקון ית עולמתא לתרע בית אבוהא וירגמניה אנשי קרתה באבניא ותמות ארי עבדת קלנא בישראל לזנאה בית אבוהא ותפלי עביד דביש טבינה: (כב) ארי ישפח נבר שכוב עם אתתא אמת נבר ויתקטלון אף תרווחון

(יח) ויסרו אותו. נלקוח (כחצות מ'ז): (כ) ואם אמת הוה הדבר. עבדים והתחלם שנתם לאחר חירוסין [ס]: (כא) אל פתח בית אביו. רלו גדולים טגדלתם: אביו עירם. צוענוד כל אביו עירם [ספר]: לזנות בית אביו. כמו נבית: (כב) ונחור גם שניסם. להוליא ונעסה חדודים צאין השטה נהנה מהם [ס]: גם לרבות הנאים ונחיריסם. [ס] א' ונחיריסם [ס]. דבר אחר גם שניסם לרבות את הולד שאם סיסה מעוצרת אין מנחנין לה עד Tom. V. 10 (145)

עם-אשה בעלת-בעל ומתו גם-שניהם
האיש השכב עם-האשה והאשה ובערת
הרע מישראל: (כג) כי יהיה נער בתולה
מאדשה לאיש ומצאה איש בעיר ושכב
עמה: (כד) והוצאתם את-שניהם אל-
שער העיר ההוא וסקלתם אתם באבנים
ומתו את-הנער על-דבר אשר לא-צעקה
בעיר ואת-האיש על-דבר אשר-ענה
את-אשת רעהו ובערת הרע מקרבך: (כה)
ואם בשרה ימצא האיש את-הנער
המאדשה והחזיק בה האיש ושכב עמה
ומת האיש אשר-שכב עמה לבדו:

נערה ק' הנערה ק' הנערה ק'

תרגום אונקלוס

נכרא דישכב עם אתתא ואתתא ותפלי עבד דביש מישאל: (כג) ארי
תהי עולמתא בתילתא דמארסה לגבר וישכחנה נכרא בקרתא וישכוב
עמה: (כד) ותפקון ית תרווון לתרע קרתא היא ותרגמון יתרוון באבניא
וימותון ית עולמתא על עיסק דלא צנחת בקרתא ויתגברא על עיסק
די עני ית אתת חכריה ותפלי עבד דביש מבינד: (כה) ואם בחקלא
ישכב גבר ית עולמתא דמארסא ויתקיף בה גברא וישכוב עמה ויתקטיל

סחלד: (כג) ונכחא חיש עביר. לפיכך שכב עונה פרנסה קורחא לגנז חא
חילו יצנה נביסה לא חירעלה [ערכין ז'] : (כד) כי כאשר יקום וגו'. לפי
כפוטו זהו נשטעו כי חנוסה סילא ונחזקה עמד עליה כאלם העונד על
הגדו להרגו. ור"ד צו סכי זה נא ללמד ונמנא ללמד וכו' [פסקים כ"ח
פסחדין ע"ג] :

(=) ולנער לא-תעשה דבר אין לנער חטא
מות כי כאשר יקום איש על-רעהו ורצחו
נפש בן הדבר הזה: (ס) כי בשדה מצאה
צעקה הנער המאדשה ואין מושיע לה: (סא)
כי ימצא איש נער בתולה אשר לא-
אדשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו:
(סב) ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער
חמשים כסף ורדיתתיה לאשה תחת
אשר ענה לא-יוכל שדחה כדומיו: (סג)
בג (סד) לא יקח איש את-אשת אביו ולא
יגלה בגת אביו: (סה) לא יבא פצויע-דכה

ולנערה ק' הנערה ק' נערה ק' הנערה ק'

תרגום אונקלוס

נכרא די שכיב עמה בלחודיה: (ס) ולעולמתא לא תעביד סדעם לית
עולמתא חובת דין דקטול ארי כמא די יקום גבר על חכריה ויקטלינה
נפש בן סתגמא דדין: (סא) ארי בחקלא אישכחה צוחא עולמתא
דמארסא ולית דפריק לה: (סב) ארי ישכב גבר עולמתא בתילתא
די לא מארסא ויחדניה וישכוב עמה וישתפחון: (סג) ויתגברא דישכב
עמה לאבוחא דעולמתא חמשיין סלעין דכסף וליה תהי לאגתו חלף
די עניה לית ליה רשו למפטרנה כל יוטוהי:

כב (סד) לא ישב גבר ית אתת אבוי ולא יגלי כנסא דאבוי: (סה) לא

כג (סו) לא יקח חון לו זה לקוחין ואין קידושין סופסין זה [קידושין
ס"ז]: ולא יגלה כנף אביו. שוננת יום סל אביו הראויה לאביו והרי
כבר סוחר עליה ונשום ערות אחי אביו [ויקרא י"ח] חלל לעבור על זו
בשני לאוין [יבמות ז"ג] ולסמוך לה לא יבא ונעזר ללמד שאין עונד חלל
ימצי כריתות [יבמות] וכו' ויחייבי עיהות צית דין שאין צעירות עיהות
ז"ר שאין זה כרת: (ס) פלוט דכס. סנפלעו או נדכחו ציים שלו [יבמות

וּבְרֹת שְׂפָכָה בְּקֹהֵל יְהוָה: (ג) לֹא יָבֹא
מִמּוֹר בְּקֹהֵל יְהוָה נִסְדּוֹר עֲשִׂירֵי לֹא יָבֹא
לוֹ בְּקֹהֵל יְהוָה: (ד) לֹא יָבֹא עִמּוֹנִי
וּמֹאָבִי בְּקֹהֵל יְהוָה נִסְדּוֹר עֲשִׂירֵי לֹא
יָבֹא לָהֶם בְּקֹהֵל יְהוָה עַד עוֹלָם: (ה) עַל־
דְּבַר אֲשֶׁר לֹא יִקְדָּמוּ אֶתְכֶם בְּלָחֶם
וּבַמֵּים בַּדֶּרֶךְ בַּצֵּאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר
עָשָׂה עֲלֵיךְ אֶת־בְּלַעַם בֶּן־בְּעוֹר מִפֶּתֶחַ
אֹתָם נִהְרִים לְקַלְדָּד: (ו) וְלֹא אָבָה יְהוָה
אֶת־יְהוָה לְשִׁמְעֵי אֲבֵלִים וַיִּהְפֹּךְ יְהוָה אֶת־יְהוָה
לָךְ אֶת־תְּקֵלָה לְבָרְכָה כִּי אֶתְבָּרַךְ יְהוָה
אֶת־יְהוָה: (ז) לֹא יִתְדַרְשׁ שְׁלָמָם וּמְבַתָּם

ששכ'

תרגום אונקלוס

יְדָבִי דַפְסִיק וְדַמְחַבֵּל לְמִיעַל בְּקֹהֵל דִּי: (ג) לֹא יִדְבִי מִמּוֹרֵא
לְמִיעַל בְּקֹהֵל דִּי אִף דְרָא עֲשִׂירָאָה לֹא יִדְבִי לִיה לְמִיעַל בְּקֹהֵלֵא
דִּי: (ד) לֹא יִדְבִי עִמּוֹנֵא וּמֹאָבֵא לְמִיעַל בְּקֹהֵלֵא דִי אִף דְרָא
עֲשִׂירָאָה לֹא יִדְבִי לַחֲוֹן לְמִיעַל בְּקֹהֵלֵא דִי עַד עֵלְמָא: (ה) עַד עֵיסֵק
דִּי לֹא עָרְעוּ יִתְכּוֹן בְּלַחְמָא וּבַמֵּיָא בְּאַרְחָא בְּמַפְסְקוֹן מִמִּצְרַיִם וְדִי אָנּוּ
עֲלֵךְ יִת בְּלַעַם בַּר בְּעוֹר מִפֶּתֶחַ אֹרֶם דִּי עַל פֶּתַח לְלִטּוֹתֵךְ: (ו) וְלֹא
אָבִי יִת לְקַבְלָא מִן בְּלַעַם וְחִפְּךָ יִת לְרֹטוֹן לְבָרְכָךְ
אֲרִי רַחֲמֵךְ יִת אֲלֵךְ: (ז) לֹא תִתְבַּע שְׁלָמָהוֹן וּמְבַתָּהוֹן בְּל יִת לְעַלְמָ:

ע"י: וְכֹרֶת סַפְכָה סַכְכַת סַגִּיד וְשׁוֹב אִינוּ יוֹדֵס קִילוֹת זֵרַע אֵלֶּה סוֹדֵךְ
וְשׁוֹמֵת וְאִינוּ עוֹלִיד: (ג) לֹא יֵבֵא עוֹנֵד בְּקֹהֵל ה'. לֹא יֵשֵׁא יִשְׂרָאֵלִית: (ד) לֹא
יֵבֵא עוֹמוֹנִי לֹא יֵשֵׁא יִשְׂרָאֵלִית: (ה) עַל דְּבַר עַל הַעֲלֵם שִׁיעוּלוֹ אֶתְכֶם לְהַסְתִּיֵא:
[ספרי]: כֹּדֶךְ כִּסְהִיָּתָם כְּטִירוֹךְ: (ז) לֹא תִדְרֹשׁ סְלוֹנִים מְכַלְל סְטַמֵּי

כְּלִי־יְמִיד לְעוֹלָם: (א) רַב־עֵי (ב) לֹא־תִתְעַב
אֲדָמִי כִּי אֶחָדָה הוּא לֹא־תִתְעַב מִצְרֵי כִּי־
גַר הָיִיתָ בְּאֶרֶץ: (ג) בְּנִים אֲשֶׁר־יִוָּדְדוּ
לָהֶם דְּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בְּקֹהֵל יְהוָה: (ד)
כִּי־תִצֵּא מִחֲנֶה עַל־אִיבֵיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ
מִכָּל־דְּבַר־רַע: (ה) כִּי־יִהְיֶה בְּךָ אִישׁ אֲשֶׁר
לֹא־יִהְיֶה מִחֹר מִקְרָה־לִּיךָ וְיִצֵּא אֶל־
מִחֹר לְמַחְנֶה לֹא יָבֹא אֶל־תּוֹךְ הַמַּחְנֶה:
(ו) וְהָיָה לְפָנֹתֶיךָ יִרְחֹץ בַּמַּיִם וְיָבֹא
הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל־תּוֹךְ הַמַּחְנֶה: (ז) וְיָד

תרגום אונקלוס

(א) לֹא תִרְחִיק אֲדוֹמָאָה אֲרִי אַחֲוָךְ הוּא לֹא תִרְחִיק מִצְרָאָה אֲרִי דִי
הָיִיתָ בְּאַרְעִיָּה: (ב) בְּנִין דִּיתְלִידוֹן לַחֲוֹן דְרָא תְלִיתָאָה יִדְבִי לַחֲוֹן
לְמִיעַל בְּקֹהֵלֵא דִי: (ג) אֲרִי תַפּוֹק מִשְׁרִיתָא עַל בְּעַלֵי דְבִבְךָ וְתַסְתַּמַּר
מִכָּל סַדְעָם בִּישׁ: (ד) אֲרִי יְהִי בְךָ גַבַר דִּי לֹא יְהִי דְבִי מִקְרֵי לִילֵיא
וְיַסּוֹק לְמַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא לֹא יַעוֹל לְגוֹ מִשְׁרִיתָא: (ה) וְיְהִי לְמַסְגֵּי
וְשִׁשָּׁא יִסְחִי כְּמֵיא וּבְמִיעַל שְׁמִשָּׁא יַעוֹל לְגוֹ מִשְׁרִיתָא: (ז) וְאִתְר

עַמְךָ יֵשֵׁב כִּרְכֵךְ יִכּוֹל אִף זֶה כֵּן מְלֹוֹד לֹוֹנֵד לֹא תִדְרֹשׁ סְלוֹנִים [סס]:
(ח) לֹא תַחֲנַע אֲדוֹמִי לְגוֹמְרֵי וְאֵעִי סְרָאוּי לְךָ לְחַעֲבוּ סִילָא כְּסַרְבַּ לְקַדְחֵךְ:
לֹא תַחֲנַע מְלָרֵי וּכְל וְכַל אִף עַל פִּי סוֹרְקוֹ זְכוּרִים לִיחֹר מֵה טַעַם
סְהִי לְכַס אֲכַכִּיָּא כְּסַעַת סְדַחַק לְפִיכֵךְ: (ט) כְּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לְהַס דוֹר
סְלִישִׁי וְגוֹמְרֵי וְשִׁאֵר אֲוֵמוֹת מוֹתְרֵךְ וְנִיד הֵא לְנֹדֶת סְהַמְטִיָּא לְאִדָּם קֶסֶה
לוֹ מִן סְהוֹרְכוֹ סְהַסוֹרְכוֹ סְהוֹרְכוֹ כְּסוֹלַס זֵהֵס וְסְהַמְטִיָּאוֹ מוֹלִיָּחוֹ מִן סְהוֹלַס
הַס וּמִן סְהוֹלַס סְהֵא לְפִיכֵךְ אֲדוֹם סְקִדוֹנָה כְּסַרְבַּ לֹא כְּסַעֲב וְכֵן מְלָרִים
סְטַעֲבוֹס וְאֵלוֹ סְסַחְטִיָּאָם כְּסַעֲבוֹ: (י) כִּי תִלָּא וְגוֹמְרֵי וְסַמְרָתָה סְסַטְסוֹן וְקַטְרֵךְ
כְּסַעַת סְסַכְכָּה: (יא) וְקַרְסָה לִילֵס דְּבַר סְסַכּוֹב כְּסוֹרֵס וְיִלָּא אֵל מַחֲוֹן לְנַחְמָה
זו מְלוֹת עֵשָׂה: לֹא יֵבֵא אֵל תּוֹךְ הַמַּחְנֶה זו מְלוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְאִסּוֹר לִיכַס
לְנַחְמָה לִוִּים וְכַל סַכֵּן לְנַחְמָה סְכַעַס [פסטי"ס]: (יג) וְהִים לְפָנֹת עַבַד

תהיה לך מחויץ למחנה ויצאת שמה
חויץ: (י) ויתר תהיה לך על-אונך והיה
בשבתך חויץ והפרתה בה ושבת וכסית
את-צאתך: (יט) כי יהיה אהיך מתהלך
בקרב מחנה להצילך ודתת איביך
לפניך והיה מחניך קדוש וקאיראה בד
ערות דבר ושב מאחריך: ס (טו) לא-
תסגיר עבד אל-אדניו אשר-ינצל אליך
מעם אדניו: (י) עמך ישב בקרבך
במקום אשר-יבחר באחד שעריך במוב
לו לא תונגנו: ס (יט) לא-תהיה קדשה

תרגום אונקלוס

מתקן יהי לך מברא למשרתא ותפוק תמן לברא: (י) וסכתא תהי
לך על זינך והי במיתבך לברא ותחפר בה ותתוב ותכסי ית מפקתך:
(ט) ארי יי אלהך שכינתיה מהלכא בגו משריתך לשויבותך ולממסר
סנאך קדמך ותהי משריתך קדישא ולא יתחזי בך עברת פתגם ויתוב
מיתריה מלאיטבא לך: (טו) לא תמסר עבד עממין ליד רבניה די
ישתיוב לותך מן קדם רבניה: (י) עמך יתוב בינך פאתרא די
יתרעי פתרא מן קירוף בדייטב ליה לא תוניניה: (יט) לא תהא אתתא

סמוך לסערב שטשו יטבול שאינו טהור בלא סערב השנוע: (יג) ויד הטיח
לך כחגורו כנו איש על ידו [צמדד כ'ג]: עמוך לעמס. חוץ לעמך
(יד) על אזינך. לנד משאר כלי השניטך: אזינך. כנו כלי זיין:
(טו) ולא יראה בך. הקצ"ה ערות דבר: (טז) לא הסגיר עבד. כחגורו. ד' א
אפ"ל עבד כנעני של ישראל שצדק נחולה נאמן לא י: (יח) לא תהיה קדשה.
עופקתה עקדשה ומזונתה לזנות: ולא יהיה קדש. מזונת למסכך זכור
[פניסדכין כ"ל]. ולא"ס לא הסא אתתא עשנות ישראל לגבר עבדו. סוף ז
(150)

מבנות ישראל ולא-יהיה קדש מבני
ישראל: (ט) לא-תביא אתנן זונה ומחור
כלב בית יהוה אלהיך לכל-גדר כי
תועבת יהוה אלהיך גם-שניהם: ס
(כ) לא-תשיך לאחייך נשך כסף נשך
אכל נשך כד-דבר אשר ישך:
(כא) לנכרי תשיך ולא אחייך לא תשיך למען
יברכך יהוה אלהיך בכל משלח ידך עד
הארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה: ס
(כב) כי-תדר גדר ליהוה אלהיך לא תאחר

תרגום אונקלוס

מבנת ישראל לגבר עבד ולא יסב גברא מבני ישראל אתתא אמח:
(ט) לא תעיל אגור וניתא וחולפן בלבא לבית מקדשא די אלהך לכל
גדרא ארי מדחק קדם יי אלהך אף מתייהון: (כ) לא תרבי לאחויך
רבית כסף רבית עבוור רבית כל מדעס דמתרבי: (כא) לבר עממין
תרבי ולאחויך לא תרבי בדיל די יברכינך יי אלהך בכל אושמות ידך
על ארעא די את עליל לתמן למירתה: (כב) ארי תדור גדר קדם יי
אלהך לא תאחר לשלמותיה ארי מתבע יתבעיניה יי אלהך מנך ויד:

עופקת לצעילת זנות היא מאחר שאין קדושין תופסין לו צה סהכי הוקשה
לחזור ט"י שבו לכס פס עם החמור: [צראשית כ"ג] עם הדומה לחמור ולא
יסב גברא ונכני ישראל אתתא חונס סוף הוא נעשה קדש על ידה שכל
בעילותיו צעילת זנות שאין קדושין תופסין לו צה: (יט) אחין זונה. חזן
לם עלה צאתהנס פסול לסקרנס: ומחיר כלב. החליף מה ככלב: גס שניהם
לרבות שניהם כגון חטים ועשאן סלה [צ"ג ס']: (כ) לא תשיך. אזהרה
ללוה שלא יתן רבית לנלוה ואח"כ אזהרה לנלוה את כספך לא תתן לו
בנשך [ויקרא כ"ה צ"ג ע']: (כא) לנכרי תשיך. ולא לחיך לאו הלא וכלל
עשה עשה לעזור עליו בשני לאוין ועשה: (כב) לא תאחר לשלנו. שלטס
(151)

לשלמו בידרש ידרשנו יהוה אלהיך
מעמד והיה בך חטא: (כג) וכי תחדל
לגדוד לא יהיה בך חטא: (כד) מוצא
שפתיה תשמר ועשית כאשר נדרת
ליהוה אלהיך נדבה אשר דברת בפיה: ס
חמישי (כה) כי תבא בכרם רעד ואכלת
ענבים כנפשך שבעך ואל-כף לך לא
תתן: ס (כו) כי תבא בקמת רעד וקממת
מדילת בידך וחרמש לא תניף על קמת
רעד: ס

כד (כז) כייקח איש אשה ובעלה והיה

תרגום אונקלוס

כך חובא: (כז) וארי תתמנע סלמדר לא יהי בך חובא: (כד) אסקות
שסותך תמר ותעביר כמא די נדרתא קדם יי אלקה נדבתא די סלילתא
בסימך: (כה) ארי תגבר בכרמא דחברך ותיכול ענבין כנפשך שובעך
ולקטך לא תתן: (כו) ארי תגבר בקממת דחברך ותקטוף סלילן בידך
וסגלא לא תרים על קממת דחברך:

כד (כז) ארי יסב גבר אתתא ויבעלינה ויהי אם לא תשבח רחמין
בגינותיה ארי: ישבח בה עבדת פתגם ויכתוב לה גמ פטורין

הגלים ולמדוהו רבותיו מן הנוקדא [ספרי ר"ה ד']: (כז) מולא שפתך
הטוור. ליתן עשה על לא תעשה [כ"ה ו']: (כה) כי תצא בכרם רעד
בפועל הכתוב ונדבר [כ"ג פ"ג]: כנפך. כונה שחרטה: שבעך. ולא אכילה
גסה. ולא כל כך לא תתן. ונכחן שלא דברה תורה הלא בשעת הסגיר צוון
שחם נוהן לכלוו של בעל הבית אבל אם צא לעדור ולקטוף אינו אורל:
(כו) כי תצא בקמת רעד. אף זו בפועל הכתוב מדבר [סס]:

כד (כז) כי תבא בכרם רעד. מלוה עליו לנרטה שלא תנולא מן צעייני
(158)

עז
אם לא תמצא יתן בעיניו כי מצא בה
ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן
בידה ושלחה מביתו: (ג) ויצאה מביתו
והלכה והיתה לאיש אחר: (ד) וישנאה
האיש האחרון וכתב לה ספר כריתת
ונתן בידה ושלחה מביתו או כי ימות
האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה:
(ה) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה
לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי
אשר הטמאה כריתתה הוא לפני יהוה
ולא תחטיא אתה ארץ אשר יהוה אלהיך
נתן לך נחלה: ס ששי (ו) כייקח איש

תרגום אונקלוס

הב בידה ויפטרנה מביתיה: (ג) ותפוק מביתיה ותהי ותהי לגבר
אחר: (ד) וישננה גברא בתראא ויכתוב לה גמ פטורין ויחב בידה
ויפטרנה מביתיה או ארי ימות גברא בתראא די נסבה ליה לאנתו:
(ד) לית ליה רשו לבעלה קדמא די פטרה למיתב למסבה למהוי ליה
לאנתו בתר די אסתאבת ארי מרקאא היא קדם יי ולא תחייב ות
ארעא די יי אלקה יחייב לך אחסנא: (ו) ארי יסב גבר אתתא חדתא
לא יפוק בהילא ולא יעיבר עלוהי לכל מדעם פני יהי לביתיה שטא

(ג) מלוה עליו מן צעייניו: (ג) לית אחר. אף זו מן צוון
של ראשון הוא הוליא רשעה ונתן צימו זה הכניסה [גיטין ל']: (ג) ונחלה
האיש האחרון. הכתוב ונדברו סקופו לנחלה ואם לאו קוצרתו שאלוה או
כי ימות: (ד) אחרי אשר הוטמאה. לנרות קוטה שכתרה [יבמות י"ח]:
(ה) אשה חדשה. שהיא חדשה לו ואפילו אלמנה פדט לנחתי גרושתו:
ולא יעבור עליו. דבר הנבל: לכל דבר. שהוא לורך הנבל לא לספק נייס

אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר
עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה
אחת ושמה את אשתו אשר לקח:
(א) לא יחבל רחום ורכב פי נפש הוא
חבל: (ב) כי ימצא איש נגב נפש
מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו
ומת הנגב ההוא ובערת הרע מקרבך: (ג)
(ד) השמר בנגעה הצרעת לשמר מאד
ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים
הלוים כאשר צויתם תשמרו

תרגום אונקלוס

תרא ויחדי ית אתתיה די נסיב: (א) לא תסב משפונא ריחיא ורכבא
ארי בהון מתעביר מזון לכל נפש: (ב) ארי ישתבח גבר נגב נפשא
טאחוזי מבני ישראל ויתגר ביה ויבניניה ויתקטיל גבא ההוא ותפלי
עביר דביש מבינך: (ג) אסתמר במכתיש סגירו למטר לחרא ולמעבר
ככל די ילפון יתכון פתגיא ליואי פטא די פקרתניון תפרון למעבר:

ומון ולא לתקן דרכים אבל החורקים מעורכי הנלחמה על פי כהן כהן
גנה בית ולא חנכו או ארש אשה ולא לקחה וקפיקין מים ומוון ומתקין
את תורכים [ספרי טועם ו"ג]: יתיה לביתו אף בעביל ביתו אם דנה
בית וחנכו ואם נטע כרם וחללו אינו זו ונציתו בעביל תורכי הנלחמה
[ספ]: יתיה לרצות את כרמו: לביתו זה ביתו: וטווח יטווח את אשתו
ותרגומו ויחדי ית אתתיה והמתגרם ויחדי עם אתתיה טועם הוא טאין זה
תרגום של וטווח אלא של ובעה: (ו) לא יחבל אם זה לנעכטו על חויו
בעית דין לא ינעכטו דברים טעוטים כהן אוכל נפש [צ"ו קי"ג]: רחום.
היא התחומה: ורכב היא העליונה: (ז) כי ינאל בעדים והתרחס וכן
כל ינאל טחורס [ספרי]: והתעמר בו אינו חייב עד שיטחום בו: (ח) השמר
בנגע הצרעת. שלא תחלוש סיווי טווחה ולא תקיץ את הבהרת: ככל
(154)

לעשות: (ט) זכור את אשר עשה
יהוה אלהיך למרים בדרך בצאתכם
ממצרים: (י) כיתשה ברעד משאת
מאומה לא תבא אל ביתו לעבט עבמו:
(יא) בחוץ תעמר והאיש אשר אתה נשה
בו יוציא אליך את העבוט החוצה:
(יב) ואם איש עני הוא לא תשכב בעבמו:
(יג) השב תשיב לו את העבוט כבוא
השמש ושכב בשלמתו וברכך ולך
תהיה צדקה לפני יהוה אלהיך: (ס) שביעי

תרגום אונקלוס

(ט) הוי דכיר ית די עבר יי אלהך למרים בארמא במספכון ממצרים:
(י) ארי תרשי פחברך רשות מדעם לא תיעול לביתיה למסב משפוניה:
(יא) בברא תקום וגברא די את רשי ביש יסיק לך ית משפונא לברא:
(יב) ואם גבר מספין הוא לא תשכוב במשפוניה: (יג) אתבא תתיב
ליה ית משפונא במיעל שמשא ישכוב בכסותיה ויברכינך ולך תחי

אשר יורו חכס. אם להסגיר אם להחליט אם לטהר: (ט) זכור
את אשר עשה ה' אלהיך למרים. את זה להזהר שלא תלקח זכרעת אל
תספד לכוון הרע זכור העשוי למרים בזכרה באחיה ולקחתם זבוגים [ספרי]:
(י) כי טעה צדק. תחוב בחניך: וטאלת מלומה. חוב טל כלום [ספ]:
(יב) לא תשכב בעבמו. לא תשכב ועצונו אלנך: (יג) כבא הטווח. אם
ככות לילה הוא. ואם ככות יום החזירו צדק [צ"ק קט"ו צ"ג קי"ד]
וכבר כתוב באלה הטעוטים עד זה הטווח תשיצו לו [טמות כ"ג] כל
היום תשיצו לו וכבא הטווח תקחנו: וזכך. ואם אינו עזרכך וכל וקוס
ולך תסיה נדקס: (יד) לא תעטוק שכיר. והלא כבר כתוב אלא לעבור על
האצין בעני לאוין לא תעטוק שכר שכיר שהוא עני ואצין ועל העשיר
כבר הוחדר לא תעטוק את רעד [ויקרא י"ט]. אצין. תחל לכל דני [ויקרא
(155)]

(ד) לֹא תֵעָשֶׂק שָׂכִיר עָנִי וְאֲבִיוֹן מֵאֲחִיד
אוּ מִגֵּרָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ בְּשַׁעֲרֶיהָ :
(ט) בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שָׂכָרוֹ וְלֹא תִכְבֹּד
עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא
נִשְׂא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל־
יְהוָה וְהָיָה כִּד חֲטָא : ס (י) לֹא־יוֹמְתוּ
אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יוֹמְתוּ עַל־
אָבוֹת אִישׁ בְּחַטָּאוֹ יוֹמְתוּ : ס (יא) לֹא תִטָּה
מִשְׁפַּט גֵּרִיתוֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֵד אֲלֻמְנָה :
(יב) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ

תרגום אונקלוס

זכו קדם יי אלהך : (ד) לא תעשוק אגירא עניא ומסבינא מאחיד או
מגירא די בארעה בקרוף : (ט) ביומיה תתן אגרייה ולא תיעול עלוהי
שמשא ארי מספן הוא וליה הוא מסר ית נפשיה ולא יקרי עלך קדם
יי ויהי כד חובא : (י) לא ימותון אבהון על פום בנין ובנין לא ימותון
על פום אבהון אנש בחוביה ימותון : (יא) לא תצלי דין גיור יתם ולא
תשב משפונא לבוש ארמלא : (יב) ותדבר ארי עבדא הויתא במצרים

י"ט : [א] חזיון. החלל לכל דבר [ויקרא רבה] : מנגד. זה גר לך : צעריך
זה גר חושב האוכל נזילות : אשר בארץך. לרבות סכר צהומה וכלים :
(טו) ואליו הוא נושא את נפשו. אל השכר הזה הוא נושא את נפשו לומר
עלה צדקת ונחלה צדיק : והיה כך חטא. "ע" אלא שמוחזקת ליפרע על
ידי הקורא [ספרי] : (טז) לא יומתו אבות על בנים. בעדות בנים ואם
חומר בעון בנים כבר נאמר איש בהטאו יומתו אבל ניי שאינו איש ונת
בעון אצלו והקטנים ונחם בעון אבותם צדי שונים : (יז) לא חטה ושפט
גר יחוס. ועל העשיר כבר הזהיר לא חטה ושפט [דברים ט"ז] ושנה בעני
לעזר עליו בעני לאוין לפי שקבל להטות ושפט עני יותר ושל עשיר לכך
הזהיר ושנה עליו : ולא חמור. שלא בשעת הלוואה : (יח) וזכרת. על מנה
(156)

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשֵּׁם עַל־כֵּן אֲנֹכִי מְצִיד
לַעֲשׂוֹת אֶת־יְהוָה דְּבַר יְהוָה : ס (ט) כִּי
תִקְצַר קְצִירֶךָ בְּשׂוֹדָה וְשִׁבְחָתָה עִמָּךְ
בְּשׂוֹדָה לֹא תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ לְגֵר לִיתוֹם
וְלֹא לְמִנָּה יְהוָה לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ : ס (י) כִּי תִחַבֵּט זֵיתֶךָ
לֹא תִפְאֵר אַחֲרֶיךָ לְגֵר לִיתוֹם וְלֹא לְמִנָּה
יְהוָה : (יא) כִּי תִבְצַר כְּרֶמֶךָ לֹא תֵעוֹלֵל
אַחֲרֶיךָ לְגֵר לִיתוֹם וְלֹא לְמִנָּה יְהוָה :
(יב) וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

תרגום אונקלוס

יפרקך יי אלהך מתמן על כן אנא מספיד לך למעבר ית פתגמא הרין :
(ט) ארי תחזור הצדק בחקלך ותתנשי עומרא בחקלא לא תחוב
למסביה לגירא ליתמא ולא רמלתא יהי גדיל די יברכינך יי אלהך
בכל עובדי דך : (י) ארי תחבוט זיתך לא תפלי בתרך לגירא
ליתמא ולא רמלתא יהי : (יא) ארי תקטוף כרמך לא תעליל בתרך
לגירא ליתמא ולא רמלתא יהי : (יב) ותדבר ארי עבדא הויתא בארעא
דמצרים על כן אנא מספיד לך למעבר ית פתגמא הרין :

כן פדיתיך לשעור חקותי אפי' יש חסרון כיס בדבר : (יט) ושכחת עומר.
ולא גדיש ומנאן אמרו עומר טיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה : צדד.
לרבות שכחה קמה שכחה מקלטה ונקלור : לא תשוב לקחתו. ומאן אמרו
שלאחריו שכחה שלפניו אינו שכחה שאינו צדל חסוד [פיאה ח'] : לענון יצרכך.
ואע"פ שצדח לידו שלא צמחין ק"ו לעושה צמחין אמור ועתה נפלה
סלע מידו ונולאה עני וכתפרכם זה הרי הוא מהצד עליה [ספרי] : (כ) לא
הפאר. לא תטול הפארתו ומנו ומאן שמתין פיאה לאין [מולין ק"ט] :
(כא) לא תעולל. אם נולאה בו עוללות לא תקחנה ואי זו היא עוללות כל
שאין לה לא נפק ולא נטף יש לה אחד ומה הרי היא לבעל הניח [פיאה]
(157)

עלין אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה :

כה (6) כיריהוה ריב בין אנשים ונגשו אל- המשפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשעו את הרשע : (3) והיה אם היו הכות הרשע והפילו השפט והכהו לפניו כרי רשעתו במקפר : (2) ארבעים יכנו לא יסוף פניסוף להכתו על-אלה מכה

תרגום אונקלוס

כה (6) ארי יתי דין בין גברא ויתקרבון לדינא ודינגון ויזבון ית זבא ויחיבון ית חיבא : (3) ויהי אם בר חיב לאלקאה חיבא ורמיניה דינא וילקיניה קדמיה פמיסת חובתיה במנין : (2) ארבעין ילקיניה לא יוסף דלמא יוסף לאלקייתיה על אלין מחא רבא ויזקל ל"ט] ורמיניה דינא רוסלמית אי וי סוף נתק פמינין זס על גב זס נתק אלו התלויות נסדרה ויודרות

כה (4) כי יהיה ריב. סופס להיות נגשים אל המשפט אמור מעתה אין שלום יולא ויתוך מריצה מי גרם ללוט לפרוס מן הדיק הוי אוונר זו מריצה [ספרין] : והרשעו את הרשע יכול כל הנתחייבין דין לוקין תלמוד לומר : (3) והיה אם בן הכות הרשע. פעמים לוקה ופעמים אינו לוקה ומי הלוקה לומר מן הענין לא תסקום שור דישו. לאו שלא נתק לעשה [מוכות י"ג] : והפילו השופט. מלמד שאין מלקין אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטס : לפניו כרי רשעתו. ולאחריו כרי שהים מכלן אמרו מלקין אותו שתי ידות מלאחריו ושלטם מלפניו [מוכות כ"ג] : נוספס. ואינו נקד נוספס לומר שהוא דנוק לומר נוספס ארבעים ולא ארבעים שלמים אלא מנין שהוא סוכס ומשלם לארבעים והן ארבעים חקר אחת [סס] : (2) לא יוסף. מכלן אזרעה לזכה את הצירו ונקלה אחיד. כל היום קוראו רשע ומשלקס קראו אחיד : (7) לא תסקום שור. דבר הכתוב בסווס והוא הדין לכל בסמה חיה ועוף העושים במלאכה שהיא דבר ונאכל אם כן למע נאמרי שור להוליא את האדם [ג"ו ל"ד] : דישו. יכול יתקענו מנחון תלמוד לומר לא תסקום שור וכל מוקס וזנה דיש לומר כך מה דיש מייחמו

פ רבה ונקלה אחיד לענינה : (7) לא תחכם שור בדישו : (8) פיישבו אחים יהיו ומת אחד מהם וכן איזלו לא תהיה אשת המת החוצה לאישור יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה : (1) והיה הבכור אשר תלד יקום על-שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל : (2) ואם לא יחפין האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל-הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישרא לא אבה

תרגום אונקלוס

אחיה לענינה : (7) לא תחיד פום תורא בדישיה : (8) ארי ייתבין אחיו כדורא וימות חר מנחון ובר לית ליה לא תהי אמת מיתא לכרא לנבר אוחרן יבמה ייעול לותה ויפכה ליה לאנתו ויבמיניה : (1) ויהי פיכרא די תליד יקום על שמה דאחיה מיתא ולא יתמחי שמייה מישראל : (2) ואם לא יבפי גברא למיסב ית יבימתייה ותיסק בימתייה לתרע בית דינא לקדם סביא ותיטר סריב יבמי לאקמא לאחיה שמה בישראל

דבר שלא נגמרה מלאכתו (למעשה ולחלה) וגדלו מן הארץ אף כל כיוולא בו ולא החולב והמגנן והמחפץ שאין גדולו מן הארץ ילא הלב והטקטקט שנגמרה מלאכתו לחלה ילא סבולל בסמורים וסגרוגרות סנמרה מלאכתן למעשר [סס פ"ט] : (8) כי ישבו אחים יחדו. שהיתה להם ישיבה אחת צעולם פרט לאשת אחיו שלא היה צעולמו [ינמות י"ז] : יחדו. המיוחדים נבחלה פרט לאחיו מן האם : וכן אין לו. עיין עליו בן או נח או בן סבן או נח סנן. [או בן סנת] או נח סנת [סס] : (1) והיה הבכור. גדול האחין הוא ויבס איתיה אשר תלד. פרט לאילונית שאינה יולדת : יקום על שם אחיו. זה שייבס את אשתו יעול נחלת סנת נכסיו אציו : ולא ימחה שמו. פרט לאשת סריב סמו עמיו [סס כ"ד] : (2) השערה. כמנונו לתרע

ובמי: (ט) וקר אולו וקני עירו ודברו אדיו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה: (ט) ונגנשה יבמתו אדיו לעיני הזקנים והלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה בכה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו: (י) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל: (יא) כיינצו אנשים יחדו לאיש ואחיו וקרבה אשת האחד להציל את אישה מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במבשיו: (יב) וקצתה את כפה

תרגום אונקלוס

לא אבי ליבמותי: (ט) ויקרן ליה סבי קרמיה וימללון עמיה ויקום וימר לא רענא למיסבה: (ט) ותקריב בימתייה לותיה לקדם סביא ותשרי סיניה מעל רגליה ותרוק באנפוחי ותתיב ותמר פדון יתעביר לגברא די לא יבני ית ביתא דאחוזי: (י) ותקרי שמייה בישראל בית שרי סינא: (יא) אך ינצון גברין פחדא גבר ואחוזי ותתקריב אמת חר לשווקא ית בעלה מיד טחזי ותושיט ידה ותתקוף בבית בהתמיה: (יב) ותקין ית ידה לא תחוס עינך: (יג) לא יחי לך בכיסך מתקל

נית דינא: (ח) ועמד. צענויה: והמר. זלטון סקודט ואף היא דנכיה זלטון סקודט [סוטה ל"ג]: (ט) וירקה צפניו. על גבי קרקע [יבמות ק"ו]: אשר לא יבנה את בית. מוכח לניי שחלץ שלא יחזור ויבס דלא כתיב אשר לא בנה אלא אשר לא יבנה כיון שלא בנה טוב לא יבנה: (י) ונקרא שמו וכו'. ונראה על כל העוונדים סם לוונר חלוץ הנעל [ספ"ט]: (יא) כי ינלו אנשים. סופו לנא לירי מכות כמו שנאמר ויד מכהו און שלום יולא ונתוך ידי נולת [ספ"ר]: (יב) וקולחה את כפה. מנוון דמי צתו הכל לפי הנוניט וסוטה צייט או אינו אלא ידה עונט נאמר כאן לא תחוס ונאמר לסלן צעדים זונמייס לא תחוס [דברים י"ט] זה להלן מנוון אף כאן מנוון: (יג) אכן ואכן. משקלות: (160)

לא תחוס עינך: (ג) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקמנה: (ד) לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקמנה: (ה) אבן שלמה ועדך יהיה לך איפה שלמה ועדך יהיה לך למען ואריכו ימיה עדה אדמה אשר יהיה אלהיה נתן לך: (ו) כי תועבת יהוה אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול: פ מפסיר (ז) וזכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים: (ח) אשר קרה בדרך

תרגום אונקלוס

יתקל רב וועיר: (ד) לא יחי לך בביתך מכילא ומכילא רבמא ווערתא: (ה) מתקלין שלמין דקשומ יחון לך מכילן שלמין דקשומ יחון לך גדיל דיורכון יומך על ארעא די יי אלהך יהיב לך: (ו) ארי מדחק קדם יי אלהך כל עביר אליו כל עביר שקר: (ז) הני דכיר ית די עבד לך עמלק בארמא כמסקבון ממצרים: (ח) די ערעה בארמא וקטיל כף כל דהון מתאחרין בתרך ואת משלתי ולא רחיל טן

גדולה וקטנה. גדולה כשמתכסת את הקטנה שלא יפא נוטל גדולה ומחזיר קטנה [ספ"ר]: (ד) לא יהיה לך. אם עשית כן לא יהיה לך כלום: (ה) אבן שלמה ודק יהיה לך. אם עשית כן יהיה לך סכסכ: (ו) זכור את אשר עשה לך. אם עקרת צמדות וצמסקלות סוי דואג מנגוי האויב שנאמר עאזני מרמס מוענת ס' [משלי י"ח] וכתוב בתמים זא זדון ויבא קלון [ספ"ט]: (ז) אשר קרך בדרך. לשון ונקרה. דבר אשר לשון קרי וטוונמס סהיס מנוטלן כנשכנ זכור. ד"ל לשון קור ומוס לננך וספטיך מרמיסך סהיו סאומוס יראים להלמס צכס וצא זס וסמיל וסרסס וקוס לארסיס. מוטל לאוצמי דומסס סלין כל צריס יזולס לירד צתוכס זא כן זליעל אסר קסן וירד לתוכס אע"פ שכוכס סקרס אומס צפני ארסיס: ויזכב כך. מוכח זכב מותך מילוס וזרק

הדברים כה כי תצא

ויוגב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיר
ויוגע ולא ירא אלהים: (ט) והיה בהנחת
היה אלהיך לך מכל איביך מסוכיב
בארץ אשר יהיה אלהיך נתן לך נחלה
לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת
השמים לא תשכח: פ פ פ
כו (6) והיה בירתבוא לארץ אשר יהיה
אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת

תרנום אונקלוס

קדם יי: (ט) ויהי כד יצית יי אלהיך לך מכל בעלי דבבך מסחור
סחור בארעא די יי אלהיך יחייב לך אחסנא למירתה תסחית דדברנא
דעמלק מתחות שמייא לא תתנשי:
כו (6) ויהי ארי תיעול לארעא די יי אלהיך יחייב לך אחסנא ותירתה
ותיתב ביה: (ט) ותסב מריש כל אבא דארעא די תעיל מארעך

כלפי ועעלה: כל הנחשלים אחריך. חסרי כח ונחמה הטלם סחית הענין פולטין:
ואתה עיר ויגע. עיר כלנעל דכתיב וילמס עם העם למים ובתיב אחרי ויבא
פולק [שמות ט"ז]: ויגע. דרך: ולא ירא. עמלק אלהים מלחמה לך:
(ט) תמחה את זכר עמלק. ונחש ועד אשם ועולל ועד יונק מסור ועד
עם שלא יחא עם עמלק כזכר אפילו על הכהנים לוונר כהנים זו עמל עמלק
סיהם: חסלת פרשת כי תצא

כו (6) וסיה כי תצא. וירשע ויסנה צה. מניד טלח נחייבו צנכורים עד
סכנשו את הארץ ותלקום [קידושין ל"א]: (3) מרחשית. ולא כל
ראשית שאין כל הפירות חייבין צנכורים אלא שבעת הנונין בלבד לחוג
כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חטום וטעורה וגו' [דברי ה'] מה להלן שבעת
הנונין שבעתהם צהן ארץ ישראל אף כאן שבה ארץ ישראל שהן שבעת
נונין [מנחות כ"ד]: זית טען. זית אגורי שמונו אגור צחוכו: ודבש. הוא
דבש סוירים: מרחשית. אדם יורד לתוך שדהו ורואה חלנה שצנכרה טורף
עליהם גני לטיון ואומר הרי זו צנכורים [צנכורים ל"ט צנכורים פ"ה]

הדברים כו כי תבא

כה: (3) ולקחת מראשית וכל פרי האדמה
אשר תביא מארצך אשר יהיה אלהיך
נתן לך ושמרת במנא והלכת אל המקום
אשר יבחר יהוה אלהיך לשכן שמו שם:
(2) ובאת לאתפחון אשר יהיה בימים ההם
ואמרת אליו הגדתי היום ליהוה אלהיך
כי באתי לארץ אשר נשבע יהוה
לאבותינו לתת לנו: (7) ולקח הפתח
המנא מידך והניחו לפני מזבח יהוה
אלהיך: (8) וענית ואמרת לפני יהוה
אלהיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה

תרנום אונקלוס

די יי אלהיך יחייב לך ותשוי במלא ותחד לאתנא די יתרגי יי אלקה
לאשראח שביעית תמן: (4) ותיתי לות פתנא די יי בימיא תאמיו
ותמר ליה חייתי יומא דין קדם יי אלהיך ארי עלית לארעא די קיים יי
לאכהתנא למתן לנא: (7) ויסב פתנא פלא מן ירך ויהתניח קדם
מדבחא די אלהיך: (8) ותתיב ותימר קדם יי אלהיך לבן ארמאיה בעא
לאובדא ית אבא ונתת למצרים ודר תמן בעם זעיר וחוה תמן לעם רב

(ג) אשר יסיה צנינים הסם. אין לך אלא כהן שבינויך כנוו סחוא: ולארת
אלי. שאניך כפוי טובה [ספרי]: הגדתי היום. פעם אחת כהנה ולא עמי
בעמים [ס]: (7) ולקח הכהן הטלח ונידך. להניף אותו. כהן מניח ידו
זחת יד הטעלים ונונין [ספרי כוטה פ"ז]: (8) וענית. לשון הרעה
קול: ארמי אבד אבי. מזכיר חסדי הנקום ארמי אבד אבי לבן נקט לעקור
את הכל כשרדף אחר יעקב וצנכיל שחטב לעשות חטב לו הנקום פאילו
צחם טאוונות טעולם ע"א חוטב להם הקב"ה ונחטבה כוועט: וירד מצרימה.
עוד אחרים צאו עלינו לבלותינו שאחרי זאת ירד יעקב למצרים: בעת

וַיָּגֵר שָׁם בְּמַתִּי מֵעַט וַיְהִי־שָׁם לְנוֹי גְדוֹל
עֲצוּם וְרַב: (א) וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרַיִם
וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עֲלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה: (ב) וַיִּנְצֹעַק
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־
קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת־עֲנֵינוּ וְאֶת־עַמְלָנוּ וְאֶת־
קַחְצָנוּ: (ג) וַיִּצְאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד
חֹזֶק וּבְיָד עֲזָה וּבְמַדָּא גְדוֹל וּבְאֹתוֹת
וּבְמִפְתִּים: (ד) וַיִּבְאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה
וַיִּתְּנֵנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ וְבַת
חֶלֶב וְדָבָשׁ: (ה) וְעַתָּה הִנֵּה הִבֵּאתִי אֶת־
רְאשֵׁית פְּרִי הָאָדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי
יְהוָה וְהִנְחֹתוּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (ו) וְשִׁמַּחְתָּ

תרגום אונקלוס

וְתִקְחֵה וּסְבִי: (א) וְאֲבֵאִישׁוּ קָנָא מִצְרַאִי וְעֵינֵינוּא וַיְהִיבוּ עֲלֵנָא סוּלְחָנָא
קָשִׁיא: (ב) וְצִלְיָנָא קָדָם יי אֱלֹהָא רַבְּבַתְנָא וְקָבִיל יי צְלוֹתְנָא וְגַלִּי
קְדַמְוֵהי עַמְלָנָא וְלִיאֹתְנָא וְדוּחְקָנָא: (ג) וְאִסְתָּנָא יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד
תִּקְפָא וּבְדָרְעָא מְרַמְטָא וּבְהִיוּנוּי וּבְרַבִּין וּבְאֹתִין וּבְמוֹסְפִתִין: (ד) וְאִיתְנָא
לְאִתְרָא דְרִין וַיְהִי לָנָא ית אֲרַעָא קָדָא אֲרַעָא עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבָשׁ:
(ה) וַיִּקְעוּ הָא אִיתִיתִי ית רִישׁ אֲבָא דְאֲרַעָא דִּי יְהִבְתָּ לִּי יתְחַתִּיגִיָּה
קָדָם יי אֱלֹהֶךָ וְתִסְגֹּד קָדָם יי אֱלֹהֶךָ: (ו) וְתַחֲדֵי בְּקַל מִבְּמָא דִּי יְהִיב

נעט. בצעועים נפט: (ט) אל תוקום הים. זה בית המקדש: ויתן לנו את
הארץ. כונשעו: (ז) והנחתו. ונגיד שגוטלו אחר הכפת (ס"א הנחת) כהנה
ואחורו צידו כשהוא קורא וסודר ומניף (ספרי זכורים פ"ה): (ח) ושמעת
בכל הטוב. מבין חנונו חין קורין מקרא זכורים אלא בזמן שמהם מפנה

בְּכָל־הַפְּזוּב אֲשֶׁר נָתַתְּ לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וּלְבֵיתֶךָ אֲתֵה וְהִלְוִי וְהִגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ:
שְׁנֵי (ג) כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר אֶת־כָּדֵר מֵעֲשׂוֹר
תָּבוֹא אֲתָךְ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשׂוֹר
וְנָתַתָּה לְלוֹי לְגֵר לִיתוֹם וּלְאִדְמָנָה וְאִכְלוּ
בְּשַׁעְרֶיךָ וַיִּשְׁבְּעוּ: (ג) וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה

תרגום אונקלוס

לָךְ יי אֱלֹהֶךָ וְלֵאִישׁ בֵּיתְךָ אִת וְלִיָּזָא וּגְיָרָא דִּי בְּנִיךָ: (ג) אָרִי תִשְׁבְּעִי
לַעֲשׂוֹרָא ית בל מעשור עללחך בשמא תליתאה שמתא דמעשורא ותתן
לליזאָא לגיזרא לתמא ולא רמלתא ויילבון בקירוף וישבעון: (ג) ותימר

ועד סגן סגן מלקט חנוכה ופירותיו וינינו ושמנו אצל מהבן וילך וניב
ואינו קורא [זכורים פ"ג]: אמת והלוי. אף חלוי חייב זכור' אס נטעו
בחור עריס: וסגן אסר בקרנך. מניא ולינו קורא שאינו יכול לומר לאבותיו
[אס מכות י"ט]: (ג) כי חכלה לעשר. אס כל מעשר חנוכה סנה
השלישית. כשחוגג להפריש מעשרות של סנה השלישית קבע זמן הדיעור
יסודי ערצ הפסק של סנה הרביעית שנאמר וקצה שלש שנים תוליה
וג' [דברים י"ד] נאמר כאן וקץ ונאמר להלן וקץ שבע שנים [אס ל"א]
לענין הקהל ויה להלן רגל אף כאן רגל אי מה להלן סגן הסוכות אף כאן
סגן הסוכות תלמוד לומר כי חכלה לעשר מעשרות של סנה השלישית רגל
סגן מעשרות כלן צו וסגן פסק סהרסח חלונות יש שנקטין אסר הסוכות נאלא
מעשרות של שלישית כלן צפחה של רביעית וכל מי שססה מעשרותיו חלוינו
הכחוב לבערו מן הבית: סנה הנועשה. סנה שאין נוהג זה אלא מעשר
אחד ונשי מעשרות סנהגו צהי סני' שלפניהם שנה ראשונה של שנטס
נוהג זה מעשר ראשון כמו שנאמר כי תקחו נחת צני ישראל אס המעשר
[צמד י"ט] ונעשר סני סנא' ואלכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגן ותירוסך
וילחךך [דברים י"ד] סרי סני מעשרות וסני' ג"כ. וצא ולגודך כלן סנה
השליש' שאין נוהג נאחור מעשרות אלא האחד ואיזה זה מעשר ראשון ואסר
מעשר סני יתן מעשר עני שנאמר כאן ונחת ללוי אס אסר לו סרי מעשר
ראשון: לגר ליסוד ולאלמנה. זה מעשר עני: ואכלו בשעריך וסעו. מן לסס
כדי סע מפאן חנונו חין פוחחין לעני צורק פחות מחלי קצ חסיס וכו'
[פילא פ"י ספרין]: (ג) ואמרת לפני ה' אלהיך. סהרסח סנה מעשרותיו

אלהיך בערתי הקדש מן הדבית ולם
נתתיו לקוי ולגור ליתום וקאלמנה
בבד מצותך אשר צויתני לא עברתי
ממצותיך ולא שקחתי: (י) לא אכלתי
באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא
ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול
יהוה אלהי עשיתי ככל אשר צויתני:

תרנום אונקלוס

קדם יי אלהך פליתי מעשר קדשא מן ביתא ואף יהביתיה לליוואה
לגיורא ליתמא ולא רמלתא ככל סקודך די סקדתי לא עברתי מסקודך
ולא אתנשיתי: (י) לא אכלית באבלי מניה ולא חלסית מניה במסא
לא יהבית מניה על מית קבילית למימרא די אלהי עבדית ככל די

[כונה ל'צ]: בערתי הקדש מן הבית. זה מעשר שני ונטע שני ונטע רבע [ספרי]
ולמדך טמא טהה מעשרותי של שתי שנים ולא העלם לירושלים שלדך
להעלות עשבו: וגם נחתיו ללוי. מעשר ראשון וגם לרבות תרומי וצורכי
[סס]: לגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני: ככל מלותך. נחתים כקדרם לא
סקדתי תרומם לכזרים ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון שהתרומה
קריו ראשית טהיף ראשונה ונטעטה דגן וכתוב מלאתך ודמעך לא תאחר
[שמות כ"ג] לא תסנה את הקדר: לא עברתי ונמלותך. לא הפרשתי מניין
על שאינו מינו ומן החדש על היסן [ולא מן החלוש על הנחומר ולא מן
הנחומר על החלוש]: ולא טכחתי. ונלכרך על הפרשה מעשרות: (יד) לא
אכלתי בזוני ונוני. מכאן שאסור לאונן: ולא בערתי ונוני בטמא. זין שאני
טמא והוא טהור זין שאני טהור והוא טמא והיכן הוזהר על כך לא
הופל לאכול בעעריך [דברים י"ג] זו אכילה טוהה [ינמות ע"ד וכות י"ט]
כזו שאחר בפסולי המוקדשי בעעריך תאכלנו הטמא והטהור וגו' [דברים]
אבל זה לא הוכל לאכול דרך אכילות בעריך האמור בעוקם אחר: ולא נחתי
ממנו למת. לעשות לו ארון ותכריכין [ספרי]: שנתתי בקול ה' אלהי.
הנאומתי לבית הנחמה [מעשר שני פ"ד]: עשיתי ככל אשר צויתני. שנתתי
ושנחתי: (ט) הסקוטה ונמנון קדשך. עשינו מה שצוית עלינו עשה אתה
מה שעליך לעשות [ספרי] שאמרת אם נחתי ונחתי ששניכם עשם

השליפה ממעון קדשך מן השמים
וברך את עמך את ישראל ואת האדמה
אשר נתתה לנו כבאשר נשבעת
לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: (ט) שלישי
(ט) היום הזה יהוה אלהיך מצוה לעשות
את החקים האלה וארץ המשפטים
ושמרת ועשית אותם בכר לבבך
ובכל נפשך: (י) את יהוה האמרת
היום להיות לך לאלהים וללכת בדרךיו
ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטי וישמע
בקלו: (יא) ויהוה האמירך היום להיות

תרנום אונקלוס

סקדתי: (ט) אסתכי מפורד קדשך מן שמיא וברך ית עמך ית
ישראל וית ארעא די יהבת לנו כמא די קיימתא לאברהמא ארע עבדא
חלב ודבש: (ט) ימא דרין יי אלהך מסקדך למעבר ית קמיא האלין
וית דיניא ותשר ותעביד יתהון בכל לבך ובכל נפשך: (י) ית יי
חטבת ימא דין למחוי לך לאלהא ולטהר בארצו דתקנו קדמוהי
ולמטר קמחיה וסקודוהי ודינוהי ולקבלא למימריה: (יא) ויי השבך וקמ
דין למחוי ליה לעם חביב כמא די טליל לך ולמטר קל סקודוהי:

[ויקרא כ"ו]: אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו. נתת לנו וקיימת
אחך זאת טמא ודש: (ט) פיוס סוס ה' אלהיך ונוך. ככל יום יהיו צעיקיך
חדשים כאילו צו ימים נלטויה עליהם: ושמרת ועשית אורח. נת קול ונרפחו
הנחם צפורים היום השנה לשנה שנה: (י) האמרת והאמירך. חין נחם
עד ונחם נוקרא ולי נחם שהוא השנה והנחם שנתנו לך מאלהי
הנכר להיחם כך לאלהים והוא הפרישך אליו ממני הארץ לסויה לו לעם
קבולה ומלחתי לסם עד והוא לטון תפלת יתאמרו כל פועלי און [השלים
פ"ד]: (יא) כאשר דבר לך. והייחס לי קבולה [שמות י"ט]: (יא) ולהיפך

לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר
כל מצותיו: (י) ודתתה עליון על כל
הגוים אשר עשה לתהלה ולשם
ולתפארת ולהיתד עם קדש ליהוה
אלהיך כאשר דבר: פ רביעי
כו (ב) ויצו משה וזקני ישראל את העם
לאמר שמר את כל המצוה אשר אנכי
מצוה אתכם היום: (ג) והיה ביום אשר
תעברו את הירדן אלה ארץ אשר יהוה
אלהיך נתן לך ונתקמת לך אבנים גדולות
ושדת אתם בשיר: (ד) וכתבת עליהן את
כל דברי התורה הזאת בעברך למען
אשר תבא אלה ארץ אשר יהוה אלהיך
נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר

תרגום אונקלוס

(י) ולמנהג עליה על כל עממיא די עבר לתושבחה ולשום ולרבו
ולמנהג עם קדיש קדם יי אלהיך כמא די מליל:
כו (ב) ובקד משה וסבי ישראל ית עמא למיטר טור ית כל תפקדתא
די אגא מסקד יתכון יומא דין: (ג) ויהי ביומא די תעברון ית
ירדנא לארעא די יי אלהיך יהיב לך ותקיס לך אבנין כרבין ותסוד
יתדון בקימא: (ד) ותכתוב עליהן ית כל פתגמי אורייתא קדא במעברך

עם קדוטה. כאשר דבר וסייעת לי קדושים [ויקרא כ']:
כז (ב) מעור את כל סגולה. לטון סווס גדל"נט נלע"ז: (ג) והקמוט
פ. צידון ולמי"כ מול"ט עמס אחרות ומנסה נוחן מנסה נסר עינל
(368)

יהוה אלהי אבותיך לך: (ז) והיה בעברכם
את הירדן תקימו את האבנים האלה
אשר אנכי מצוה אתכם היום בחר עיבל
ושדת אותם בשיר: (ח) וכתבת שם מזבח
ליהוה אלהיך מזבח אבנים לא תניח
עליהם ברזל: (ט) אבנים שלמות תבנה
את מזבח יהוה אלהיך והעלית עליו
עולת ליהוה אלהיך: (י) וכתבת שלמים
ואכלת שם ושמתת לפני יהוה אלהיך:
(יא) וכתבת על האבנים את כל דברי
התורה הזאת באר היטב: ס (ט) וידבר
משה והכהנים הלויים אל כל ישראל
לאמר הסבת ושמע ישראל היום הוה

תרגום אונקלוס

בדיל די תיעול לארעא די יי אלהיך יהיב לך ארע עבדא תלב ודבש
כמא די מליל יי אלהא דאבדתך לך: (ז) ויהי במעברכון ית ירדנא
תקימו ית אבניא האלין די אגא מסקד יתכון יומא דין במטרא דעיבל
ותסוד יתדון בקימא: (ח) ותבני תמן מדבחה קדם יי אלהיך מדבחה
אבנין לא תרים עליהון פרולא: (ט) אבנין שלמין תבני ית מדבחה די
אלהיך ותסיק עלוהי עלון קדם יי אלהיך: (י) ותכוס נכסת קירשין
ותיכול תמן ותחדי קדם יי אלהיך: (יא) ותכתוב על אבניא ית כל פתגמי
אורייתא קדא פריש יאות: (ט) ומליל משה ובתניא ליואי לכל ישראל

נולאח אתה חוער ג' מיני אבנים היו טנים עשר צידון וכנגדן נולגל וכנגדן
נסר עיבל כדאיתא נעסכת סווס [ל"ט]: (ח) נאלר היטב. נעסכעיס לטון
[סס]: (ט) הסבת. כהרגומו: היום סוז נהיית לעם. נכל יוס יסיו עניין
(369)

גהיית לעם ליהוה אלהיך: (א) ושמעתה בקול יהוה אלהיך ועשית את מצותיו ואת חקיו אשר אנכי מצוה היום: (ב) ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר: (ג) אלה יעמדו לברך את העם עליהם גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן: (ד) ואלה יעמדו עליהם בחר עיבל ראובן נדב ויששכר ויהודה ויוסף ובנימן: (ה) ואמר אל כל איש ישראל קול רם: (ו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יהוה מעשה ידיו חרשושם בסתר

מצותיו ק' תרגום אונקלוס

למיטר אצית ושמע ישראל ימא הדין הויתא לעם קדם יי אלהך: (א) ותקביל למיטרא דיי אלהך ותעביד ית פקודותי וית קיטותי די אגא מסקדך ימא דין: (ב) ופקד משה ית עמא בזמא הוא למיטר: (ג) אלין יקטון לברכא ית עמא על טורא דגרזים בעמברכון ית ירדנא ששמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין: (ד) ואלין יקטון על לומיא בטורא דעיבל ראובן נדב ואשר וזבולן דין ונסתלי: (ה) ויתיבון לינאי ויימרון לכל אנש ישראל קל רם: (ו) ליט נקרא די עביד גלם וסתא מרחקא קדם יי עובד דיי אומנא וישוי בסתרא כאלו סוס צח עונו צנרית: (ז) לנדך את העם כדאיתא במסכת סוטה ששה שבעים עלו לראש הר גריזים וששה לראש הר עיבל והכתיבם והלויים והלויים לנטע צמחניע הפכו לויס פניהם כלפי הר גריזים ופתחו צנרת ברוך הליש אשר לא יעשה פסל ונסכה וגו' ואלו ואלו עונין חטו חזרו והפכו פניהם להר עיבל ופתחו צנללס והוועדים ארור קליש אשר יעשה (170)

וענו כל העם ואמרו אמן: (ט) ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל העם אמן: (י) ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם אמן: (יא) ארור משנה עור בדרך ואמר כל העם אמן: (יב) ארור משה משפט נדב ותום ואלמנה ואמר כל העם אמן: (יג) ארור שכב עם יצאת אביו כי נלה פנה אביו ואמר כל העם אמן: (יד) ארור שכב עם כל נהמה ואמר כל העם אמן: (טו) ארור שכב עם אחתו בת אביו או בת אמו ואמר כל העם אמן: (טז) ארור שכב עם חתנתו ואמר כל העם אמן: (יז) ארור מכה רעהו

תרגום אונקלוס

ויתיבון כל עמא ויימרון אמן: (ט) ליט דינקלי אבוי ואמיה וייטר כל עמא אמן: (י) ליט דישני תחומא דחבריה וייטר כל עמא אמן: (יא) ליט דיטעי עורא בארחא וייטר כל עמא אמן: (יב) ליט דיטעב עב דין נקרא יתם וארמלא וייטר כל עמא אמן: (יג) ליט דישכוב עם אתת אבוי ארי גלי פנסא דאבוי וייטר כל עמא אמן: (יד) ליט דישכוב עם כל פעורא וייטר כל עמא אמן: (טו) ליט דישכוב עם אחתיה בת אבוי או בת אמיה וייטר כל עמא אמן: (טז) ליט דישכוב עם חמתיח וייטר כל עמא אמן: (יז) ליט דיטחי לחבריה בסתרא פסל וגו' וכן כולם עד ארור אשר לא יקיס [סוטה ל"ו]: (יח) מקלס אביו מולול לשון ונקיס אחיך [דברים כ"ט]: (יט) מסיג גבול מחזרו לחמומו וגונב את הקרקע לשון והוסג אחור [ישעיה כ"ט]: (כ) מנחה עור סקונון (171)

בפֿתֿר וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן: (כז) אָרוֹר
לִקְחֵה שְׁחָד לַהֲפוֹת נַפְשֵׁי־דַם־נִקְיֹוֹ וְאָמַר כָּל־
הָעַם אָמֵן: (כח) אָרוֹר אֲשֶׁר לֹא־יָקִים
אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן: פ

כח (ב) וְהָיָה אִם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם וּנְתַנֶּךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ:
(ג) וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשְׂבָּע
כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (ד) בְּרוּךְ
אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה: (ה) בְּרוּךְ

תרגום אונקלוס

וַיִּטֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן: (כז) לִיט דִּי יַקְבִּיל שׁוֹחֲדָא לְמַטְטַל נַפְשׁ דְּסַם
זַכָּאֵי וַיִּטֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן: (כח) לִיט דִּי קָא יָקִים יַת פְּתֻמְיֵי אוֹרֵי־תָא
הָדָא לְמַעַבְד יַתְרוֹן וַיִּטֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן:

כח (ב) וְהָיָה אִם קָבֵלָא תַקְבִּיל לְמִיטְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַטְטַל לְמַעַבְד יַת
כָּל פְּקוּדוֹתֵי דִי אָנָּא מְפַקְדֵי דִּי יוֹטָא דִּין וְיַתְנִיבֵיךָ יַי אֱלֹהֶיךָ
עֲלֵיָא עַל כָּל עַמְמֵי אֲרַעָא: (ג) וַיִּתְּנוּ עֲלֶיךָ כָּל בְּרָכְיָא הָאֵלִין וַיִּדְבְּקִינֵךָ
אֲרִי תַקְבִּיר לְמִיטְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ: (ד) בְּרוּךְ אַתָּה בְּקִרְתָּא וּבְרוּךְ אַתָּה
בְּחַקְלָא: (ה) בְּרוּךְ וְלֵדָא דְמַעְרָא וּבָבֵל דְאַרְעָא וְלֵדָא דְבַעֲרָא בְּקִיר תּוֹרָא
דְּדַבַּר וְעַשְׂיָא עֲלֵה רַעַם: (ז) וַעֲכָה דַעֲסוּ בְּסַחֵר עַל לַטְוֹן חֲרַע חוּלֵי אוֹנֵר.
רְלִימֵי זַיְקוּדוּ טַל רַבִּי עֲשֵׂה הֲדַרְטֵן יִיִּל אֲרוּרִים יִיִּל כַּחַן כְּנֻג יִיִּל טַעֲנִים
וּכְנֻג טוֹעֵטוֹן לֹא כַחַן אֲרוּר לְפִי טַלֵּל סִיט זַכְּבֹו לְכַרְכֹו לְפִנֵּי מוֹחֹו כְּסַבְּרֵן
טַלֵּל טַעֲנִים לִכְךָ לֹא רַחֵם לְקַלְלוּ: (כז) אֲשֶׁר לֹא יָקִים כַּחַן כָּלֵל אֲחַ כָּל
סַחֲרֵס כּוֹלֵל וּקְלוֹס עֲלִי־סַם כָּלֵס וְכַסְעֵס:

פְּרִי־בִטְנֶךָ וּפְרִי אֲדָמָתֶךָ וּפְרִי בְהֵמָתֶךָ
שָׁנָה אֶלְפִיָּה וְעַשְׂתָּרוֹת צֹאנֶךָ: (ס) בְּרוּךְ
מֵנָּאֵךְ וּמִשְׂאֲרֵתֶךָ: (י) בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֵךְ
וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתֶךָ: שִׁי (י) יִתֵּן יְהוָה
אֶת־אֵיבֶיךָ תַקְמִים עֲלֶיךָ נְגַפִּים לְפָנֶיךָ
בְּרוּךְ אַחַר יֵצְאוּ אֱלֹהֶיךָ וּבִשְׂבַע־הַדְּרָכִים
יָגִוּסוּ לְפָנֶיךָ: (ס) יֵצֵאוּ יְהוָה אַתָּה אֶת־
הַבְּרָכָה בְּאֶסְמֶיךָ וּבְכָל מִשְׁלַח יָדֶךָ
וּבְרָכֶךָ בְּאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
לָךְ: (ט) יִקְיַמֶךָ יְהוָה לֹל דְּעַם קְרוּשׁ כַּאֲשֶׁר
נִשְׁבַּע־לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו: (י) וְרָאוּ כָּל־עַמְּי

תרגום אונקלוס

וְעַדְרֵי עֲנָךְ: (ס) בְּרוּךְ סֵלֶךָ וּבְאֲזוֹתֶךָ: (י) בְּרוּךְ אַתָּה בְּמִיעֲלֶיךָ וּבְרוּךְ אַתָּה
בְּמַסְפָּקֶךָ: (י) יִתֵּן יַי יַת בְּעֲלֵי דְבִבְךָ דְקִמְיֵן עֲלֶיךָ תְּבִירֵין קְדָמָךְ בְּאַרְחָא
חֲרָא יִסְקוֹן לֹתֶךָ וּבִשְׂבַע אֲרָחוּ יַעֲרֻקוּן מִן קְדָמָךְ: (ס) יִסְפֵּד יַי עֲשֵׂי
יַת בְּרָכְתָּא בְּאוּצְרָךָ וּבְכָל אוֹשְׁמֹת יָדֶךָ וּבְרִכְיֵינֶךָ בְּאַרְעָא דִּי יַי אֱלֹהֶיךָ
יְהִיב לָךְ: (ט) יִקְיַמֶךָ יַי קְדַמְחֵי לְעַם קְדִישׁ כְּסָא דִּי קִיִּים לָךְ אֲרִי
תַשׁוּר יַת פְּקוּדֵי־אֵי דִּי אֱלֹהֶיךָ יַתְרוֹן בְּאַרְחוּ דְתַקְנֹו קְדַמְחֵי: (ז) וְיַחֲוִיוּ

כח (ד) טַגַּר אֲלַפִּין. ולדות בקרך סבסבסמה מנגרת ונועיה: עשתרות לאכך.
כחגומו ורבותיו חנוכו לפה נקרא טעם עשתרות טעםטירות חת זעליסן
וויסיקוח אותם כעשתרות הללו טסן סלעיש חזקים: (ס) ברוך טנאך.
פירושך. ד"א טנאך דבר לח טחטה טסן זכלים: ומשלתך. דבר יבש
טחטה כלי וחין ז: (י) ברוך חטה זכורך וברוך חטה זלאתך. טחטה
יילסך ון טעולם זלל חטה זכילתך לעולם [ז"ע ק"ז]: (ז) ונענעס
(178)

הארץ כי שם יהיה נקרא עליך ויראו ממך: (ב) והותרך יהיה לטובה בפרי במגד ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לתת לך: (ג) ופתח יהוה לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר-ארצך בעתו ולברך את כד-מעשה ידך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה: (ד) ונתנה יהוה לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כית ששמע אל-מצות יהוה אלהיך אשר אנכי מצוה היום לשמר ולעשות: (ה) ולא תסור מכל-הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם: פ (ו) והיה אם לא תשמע בקול

הרגום אונקלוס

כל עממי ארעא ארי שטא דיי אתקרי עלך וידחלון מך: (ב) ויתרניך יי לשבא מולדא דטעך ובולדא דכעירך ובאבא דארעך על ארעא די קים יי לאברתך למתן לך: (ג) יפתח יי לך ית אוצרות טבא ית שמיא למתן מטר ארעך בעירגיא ולברכא ית גל עובדי ידך ותוזיף לעמטין סניאין ואת לא תוזף: (ד) ויתניבך יי לתקיף ולא לחלש יתחי ברם לעילא ולא תחי לתחתא ארי תקביל לסקודיא דיי אלהך די אנא ספקד לך יוסא דין למטר ולסעבר: (ה) ולא תסמון סכל פתגמא די אנא ספקד יתכון יוסא דין שינא ושטאלא למתך בתו (174)

יהוה אלהיך לשמר לעשות את-כל-מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוה היום ובאו עליך כל-הקללות האלה והשיגוף: (ב) ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה: (ג) ארור שנתך ומשארתך: (ד) ארור פרי במגד ופרי אדמתך שנה אלפיה ועשתרת צאנך: (ה) ארור אתה בבאך וארור אתה בצאתך: (ו) ישלח יהוה בך את-המארה את-המהומה ואת-המגערת בכל-משלח ידך אשר תעשה עד השמרך ועד-אברך מהר מפני רע מעלליך אשר עובתני: (ז) ודבק יהוה בך את-הדבר עד בלתו אתך מעל

הרגום אונקלוס

טעות עממיא למסלחון: (ט) ויהי אם לא תקביל למימרא דיי אלהך למטר ולסעבר ית כל פקודותי וקיסותי די אנא ספקד לך יוסא דין ויתון עלך כל לוסיא האליו וידפקיך: (ט) ליש את פקרתא וליט את בחקלא: (י) ליש סלך ואצופך: (יא) ליש נלדא דטעך ואבא דארעך בקרי תורף וערבי ענך: (יב) ליש את פטיעלך וליט את פמסקה: (יג) יגרי יי בך ית מארתא וית שנושיא וית סוזופתא בכל אושטות ידך די תעביד עד דתשתיצי ועד דתיבר פסרע מן קדם בישות עובדך די שבקתא דחלתי: (כ) יגביש יי בך ית מותנא עד

דרכים ינוסו לפניך. כן דרך הכנענים לנרות והפזרין לכל לד: (כ) חמלחה חסרון כנו לרעה חמלחה [ויקרא י"ג]: חסומה. מנוס קול נחלות: (175)

הַאֲדָמָה אֲשֶׁר-אֲתָהּ בְּאֶשְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ:
(כג) יִבְכֶּה יְהוָה בְּשַׁחֲמַת וּבְקִדְחַת
וּבְדִלְקַת וּבְחַרְחֹר וּבְחָרָב וּבְשִׁדְפוֹן
יִבְיַרְקוּן וּרְדִפוּךָ עַד אֲבֹדְךָ: (כד) וְהָיוּ
שְׂמֵךְ אֲשֶׁר עַל-רֹאשְׁךָ נַחֲשֶׁת וְהָאָרֶץ
אֲשֶׁר-תַּחְתֶּיךָ בְּרוּל: (כה) יִתֵּן יְהוָה

תרנום אונקלוס

דישעיי יתך מעל ארעא די את עליל לתמן למירתא: (כג) ימחינה
י בשחפתא ובקדחתא ובדלקתא ובחרחורא ובחרבא ובשדפונא
ובירקונא וירדפונך עד דתיבר: (כד) והיו שמאי די עליו רישך חסינין
בנחשא מלאחא משרא וארעא די תחותך תקיפא כמרולא מלמעבד
פירין: (כה) יתן יי תמאר ארעך אבקא ועפרא מן שמאי יחות עלך

(כג) חפפת. שצטרו נחשק ופסוח: קדחת. לשון כי אש קדחה צאפי [דנדים
ל"ג] והיא אש של חולים ונלווי"י צלע"ז שהיא חמה נאד: ודלקת. חמה
יומך מנקחת וניעי חלאים סס: ובחרחור. חולי הנחמנוו תוך סגוף ולמא
חמיד למים וצלע"ז איסטרכ"י וננט לשון ועלמי חרה עני חרב [איזב ל']
נכר נפוח מלא [ירמיה ר'] ובחרב. יציא עלך גייסות: שדפון. רוח קדים
אש"ל דה צלע"ז: ירקון. יוצט לפני החזואה ונכסיפין ונחפסין לירקון קמ"ח
צלע"ז: יד אדך. תרגום עד דתיציד כלומר עד אצור איתך שחכלת
מאלך: (כג) והיו שניך אשר על ראשך נחשת. קללות הללו נשה נפי
עלנו אמרן וצדור סיני נפי הקצ"ה אמרן כנשמען וסס נאמר ואס לא
חשמענו לי ואס תלכו עוני בקרי [ויקרא כ"ו] וכאן הוא אמר לקול ה'
אלהיך. ידבק ס' נך. יככה ס' הקל נשה בקללותיו לאמרן צלשון יחיד וגם
כן בקלל-זו הקל שצדראשונות הוא אמרן שמיכס כנרזל וארלכס כנחשה
[סס] שלא יסיו השמים נחיעין כדרך שאין שרזל נחיע ונחך כך יסא
סרצ צבולם והארץ חחא נחיע"ז כדרך שהנחשת נחיע והיא מרקנת פירותיה
וכאן הוא אמרן שניך נחשת וארץ צרול שיהיו שמים נחיעין אע"פ שלא
יריקו מטר מ"מ לא יהיה חורב על אצרון צבולם והארץ לא תחיה נחיעה
כדרך שאין שרזל נחיע ואין הפירות נחיעין ומכל מקום קללת היא
צין שפיה כנחשת צין שפיה כנרזל לא תליא פירות וכן השמים לא יריקו
מטר: (כד) מטר ארץך אצק ועפר. זקא דחור מטרך [חנניה ג'] מטר
(176)

אֶת-מַטְרֵךְ אֲרֶצְךָ אֲבָק וְעַפְר מִן-הַשָּׁמַיִם
יִרְדּוּ עֲלֶיךָ עַד הַשְּׁמַרְךָ: (כס) יִתְנַךְ יְהוָה
נֶגְפוֹ לִפְנֵי אֵיבֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד תֵּצֵא אֵלָיו
וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים תִּנּוּם לִפְנֵי וְהָיִיתָ
לְזַעֲזָה לְכָל מַמְלַכּוֹת הָאָרֶץ: (כז) וְהָיִיתָ
נִבְדָּתָךְ לְמֵאֲכָל לְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם
וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ וְאִין מִחֲרִיד: (כח) יִבְכֶּה
יְהוָה בְּשַׁחֲזִין מִצָּרִים וּבְעַפְלִים וּבְנִרְב
וּבְחָרָם אֲשֶׁר לֹא-תוּכַל לְהַרְפֹּא: (כט) וּבְכֶּה
יְהוָה בְּשִׁנְעוֹן וּבְעוֹרוֹן וּבְתַמְהוֹן לְבָב:
(ל) וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בְּצַהֲרִים כְּאֲשֶׁר יִמְשַׁשׁ

תרנום אונקלוס

עד דתשתיצי: (כס) יתניך יי תביד קדם שנאך בארעה קדא תפוק
לותיה ובשבע ארעון תערזק מן קדמותי ותהי לזיע לכל מלכות ארעא:
(כז) ותהי נבילתך משגרא למיכל לכל עופא דשמיא ולכעירא דארעא
ולית דמניד: (כח) ימחינה יי בשיחנא מצראי ובמחורין ובגרבא ובחרס
יבש די לא תיכול לאסתאה: (כט) ימחינה יי בטפשויותא ובסמיותא
ובשעמיותא לבא: (ל) ותהי ממשש במיהרא כמא די ממשש עירא

יודד ולא כל זכרו ואין זו כתי להרצין את העפר והרוח צלח ומעלה את
הזכק ומכסה את עשב הזרעים שהן למים מן השמים ונדבק בהם וכעשה
טיט ומחיצים ונרקיצין: (כס) לזעזע. לאימה ולזיע שקועו כל שומעי
ונכותין מנך ויאמרו אי לנו שלא יבא עלינו כדרך שצא על אלו: (כז) צמחין
ונרעים. רעה היא מאוד לה ונפנים ויבש ונחמן כדליחא צנכרוס [ע"ה]:
גרב. שמין לה: חרס. שמין יבש כחרס: (כח) צמחון לצב. אוטס הלכ
אסטור"דישין צלע"ז: (כט) עשוק. צל ועשיר יהיה ערעור: (ל) ישנלטה
לשון שגל פלגש והכמוז כינחו לשבח ישנלטה [מנלטה כ"ה] ומיקון קופים
Tom. V. 12 יב (177)

העור באפלה ולא תצליח את דרכיך
והיית אד עשוק ונזול כל הימים ואין
מושיע: (ב) אשה תארש ואיש אחר
ישלנה בית הבנה ולא תשב בו ברם
תטע ולא תחללנו: (ג) שורף טבוח
לעיניך ולא תאכל ממנו חמדה נזול
מלפניך ולא ישוב לך צאנך גתנות
לאיביך ואין לך מושיע: (ד) בניה
ובנותיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות
ובלות אליהם כל הימים ואין לך ידד:
(ה) פרי אדמתך ובדיניעך יאכל עם
ישבנה ק

תרגום אונקלוס

קבלא ולא תצליח ית ארחה ותהי ברם עשוק ואנים כל יומיא ולית
דפרק: (ב) אמתא תירחם וגבר אחרן ישכבנה ביתא תבני וקא תמיב
בית פרטא תצוב ולא תחליניה: (ג) חורף יהי נכים לעינך ולא
תיכול מניה חמדה יהי אנים מן חמדה ולא יתוב לך ענה מסירין לבעלי
דבבך ולית לך פריק: (ד) בנה ובנותך מסירין לעמא אחרן ועינך חוין
ויסופן בגללוזן כל יומא ולית חילא בידך: (ה) אבא דארעך וכל
ליאתך יוכל עם דלא ידעת ותהי לחוד עשוק ורעע כל יומיא:

הוא ז: תחללו. נשנה חרביעית לחכול פרי: (ג) וכלות אליהם.
נלפוח אליהם שיטונו ואנים טבים כל תוחלת שאינה נחא קרויה כליון
עניים: (ד) נשמה. אש"ו אשטורדי"טון כל סרוחה חורף יסוס עליך:
למשל. כשתצא נפח רעה על אדם יאירו זו דומה לנחת פלוני: ולשניה:

אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוין
כל הימים: (ג) והיית משנע מפראה
עיניך אשר תראה: (ד) יכבה יהוה
בשחיז רע על הברכים ועל השקים
אשר לא תוכל להרפא מכה רגלך ועד
קדקדך: (ה) יולך יהוה אתך ואת מלכך
אשר תקים עליך אלנו אשר לא
ידעת אתה ואבתיך ועבדת שם אלהים
אחרים עין ואבן: (ו) והיית לשמה למשל
ולשנינה בכל העמים אשר ינהגו יהוה
שמה: (ז) זרע רב תוציא השדה ומעט
תאסף כי יחסלנו הארבה: (ח) ברמים
תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגר
כי תאכלנו התלעת: (ט) ויתים יהיו לך

תרגום אונקלוס

(ז) ותהי משתמי מחיוז עינך דתהי חיי: (ח) יחניך " בשחנא בישא
על רכובין ועל שוקין די לא תיכול לאתפאה מפרסת רגלך ועד מחך:
(ט) יגל " יתך וית מלכך די תקים עליך לעם די לא ידעת את ואבחתך
ותפלה תמן לעמטיא שלחי טעותא אעא ואבנא: (ו) ותהי לצרו
למתל ולשועי בכל עמטיא די ידברנה " לתמן: (ז) בר זרע סני
תפיק חקלא ועירי תכנוש ארי יחסליניה גובא: (ח) פרטין מצוב ותפלה
ותפרא לא תשתי ולא תכנוש ארי תיכליניה תולעתא: (ט) ויתין ידון

לשון ושנחם ידברו כך וכן תרגומו ולשועי לשון ספור ולשחעי:
(ח) יחסלנו. יכלנו ועל סס כך מקרא סקיל שנכלה את סכל: (ט) כי יסל

בכל נבולה ושמולא תסודכוי של ויתך:
(כ) בנים ובנות תוליד ולא יהיו לך כי
ילכו בשבי: (כג) כל עצד ופרי אדמתך
ירש הצלצל: (כד) הגר אשר בקרבך
יעלה עליה מעלה מעלה ואתה תרד
מטה מטה: (כה) הוא ילך ואתה לא
תלוננו הוא יהיה לראש ואתה תהיה
לתב: (כו) ובאו עליה כל הקלות האלה
חדפוה והשיגוה עד השמדך כילא
שמעת בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו
וחקתיו אשר צנך: (כז) והיו בך לאות
ולמופת ובזרעה עד עולם: (כח) תחת אשר

תרגום אונקלוס

לך בכל תחוסך ומשחא לא תסוד ארי יתרון ויתך: (כ) בני ובני
תלד ולא יחון לך ארי יתרון בשביא: (כג) כל אילנה ואבא דארעך
יחטביה סקאה: (כד) תותב ערל די בניך יהי סליק עיל מגך לעילא
לעילא ואת תהי נחית לתחתא לתחתא: (כה) הוא יוספך ואת לא
תחסיניח דוא יחי תקיף ואת תהי חליש: (כו) וייתון עלך כל לושיא
האלין וידרסונך וידבקונך עד דתשתיצי ארי לא קבילתא למטרא די
אלהך למטר פקודוהי וקיסוהי די סקודך: (כז) ויהון בך לאת ולמופת
יבנך עד עלמא: (כח) חלף די לא פלחמא קדם יי אלהך בחדוה
סוד פירוהו לטון וכטל הנחל [דברים י"ט]: (כג) ירש חללל יעטו
הרבה רש מן הפרי ירש יעני חללל מן הרבה. וא"ל לפרש ירש לטון ירוסה
סל"כ סיס לו לכמוז ירש ולא לטון הורסה וגרושין סל"כ סיס לו לכמוז ירוסי:
(כז) ונרוב כל בעוד סיס לך כל עוב: (כח) כאשר ידאס הנשר פתאום ודך
עללסת ויקלו סקויו: לא תשוע לסונו. לא תחיר לסונו וכן תשוע חלוס לפתור
(180)

לא עבדת את יהוה אלהיך בשמחה
ובטוב לבב מרב כל: (כ) ועבדת את
אלהיך אשר ישלחנו יהוה בך ברעב
ובצמא ובערס ובחסר כל ונתן עד ברזל
על צוארך עד השמידו אתך: (כג) ישא
יהוה עליך גוי מרחק מקצה הארץ אשר
ידאה הנפש גוי אשר לא תשמע לשנו:
(כד) גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן
ונער לא יהיו: (כה) ואכל פרי בהמתך ופרי
אדמתך ועד השמדך אשר לא ישאיר לך
הגן תירוש ויצהר שגור אלפיה ועשתרת
צאנך עד האכירו אתך: (כז) והצר לך
בכל שעריה עד רדת המתה הנבחה
והבצרות אשר אתה בטח בהן בכל
ארצך והצר לך בכל שעריה בכל ארצך

תרגום אונקלוס

ובשפירות לבא מפני כולא: (כ) ותפלה ית בעלי דכך די יגרינו
יי בך בפנא ובצחוקא ובערטילותא ובחטיות כולא ויתן ניד דפרולא
על צוארך עד די ישיצי יתך: (כג) יתי יי עלך עם מרחיק מפסי ארעא
כטא די משתדי גשרא עמא די לא תשמע לישניה: (כד) עם תקיף אסין
די לא נסיב אסין לסבא ועל ינקא לא מרחם: (כה) ויבול ולדא דבעיך
ואבא דארעך עד דתשתיצי די לא ישאר לך עבדא חמרא ומשחא
פקרי תוך ועדרי ענך עד די יכיד יתך: (כז) ויעיק לך בכל קודך עד
אוחו [נראשית ו"א] וכן כי שווע יוסף [סס ו"ג] אינטיגד"רי: (כז) עד רחם
(181)

אשר נתו יהוה אלהיך לך: (כ) ואכלת פרי
במנוח בשר בניך ובנותיך אשר נתן לך
יהוה אלהיך במצור ובמצוק אשר יציקך
איבה: (כז) האיש הרך בד והענג מאד תרע
עיניו באחיו ובאשת חיקו וביתר בניו
אשר יותירו: (כח) מתת לאחד מהם מבשר
בניו אשר יאכל מבלי השאיר לו כל
במצור ובמצוק אשר יציק לך איבה
בכל שערך: (כט) הרפה בד והענגה אשר
לא נסתה כפי רגלה הצג עלי הארץ

חרגום אונקלוס

דיכבוש שורף ומיא ותקפיא די את רחין לאישתחבא בחזן בכל ארעך
וייעזק לך בכל קירוך בכל ארעך די יתב יי אלהך לך: (כ) ותילל
ולדא דמעך בשר בנה ובנתך די יתב לך יי אלהך בצירא ובעקתא די
יעיק לך שונאך: (כז) גברא דרביך בך דמסנך לחדא תבאיש עיניה
באחוי ובאשת קימיה ובשאר בנחוי די ישאר: (כח) מלמתן לחד
סנאן מבשר בנחוי די ייכול מדלא אשתאר ליה פולא בצירא ובעקתא
די יעיק לך שונאך בכל קרוך: (כט) דרביכא בך דמסנא די לא

חומותיך. לעון רדוי וכזש: (כג) ואכלת בשר בניך צעור. נחמת טיהיו
לרים על סניר ויהיה סם מלוק עקת רעבון: (כד) סרך כך וסענו. סוף
סרך סוף הענוג לעון פיטוק ונחמענג ונרך מוכיה עליהם טעניהם
לחד אע"פי שהם נופקין ודעתו קלה צדצר ניאום יעקל לו לרעבנו
צצר בניו ונחמתי עד כי תרע עינו צצניו הנותרים נחת לאחד מהם
מצצר בניו אחיהם אשר יאכל. ד"א סרך כך. הכחוני. וכך הלצז מרוב
רעבנות יתאכזרו ולא ימנו וצצר צניהם השחוחים לצניהם הנותרים:
(כז) תרע עינם באים חיקה וצצנה וצצנה. הגדולים: (כח) ונעלמה. צנים
הקטנים ככלן חסא עינם לרה כשתכלל אח האחד וניתן לאשר אללה

מהתענג ומרדך תרע עיניה באיש חיקה
ובבנה ובבתה: (כ) ובשלייתה היוצת
מבין רגליה ובבניה אשר תלד כיי
תאכלם בחסר כל בסתר במצור
ובמצוק אשר יציק לך איבה בשערך:
(כח) אמלא תשמר לעשות את כל דברי
התורה הזאת הכתבים בספר הזה
ליראה את השם הנכבד והנורא הזה
את יהוה אלהיך: (כט) והפלא יהוה את
מכתך ואת מכות זרעך מכות גדלות
ונאמנות וחלים רעים ונאמנים: (ס) והשיב
בך את כל מדונה מצרים אשר יגרת

חרגום אונקלוס

נסיאת פרסת רגלה לאחתא על ארעא מאתפנק ומרפיכו תבאש עינה
בנכר קימח ובכרה ובכרתה: (כ) ובועיר בנהא דיסקון מנה ובבנהא
די תליד ארי תיכלינון פחסירות פולא פסרתא בצירא ובעקתא די
יעיק לך שונאך בקירוך: (כח) אם לא תמר למעבד ית כל פתגמי
אורייתא קרא דכתביין פספרא דיין למדחל ית שמה יקרא ודחילא
דדין ית יי אלהך: (כט) ונפריש יי ית מרתך וית מחת בנה מחן וכרבון
ויחמקן ומכתשין בישין ומהימנין: (ס) ויתיב בך ית כל מכתשי מצראי

מן סעצר: (כט) והפלא ה' אח ונכותך. נופללות ונודלות נשאר נכות:
ובאמנות. ליסרך לקיים שליחותן: (כ) אשר יגורח יי פי זס. נפני הנכות
כשהיו ישראל רואין נכות נשונות הנאות על נזרים היו יראים מהם שלא
יצאו גם על הם הדע סכן כחזו והיה אם שמוע וגו' כל הנחלה אשר
נחמתי נעזרים לה אשים עליך [שמות כ'] אין ויראין את החדם אללה

מפניהם ודבקו בך: (ס) גם פלחלו וכל
מכה אשר לא כתוב בספר החיה
הזאת יעלם יהיה עליך עד השמד:
(ס) ונשאתם במתי מעט תחת אשר
הייתם ככוכבי השמים רוב כי לא
שמעת בקול יהוה אלהיך: (ס) ויהיה
כאשר יש יהוה עליכם להיטיב
אתכם ולהרבות אתכם כן ישיש יהוה
עליכם להאביר אתכם ולהשמיר אתכם
ונסחתם מעל האדמה אשר אתה בא
שמה לרשתה: (ס) והפיצה יהוה בכל
העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ
ועבדת שם אלהים אחרים אשר לא

תרנום אונקלוס

ד החילתא מן קדמיהון וידבקון בך: (ס) אף כל מרעין וכל סחן די
לא כתיבין בספר אוריתא הדא יסקינון יי עליך עד דתשתעי:
(ס) ותשתארוון בעם ועיר חלף די היתון ככוכבי שמיא לסני ארי לא
קבילתא למיטרא דיי אלהך: (ס) ויהי במא דחדי יי עליכון ל' ומבא
לכון ולאסנאה יתכון פן יחדי יי עליכון לאובדא יתכון ולשיצאה
יתכון ותמלטון מעל ארעא די את עליל לתמן למירתה: (ס) ויבדדינך
יי בכל עממיא מסיפי ארעא ועד סיפי ארעא ותפלח תמן לעממיא

דכר סהור יגור ונונו: (ס) ונשאתם בנתי מעט תחת וגר. וועעין
חלף ונדוכין. (ס) כן ישיש ה' את אויביכם עליכם להאביר וגר' [אנילא
י: ונסחתם. לשון עקירה וכן בית גאים יסא ה' [ועלי ט']: (ס) ושכח
סם טליתא חקרים כסגנונו לא עזרה חלוצות ונא חלל ועלית טם
(106)

ידעת אתה ואבתיך עין ואבן: (ס) וכבדו
ההם לא תרגיע ולא יהיה מענה לבתי
רגלך ונתן יהוה לך שם לב רגז וכליון
עינים וראבון נפש: (ס) והיו חייך תלאים
לך מנגד ופחדת לילה ויומם ודא תאמין
בחיך: (ס) בבקר תאמר מי יתן ערב
ובערב תאמר מי יתן בוקר מפחד לבבך
אשר תפחד ומפראה עיניך אשר תראה:
(ס) והשיבך יהוה ומצרים באניות בדרך
אשר אמרת לך לא תסוף עוד לראתה

תרנום אונקלוס

פלחי מעותא דלא ידעת את ואבתיך אעא ואבנא: (ס) וכעממיא
האינין לא תנוח ולא ידוי מנח לסרסת רגלך ויתן יי לך תמן לב דחיל
וחשבות עינין ומפחת נפש: (ס) ויהיו חייך תלן לך מקביל ויהי פחד
פליליא וכיטמא ולא תהימין בחיך: (ס) בצפרא תיטר מן יתן רמשא
וברמשא תיטר מן יתן צפרא סתוהות לבך די תחי תוח ופחיו עינך
די תחי חיו: (ס) ויתבינך יי למצרים כסמינן בארתיא די אמרית לך

וגולגוליות לכומרי ע"א: (ס) לא תרגיע. לא תנוח כנו וחסה הנרגעה
[יטעים כ"ח]: לז רגז. לז חרד כתרנונו דחיל כנו שאלו מתחת רגזה לך
[סם י"ד] [זמנו עמיס ירגון [צנוח ט'] מוסדות השמים ירגו [צנוחל
ז' כ"ג]: וכליון עינים. מלפס ליטועה ולא חנא: (ס) חיד תלוסיס לך.
על הספק כל ספק קרוי תלוי טעא חנוס היום דחרב הצלח עלינו. ורנחיו
דכרו זה הלוקח מצואס מן הסוק [נחוס כ"ד]: ולא חאמין בחיך. זה
הסווק על הפלטר: (ס) דנכך חאנור מי יתן ערב ויסיס טערב על
חוס [סויס מ"ט]: ובערב חאנור מי יתן צקר. על שמרית טהלרות נחמקות
חוניד וכל טעה נרובה קללתס נשלפניס: (ס) זלחיות. כספיות כסזיס:
והפנחיתס חס לחוייך. חוס ונכשיס לחיות נחמריס לסי לעזדים ולשפחות:
(106)

והתמפרתם שם לאיביד לעבריים
ולשפחת ואין לנה: ס (ט) אלה דברי
הברית אשר צוה יהוה את משה לכתת
את בני ישראל בארץ מואב מלבד
הברית אשר כרת אתם בחרב: פ שביעי
כט (ו) ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר
אלהם אתם ראיתם את כל אשר עשה
יהוה לעיניכם בארץ מצרים לפרעה
ולכל עבדיו ולכל ארצו: (ז) המסות
הגדלת אשר ראו עיניך האתת והמפתים
הגדלים ההם: (ח) ולא נתן יהוה לכם לב

תרגום אונקלוס

לא תוסוף עוד למחוק ותודבנון תפון לבעלי דבכיזן לעבדיו ולאסחון
ולית דקני: (ט) אליו שתגמי קיטא די פקיד יי ית משה למגד עם
בני ישראל בארעא דמואב בר מן קיטא די מור עשהון בחרב:
כט (ו) וקרא משה לכל ישראל ואמר להון אתון חזיתון ית כל די
עבד יי לעיניזן בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהו ולכל
ארעיה: (ז) נסין רברבין די חזון עינד אתיא ומופתיא רברביא האינין:
(ח) ולא יתב יי לזון לבא למידע ועינין למחוי ואודנין למשטע עד

איין קונס. כי יגזרו עליך סג וכליין: והתמכרתם. כלע"ז איפירו ונדריין
י"ט ולא יתכן לפרש והתמכרתם כלתון ונמכרתם על ידי מוכרים אחרים
עשני שנאמר אחריו ואין קונס: (ט) לברות את בני ישראל. שיקבלו
עליהם תורה גדולה ובשבעה: אלכד סגריה. קבלות שבת"כ שנאמרו נסיני:
כ"ג (ג) ולא נתן ה' לכם לב לדעת. להכיר את חסדי הקב"ה ולידבק
בו: עד היום הזה. שבעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה
לכני לוי ונא שכתוב בפסוק ויקרא אל הכהנים בני לוי [דברים ל"א]
(306)

לדעת ועיניכם לראות ואזנים לשמע עד
היום הזה: (ז) ואולד אתכם ארבעים שנה
במדבר לא יבדו שלמתיכם מעליכם
ונעלד לא יבדתה מעל רגלך: (ח) לחם
לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם למען
תדעו כי אני יהוה אלהיכם: מפסיד
(ו) ותבאו אל המקום הזה ויצא
סיחון מלך השבון ועוג מלך הבשן
לקראתנו למלחמה ונכסם: (ז) ונקח
את ארצם ונתנה לנחלה לראובני
ולגדי ולחצי שבט המנשי: (ח) ושמרתם

תרגום אונקלוס

ומא דרין: (ז) ודברית יתכזן ארבעין שנין במדברא לא בליאת בסותכזן
מכזון ומסאנד לא עדו מעל רגלך: (ח) לחמא לא אכלתון וחמר חדת
ועמיק לא שתיתון בדיל דתידעון ארי אנא יי אלהכזן: (ו) ואתיתון
לאתרא דרין ונכס סיחון מלכא דחשבון ועוג מלכא דמתנן לקדמותנא
לאנחא קרבא ומחוינגון: (ז) וכבשנא ית ארעוהו ויהבנה לאחסנא לשבטא
דראובן ולשבטא דגד ולפלגות שבטא דמנשה: (ח) ותסרו ית שתגמי

באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו נעשה רצינו חף לנו עמדו נסיני
וקבלנו את התורה ונתנה לנו ומה אהם מעלים את בני שבטך עליה ואמרו
לנו יום חמר לא לכם כחם לנו ושנח משה על הדבר ועל זמא חמר
לחם היום היום כשייתם לעם ונ' היום הזה סגריה ונפלים
נמקום: (ו) והנאו אל הנקום הזה. עתה אהם רואים עלנכם גדולה
וכבוד אל פנצרו נמקום ואל ירום לנכסם ושערתם את דברי פכרית הזאת.
י"ט ולא נתן ה' לכם לב לדעת שאין אהם עומד על סוף דעתו של רבו

את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשו:

אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקנייכם ושטריכם כל איש ישראל: מפניכם נשיתם ונרד אשר בקרב מחנה מחמב עצה עד שאב מימה: לעברך בברית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך

תרגום אונקלוס

קמא דרין ותעברון יתהון בדיל דתצלחון ית כל די תעברון: קיימין יומא דין פולחן קדם יי אלהכון רישכון שבטיכון סביכון וסרכיכון כל אנש ישראל: מפלכון נשיכון ונרד די בגו משריתך מלקיט אעה עד מלי מימה: לאעלותך בקמא די אלהך ובמוטתיה

וחכמה משנתו עד ארבעים שנה [ע"ז ח'] ולפיכך לא הקפיד עליהם סמוך עד היום הזה ונאן ואלך יקפיד ולפיכך ושנחתם את דברי הצדקה הזאת ונא:

הסלת פרשת כי תבוא.

אתם נצבים, ונלמד שביקש משה לפני הקב"ה ביום אותו הסכימו צדקת: ראשיכם שבטיכם. ראשיכם לשבטיכם: זקניכם ושטריכם. החשוב משון קודם ואח"כ כל איש ישראל: (י) מחוטב עליך. ונלמד שגאו כנעניים להחגיג ציוני משה צדק שגאו נצבונים ציוני יהושע וזהו האמור נצבונים ויעשו גם משה צדקת [יהושע ע'] ונתנס משה חוטבי עליה וטוהני ויי [תחנוניא]: (ח) לעצרך. להיתך עובר צדקת ולא יתכן לפראו כונו להעניך אלא כונו לעשותכם אחס [דברים ד']: לעצרך צדקת. דך העברה כך היו כורתי צדקת עושין ונחילה ונאן ונחילה ונאן ועוצרים נישים כונו שגאור העגל אשר כרתו לנשים ויעצרו צין צחריו [ירמיהו ל"ד]: (יב) לנשן הקים אותך היום לו לעם. כל כך הוא נכנס לערוה לנשן

ברת עמך היום: שני (ג) למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים באשר דבר לך וכאשר נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב: (ג) ולא אתכם לבדכם אנכי ברת את הברית הזאת ואת האלה הזאת: (ד) כי את אשר ישנו פה עמנו עמך היום לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: שלישי

תרגום אונקלוס

די יי אלהך נור עמך יומא דין: (ד) בדיל לאקמא יתך יומא דין קמא די לעמא ודא יתך לך לאלהא קמא די סליל לך וקמא די קיים לאברהם ליצחק וליעקב: (ג) ולא עמכון בלחודיכוון אמא נור ית קמא דרין וית מוטמא קדא: (ד) ארי ית מן די איתוהי קבא עמא קאים יומא דין קדם יי אלהנא וית מן די ליתוהי קבא עמא

קיים אותך לפנינו לעם: והוא יהיה לך לאלהים. לפי שדבר לך וכשנע לאצותך טלל להחליף את זרעם נאומה אחרת לכך הוא אוסר אחכם נצבונות סללו שלא תקייטוהו אחר שהוא אינו יכול להדלל מכם עד כלן פרשתי לפי פשוטו של פרשה. ומדרש הגדה למה נסמכה פרשת אחס נצבים לקבלות לפי ששמעון ישראל ונחם קבלות חסר שמים חוץ מו"ט שנתורת כהנים הריוקו פניהם ונאמרו ויי יוכל לעמוד נאלו החמיל משה לפייסם אחס נצבים היום הרבה הכעסותם לנאקום ולא עשה אחכם כלייה והרי אהב קיימים לפנינו: היום הזה שהוא קיים והוא נאפיל ומאיר כך האיר לכס וכן עתיד להאיר לכס והקבלות והייסודין נקיינון אחכם ומליצין אחכם לפני ואף הפרשה של מעלה וזו פיוסן הם אחס רחמים אשר עשית: דבר אחר אחס נצבים לפי שהיו ישראל יולדין ונפרנסם לפרנס מן משה ליהושע לפיכך עשה אותם ונצבה כדי לזרם וכן עשה יהושע וכן שמואל החילצו ושפטם אחכם [שמואל ח' י"ג] כשילאו מידו ונכנסו לידו של שמואל: (ד) ואת אשר איננו פה. ואף עם דורות העתידים להיום: (טו) כי אחס

(טו) פִּי־אֲתָם יִדְעֵתֶם אֶת אֲשֶׁר־יִשְׁכְּנוּ
בָּאָרֶץ מִצְרַיִם וְאֵת אֲשֶׁר־עָבְרָנוּ בְּקֶרֶב
הַנְּגוּזִים אֲשֶׁר עָבַרְתֶּם: (טז) וַתֵּרְאוּ אֶת־
שְׂקוּצֵיהֶם וְאֵת נִלְלֵיהֶם עַיִן וְאָבִן בְּסֶפֶר
וְזָהב אֲשֶׁר עִמָּהֶם: (יז) פִּי־יִשׁ בְּכֶם אִישׁ
אוֹ אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ שִׁבְט אִישׁ לְבָבוֹ
פְּנֵה הַיּוֹם מֵעַם יְהוָה אֲהִינּוּ לְלֶכֶת לַעֲבֹד
אֶת־אֱלֹהֵי הַנְּגוּזִים הֵהֶם פִּי־יִשׁ בְּכֶם שָׂדֶשׁ
פָּרָה ראש וּלְעֵנָה: (יח) וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת־
דְּבַר הָאֱלֹהִים הַזֶּה וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבְבוֹ

תרגום אונקלוס

יוֹמָא דִּין: (טו) אַרְי אַתּוֹן דְּעַתּוֹן יַת דִּי יַת־בְּנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וְיַת דִּי
עֲבָרְנָא בְּגוֹ עַמְמֵי דִּי עֲבָרְתּוֹן: (טז) וְחִזִּיתּוֹן יַת שְׂקוּצֵיהוֹן וְיַת מַעֲתָרוֹן
אַעֵא וְאַבְנָא בְּסַפֵּא וְזָהָב דִּי עִמָּהוֹן: (יז) דְּלִמָּא אִית בְּכוֹן בְּכַר אוֹ
אַתְתָּא אוֹ וְרַעִית אוֹ שְׂבָטָא דִּי לְבִיהַּ פְּנֵי יוֹמָא דִּין מִדְּחַלְתָּא דִּי אֱלֹהֵינָא
לְמַתְּרָא לְמַסְלַח יַת מַעֲוֹת עַמְמֵי הָאִינוֹן דְּלִמָּא אִית בְּכוֹן בְּכַר מִדְּחַר
חֲטָאִין אוֹ זָדוֹן: (יח) וְהָיָ בְּמִשְׁמַעִיהָ יַת פְּתָגְמֵי מוֹמְתָא דְּרָא וְיַחֲשִׁיב

ידעתם וגו'. לפי טראיחם האומות ע"א ושנאם שהיא לז אחר מכם אומר
ללכת אחריהם: (טז) וחראו את שקוליהם. על סס שהם מאוקים פסקיסי:
גלוליהם. שנוקרחים ומאוקין כולל: עץ. ואבן. אותן של עליס ושל אכניס
רליחם גבלי לפי שאין סככרי ירח שעה יגבנו אבל של כסף והזב עמחם
בחדרי ומשכיתם סס לפי שהם יראים שעה יגבנו: (יז) פן יש כנס וגו'.
לפיכך אני לריך להשביעכם: פן יש כנס. שעה יש כנס: אשר לבנו פונים
היום. ומלכל עליו הנדחית: שרש פרה ראש ולענה. שרש מגדל עשב ור
בגדין שרש וריס כלומר משרה ומרבה רשע בקרבכם: (יח) והתברך בלבבו
לשון ברכה יחשוב בלבו ברכה שלום לעמו לאור לא יזאוני קללות הללו
אך שלום יסיה לי: והתברך. בני ירא שו"א זלע"ז כמו והתגלם
(190)

צו
לֵאמֹר שְׁלוֹם וְהָיָה־לִּי כִּי בְּשַׂרְרוֹת לְבִי
אֶלְךָ לִמְעַן סָפוֹת הָרוּחַ אֶת־הַצְּמֵאָה:
(י) לֹא־יֵאבֶה יְהוָה סִלַּח לוֹ כִּי אִו יַעֲשֶׂן
אֶת־יְהוָה וְיִקְנֶה אֶתֹּו בְּאִישׁ הַהוּא וְרִבְצָה בּוֹ
כָּל־הָאֱלֹהִים הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַזֶּה וּמָתָה
יְהוָה אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:
(כ) וְהִבְדִּילוּ יְהוָה לְרַעַה מִכָּל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֱלֹת הַבְּרִית הַכְּתוּבָה

תרגום אונקלוס

בְּלִבֵּיהָ לְמִימְרֵי שְׁמָא דִּי לִי אַרְי בְּתַרְחוּר לְבִי אָנָּא אוֹיֵל בְּדִיל לְאוֹסְפָא
לִיה חֲטָאִי שְׁלוֹתָא עַל דְּנִגְתָּא: (יט) לֹא יִיבִי יִי לְמַשְׁפַּק לִיה אַרְי בְּכוֹן
יַתְקִית וְיִנְוָא דִּי וְחֲמַתִּיה בְּגִבְרָא הַהוּא וְיִדְבִקוֹן בִּיה כָּל לְוִטָא דְּכַתִּיבִין
בְּסֵפֶרָא דְּרִין וְיַחֲשִׁיב יַת שְׂמִיהָ מִתַּחַת שְׁמֵינָא: (כ) וְיִפְרָשִׁינִיה יִי לְבִישָׂא
מִכָּל שִׁבְטֵי דִּישְׂרָאֵל כְּכֹל לְוִטֵי קִימָא דְּכַתִּיבִין בְּסֵפֶר אוֹרִיתָא דְּרִין:

והתפלל: בשרירות לני אלק. נמריח לני כמו אשרנו ולא קרנו
[נמנענ' כ"ח] כלומר מה שלבו רואה לעשות: למען ספות הרוע. לפי
שאוקים לו פורענות על מה שעשה עד הנה שזנג והיימי מעביר עליהם
וגורם עמה שאנרפס עם שוויז ואפרע וננוו הכל וכן ת"א גדיל לאוספא
ליה חטאי מלחא על זעוהא שאוקים לו חני הסגנות על הזדושת: רוח.
זנג שהוא עושה כאלם שכור שהוא עושה שלא מדעת: למחא. שהוא
עושה מדעת ובמחשבה: (יט) יעסן אף ת". ע"י כעס הגוף מחמנס והעשן
יונא מן האף וכן עלה עשן באפר [שמואל ז' כ"ז] ואף על פי שאין
זו לפני המוקים הכתוב משנייע את האזן כדרך שהיא רגילס ויכולה לטעוע
כפי דרך הארץ: וקנחח. לשון חנה אנפרנעלינט אחיח לציעת נקעה ולינו
נועביר על הוודה: (כ) שכתובה בספר התורה הזה. ולמעלה הוא אומר
גם כל חלי וכל מכה וגו' בספר התורה הזאת [דברים כ"ח] הזאת לשון
נקבס מוכב אל התורה. הוא לשון זכר מוכב אל הספר וע"י פוקו השעמיס
הן נחלקין למתי לטוהר צפרשה הקללות הספחה נחונת חתם בספר והתורה
הזאת דבוקים זה לזו לכך אומר הזאת ופאן הספחה נחונת חתם התורה

בספר התורה הזה: (כא) ואמר ה' יהוה
האחרון בניהם אשר יקומו מאחריכם
והנבלי אשר יבא מארץ רחוקה וראו
את מכות הארץ ההוא ואת תחלואיה
אשר חלה יהוה בה: (כב) נפרית ומלח
שרפה כל ארצה לא תורע ולא תצמח
ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדום
ועמרה אדמה וצביים אשר הפך יהוה
באפו ובהמתו: (כג) ואמרו כל הגוים על-
מה עשה יהוה בכה לארץ הזאת מה חרי
האף הגדול הזה: (כד) ואמרו על אשר
עזבו את ברית יהוה אלהי אבתם אשר
ברת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים:

תרגום אונקלוס

וצביים ק'

(כא) וימר ד' רבבתראה בניכון די יקיסון מפתריכון ובר עמטין די ית'
מארע דהיקא ויחזון ית סתתא דארעא ההיא וית טרעהא די אמרע י'
בה: (כב) גופריתא ומלחא יקידא כל ארעא לא תזרע ולא תצמח ולא
יסק בה כל עשבא כמהפכתא סדום ועמרה אדמה וצביים די הפך
י' ברוגזיה ובחמתיה: (כג) וייטרון כל עמטיא על מה עבר י' בדין
לארעא דהא מה תקוף רוגזא רבא דדין: (כד) וייטרון על די שבקו ית'
קימא דיי אלקהא דאבתהון די גזר עשהון באפקומיה יתהון מארעא

נונא ספר התורה דנזקים זס לזס לפיכך לטון זכר נופל אחרינו שהלשון
ניפל על הספר: (כס) לא ידעו, לא ידעו זכס גזירה אלוהות: ולא
חלק להס. לא נחנס לחלקס. ואונקלוס חרנס לא אטיבא לטון לא טעיט

(כס) וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו
להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק
להם: (כז) ויחר אף יהוה בארץ ההוא
להביא עליה את כל הקללה הכתובה
בספר הזה: (כח) ויהי שם יהוה מעל אדמתם
בארץ ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל-
ארץ אחרת כיום הזה: (כט) הנסתרת ליהוה
אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד-עולם
לעשות את כל דברי התורה הזאת:
רביעי שני ל' (ל) והיה כייבאו עליך כל
הדברים האלה הברכה והקללה אשר

תרגום אונקלוס

ל' רבתי י"א נקודות

ימצרים: (כס) ואזלו וסלחו למענות עמטיא וסגידו להון דחלן די לא
ידעונו ולא אטיבא להון: (כז) ותקוף רוגזא דיי בארעא ההיא לא יתקא
עלה ית כל לומי'א דכתיבין בספרא דדין: (כח) ומלמלינון י' מעל
ארעהון ברנו ובחמתא ובתקוף רב ואגלינון לארע אחר'י כזמא דדין:
(כט) דטטטרון קרם י' אלקהא דוגלין לגא ולבגנא עד עלמא למעבר
ית כל פתמי אורייתא דהא:

ל' (ל) ויהי ארי יתון עלך כל פתמטיא האלין ברבן ולומין די יתבי'
קדמך ותתיב ללפך בכל עמטיא די אגלך י' אלקהא לתפן:

לחם טוס טונה. ולטון לא חלק אחרו חלוה שחמו לחם לא חלק לחם טוס
נחלא וטוס חלק: (כז) ויחנס ה' כחברונו וטלטלינו וכן חנני נחנס מעל
אדנותס [ירעיה י']: (כח) הנסתרות לה' אלהינו. ואס חאננדו נח צדינו
לעשות לחם ונעניס חס סרביס על סרסורי סיחיד שגאנר פן יס זכס איס
יחס"כ ודלו חס נוכס סרפן סהיל וסלא חין אדס יודע טענותיו של
סכירו חין חני ונעניס חתפס על סכסרות סטון לה' אלהינו

נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל-
 הנזים אשר הדיחה יהוה אלהיך שמה:
 (3) ושבת ער יהוה אלהיך ושמעת בקול
 ככל אשר אנכי מצוה היום אתה ובניך
 בכל לבבך ובכל נפשך: (4) ושב יהוה
 אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך
 מקד העמים אשר הפיצה יהוה אלהיך
 שמה: (7) אם יהיה נהנה בקצה השמים
 משם יקבצך יהוה אלהיך ומשם יקחה:
 (8) והביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר-
 ירשו אבותיך וירשתה והיטבה והרבה
 מאבותיך: (1) וימל יהוה אלהיך את לבבך

תרגום אונקלוס

(8) ותשוב לדחלתא דיי אלקה ותקביל למיטריה בכל די אגא מספד
 לה ימא דין את ובנה בכל לבך ובכל נפשך: (7) ויתבי יי אלקה ית
 שבי גלותה וירחם עליך ויתוב ויבנשך מכל עממיא די בדרך יי אלקה
 לתמן: (7) אם יהוין בלותך בסיפי שמיא מתמן ויבנשך יי אלקה
 ומתמן ידבריקך: (8) ויעלינה יי אלקה לארעא די רייתו אבהתך
 ותרתה ויטיב לה ויסגינה אבהתך: (1) ויעדי יי אלקה ית מסשית

והוא ירע עולותו יחיד אבל הנולות לנו ולבנינו לצער הרע מקרצנו ואם
 לא נעשה דין צדק יענשו הרבים. נקוד על לנו ולבנינו לדרוש חף על
 הנולות לא עש את הרבים עד שעברו את הדרך וסלקו עליהם את
 הסבועה צהר גריזים וצהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה [סנהדרין ג"ג]:
 ר (ג) וצד ה' אלהיך את שבותך. היה לו לכפוז והשיז את שבותך רבותינו
 למדו ונכחן כניכול שהסכינה שרוי על ישראל צרת גלות' ופסגולין
 הכתיב גאולה לעמנו שהוא ישוב עשה. ועוד יל שבדול יום קנז גליהם

וצח
 ואת לבב זרעך לאהבה את יהוה אלהיך
 בכל לבבך ובכל נפשך למען חייה:
 חמישי שלישי (1) ונתן יהוה אלהיך את כל
 האלות האלה על איביך ועל שונאיך
 אשר רדפוה: (8) ואתה תשוב ושמעת
 בקול יהוה ועשית את כל מצותיו אשר
 אנכי מצוה היום: (ט) והותירך יהוה אלהיך
 בכל מעשה ידך בפרי בטנה ובפרי
 בהמתך ובפרי אדמתך למטה כי ישוב
 יהוה לשוש עליך לטוב כאשר שש על
 אבותיך: (1) כי תשמע בקול יהוה אלהיך
 לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר
 התורה הזה כי תשוב אל יהוה אלהיך

תרגום אונקלוס

לבך וית מסשית לבא דבנה למרחם ית יי אלקה בכל לבך ובכל
 נפשך בדיל חייה: (8) ויתן יי אלקה ית כל לומיא האלין על פעלי
 דבך ועל שונאיך די רדסנה: (8) ואת תשוב ותקביל למיטרא דיי
 ותעביד ית כל פקודיה די אגא מספד לה ימא דין: (ט) ויתרנה יי
 אלקה בכל עובדי ידך בגלגא דמעך ובגלגא דבעירך ובאבא דארעך
 לטבא ארי יתוב יי למחדי עליך לטב בטא די חדי על אבהתך: (1) ארי
 תקביל למיטרא דיי אלקה למסר פקודיה וקומיה דכתבינן בספר
 אורייתא דדין ארי תשוב לדחלתא דיי אלקה בכל לבך ובכל נפשך:

ובקושי כאילו הוא עמנו נכד להיות אוחז צדו עמנו איש איש מנומנו
 כעשין טאנער ואחס חלקטו לאחד אחד בני ישראל [ישעיה כ"א]. ואף בגלגור

הדברים ל נצבים

בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ : ׀ שְׁשִׁי
(ב) כִּי הַמְצִוָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּה
הַיּוֹם לֹא־נִפְלֶאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא־רַחֲקָה
הוּא: (ג) לֹא בַשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי־עָלָה־
לִנְנוּ הַשָּׁמַיִמָּה וַיִּקְחָה לָנוּ וַיִּשְׁמַעְנוּ אֶת־הָ
וַנַּעֲשֶׂנָּה: (ד) וְלֹא־מֵעַבְר לַיּוֹם הוּא לֵאמֹר
מִי יַעֲבֹר־לָנוּ אֶל־עֵבֶר הַיּוֹם וַיִּקְחָה לָנוּ
וַיִּשְׁמַעְנוּ אֶת־הָ וַנַּעֲשֶׂנָּה: (ה) כִּי־קָרוֹב
אֶקְרֶה הַדְּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ
לַעֲשׂוֹתוֹ: ׀ שְׁבִיעִי רְבִיעִי (ו) רְאֵה־נִתְּתִי לַפְּנֵיךָ
הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמּוֹת

תרגום אונקלוס

(א) אֲרִי מִפְקֻדָּתָא הָרָא דִּי אָנָּא מִפְקֵד לֶךָ יוֹמָא דִּין לֹא מִפְרָשָׁא הָא
מִנְךָ וְלֹא רַחֲמָא הִיא: (ב) לֹא בַשָּׁמַיִם הִיא לְמִיטְרָא מִן יִסְק לָנָא לְשָׁמַיִם
וַיִּסְבָּה לָנָא וַיִּשְׁמַעֲנִנָּא יְתָה וַנַּעֲבַדִּינָה: (ג) וְלֹא מֵעִיבְרָא לְיִמָּא הִיא
לְמִיטְרָא מִן יַעֲבֹר לָנָא לְעִיבְרָא דְיִסְרָא וַיִּסְבָּה לָנָא וַיִּשְׁמַעֲנִנָּא יְתָה וַנַּעֲבַדִּינָה:
(ד) אֲרִי קָרִיב לְוִתְךָ סַתְנֻמָּא לְהָרָא בְּסִיטְרָךָ וּבִלְבָבְךָ לְמַעֲבַדִּיהָ: (ה) חַוּ
דִּי יְהִיבִית קֶרְטָךָ יוֹמָא דִּין יְתָ חַוּ יְתָ סַתְנֻמָּא וְיָת סוּתָא וְיָת בִּישְׁתָּא:

שאר האונות נולדו כן ושנתי את שבות מואב [ירמיהו מ"ח]: (א) לא נפלאה
היא מנך. לא נחוס' היא מנך כמו שנה' כי יפלא [דברי י"ז] ארי תפסי
ותרד פלאי' [איכה א'] ותרד צנוטוניות ונוכסה חנוטה כמו חנוט צנוטון
[איוב ו']:] (ב) לא בשמים היא. שאלו היתה צנוטים היתה לריך לעלות
אחריה וללמדה [עירובין כ"ט]: (ג) כי קרוי אלך. החורה נתי' לכו
נכתב ובעל פה: (ד) את החיים ואת הטוב. זה תלוי בזה אם תעשה
טוב הרי לך חיים ואם תעשה רע הרי לך חנוט והכתוב מפרש והולך
ה' ד': (ה) אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה. הרי הטוב ובו תלוי:
(196)

הדברים ל נצבים

צמ

וְאֶת־הָרַע: (ח) אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם
לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו
וּלְשֹׂמֵר מְצֻוֹתָיו וְחַקְתָּו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיִּית
וּרְבִית וּבִרְכָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־
אָתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (ט) וְאִם־יִפְנֶה
לְבַבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע וּגְדַחַת וְהִשְׁתַּחֲוִית
לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם: מִפְסִיר (י) הַגְּדַחְתִּי
לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲבִד תֵּאבְדוּן לֹא־תֵאָרִיכּוּן
יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָתָּה עֹבֵר אֶת־
הַיַּרְדֵּן לְבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (יא) הַעֲדַתִּי
בְּכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים

תרגום אונקלוס

(א) דִּי אָנָּא מִפְקֵד לֶךָ יוֹמָא דִּין לְמַרְחָם יְתָ אֱלֹהֶךָ לְמַהֵךְ בְּאוֹרְחֵךָ
דִּתְקַנְךָ קְדֻמוֹתֵי וּלְמַשְׁר פְּקֻדוֹתֵי וְקִימוֹתֵי וְדִינוֹתֵי וְתִיחֵי וְתַסְנֵי וּיְבַרְכִינְךָ
יְ אֱלֹהֶךָ בְּאַרְעָא דִּי אַתְּ עָלִיל תַּמָּן לְמִירְתָּהּ: (ב) וְאִם יִתְפַּנֵּי לְבָבְךָ וְלֹא
תִקְבִּיל וְתַסְנֵי וְתַסְנֹד לְמַעֲוֹת עַמְמֵיָא וְתַפְלַחֲנִין: (ג) חַוִּיתִי לָכֹון יוֹמָא
דִּין אֲרִי מִיבַד תִּיבְדוּן לֹא תוֹרְכוּן יוֹמִין עַל אַרְעָא דִּי אַתְּ עֹבֵר יְתָ דְרָגְנָא
לְמַעַל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ: (ד) אֶסְתִּידִית בְּכוּן יוֹמָא דִּין יְתָ שְׁמֵיָא וְיָת
אַרְעָא חַוּ וּמוֹתָא יְהִיבִית קֶרְטָךָ בְּרַבְרָן וְלוֹטִין וְתַתְרַעֵי בְּחַוּ בְּדִיל דְתַחֵי

וחיים ורצית. הרי החיים: (א) ולא יפנה לנך. הרי הרע: (ב) כי אבד
האזרון. הרי חנוט: (ג) העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ. שם
קיימים לעולם וכאשר תקרא אתכם הרעה יהיו עדים שאני המלתי בכם
בכל זאת. דבר אחד העידותי בכם היום את השמים וגו' אמר להם הקדוש
ברוך הוא לישראל הסתכלו צנוטים שגראתי לשונם אתכם טמא טו את
מדתם טמא לא עלה גלגל חנוט מן העזרה והאיר לכל פעולם כענין שכלומר
ורחם השמש וזה השמש [קהלת א'] הסתכלו בלחץ שגראתי לשונם אתכם
(197)

הדברים ל לא נצבים

והמִוֹת נִתְּתִי לִפְנֵיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה
וּבְחֵרֶת בְּחַיִּים לְמַעַן תִּהְיֶה אִתָּה זִרְעֶךָ:
(א) לֹא אֶהְבֶּה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמַע בְּקִלּוֹ
וּלְדַבְּקֵהוּ בִּי הוּא תִּיּוֹד וְאֶדְבָר יִמּוֹד
לְשֹׁבֵת עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאַבְרָהָם לֹא אֶבְרָהֶם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת
קָהָם: פ פ פ

לא (ב) וילך משה וידבר את־הדברים
האלה אל־כל־ישראל: (ג) ויאמר אלהם
בן־מאה ועשרים שנה אנכי היום לא־

תרגום אונקלוס

את ופנך: (א) למרחם ית' אלהך לקבלא לסימריה ולא־תקרבא
לרחלתיא ארי הוא תייד ואורכות יומך למתב על ארעא די קיים יי
לא־תתד לאברהם ליצחק וליעקב למתן להון:
לא (ב) ואול טשה ומליל ית שתנמיא האליו עם כל ישראל:
(ג) ואמר להון בר מאה ועשרין שנין אנא יומא דין לית אנא

סוגא שנתא נדחא סוגא זרעתא אוחא ולא נוחא או סוגא ארעתא סטיס
וסעלתא סעוריס ומה אלו סנעטו לא לסכר ולא להפסד אס זוכין אין
ונקלבי סכר ואס חוטאין אין ונקבלין פורענות לא סנו אס נדחא אס
זאס זכיתא תקבלו סכר ואס חטאתא תקבלו פורענות על אסת כמה וכמה:
ונסרת נחייס. אני נורה לכס נחרו נחלק סחייס כאלס סאונר לכזו נמר
לך חלק יפס נחלתי ונענוידו על חלק סיפס ואונר לו אס זה נכור
לך ועל זה נאונר ס' ונתח חלקי וכוכי אסת חומיך נורלי [חטלים ט"ז]
סנחת ידי על גורל סרוב לומר אס זה קח לך:

לא (ג) אנכי היום. היום ונלאו ימי וסנתי ציוס זה נולדתי וציוס זה
אמרת [ר"ה י"ח]: לא אורכלעוד ללאח ולנא. יכול סנעטא כסו חלעוד
לומר לא ספחתי עינו ולא נס לחא [דברים ל"ד] אלא וסו לא סוכל איס
(198)

הדברים לא וילך

אויכל עוד לצאת ולבוא ויהיה אמר אלי
לא־תעבר את־הירדן הזה: (א) יהיה
אלהיך הוא ועבר לפניך הוא ישמיד את־
הנוזים האלה מלפניך וירשתם יהושע
הוא עבר לפניך כאשר דבר יהוה: שני
(ג) ועשה יהוה להם כאשר עשה לסיחון
ולעוג מלכי האמרי ולא־רצם אשר
השמיר אתם: (ד) ונתנם יהוה לפניכם
ועשיתם להם ככל־המצוה אשר צויתי
אתכם: (ה) חזקו ואמצו אל־תיראו ואל־
תערצו מפניהם כי | יהוה אלהיך הוא
ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך: ס שלישי
חמישי (ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו

תרגום אונקלוס

יכיל עוד למסק ולמייעל ויי אמר לי לא תעבר ית ירדנא חבינ:
(א) יי אלהך מימריה עבר קדמך הוא ישיצי ית עממיא האליו סן קדמך
ותירתינו יהושע הוא עבר קדמך פמא די מליל יי: (ג) ויעביד יי
להון פמא די עבד לסיחון ולעוג מלכי אמוראח ולא־רעחו די ישיצי
יתחו: (ד) וימסרינו יי קדמיכו ונתעבדו להון פכל תפקדמא די
פקדית יתכו: (ה) תקיפו ואלימו לא תדחלו ולא תתברו סן קדמיחו
ארי יי אלהך מימריה מרבר קדמך לא ישבקיך ולא ירחקיך: (ז) וקרא

רסאי סנעלס ונוני סרסות ונחנא ליהוסע. ד"א ללאח ולנא. דרערי טורס
ונלעד סנכסונו עונוו וסכרות ונעיינו סחכנא: וס' אונר אלי. זסו פירוש
לא אוכל עוד ללאח ולנא לפי סס' אונר אלי: (ז) לא יפסך. לא יסן לך
(199)

דברים לא וילך

לעיני כל ישראל תוקואמין כי אתה תבוא
את העם הזה ארצה אשר נשבע
יהוה לאבתם לתת להם ואתה תגחיקנה
אותם: (ט) ויהוה הוא וההקד לפניה הוא
יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא
ולא תחת: (ט) ויכתב משה את התורה
הזאת ויתנהא הכהנים בני לוי הנשאים
את ארון ברית יהוה ואל כל זקני ישראל:
רביעי (י) ויצו משה אותם לאמר מקץ
שבע שנים במער שנת השמטה בחג
הסכות: (יא) בבוא כל ישראל לראות

תרגום אונקלוס

משך לחושע ואמר ליה לעיני כל ישראל תקוף ואלים ארי את
תיעול עם עמא דרין לארעא די קיים יי לאבהתהון למתן להון ואת
תחסינה יתהון: (ט) ויי הוא מדבר קדמך מימריה ידי בסערך לא
ישקנך ולא ירחיקך לא תרחל ולא תתבר: (ט) וכתב משה ית
אורייתא קדא ויהבה לכהניא בני לוי דגמלין ת ארון קמא דיי ולכל
סבי ישראל: (י) ופקד משה יתהון למימר מסוף שבע שנין בזמן
שמתא דשמיטתא בהנא דמטליא: (יא) במיתי כל ישראל לאתחזאה

דפיין לטויה כנזו וננו: כי אתה תבוא את העם הזה. ארי את תיעול
עם עמא דרין עמא חיל ליהושע זקנים עזרו יסיו עמך סכל לפי דעתן
ועמך סכל הקנ"ם חמר ליהושע כי אתה תבוא את בני ישראל אל סלך
למד נכעמי להם תבוא על כסם סכל חלוי נך עול מקל וקל על קדקדן
דבר חמר לזר ולא שני דברי לזר [בגאורדין ח]: (ט) ויכתוב משה ויתנס.
כעגמרה כלס נחמה לבני עמנו: (י) וקץ שבע שנים. כעמס ראטונה של
שמיטה שמינית ולמה קורא אותה שנת השמיטה שפדין שביעית נוסגת
נח סקדי של שביעית חילא לכולא שביעית: (יא) תקרא את השורס שזאה.

דברים לא ויכך

קא

את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר
תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל
באזניהם: (ג) הקהל את העם האנשים
והנשים והטף ונרדך אשר בשעריך למען
ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יהוה
אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי
התורה הזאת: (ג) ובניהם אשר לא ידעו
ישמעו ולמדו ליראה את יהוה אלהיכם
כל הימים אשר אתם חיים על האדמה
אשר אתם עברים את הירדן שמה
דרשתה: פ חמישי ששי

(ד) ויאמר יהוה אל משה הן קרבו ימיה
למות קרא את יהושע והתיצבו באהל
מועד ואצננו וילך משה ויתיצבו

תרגום אונקלוס

קדם יי אלקה באתרא די יתרעי תקרי ית אורייתא קדא כל ישראל
ותשמעונו: (ג) כנזש ית עמא נוכריא ונשיא ומסלא ונירדך די
בקרורך גדיל דישמעון ובדיל דיילסון וידחלון קדם יי אלהכון וסרון
למעבר ית כל פתגמי אורייתא קדא: (ג) ובניהון די לא ידעין ישמעון
וילסון למדחל קדם יי אלהכון כל ימיה די אתון קיימין על ארעא
די אתון עברין ית ירדנא תפן למירתה: (ד) ואמר יי למשה הא קריבו

הנך סיס קורא נסחלה אלה הדברים כדאיתא ננוק' [קוטס מ"א] על
זינא של עץ שסיו עושין עזרס: (ג) סלנסים. ללמוד: ונסגים. לטעוע:
וסקף. לעם סל לחם סכר לנביאים [מגינה ג']: (ד) ולזנו. ולזנו:

באהל מועד: (טו) וירא יהוה באהל בעמוד
ענן ויעמד עמוד הענן על פתח
האהל: (טז) ויאמר יהוה אל משה הנך
שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה
אתי ואלהי נכרי הארץ אשר היא בא
שמה בקרב ויעזבני והפר את בריתי
אשר ברתי אתו: (יז) וחרה אפי בו ביום
ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה
לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר
ביום ההוא הלא על פי איני אלהי בקרבי
מצאני הרעות האלה: (יח) ואנכי הסתר
אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה
אשר עשה בי פנה אל אלהים אתרים:

תרגום אונקלוס

ויקד למטת קרי ית יהושע ואת עתרו במשכן זמנא ואסקדיניה ואזל
משה ויהושע ואת עתרו במשכן זמנא: (טו) ואתגלי יי במשכנא
בעמודא דעננא וקם עמודא על תרע משכנא: (טז) ואמר יי
למשה הא את שכוב עם אבתיך ויקום עמא הרין ויטעי בתר מעות
עממי ארעא די הוא עליל לתמן בנייהון וישבקון בחלתי וישנן ית קמי
די נזרית עמהון: (יז) ויתקוף רוגזי בהון בימא ההוא וארחיקנין ואסליק
שכינתי מנהון ויהון למיכל ויערעו יתהון בישן סגיאין ועקן וימר בימא
ההוא קלא מדלית שכבעת אלהי ביני ערעוני בישא האלין: (יח) ואנא
סלקא אסליק שכינתי מנהון בימא ההוא על כל בישא די עבדו ארי

(טז) נכר הארץ. גוי הארץ: (יז) והסתרתני פני. פתו טלמי רואה נלחם:
(203)

(יט) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת
ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם
למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני
ישראל: ששי שביעי (כ) כי אביאנו אל
הארמה אשר נשבעתי לאבתיו ונת
חלב ודבש ואכל ושבע ודשן ופנה אל
אלהים אחרים ועבדום ונאצונו והפר
את בריתי: (כא) והיה כי תמצאן אתו
רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת
לפניו לעד כי לא תשכח מפיו ורעו כי
ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום
בטרים אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי:
(כב) ויכתב משה ואת השירה הזאת ביום

תרגום אונקלוס

אתפניא בתר מעות עממיא: (יט) ובען כתובו לכוון ית תישבחתיא קרא
ואלפח ית בני ישראל שניה בסומחון בדיל דתדי סדמי תישבחתיא קרא
לסחיד בבני ישראל: (כ) ארי אעלינו לארעא די קימית לאכתהון
עבדא חלב ודבש ויכלון וישבעון ויתפסקון ויתפסון בתר מעות עממיא
ויסלחון להון וירגזון קדמי וישנן ית קמי: (כא) ויהי ארי יערעו יתהון
בישן סגיאן ועקן ותתיב תישבחתיא קרא קדמיה לסחיד ארי לא
תתנשי מסוס בנייהון ארי גלי קדמי יצרהון די אינון עבדין ימא בין
עד לא אעלינו לארעא די קימית: (כב) וכתב משה ית תישבחתיא

(יט) לח הסירה הזאת. סלוצו ססוים עד וכפר ארעמו עמו [דברים
ל"ז]: ונאלוני. והכעיסוני וכן כל ניאון לטון כעת: (כא) וענתה סטייה
הזאת לפניו לעד. סהסתיי בו נחוכה על כל המולאות אומר: כי לא
(203)

הדברים לא וילך

ההוא וילמדה את בני ישראל: (כג) ויצו את יהושע בן-נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך: (כד) ויהיו כבדות משה לכתב את דברי התורה הזאת על-ספר עד תמם: שביע (כה) ויצו משה את-הלוים נשאי ארון ברית יהוה לאמר: (כו) לקח את ספר התורה הזו ושמתם אתו מצד ארון ברית יהוה אלהיכם והיה שם בד לעד: (כז) כי אנכי ידעתי את-מריד ואת-ערפד הקשה הן בעורני חי עמכם היום ממרים היתם עם יהוה ואף כיי-אחרי מותי: מפסור

תרגום אונקלוס

הדא בימא הווא ואלפס לבני ישראל: (כג) ופקד ית יהושע בר נון ואמר תקיף ואלים ארי את תעיל ית בני ישראל לארעא די קיימית להון ומימרי יהי בסעדך: (כד) והוה פד שיצני משה למכתב ית שתנמי אורייתא הדא על ספרא עד דשלימו: (כה) ופקד משה ית ליואי נטלי ארון קיטא דיי למיטר: (כו) סובו ית ספרא דאורייתא הרין ותשוון יתיה טפטור ארון קיטא דיי אלקהון ויהי תמן כף לסהיד: (כז) ארי אגא ידענא ית סרבנותך וית קדלך קשיא הא עד דאגא קיים עמכון

הטבח מפי זרעו. הרי זו הנטחה לישראל שאין תורה משתכחת מזרעם לגערי: (כג) וילו את יהושע בן נון. מוסב לנעל כלפי שכינה כמו שנופדש אל הארץ אשר נשבעתי להם: (כד) לקח. כמו זכור שגור סלך: ונד ארון ברית ה'. נחלקו בו חכמי ישראל בצבא צהרא יש מהם אוננים (204)

הדברים לא וילך

(כ) הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושטריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה בסאת השמים ואת הארץ: (כט) כי ידעתי אחרי מותי כי השחתת תשחתון וסרתם מן-הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני יהוה להכעיסו במעשה ידיכם: (ל) וידבר משה באזני כדקהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמם: פ שיש

בראש עמוד סימן ביה שמיז

תרגום אונקלוס

קמא דין מסרבין הויתון קדם יי ואף ארי בתר דאימות: (כט) אכנישו לותי ית כל סבי שבטיכון וסרביכון ואמליל קדמיהון ית שתנמיא האלין ואסהיד בהון ית שמיא וית ארעא: (ל) ארי ידעית בתר דאימות ארי חבלא תחבלון ותסטין מן ארעא די פקידית יתכון ותערע יתכון בישתא בסוף ימיא ארי תעבדון ית דביש קדם יי לארנא קדמתי בעוברי ידיכון: (ל) ומליל משה קדם פל קהלא דישראל ית שתנמי תושבחתא הדא עד דשלימו:

דף הים זולט מן הארון ונחמן וסס הים עונס וי"א מנד הלוחות הים עונס צחוק הארון: (כח) הקהילו אלי. ולל תקעו אותו היום צחולרות להקהיל את הקהל לפי שנה' עשה לך [צמדצר י'] ולל השליט יהושע עליהם ואף צחיו נגזו קודם יום מותו (ס"א ציום מותו) לקיים מה נאמר אין שלטון ציום הנותן [קסלת ח']: ואעידה צס את השמים ואת הארץ. וי"א הרי כבר העיד לנעלה העידותי צכס היום וגוונר [דצרים ל] חסס לישראל אשר אצל לשמים ולארץ לא אשר ועכסיו צל לומר האינו השמים וגוונר: (כט) אחרי נותני. י השחת תשחתון. וסרי כל יעות יהושע לא השחתו נאמר ויעזרו העס את ה' כל ימי יהושע [שופטים (205)]

חדברים לב האזינו

לב (ה) האזינו השמים ואדברה ותשמע
הארי ואמרי פי: (ג) יערה במטח לקחי
תוד במל אמרתי בשעירם עלי דשא
וכרביבים עלי עשב: (א) כי שם יהודה

תרגום אונקלוס

לב (ה) אציתו שמיא ואמליל ותשמע ארעא מימרי סמי: (ג) יבסם
במטרא אולפני ותקפיל בפלא מימרי ברחמי מטרא דנשבין
על דיתאה וברסימי מלקושא דעל עשבא: (א) ארי בשטא דיי אנא

ג' מכלן שתלמידו של אדם חביב עליו כגופו כל זמן שישועה מי סים
נראה לנשמה כאלו הוא חי.

חסלת פרשת וילך:

לב (א) האזינו השמים. שאני ונתרה זהם לישראל ותסיו עדים בדבר
שכן אמרתי להם שאתם תהיו עדים וכן ותשועה הארץ. ולמה
העיד זהם שמים וארץ אמר ונשה אני נשרודם למחר אני נשם אם יאמר
ישראל לא קבלנו עלינו הדברות ווי זה ונוכחיים לפיכך העיד זהם שמים
וארץ עדים שהן קיימים לעולם ועד שאם יזכו יצאו העדים ויתנו סכרם
הגפן התן פריה והארץ התן יצולה והשמים יתנו טלם ואם יחייבו תהיה
זהם יד העדים תחלה ועלך את השמים ולא יהיה מער והאדמה לא
תתן את יצולה [דברים י"ח] ואח"כ ואש. תם ונתרה על ידי האומות:
(ג) יערף כנטר לקחי. זו היא העדות שתעידו שאני אומר צפיינס חורה
שנתתי לישראל שהיא היית לעולם [ספרין] כנטר הזה שהוא חיים לעולם
כאשר יערפו השמים טל ונטר: יערף. לשון יעוף וכן יערפון דען [פירוש
ס"ח] יערפו טל [דברים ל"ג]: תול כטל. שהכל שומעים צו [ספרין] לפי
שהנטר יש צו עלצים לצריות (ס"ח) יש עלצים צו כגון הולכי דרכים
ווי שהיה צורו ונאל יין: כשערים. לשון רוח קערה כתרנונו כרוחי
נערה מה הרוחות הללו ומחוקין את העשבים ומגדלין אותם אף דברי
חורה ומגדלין את לומדיהן: וכרביבים. טיפי נטר נראה לי על שם שיערם
כחץ נקרא רביב כמה דאם אמר רובה קשה [בראשית כ"ח]: דשא. ארצתי ויין
עטיפה הארץ ומכסה צירק: עשב. קלה אחד קרוי עשב. וכל מין ויין
לעלאו קרוי עשב: (ג) כי שם ה' אקרא. הרי כי משנשם בלשון כאשר
כנו כי תבוא אל הארץ [ויקרא כ"ג] כשאקרא ואזכיר שם ה' אתם סבו
גודל לאלהינו וזכרו שמו ונכחן אמרו שעובין ברוך שם כבוד ומלכותו לעד

חדברים לב האזינו

קד
אקרא הבו גדל לאלהינו: (ג) הצור תמים
פעלו כי כל־הדרך־כיו משפט אמונה ואין
עול צדיק וישר הוא: (ג) שחת לו לא בנינו
מומם דור עקש ופתלתל: (ו) הליהוה
תגמלו־זאת עם נבל ולא חכם הלוא
הוא אביד קנה הוא עשה ויכננה: שני
(ז) וכו' ימות עולם בינו שנות דד־וְדָר

ה' רבתי והיא תיבה כפני עצמה

תרגום אונקלוס

מצלי הבו רבותא קדם אלהנא: (ז) תקיפא דשלמינ עובדוהי ארי פל
ארתיה דינא אלהא מהימנא דמן קדמוהי עליה לא נפיק מן קדם
דזבאי וקשיט הוא: (ס) חבילו לחון לא ליה בניא די פלחו למענותא
דרא דאשניאי עובדוהי ואשתינאו: (ו) הא קדם יי אמתן גמלין דא
עשא דקבילו אוריתא ולא חפיומו חלא הוא אבוך ואת דליה הוא עבדך
ואתקנה: (ז) ארבר ימינ דמן עלמא אסתפל בשני דר ודר שאל לאבוך

נראה שזינקש [תענית ט"ז]: (ד) זלור תניס פעלו. אע"פ שהוא חזק
כשנביא פורענות על עוברי רגונו לא נשטף הוא מביא כי אם נדין
כי תניס פעלו: אל אמונס. לשלם לנדיקים לזקתם לעולם תנא ואע"פ
שנאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו: ואין עול אף לרשעים משלם
שכר לזקתם צעולם זהם: לדיק וישר הוא. הכל מלדיקים עליהם את דינו
וכך ראוי וישר להם לדיק מפי הדברות וישר הוא וראוי להדיקו: (ס) שמת
לו וגו'. כתרנונו חבילו לשון לא ליש: צניו מווס. צניו היו והסתתה
שהסתתו הוא מווס: צניו מווס. מווס של צניו סים ולא מווס: דור עקש.
עקוש ונעוקל כמו ואם כל הישרם יעקשו [מיכה ג'] ובלשון משנש חולדה
שטיי עקוונות ועקוונות: ופתלתל. אנטורט' יליש כפתיל הזה שגודלין אותו
ונוקפין אותו סביבות הגדיל. פתלתל ון הסביבות סכפולות כמו ירקק אדמדכ
קסחרה סגולגל: (ו) הלה' תגמלו זאת. לשון תינח וכי לפניו אתם מעליצין שיש
צירו ליפרע מכם והסטייז לכם בכל הטובות: עם נבל. ששכחו את העשוי
להם: ולא חכם. להצין את הטובות שיש צירו לטייז ולהסרע: הלא הוא
אביד קנה. שקנך שקנך צקן הסלעים ונאריך חזקתם ככל מני
תקיה: הוא עשה. אומת באומות: ויכננה. אחרי כן ככל מיני צקים וכן.

הדברים לב האזינו

שאל אביך ויגדך ויגדך ויאמר לך :
(ח) בהנהגת עליון גוים בהפרידו בני אדם
יצב נבלת עמים למספר בני ישראל :
(ט) כי חלק יהוה עמו ועקב חבל נחלתו :
(י) ומצאהו בארץ מדבר ובתהו יקל ישמן
יסבבנהו יבוננהו יצרנהו באישון עינו :

תרגום אונקלוס

ויחוי לך סבך וימרו לך : (ח) באחסנא עלאה עממא בפרשותיה בני
אנשא קיים תחומי עממא למנין בני ישראל : (ט) ארי חילקא דיי עמיה
יעקב ערב אחסנתיה : (י) ספיק צרכיהון בארע מדברא ובית צחונא
אתר דלית מיא אשריגון סחור סחור לשבינתיה אלפינון פתגמי אורתיא

ונכס כהנים ונכס נביאים ונכס עלכים כרך שהכל תלוי בו : (ז) זכור ימות
עולם. מה עשה בראשונים שהכעיקו לפניו : זינו שנות דור ודור. דור
אנוש שהליץ עליהם וייאקייכו ודור העולם שטפס. ד"א לא נחמס לנצחם
על שער. זינו שנות דור ודור. להכיר להנא שיש צידו להיטיב לכם
ולהחיל לכם ימות המשית והעולם הבא : שאל אביך. אלו הנביאים שנקראים
אבות כמו שנאמר בחליתו אבי אבי רכז ישראל [ונלכים ז' י"ג] : זקניך.
אלו החכמים [קדושין ל"ב] : ויאמרו לך. הראשונות : (ח) בסתכל. עליון גוים.
בסתחיל הקצ"ה למכעיסין את חלק נחלתן הליץ וטפס : בהפרידו בני
זרם. כשהפיץ דור הפלגה היה צידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן אלא
לז גבורות עומים קיימים ולא אצדס : לנאספר בני ישראל. בשביל מאספר בני
ישראל. שעתידין לנאח ונניי עם ולנאספר שבועים נפש של בני ישראל
סידרו לנאמריי הליץ גבורות עומים שבועים לשון : (ט) כי חלק ה' עונו. למה
כל זאת עשה עמו : יעקב הכל נחלתו. והוא השלישי בצנות הנשולט בשלש זכיות
זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו הרי ג' כחכל הוא שהוא עשוי צו' גדלים
והוא וזכו היה לו לנחלה לא ישנעאל כן אצדסם ולא עשו של ימאק :
(י) יונאלסו בארץ מדבר. אחס ואל לו נאנמיים בארץ המדבר שכלבו עליהם
זירחו ונלכותו ועורו מה שלא עשו ישנעאל ועשו שנאמר וזרח משעיר
למו הופיע עמר פארן [דברים ל"ג] : ובתהו ילל שיעון. ארץ ליה ושנענת.
מקום ילל חנייים וצרות יענה אף עם ננאסכו אחר האמנה ולא אמרו
208)

הדברים לב האזינו
(ב) בנשאר יעיר קנו על גווליו ירחת יפרש
נפיו יקחהו ישאהו על אברתו : (ג) יהוד
כרד ינתנו ואין עמו אר נקר : שלישי

תרגום אונקלוס

נמרינו בבבת עיניהון : (ב) בנשאר דמחיש לקביה על בנויה מתחמף
מפריש דמסודי מקבילהון מנמלהון על תקוף אברותי : (ג) יי בלחודיהון
עתיד לאשרייתיהון בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולא יתקיים קדמה

למסס הליך נלא למדצרות ונקס ליה ושנעון כענין שנאמר לכחך אחרי
צמדך [ירמיה ז'] : יכונננהו. עם סבצס והקיפס צעננים וכצנצס צדנלים
לחצנע דמותות וקיצנן נחמתיס הסר שפסחו עליהם כניגוח : יכונננהו. עם
חורס ובינה : ילנכהו. מנחם טרף ועקרב ומן האומות : כליטון עינו.
הוא השמור שבועיים שהאור יולא היענו. ולונקלוס חרנס יונאלסו יספיקהו
כל לרכו צמדכ כמו ונאלא להם [דברים י"א] לא ינאל לנו החר [ישעיה
ט"ז] : יכונננהו. אשריגון סחור. סחור לשבינתיה חלל מועד צחנעל וחרצנה
דגלים לר' רוחות : (א) כנשר יעיר קנו. נחנס צחנמיס ובחמלס כנשר
הזח רחומי על בניו ואינו נכנס לקנו פתאום עד שחול מקקש ומטרף
על בניו כנפיו צין חילן לאילן צין שוכה להצרתה כדי שיעורו בניו והוא
צחס כח לקצלו : יעיר קנו. יעורר בניו : על גרוליו ירחק. אינו מנביד
עלנו עליהם אלא נחופף נוגע ואינו נוגע אף הקצ"ה שדי לא מאלכרוהו
שגיא כח [איוב ל"ז] כשבא ליתן תורה לא נגלה עליהם מרוח אמת אלא
נארבע רוחות שנאמר ה' וסיני צא וזרח נשעיר למו הופיע עמר פארן
ואחא מרצבות קדם [דברים ל"ג] אלוה נחמיין יצא [חזקיק א' ז'] דוח
רציעתי : יפרום כנפיו יקחהו. כשבא לישלן מונקום למקום אינו נוטלן בדגליו
כשאר עופות לפי ששאר עופות ירחים מן הנשר שהוא מנציה לעוף ופרס
עליהם לפיכך נושאן בדגליו ופני הנשר חבל הנשר אינו ירא אלא מן
המץ לפיכך נושאן על כנפיו אמר מוטב שיכנס המץ צי ולא יכנס צני
אף הקצ"ה יאשא אחכס על כנפי נשרים [שמות י"ט] כשנסעו מלרים
אחריהם ושסיגום על הים היו זורקים צחס חלים ואבני בלסטרלות ניד
ויסע ונאלך אלהים וגו' ויצא צין ונהנה מלרים וגו' [שמות ל"ד] : (ב) ה'
צדה. ה' צדה לנטח נהנס צמדכ : ואין עונו אל נכר. לא היה כח צמד
נכל אלהי סגוים להצרות כמו ולהלמס ענוסה. ורצומי דרסוהו על העמיד
וכן חרנס אונקלוס ואני אונגר דברי הוכחם סס לשעיד השננים והארץ
ואחא סעירה לעד ססופן לצדוד ולא יכרו לא הראשונות שעסס להם ולא סנוגלי
Tom. V. 14 יד (209)

דברים לב האזינו

(יא) ארץ כנען על במותי ארץ ויאכל תנובת
שדי ויגקו רבש מפלע ושמן מחלמיש
צוד: (יג) חמאת בקר וחלב צאן עס חלב
באים ואילים בגן בשן ועתודים עס חלב
כליות חמה ודם עגב תשתה חמר:

תרנום אונקלוס

תקנון משקל: (י) אשרינון על תוקפי ארעא ואוכלינון בנת שגאיהון
יהב לחון בנת עלישי קירון ונכסי יתבין ברבין תקיסין: (י) דב לחון
בנת סלביהון ושלימיהון עם עתה רבבניהון ותקיסיהון עפא דארעהון
ואתקטנהון עם בנת חיליהון ושאריתיהון ודם גבניהון איתשד נכסיא:

סחא סחא לעטום לסס למיך לרדי לטנ טרד נכאן ולכאן וכל הענין מוכן
על זכר יעוט עולם ציט טווח דור ודור ק פשט לסס וכן עמיד לעטוח
כל זא הים לסס לחור: (יג) ירכיטו על נמותי ארץ. כל המקרא כחננונו:
ירכיטו ונודע. על פס שא"י גזע עכל הארלות: ויאכל תנובות שדי.
אלו פירות א"י שקלים לנוו ולהטבטל מכל פירות הארלות: ויניקסו דגס מקלע.
עעטס בלחט סאור לנוו בסיכני סנא לי קליעות פן סחצית סלך ומלא
הדש קב על פיה סנר לו ז על דגס סיא סנר לו ססקע יך למוכס ולהס
משלה קליעות ממוכס [ססרי]: צמתי ארץ. בנת פיה: למון סחיה:
סלמיס טר. הקפו וחקפו סל קלע כסאיוו דנוק לחיגס סלאחריו נקוד סלמיס
וכסאיוו דנוק נקוד סלמיס: וסון מלמיס טר. סלו זחיס סל גוש סלז
[ענכות ס"ס]: (ד) סמלח צקר ומלז לאן. זס סיה ציני סלמיס סלאור
פערס צקר גריאס ועפרים צקר רפי ונחס לאן [מלכיס א' ח']: עס סלז
כריס. זס סיה ציני פערס ססנטיס סנא' וסלכיס כריס [ולאן] [ענווק ר']:
סלז כליות ססס. זס סיה ציני סלמיס סלאור וסיה לסס סלמיס ונוור
[מלכיס א' ח']: וסס ענכ סמלח סנר. ציני פערס ססנטיס ססותיס סנורק'
יין [ענווק ר'] סמלח צקר. סור סוון סקלטו מעל גני סלז: ומלז לאן.
סלז סל לאן וכסאיוו דנוק נקוד סלז כנוו סלז סונו: כריס. ככסיס: וסליס.
כמסענוו: בני סון. סמיס סיו: כליות ססס. סמיס סמיס כסלז כליות
וגסן ככוליס: וסס ענכ. סיה פוחס סוב ועטס יין ססוב: סנר. יין כססון
ארעי: סנר. אין זס סס דנר סלז למון מנוכס כטעס וי"טו סלז". ועוד
י"ט לערס פני עקרות סללו סקר תרנוס סל אונקלוס סמרינון על תוקפי

דברים לב האזינו

(טו) וישמן ישראל ויבעט שמנת עבית
בשית וישש אלוה עשהו וינבל צור
ישעתו: (טז) יקנאהו בורים בתועבת
יכעיסהו: (יז) יזכרו לשדים לא אלהי אהים
לא ידעום חדשים מקרב באו לא שערום
אבותיכם: (יח) צור ילדה תשיו ותשכח אל

תרנום אונקלוס

ועתה ישראל ובעט אצלח תקוף קנא נכסין ושבק פולחן אלהא
דעבדיה וארביז קדם תקיסא דפרקיה: (טז) אקניאו קדמוהי בסולחן
סענואן בתועבתא ארביזו קדמוהי: (יז) דבחו לשדין דלית בהון צוד
דחלן דלא ידעונין דרתן דמקריב אתעבידא לא אתעסקו בהון
אבתהון: (יח) דחלת תקיסא די בראך אתגשיתא שבקתא פולחן אלהא

ארעא וגו': (טו) ענית. לשון עוני: כשית. כמו כסיה לשון כי כסה פני
נחליו [איוב ט"ו] כאלס סמון מצפניס וכקליו נכפליס [נחון וכן סור
זוונר ועס פיימה עלי כסל [סס]: כשית. יס לשון קל כלסון כקוי ונו
וכוס קלון ערוס [מסלי י"ג] וסס כנז כסיה דגוס סיה: סנוע כסיה סס
סחריס כמו כי כסה פניו: וינבל לוד ישועתו. גיחו וביחו כמו סנאמר
סחוריס סל סיכל ס' וגו' [יחזקאל ח'] אין לך כנול גדול מזה: (טז) יקנאהו.
סנעירו מוחו וקנאחו: בתועבות. צמטיס טוסיס כגון מסכז זכור וכפטיס
סנא' כסס תועבס: (יז) לא אלוה. כחננונו דלית כהון לכוך סילו סיה
כסס לכוך לא סיסח קנאס כפולה כמו עכסי: חדסיס מקרצ כזו. ספילו
זאנוות לא סיו גריליס כסס ככרי ססיס רואס אוחס סיה זוונר זס לסס
סחורי [סספרי]: לא סערוס סנומיס. לא ילאו וסס לא ענדה סערסס
מפניסס דרך סערות סלדס לענווד מוחת ילאס כך נדרס כספרי. ויס
לפרס עור סערוס לסון וסעיריס יקודו סס [ישעיה י"ג] סעיריס סס סדיס
לא עשו סנומיס סעיריס סללו: (יח) משי. מסכח. ורנחיוו דרסו כסנא
יסעיז לכס ססס וכעסיין לפניו וסחסיס כמו וסלטיז לכס: סל וסוללך.
מוליך מרסס לסון יסולל סילות [סהלס ר"ט] סיל כיוודה [סס י"ט]:
(כ) מה אחריתס. מה סעלה כסס כסופס כי דור ס זכרות סנר. מסכפין
דלויי לכעס: לא סמון כס. אין גדולי כסיס כסס כי סוריסיס דרך סוכס

מחלקה: רביעי (ט) וירא יהוה וינאץ מפעם
 בנני ובנתיו: (כ) ויאמר אסתירה פני מהם
 אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה
 בנים לא-אמן בם: (כא) הם קנאוני בלא
 אל בעסוני בהבליהם אני אקניאם בלא
 עם בנני נבל אכעיסם: (כב) כי אשקדחה
 באפי ותוקד עד-שאול תחתית ותאבל
 ארץ ויבלה ותלהט מוסרי הרים:
 (כג) אספה עלימו רעות חצי אכלה בם:

תרגום אונקלוס

קדש
 רעבדך: (ט) וגלי קדם יי חקיקה רגזיה מדארגזיו קדמוהי בנין ובנין:
 (כ) ואמר אסליק לשבנתא מדהון גלי קדמי מה יהי בסופיהון ארי דרין
 ראשניו אינון בניא דלית בהון הימנו: (כא) אינון אקניאו קדמי בלא
 דחלא ארגזיו במעותהון ואנא אקנינון בלא עם בעמא מפישא ארגזינון:
 (כב) ארי קידום תקיק פאשא נפק מן קדמי ברגז שיצי עד שאול
 ארעיתא אסיף ארעא ועללתה ושיצי עד סיפי טוריא: (כג) אסיהן

וקרו מנחה: אנון. לשון ויהי אנון [אסתר ז']: נוד"רטורה בלע"ז. ד"ח
 אנון לשון אמונה כחרגונו אונרו צניני נעשה ונשנוע ולשעה קלה צטלו
 הנכסחם ועשו העגל: (כא) קנאוני הצעירו חנותי: בלא אל. דבר שאינו
 אלוה: בלא עם. באוניה שאין לה עם שנאמר הן ארץ כשדים זה העם לא
 היה [ישעיה כ"ג] וכן נעשו הוא אונרו צנוי אחת עמוד [עובדיה ח']:
 נגוי נבל אכעיסם. אלו הכופרים בהקצ"ה וכן הוא אונרו אונר נבל בלבו
 אין אלהים [הסלים י"ד]: (כב) קדחה. צערה: ותוקד. בכס עד היסוד:
 ותאבל ארץ ויבולה. ארזכס ויבולה: ותלהט. ירושלים הנויפדה על הסרי'
 שגא' ירושלים הרים קניז לה [שם ק"ס]: (כג) אספה עלינו רעות.
 אספיר רעה על רעה לשון ספו שנה על שנה [ישעיה כ"ט] ספות הדסה
 [דברים כ"ט]: עולותיכם ספו על זכתיכם [ירמיה ז']: ד"ח אספה אכלה
 במו פן חספה: חיי אכלה צם. כל חיי אשלים צהם וקללה זחה לפי
 (218)

קז
 (כד) מוירעב ולחמי רשף וקטב מריריו וישן
 בהמת אשלה בם עם חמת וחלי עפר:
 (כה) מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה
 גם כחור גם בתולה יונק עם איש שיבה:
 (כו) אמרתי אפאיהם אשכיתה מאנוש

תרגום אונקלוס

עליהון פישן מכתשי אגרי בהון: (כד) גפחיו כפן ואכילי עוף וכתישו
 רוחין פישין וישן חיות ברא אגרי בהון עם חמת תניניא דחליון בעפרא:
 (כה) מברא תתפיל חרבא ומתניניא חרבת מותא אף עולמהון אף
 עליפתהון יגקיהון עם סביהון: (כו) אמרית ייחול רוגזי עליהון ואשכינינון

הפרענות לצרכה סיא חזי כלים וסס אינס כלים: (כד) מוזי רעב. ח"ח
 נפחיו כפן ואין לי עד מוכיה עליו משנו טל רזי נעספ הדרטן עטולשא
 שונעתי שערי רעב אדם כחוש מגדל שער על צערו: מוזי. לשון ארנוי. שער
 וזיז. דהוה נוספך צנויזא: ולמווני רשף. השדים כלמוו צהם שנאמר וזני
 רשף יגזיסו עוף [איוב ט'] וסס חדים: וקטב מרירי. וכריחות עד שטמו
 מרירי. קטב כריחה כונו אסי קטבך שאול [הושע י"ג]: וסן צהמות. מנעשה
 סיה וסוי חחלים נושכין ונמיתין [ספרד]: חנות זוחלי עפר. ארס נחשים
 חמסלכים על גחונם על העפר כוויס הזוחלים על הארץ. זחילה לשון
 מרולת חוסיס על העפר וכן כל מרולת דבר חושפסק על העפר והולך:
 (כה) נחוץ תשכל חרב. נחוץ לעיר תשכלם חרב גייכוי: ומחדרים אימה.
 כצורה ונחלט מן החרב חדרי לצו נקופים עליו נחמת אימה והוא מה
 והולך צם. ד"ח ומחדרים אימה צנית תהיה אימת דבר כונו שנאמר כי
 עלם מות בחלוינו [ירמיה ט'] וכן ת"א. ד"ח נחוץ תשכל חרב על מה שעשו
 בחולות שנאמר ונכפר תולות ירושלים שחמם מנצחות לצושת [ספרי טס
 י"ב]: ומחדרים אימה. על מה שעשו בחדרי חדריס שנאמר אשר זקני ישראל
 עושים צחטך איס בחדרי ונכיתו [ישעיה ח']: (כו) חותרתי אפאיהם.
 חותרתי בלגי אפאה אורם ויש לפרס אפאיהם אשיתם פאה להשליכם ועלי
 הסקר דרוגמתו ונלינו צעורא ותחן להם מנולכות וענומיס ותחלקם לפאה
 [נחמיה ט'] להפקר וכן חצרו מנחס. ויש פותרים אותו כחרגונו יחול
 רוגזי עליהון ולא יתכן שאם כן היה לו לכתוב אפאיהם אחת לשונות ואחת
 ליסוד כונו אסזך [ישעיה מ"ה] אלמיכס צנו פי [איוב ט"ז]: וה"ח חתיפורה
 אינה ראיה צו כלל. ואונקלוס חרגם אחר לשון הסרייתא השנייה בספרי
 (218)

הדברים לב האזינו

זכרם: (פ) לולי פעם אויב אגור פון ינקרו
צרימו פון אמרו ידנו רמה ולא יהיה
פעל כל זאת: (כח) ביינוי אבד עצות המה
ואין בהם תבונה: חמישי (כט) לו חכמו
ישבילו זאת יבינו לאחריהם: (ל) איכה
ירדה אחד אלהי ושנים יניסו רבבה אם
לא בייצורם מברם ויהיה הסגורם: (לב) כי

תרגום אונקלוס

אבטל מן בני אנשא דוכרניהון: (כ) אלוסון רגוא דשנאה בניש
דלמא יתרבב בעיל דבבא דלמא ימרון ידנא תקיפת לנא ולא מן
קדם יהות כל דא: (כח) ארי עם מאבדי עצה אינון ולית בהון סכלתנו:
(כט) אלו חמיטו אסתפלו בדא סברו מה יהי בסופיהון: (ל) אבדין
ירדף חד לאלפא ותרין יערקין לרבותא אלהין ארי תקיפיהון סטריגון
וי אשלימיגון: (לב) ארי לא כתקפנא תקיפיהון ובעלי רבבנא הוו דינגא:

החולקת תינס זו לב' תינות אונתי חף חי הם אונתי צאפי אחנס כאלו
אינס שיימרו רואיס עליהם איס הם: (כז) לולי כעס אויב אגור. אם
לא שבעם האויב כנוס עליהם להסחית ואם יוכל להם וישחיתם יתלה הגדול
בו ובאלהיו ולא יתלה הגדולה זו וחסו שכאמר פן יכברו לרימו יכברו הדבר
לחלות בצורתו צנכרי שאין הגדולה שלו: פן יאגורו ידיו רעה וגו':
(כח) כי. כי אותו גוי אויב עלות המה: ואין צהה תצונה. שאילו היו
הכמים ישיכו זאת איכה ירדף וגו': (כט) יצינו לאחריהם. יתנו לב להצנוק
לסוף פורענותם של ישראל: (ל) איכה ירדף אחד. ונגו חלף מיישראל:
אם לא כי לורס נכרס וה' הסגידם. עכרם ומקרם צידינו דבצ"ר צלע":
(לא) כי לא כוורנו לורס. כל זה הם לאויבים להצין שהם הסגידים
ולא להם ולאליהם הנחון שהרי עד סהם לא יכלו כלום אליהם כנוד
ורנו כי לא כסלענו סלעם. כל נור שצנעקרא לשון סלע: ואויצינו פלילים.
ועכשו ואוצינו שופטים אותנו שהרי לורנו נכרנו להם נכ"א הרי שוורנו
נכרנו להם: (לב) כי מגפן קדום גפנס. מוסק לנעלה אונתי צלני
אפאיסם ואשצית זכרם לפי שנועשים ונעשי קדום ועמורה: שדמות. שדק
הצויה כמו ושמות לא עשה אוכל [חצוקו ג'] שדמות קדון [מלכים ב'
(214

הדברים לב האזינו

קח
לא כצורנו צורם ואיבינו פדילים: (כג) כי
מנפן סדם גפנס ומשדמת עמדה ענכמו
ענכי דוש אשכלת מרדת למו: (כד) חמת
תנינם יינם וראש פתנים אכור: (לד) הלא
הוא כמם עמדי חתום באוצרתי: (לס) לי
נקם ושלם לעת תמוט רגלם כי קרוב

תרגום אונקלוס

(כג) ארי כסורענות עמא דסדום פורענותהון ולקחתהון פעם עמדה
סחתהון בישין פרישי חוין ותשלמת עובדיהון פמדותהון: (כד) הא
כסרת תניניא בס פורענותהון וברישי פתני חוין אבדראין: (לד) הלא
כל עובדיהון פלן קרמי בנייון ליום דינא באוצרי: (לס) קרמי פורענותא
ואנא אשלם בעידן דיגלון מארעהון ארי קריב יום תברהון ומבע דעתיד

כ"ג: עכני רוע. טעב נר: אשכלות נורות לנו. נשקם נר רלוי להם
לפי נעשיהם פורענותם וכן תרגם אונקלוס ותושלמת עובדיהון כנורחותהון:
(כד) חמת תניניא הם. כתרנונו הא כנרת תנייא ככ פורענותהון סהם
כנריה נחשים כוס משחם פורענותם: וראש פתנים. כוסם ססור אכור
לנשך. אויב אכורי יבא ויפרע נהם: (לד) הלא הוא כמוס עמדי. כתרנונו
כצורים הם שסכחתי נעשיהם כולם גנזים ושנורים לפני: הלא הוא.
פרי גפנס ותצוה שדמותם כמוס עמדי: (לס) לי נקם ושלם. עוני נכון
ועזוון פורענות נקם ושלם להם כנעשיהם סקם ישלם להם גמולם. ויש
נעשיים ושלם טס דבר כמו ושלום והוא נגזרם והדבר אין צהם כמו
והדבר ואימתי אשלם להם: לעת תמוט רגלם. שסחתם זכות אצותם שהן
סמוכים עליו: כי קרוב יום אידם. נשאלתם להניא עליהם יום אידם
קרוב ועזוון לפני להניא עלידי סלוחים הרצם: והם עמידות לנו. ונכר
יצוה העמידות להם: והם. כמו יונטר יחישם [ישעיה ה']. עד כחן העיד
עליהם נשם דברי תוכחה לסיות סעירם הזאח לעד כשפנא עליהם ספורענות
וידעו שאני הדועתים מראש. מכלן וחינך העיד אליהם דברי תנחומין סיבוא
עליהם ככלות הסורענות ככל אשר אשר לנעלה וסיס כי יבאו עליך
סנכרס וסקללה וגו' וסז ה' אלהיך את שנותך וגו' [דברים ל']: (לו) כי
ידין ה' עמו. כשיספוט אותו ציבורין סללו סאנורות עליהם כמו כי נס
ידין עמים [איוב ל"ו]. ייפד עמים. כי זס אינו משמש צלשך דהא לתם
(215)

אִלֶּם וְחַשׁ עֲתֵדָת לָמוּ׃ שִׁשִּׁי (נו) כִּי
וַיְהִי עִמּוֹ וְעַד עֲבָדָיו יִתְנַחֵם כִּי יִרְאֶה
יִאֲזֹלֶת יָד וְאָפֶס עֲצוּר וְעֹזוּב׃ (נז) וְאָמַר
אֵי אֱלֹהֵימוּ צוּר חֲסִיוֹ בּוֹ׃ (נח) אֲשֶׁר חָלַב
וּבְחִימוֹ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכֶם יִקְוִמוּ
וַיַּעֲזֹרְכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה׃ (נט) רְאוּ
עֲתֵדָה כִּי אָנֹכִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי
אֲנִי אֲמִית וְאַחֵיהָ מְחַצְתִּי וְאֲנִי אֲרַפָּא וְאֵין

חרגום אונקלוס

להון: (נו) ארי ידיו ידניא דעפיה וסורענות עבדוהי צדיקיא יתפרע
ארי גלי קדוהי דבעידן דתתקיה עליהון סחת שנאה הון ממלמלין
ושביקין: (נז) וימר אן דחלתהון תקימא דהו רחיצין ביה: (נח) די
תרב נקסרהון חו אכלין שתן חטר נספיהון יקטון פען ויסעודנכון יהו
עליכון למנין: (נט) חוון פען ארי אנא אנא הוא ולית אלהא פר סני

טעם לדברים של מעלה אלא לשון חחלת דבר כמו כי תבאו אל הארץ כשיבאו
עליהם משפטים הללו ויתנחם הקב"ה על עבדיו לשוב ולרחם עליהם:
יתנחם. לשון הפך והפכה להטיב או להרע: כי יראה כי אזלת יד כשיראה
כי אזלת יד האויב תולכת וחרוקת מאד עליהם ואפס בהם עזר ועזר:
עזר. נוסע על ידי עזר ונוסע שיעבור בהם: עזר. על ידי עזר. עזר
הוא המושל העוזר בהם שלא ילכו מפוזרים בלחש לנצח על האויב כל
לעו אינטי"ט. עזר. הוא הנוסע במעורב המושל. עזר. מחוק כמו יעזרו
ירושלים עד תמונה [נחמיה ב'] אך לא עזרה עיר תהלה [ירמיה מ"ט]:
(נז) ואמר הקב"ה עליהם אי אלהינו ע"א בעבור: זר חסיו זה. הסלע
שהיו מתחבקים בו מפני החמה והנחש כרופר שהיו צוחקים זה להגן עליהם
ען הרעה: (נח) אשר חלב וזחיעו. היו אותן אלהות אובלים שהיו
מקריבים לפנייהם וצוחקין יין נסיכס: יתי עליכס סתרה. אותו הזר יהי
לכס ומקס ומסמור: (נט) ראו עמה. הצינו ען ספורענות סהאסתי
עליכס ואין לכס נוסיע וען סתענע סאוסיעכס ואין מוסס צידי: אי
אי תא. אי להספיל יאי להרים: ואין אלהים ענדי. עמוד כנגדי למחות:
(216)

מִיָּדִי מִצִּיל׃ (ט) כִּי אֲשָׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי
וְאִמַּרְתִּי הִי אֲנֹכִי לַעֲלֹם׃ (י) אִם שָׁנוֹתַי
בְּרַק חֲרָבִי וְתֹאחֹז בְּמִשְׁפַּט יָדִי אֲשׁוּב
נֶקֶם לְצַרִּי וְלַמְשַׁנְאֵי אֲשֶׁלֶם׃ (יב) אֲשַׁבֵּר
חֲצֵי מַדְם וְחֲרָבִי תֹאכַל בְּשַׂר מַדְם חֲלָל
וְשִׁבְיָה מְרֹאשׁ פְּרַעוֹת אוֹיֵב׃ (יג) הֲרַגְיָנוּ

חרגום אונקלוס

אנא מסית ומחי מחינא ואף מסינא ולית מן ידי משייב: (ט) ארי
אתקנית בשמיא בית שכנתי ואמרית קיים אנא לעלמין: (י) אם על
חד תרין בחיזו ברקא מסוף שמיא ועד סוף שמיא תתגלי חרבי ותתקף
בדינא ידי אתיב סורענותא לשנאי ולבעלי דבבי אשלים: (יב) ארוי
ייר מדמא וחרבי תקפיל בעממיא מדם קמילין ושכון לאעדאח פתרין
מריש שנאה ובעיל דבכא: (יג) שפחו עממיא עפיה ארי סורענות

ענדי דונמתי וכמוני: ואין מידי מלי. הפוטעים צי: (ט) כי אשא אל
שמים ידי. כי נחרון אפי אשא ידי אל עלמי בטבעה: ואמרתי מי אנכי.
לשון טבעה הוא אני בטבע מי אנכי: (י) אם שנותי ברק חרבי. אם
אשכן את להב חרבי כמו לענן סיה לה ברק [יחזקאל כ"א] פלג דזר: ותאחז
במשפט ידי. להכיה ונדח רחמים באויבי טהרעו לכס אשר אני קלפתי מעט
והמס עזרו לרעה: דבר אחר ותאחז ידי את מדת הושפט להחזיק בה
ולנקום נקם: אשיב נקם וגו'. לנדו דרזתינו באגדה מחוך לשון המקרא
שאמר ותאחז במשפט ידי לא כמות צר ודס מדת הקב"ה מדת צר
ודס זורק מן ואינו יכול להשיבו והקב"ה זורק חליו ויס צידו להשיבם
כאלו אוחזן צידו טהרי ברק הוא חליו שנאמר כאן ברק חרבי ותאחז במשפט
ידי והמשפט הזה לשון פורענות הוא בלע"ז יוסיפיל"א: (יב) אשכיר
חלי מדם. האויב: ומרי חכל. בשרס: מדס חלל וטניה. זאת תסיה להס
מעון דס חללי (ס"א חללי דס) ישראל וטניה טעמו מוסס: מרלס פרעות
אויב. מפטע תחלת פרעות האויב כי כסהקב"ה יפרע ען האונות פוקד עליהם
עובס ועונות אבותיהם ומרלסית פרלה ספרלו בישראל: (יג) הרגינו זו
עמו. לאותו הזמן יצחו האונות את ישראל ראו מה טענה של אונת זו
סדבוקה סקב"ה בכל התללות טעברו עליהם ולא עזרהו יודעים סו
בדוכו ובטנחו: כי דס ענדיו יקוס. ספיכות דמיהס כנעמנו: וקסס
(217)

דברים לב האזינו

גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם וישוב
לצרו וכפר אדמתו עמו: פ ש"ש שביעי

תרגום אונקלוס

עבדחיי צדיקיא יתפרע וסך ענותא יתיב לשנאוהי ויכפר על ארעיה ועל

צדי ללצוי. על הגזל ועל הסמם כענין שנאמר מלרים לשמנעם תסית ודום
למדבר שאמם עמק בני יסודם [יולל ד'] ואומר ממעם אחיך יעקב וגו'
[עונדים כ']: וכפר אדמתו עמו. ויפיים אדמתו ועמו על הטרות שעברו
עליהם ותשטת להם הפויב: וכפר. לשון רגז ופיוס כמו אכפרס פניו
[עראשית ל"ג] אנהייה לרזוזים: וכפר אדמתו. ומה היל אדמתו עמו.
שמשו מהנחמם חלו מהנחמם וכן הוא אומר רגית ה' אלך צמם רגית
לרך שמה צמם יעקב [מסלים פ"ח]. צמים אחרים היל נדעם כספרי
נחלקו זה רני יסודם ור' נחמם רני יסודם דורס כולה כנגד ישראל
ורני נחמם דורס זה כולה כנגד האומות רני יסודם דורסם כלפי ישראל
למרחי מפליחם כמו שפירשתי עד ולא ה' פעל כל זמח כי גוי אורד עלות
המה אבדו חרתי שיהיל להם עלם נכונה ואין צמם תבונה להחזוק איכה
יידוק אחד מן האומות אלך עמם אם לא כי גורם נכרם כי לא כזרנו
זרם סכל כמו שפירשתי עד תכלית. ור' נחמם דורסם כלפי האומות ע"א
כי גוי אורד פחות מהם כמו שפירשתי מחלה עד ואויביו פליטים: [לג] כי
ענק קדום נפגם. על אומות ע"א: ושנאדמות עמורה וגו'. ולא ישימו
לכם לתלות סגודתם כי: ענניו ענני רום. הוא שאמר לולי כעם אויב
אגור על ישראל להרעילם ולהאמירם לפיך אשכלות מרורות לנו להלעיט
אחם על מה שעשו לנו: [לג] חמה חנינים יים. מוכן להשקותם על
עם עמדין להם: [לד] כעום עמדי. אחת הרכם שנאמר כי כום ציד ה'
וגו' [מסלים ע"ה]: [לה] לפה תנפוס רגלם. כענין שנאמר תרעננה רגל
[ישעיה כ"ו]: [לו] כי ידיו ה' עמו. נלשון זה משמש כי ידיו נלשון דעה
ואין יד-ן לשון יסודין אלא כמו כי יריב את ריבם מיד עוסקים: כי יראה
כי אולם די וגו': [לז] ואמר ה' אלהימו. האויב יאמר ה' אלהימו של ישראל
כמו שאמר מישום הרעם כנגד את הפרכת כענין שנאמר ותרא אויבתי
ותכסם צמם האומות אלי לוי ה' אלהיך [מיכה ז']: [לח] ראו עתה
כי אני וגו'. אז יגלם הקצ"ם יצועתו ויאמר ראו עתה כי אני היל הוא
נאפתי צמם עליהם הרעם ומאמי תצא עליהם תרובה: ואין מיד מלי.
טייל אחכם מן הרעם אשר אציל עליכם: [ט] כי אשא אל שמים ידי.
כמו כי נאפתי מיד אני משרה מקום טכיתי צמים כתרומו חפילו חלם
לעולם וגבור למטם אימה עלין על המחוקן וכל סכן סגור לעולם
ותלם מלמסם: די. מקום טכיתי כמו אים על ידו [צמדג ז'] וים

ק
הדברים לב האזינו
(מד) ויבא משה וידבר את כל דברי
השירה הזאת באזני העם הוא והושע
בן נון: (מ) ויבל משה לדבר את כל
הדברים האלה אל כל ישראל: (מא) ויאמר
אלהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר
אנכי מעיד בכם היום אשר תצום את
בניכם לשמר לעשות את כל דברי
התורה הזאת: (מב) כי לא דבר רק הוא

תרגום אונקלוס

עמיה: (מ) ואתא משה ומלייל ית כל שתנמי תשבתתא הרא קדם עמא
הוא והושע בן נון: (מ) וישיצי משה למללא ית כל שתנמי האלין
עם כל ישראל: (מא) ויאמר להון שזו לבבון לכל שתנמי די אני
מסחיד בכון יזמא דין די תפקדיגון ית בניכון למשור למעבד ית כל
שתנמי אורייתא הרא: (מב) ארי לא שתנם ריקן הוא מפבון ארי הוא
צדי להפרע מכם אכל אחרתי שחי אכתי לעולם איני מוותר לפדוע לפי
טיס לי שהות צדכר אני חי לעולם ובדורות אחרונים אני כפרע עמם
והיכור צדי ליפרע מן המתים ומן החיים מלך צמר דם שארל הולך למות
מוותר נקמתו ליפרע בחייו כי שונא ימות הוא או אויבו ונשאל שלא ראה
נקמתו ומנוו אכל אני חי לעולם ואם ימותו הם ואיני כפרע בחייהם אפרע
במותם: [נא] אם שכותי צרק חרבי. הרבה אם יש שאינם חלויין כשאשנן
צרק חרבי ותאחז בנשפט ידי כולי כמו שפירשתי לנעלים: (מד) הוא והושע
בן נון. שבת של דיוגוי היתה נחלה רשות מזה ונתנה להם [קוטה] העמיד
לו נעשה מותרונן ליהושע שיהא דורס בחייו כדי שלא יאמרו
ישראל בחיי רבך לא היה לך להרים ראש ולמה קראתו כאן הושע לומר
שלא זמח דמתו עליו שמש"פי שנתנה לו גדולה השפיל עלונו כאשר מתחלתו
[ספרי]: (מו) שימו לבבכם. לרך אדם שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכוונים
לדברי תורה וכן הוא אומר בן אדם ראה צעניך ובאורך שונע ושים לבך
[יחזקאל ז'] והכי דברים ק"ו ומה מצניח הבית שהוא נראה לעינים ומעמד
צמם לרך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו ומכוויין להצין דברי תורה שכן
כשריך חלויין צמעה על אחת כמה וכמה: (מז) כי לא דבר רק הוא

מִכֶּם כִּי-הוּא חַיִּיכֶם וּבְדַבַּר הַזֶּה תֵּאָרִיכוּ
יָמִים עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-
הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: פ מַפְטִיר
(נח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּעֵצָם הַיּוֹם
הַזֶּה לֵאמֹר: (נח) עֲלֶה אֶל-הָר הָעֵבְרִים
הַזֶּה הֲרִיבוּ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מִזְרַח אֲשֶׁר-עַל-
פְּנֵי יְרֵחוֹ וּרְאֵה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי

תרגום אונקלוס

חייכו וכתבנמא דדין תורכוו ימיו על ארעא די ארתון עברין ית ידנא
תמן למירתה: (נח) ומליל י עם משה בקרו יומא דדין למישר:
(נח) סק למורא דעבראי דדין מורא דנבו די בארעא דמזאב די על
אפי יריחו וחוי ית ארעא דנענן די אגא יהיב לבני ישראל לאחסנא:

נוכח. לא לחס אתם ינעים זה כי הרעה שבר תלוי זה: כי הוא חייכם.
ד"א אין לך דבר ריקן צמורה שאם הדכטנו שאין זו מהן שבר חדע לך
שכן אמרו חכמים ואח"י לוסן חוננע וחוננע היחה פלגש וגו' [צדאטיח
ל"ז] לפי שאנחנו איני כדאי להיות לו אשה הלואי ואהיה פלגשו וכל כך
למה להודיע שבו של אצרכם שהיו שלטונים ומלכים ונחמרים לידבק בזרעו:
(נח) וידבר ה' אל משה בעלם היום הזה. צג' מקומות נאמר בעלם היום
הזה נאמר צנח בעלם היום הזה צא נח וגומר [שם ז'] צמרחית אורו של
יום לפי שהיו בני דורו אומרים צכך וכך אם אלו מרגישין זו אין אלו
מניחין אותו ליכנס בחיבה ולא עוד אלא אלו נוטלין כשילין וקרדוונות
ונוצקעין את החיבה אחר הקצ"ה הריני מניסו בחלי היום וכל מי שיש
צדו כח למחות יצא וינחה. צמלרים נאמר בעלם היום הזה הוליא ה
[שמות י"ג] לפי שהיו מלרים אומרים צכך וכך אם אלו מרגישין צהם
אין אלו מניחין אותם לנחא ולא עוד אלא אלו נוטלין סיפוח וכלי זיון
והורגין צהם אחר הקצ"ה הריני מניחין בחלי היום וכל מי שיש צו כח למחות
יצא וינחה. אף כהן צמחתו של משה נאמר בעלם היום הזה לפי שהיו
ישאלו אומרים צכך וכך אם אלו מרגישין זו אין אלו מניחין אותו אדם
שהוליאנו מנלרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את הים והביז לנו את
השלי ופעלה לנו את הצאר ונתן לנו את החורה אין אלו מניחין אותו אחר
(220)

קיא
נָתַן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: (א) וּמַת בְּהַר
אֲשֶׁר אַתָּה עֹלֶה שָׁמָּה וְהֶאֱסַף אֶל-עַמִּיד
כְּאֲשֶׁר-מַת אֶהֱרֹן אֶחִיד בְּהַר הָהָר וַיֶּאֱסַף
אֶל-עַמּוּי: (ב) עַל אֲשֶׁר מַעֲלִתֶם בִּי בַתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי-מְרִיבַת קִדְשׁ מִדְּבַר-צִוְי
עַד אֲשֶׁר לֹא-קִדְשַׁתֶּם אוֹתִי בַתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: (ג) בִּי מִנְגִד תִּרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ
יִשְׂמָה לֹא תָבוֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אֲנִי נָתַן
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: פ פ פ

תרגום אונקלוס

(א) ומת בטורא די את סליק לתמן ותתפניש לעמף פמאדי מית אהרן
אחוד בהור טורא ואתפניש לעמיה: (ב) על די שקרתון במימרי בגו
בני ישראל במי מצות רקס מדברא דציו על די לא קדישתון יתי בגו
בני ישראל: (ג) ארי מלקביל תחוי ית ארעא ולתמן לא תיעול
לארעא די אגא יהיב לבני ישראל:

הקצ"ה הריני מניסו בחלי היום וכו': (:). כאשר נתן אהרן אחיך. צאוחה
מיחה שראית וחמדה אותה שהפטיט משה את אהרן צגד ראשון וסלנישו
לאלעזר וכן שני וכן שלישי וראה צגו צכנדו א"ל משה אהרן אחי עלה לנחה
ועלה פשוט ירך ופשוט פשוט רגליך ופשוט עלום עינך ועלם קמוץ פיד
וקמוץ והלך לו אומר משה אשרי מי שמת צמיתה ז': (ג) על אשר מעלתם.
צג. גרמחם לנעול צג: על אשר לא קדשתם אותי. גרמחם לי שלא אחקדש
אונתי לכם ודצרתם אל הסלע [צמנד צג'] והם הכותו והולרכו להכותו
פעניים ואליו דברו עמו ונתן מימיו צלל הכאה הים מתקדש שם שניים
שהיו ישראל אומרים ומש הסלע שאינו לשבר ולא לפורענות אם זכא אין
לו מתן שבר ואם חטא אינו לוקח כך מקיים מלות צורלו אלו לא כל
צכן: (ג) כי מנגד. מרחוק: תראה וגו'. כי אם לא תראנה עכשו לא
תראנה עוד צחיך: וממה לא תבא. כי חציצה היא לך על כן איני אומר
לך עלה ודחא:

חסלת פרושת האזינו:

הדברים לג הברכה

לג (6) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרַךְ מֹשֶׁה אֱלֹהֵי אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָי מוֹתוֹ: (3) וַיֹּאמֶר יְהוָה מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשְׁעָר לָמוֹ הוֹפִיעַ מִהַר פָּאֵרָן וְאַתָּה מִרְבֶּכֶת קָדֵשׁ מִימֵינוֹ אֲשַׁדֶּת לָמוֹ: (2) אָף חָבַב עַמִּים כְּדִקְדָשׁוֹ בַּיַּד וְהֵם תָּבוֹ לְרַגְלֶךָ

כ' מל"ן ק'

תרגום אונקלוס

לג (6) וְזֹאת בְּרִכְתָּא דִּי בְרַךְ מֹשֶׁה נְבִיאָ דִּי יִתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם מוֹתוֹ: (3) וַיֹּאמֶר יְיָ מִסִּינַי אֶתְּגַלִּי וְיִחַדֵּר יְקָרִיָּה מִשְׁעָרֵי אֶתְּמוֹ לָנָא אֶתְּגַלִּי בְּגִבְרַתְיָה עַל מִצְרָא דְּפִאֵרָן וְעַמִּיה רַבְּבַת קְדִישִׁין כְּתָב יְשִׁיעָה מִנֵּי אֲשַׁתָּא אֲוִרְיָתָא יְהִב לָנָא: (2) אָף חָבְבִינוּן לְשִׁבְמַיָּא כָּל קְדִישָׁיוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגִבְרָא אֲפִקִינוּן מִצְרַיִם וְאִינוּן מְדַבְּרִין תַּחַת

(א) וְזֹאת הַבְּרָכָה. לפני נמות. סמוך לנחתו שאם לא עכשיו אינתי. (3) ויאמר ה' ויסיני צא. פתח תחלה בשמרו של זכות לישראל וכל זה דרך ריגוי הוא כלומר כדאי הם אלו שתחול עליהם ברכה: וסיני צא. ילא לקראתם כשצאו להתייצב בתחית הסר כחתן סולל להקציל פני כלה שנאמר לקראת האלהים [שמות י"ח] לנדנו שלא כנגדם: וזרח משער לנו. שפתח לפני עשו שיקבלו את התורה ולא ראו [ספרי: הו' פ' פזר פארן. שהלך עם ופתח לפני ישועאל שיקבלו ולא ראו: ואחש. לישראל: [טס]: וברצות קדש. וענו מקלת רצות מלאכי קדש ולא מלכ ולא רוצם ולא כדרך בשר ודם שמראה כל כבוד עשרו ומפלתו צוים חופשו: אש דת. שהיתה כחוצה מלא לפניו באש שחורה ע"ג אש לנכח נתן להם בלחות כחז יד יעניו. ד"ל אש דת כהרגונו שנתנה להם מתוך האש: (ג) אף חובב עמים. גם חנה יתירה חזב את השננים כל אשר ואשר קרוי עם שהיו בניינון לצדו היה עמיד להולד כשאמר הקדוש ברוך הוא ליעקב גוי וקהל גוים יהיה ונאך [בראשית ל"ח]: כל קדושי בידך. כפשות הדריקים גבוהות אהו כענין שנאמר ויחיה נפש אדוני לנדות צלרו חיים את ה' אלהיך [שמואל א' כ"ח]: והם חכו לרגליך. והם ראוים לכך שהיו חוכו ענינון לתוך תחית הסר לרגליך בסניי. מוכו לשון פועלו שהחוכו לתוך ורגלותיך: ישא מדברותיך. נשאו עליהם עול תרפך: מדברותיך.

הדברים לג הברכה

ק"ב וישא מדברתיך: (7) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: (6) ויהי בישרון מקדך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל: (1) יהי ראובן ואל ימת ויהי מתו מספר: (2) וזאת ליהודה ויאמר שמע יהנה קול יהודה ואל עמו תביאנו ידיו

תרגום אונקלוס

ענגך נפלין על מיטרך: (7) אורייתא יחב לנא משה מפרה ירותא לכנישת יעקב: (6) והוה בישראל מלכא באתפנשות רישי עמא פחדא שבמאי רישראל: (1) יהי ראובן פתי עלמא ומותא תנינא לא ימות ויקבלו בנחוי אחסנתהון במנינהון: (2) ודא ליהודה ויאמר קביל יי צלותיה דיהודה במסקיה לאנחא קרבא ולעמיה תתביניה בשלם ידוהי יעברו

המ"ס זו קרוי ניכוד כמו וישמע את הקול מדבר אליו [יחזקאל ז'] כמו ומדבר אליו אף זה מדברותיך מה שהיית מדבר להשמיעני לאמר להם טישפורפלי דורש בלע"ז. ואונקלוס תרגם שהיו נוסעים על פי דבריך והמ"ס זו שמוש משמעת לשון ון. דבר אשר אף חובב עמים. אף בשעת חיתתן של אומות העולם שהראית לאומות פנים שוחקות ומקרת את ישראל בידם: כל קדושי בידך. כל לדיקה' וטוביהם דבכו כך ולא משו מלחריך ואחש שומרים: והם חכו לרגליך. והם מתחננים ומתכנסים לתחת ללך: ישא מדברותיך. מקבלים גזרותיך ודמותיך בשמחה ואלה דבריהם: (ד) שורה. אשר לזה משה מורשה היא לקהלת יעקב אסונוה ולא נעצנה: (ה) ויהי הקדש בישרון מלך חמיד עול מלכותו עליהם: בהתאסף. ככל התאסף ראשי שבטון אקטיפתם: ראשי. כמו כי משא את ראש [שמות ל'] לחויין אלו שהצרכם. ד"ל בהתאסף. בהתאסף יחד באגודת אחת ושלום בנייהם היא מלכם ולא כשיש מתלוקת בנייהם: (ו) יהי ראובן. בע"ז: ואל ימות. פ' ב' שלא יזכר לו מעשה בלחה: ויהי מתו עספר. כוונת בנין שאר חסיו דוגמא היא זו כענין שנאמר וישכב את בלחה ויהיו בני יעקב שנים עשר [בראשית ל"ח] שלא ילא מן חנין. (ז) וזאת ליהודה. סמך יהודה לראובן ופני שניהם הודו על קלוקל שבד' [מכות י"ח]: שנא' אשר לחכמים יגידו וגו' להם לצדס וגו' ולא עבר זר בתוכם [איוב ט"ו] ועוד פירשו רבותינו שכל ו' שנה שהיו ישראל נמדדו היו עלמות יסודם

הדברים לג הברכה

רב לו ועוד מצריו תהיה: פ שי
(ח) ויללני אמר תמיד ואוריה לאיש חסידך
אשר נסיתו במסרה תריבהו על מי
מריבה: (ט) האמר לאביו ולאמו לא
ראיתו ואת אחיו לא הכיר ואת בנו לא

כניו ק
ליה פורענותא בשנאוהי וסעד טבעיל דבביה חוי ליה: (ח) ויללני אמר
תומיא ואוריא אלבישתא לגבר דאשתבח חסיד קדמך די נשיתוחי
בניסתא ותהי שלים בחנתוהי על מי מציתא ואשתבח מהימן: (ט) דעל
אבוהי ועל אמי לא רחם פד חבו מן דינא ואפי אחוהי ובגוהי לא

והתגלגלן בחרון ופניו נידוי שקבל עליו שנאמר ותטחתי לפני כל הימים
[בראשית מ"ד] אמר ונחתי מי גרם לראובן סידה יהודה וכי [צ"ק ל"ג]:
היגע ה' קול יהודה. תפלת דוד ושלמה ואסא ופני רכזים ויהושפט מפני
העמונים וחזקיה מפני סנחריב: ואל עמו תזיכרו. לטורם מפני המלחמות
(ס"א מן המלחמה): ידיו רב לו. יריבו רעו וינקמו כנקמתו: ועוד מלכיו
חסיה. על יהושפט התפלל על מלחמת רמזה בלעד ויזעק יהושפט וה'
נזרו [ד"ה צ"ג י"ח]: ד"א שומע ה' קול יהודה. כאן רמז זרחה לשמעון
והחך זכרותו של יהודה [ספרי] ואף כשחלקו ארץ ישראל בטל שמעון
והחך גורלו של יהודה שנאמר והחבל בני יהודה נחלת בני שמעון [יהושפט
י"ט] (ומפני מה לא ייחד לו זרחה בפני עולמו שהיה זרחה עליו על מה
שעשה בשיטתו כ"כ באגדת חלילים): (ח) וללוי אמר. ועל לוי אמר: תומיד
ואוריה. כלפי שכינה הוא מודר: אשר נכיתו בנזק. שלא התלוננו עם
שאר המלכים: תריבהו וגו'. כתיבנו. ד"א תריבהו על מי מריצה נסתקפת
לו לבא בעלילה אם ונחתי אמר שומעו נח המורים [במדבר כ'] אהרן ומרים
וה עשו: (ט) האומר לאביו ולאמו לא ראייתו. כשחטאו בעגול ואמרתי
מי לה' אלי [שמות ל"ג] לאספו אלי כל בני לוי ולייתי לסרנו את אבי
אמו והוא מיישראל או את אחיו מאמו או בן בתו וכן עשו וא"א לפרש
אביו ממש ואחיו מאביו וכן בניו ממש שהרי לויים הם ומצטט לוי לא הטא
אחד מהם שנאמר כל בני לוי: כי שומר אהרןך. לא יהיה לך אלהים אחרים:
וצריך יגדרו. זרחה ויללני אמר. לא יהיה לך אלהים אחרים:
זרחה וחס ה' מולין ומלין את זרחה שגולדו במדבר של ישראל לא מלו את
לא מלו את זרחה וחס ה' מולין): יורו ומשפטיך. ראוין חלו לך: וכללי.
(214)

ק"ג
הדברים לג הברכה
ידע כי שמרו אמרתך ובריתך ינצרו:
(א) יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל
ישמרו קטורה באפסך וכליל עד מובחך:
(ב) בך יהוה חידו ופעל ידיו תרצה
מהי מתנים קמיו ומשנאו מן יקומון:
(ג) לבנימן אמר ידיו יהוה ישכן לבטח
עליו חפך עליו כל היום ובין בתפיו
שכן: ס שלישי (ג) וליוסף אמר מברכת

חרבום אונקלוס

נסוב ארי נמרו מטרך מימך ויקמך לא אשניאו: (א) בשרין אלין
רילסון דינך ליעקב ואוריתך לישראל ישוון קטורת פוסמין קרמך וגמיר
לרעוא על מדבחה: (א) בריך ג נכסוהי וקורבן דוחי תקביל ברעוא
תכד חרצא דשנאוהי ורבעלי דבבוהי הלא יקומון: (ג) לבנימן אמר
רחימא דיי ישרי לרוחצן עלוהי יהי מגין עלוהי כל ימיא ובארעיה
תשרי שכינתא: (ג) וליוסף אמר מברכא מן קדם ארעיה עברא

עולם: (יא) נחץ נחתיים קמיו. נחץ קמיו נחתיים נחתיים נחתיים נחתיים
ומתניסם חמיד הונעד [תהלים ס"ט] ועל הנועורין על הכהונה אמר
כן. ד"א רחם שעתידין השמונאי ובניו להלח' עם היונים והתפלל עליה' לפי
שחי מועטי י"ג בני השמונאי ואלעזר כנגד כוהן רצונות לך נאמר בך
ה' מילו ופעל ידיו תרלה: ומשנאו מן יקומון. נחץ קמיו ומשנאו נחתיים
להם תקומה: (ג) לבנימן אמר. לפי שזרחה לוי בעצרת הקרבנות ושל
בנימין בזכין בית המקדש בחלקו כמנן זה לזה וסמך יוסף אחיו שאף
הוא נשכן שילה היה צנוי בחלקו שנאמר וימאס באהל יוסף וגו' [שם
ע"ת] ולפי שזרחה עולמים חביב משילה לך הקדים בנימין ליוסף: חופף
עליו. מכסה אותו ומגין עליו: כל היום. לעולם משנארתם ירושלים לא
זרחה שכינה בנזקו אחר: ובין כחפיו טכן. צנוה ארנו היה בית המקדש
בניו אלא שנועד עשרים ושש שנה מעין עיטם ושם היה דעתו של דוד
לנבחו כדאיתא בשחיטת קדשים אמר נחתי בית פורתא משום דכתיב ובין
כחפיו טכן אין לך נחש צפור יותר נחתי: (ג) וזרחה ה' אלו. שלא

דברים לג הברכה

יהוה ארצו ממגד שמים מפל ומתהום
רבצת תחת: (י) וממגד תבואת שמש
וממגד גרש ירהים: (יא) ומראש הררי-
קדם וממגד גבעות עולם: (יב) וממגד
ארץ ומגד אה ורצון שכני סנה תבואתה
ראש יוסף ויקדקדק גזיר אחיו: (יג) בכור
שוהו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם
עמים ינגח יהדו אפסי ארץ והם רבבות
אפרים והם אלפי מגשה: ס רביעי

תרגום אונקלוס

מגדין מטלא דשמיא ומפובעי עינו ותהומין דנגדן מפעמקי
ארעא מלע: (י) ועברא מגדין ועלון מיכול שמשא עברא מגדין
מריש ירח בידח: (יא) ומריש טוריא בפיריא ומטוב רמן דלא סקון:
(יב) ומטוב ארעא ומלאה ורעי ליה דשכנתיה בשמיא ועל משה אתגלי
באנסא יתון פל אלין לרישא דיוסף ולגברא פרישא דאחיו: (יג) נבא

היחס בנחלת שבטי ארץ מלאה כל סוד כאלו של יוסף: מוגד. כסון
עדני ומתק: ומתהום. שהתהום עולם ונחלת אוחה מלמטה אהם עולם
ככל השבטים ברכתו של משה ועין ברכתו של יעקב: (יד) ומוגד תבואת
שמש. שהיתה ארצו פתוחה לחמה ונמתקה הפירות: גרש ירהים. יש פירות
שהלכנסו ונשלתו ואלו הן קטואין ודלועין. ד"א גרש ירהים. שהארץ
מוגשת ומוליאה ומודט למדט: (טו) ומגד הררי קדם. ומזכרתה ומלאה
ביסול הפירות שהכריה וקדימין לככר בישון פירותיהם. ד"א עגיד שקדמה
בריאחן לשאר הרים: בצעות עולם. בצעות העושות פירות לעולם ואינן
פוסקות מעולד השנויים: (טז) ורלון טוכני סנה. והתא ארצו ונזכרת רלון
ונתח רוחו של הקנ"ה הנגלה עלי חלקם בנסה: רלון. נחת רוח ופצם וכן
כל רלון שנמקרא: תבואתה. ברכת זו לראש יוסף: מיר אחיו. שהופרש מלחיו
במכירתו: (יז) בכור טורו. יש בכור שהוא לשון גדולה ונלכות שמוגד אף
אני בכור לחסו [מתלים פ"ט] וכן בני בכורי ישראל [שמות ד']: שגד. עלך
(226)

דברים לג הברכה

קיד (יא) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך
ויששכר באהליך: (יב) עמים הררי יקראו
שם זבחו ובהי צדק כי שפע ימים יזכו

תרגום אונקלוס

דכנחוי זיוא ליה וזבולן דאית עבדא ליה מן קדם תוקפא ורומא דיליה
בנבחרתיה עממיא יקפיל בחדא עד סופי ארעא ואינון רבותא דבית
אמרים ואינון אלפיא דבית מגשה: (יא) ולזבולן אמר חדי זבולן במסקד
לאנחא קרבא על בעלי דבכך ויששכר במהבך למעבר זמני מערדיא
בירושלם: (יב) שבמיא דישראל למור בית מקדשא יתפאשון מפון
יכסון נכסת קדשין לרעוא ארי נכסי עממיא ייכלון וסיטן דמטטרון בחלא

היולא מנחו וסול יהושע. פירו. שכחו קשה כסור לכבוד כמה עלנים:
הדר לו. כסון לו שנאמר ונתת מהודך עלי [צמדנר כ"ז]: וקרני ראם
קרניו. סוד כמו קשה ואין קרניו נאות אצל ראם קרניו נאות ואין כמו
קשה נותן ליהושע כמו של סוד ויופי קרני ראם: אפסי ארץ. שלמים ואחד
מלכים אפשר שפלט מל"ה היו חלל אף לך כל מלך ושלטון שלל קנה לו
פלטרין ושחרם מל"ה ששכונה לכולם הוא שנאמר נחלת לני נצחות גוים
[ירמיה ג']: והם רבבות אפרים. אותם המנוגחים הם הרבבות שהרג יהושע
שנא עממיא: והם אלפי מנשה. הם האלפי שהרג גבעון צמדין שנאמר
וזנח וללמנע בקרקר וגו' [שופטים ח']: (יח) ולזבולן אמר. אלו מנשה
שבטים שנרץ באשרותם זבולן גד דן ונפתלי ואשר כפל שמוהיהם לחזקם
ולתגזרים לפי שהיו מלטים שכלל השבטים. הם הם שהוליד יוסף לפני פרעה
שנאמר ונאמרו אחיו לקח מנשה אחים [בראשית מ"ז] לפי שנראים מלטים
ולא ימים אוחים לו כרי מלשפתו: שמה זבולן בלחך ויששכר בלחך. זבולן
ויששכר עשו שותפות זבולן לחוף ימים ישכון ויולא לפדקמטיא צפוניות
וויששכר ונתן לחך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לפיכך
הקדים זבולן ליששכר שאורכו של יששכר על ידי זבולן היתה: שמה זבולן
בלחך. הלל בלחך לקחורה: ויששכר. הלל ציטיח חלילך לתורה ליש
ולעבר מים ולקצוה מרים כמו שנאמר ומנני יששכר יודעי ציה לפתים
ראשיהם מלח' [ד"ה ח' י"ב] ראשי סוהדין היו עוסקים בכך וע"פ קביעות
פתיים ועבוריהם: (יט) עמים. על שבטי ישראל: הר יקראו. להר המור
יאקשו כל אקישם ע"י קריאה היא ועם יצחו צבגלים צמיי לוק: כי שפע
ימים יינקו. יששכר חנוניו וז"ל לם פנאי לעסוק בצורה: ומנני שמוני
סול. כסוי שמוני סול מרים ושלון וחכמה לנכח היולאים מן סים וכן סול
(227)

דברים לנ הברכה

ושפני טמוני חול: ס (כ) ולגד אמר ברוך
מרחיב גד בלבאי שכן וטרף ורוע אהי
קדקד: (כא) וירא ראשית לו כי שם חלקת
מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת יהיה
עשה ומשפטיו עם ישראל: ס חמישי

תרגום אונקלוס

ותגלין לחון: (כ) ולגד אמר ברוך דאפתי לגד פליתא שרי ויקטול
שלמונין עם מלכין: (כא) ואתקביל בקדמיתא דיליה ארי תמן באחסנתיה
משח ספרא רבא דישראל קביר הוא גסק געאל בריש עשא גבון קדם

ובחלקו של יסכר וזולון היה כמו שאמר במסכת מגילה [ד"ז] זולון עם
חרף נפשו למוח [סופטיים ה'] ונשום דנפתי על גרוני שדה היה מתרעם
זולון של חלקו לאחי נחם שדות וכרמים וכי: שפוני. לשון כסוי כמו
שנאמר ויספון את הזית [מלכים א' ו'] וספון בחרו [שם ז'] וחרגומו ומטלל
נכירי [ס"א זכיקוי] ארזה. ד"א עמים הר יקראו ע"י פרקמטיא של זולון
הגרי אומות העולם באים אל ארלו והוא עומד על הספר והם אומרים
הואיל ונלטעברנו עד כאן נלך עד ירושלים ונראה עת יראתה של אומה זו
ונה מעשיה והם רואים כל ישראל עובדים לאלוה אחד ואוכלים מאכל אחד
לפי שהכריים אלוהו של זה לא כאלוהו של זה ומאכלו של זה לא כמאכלו
של זה והם אומרים אין אומה כשרה כזו ומתגיידין שם שנאמר שם יזבח
בחי לדק: כי שפע ימים יינקו. זולון וישכר היה נוהן להם ונוון שפע:
(כ) צרוך מרחיב גד. מלמד שהיה תחמוו של גד מרחיב והולך כלפי מזרח:
כלצא שכן. לפי שהיה סמוך לקפר לפיכך נמשל כאריות שכל הסמוכים
לקפר לריכים להיות גבורים: וטרף זרוע אף קדקד. תרובותן היו נכרין
והחכים הראש עם חרובו במנה אחת: (כא) וירא ראשית לו. ראה לטול
לו חלק בצרך סיחון ועוג שהיא ראשית כבוש הארץ: כי שם חלקת. כי ידע
אשר הם נחלתו חלקת שדה קבורת נחוקק והוא אשה. סגון. אותה חלקת
ספונה וטמונס וכל צדים שנאמר ולא ידע איש את קבורתו [דברים ל"ד]:
ויחא. גד: ראשי עם. הם היו הולכים לפני החלון כבוש הארץ לפי שהיו
גבורים וכן הוא אומר ואחס העצרו חלונים לפני אחיכם וגומר [צמודב ל"ב]:
לדקת ה' עשה. שהאויבו דבריהם ושננו הנטחם לעציר את הירדן עד
שכנשו ומלכו. ד"א ויחא אשה ראשי עם: לדקת ה' עשה. על משה א' ור:

דברים לנ הברכה

קמו
(כ) ולגד אמר דן גור אריה יזנק מך
הבשן: (כג) ולנפתלי אמר נפתלי שבע
רצון ומלא ברכת יהוה ים ודרום ירשהם
(כד) וקאשר אמר ברוך מבנים אשר יהי

תרגום אונקלוס

י עבר ודינח עם ישראל: (כ) ולגד אמר דן תקיף בגור אריון ארעה
שתיא מן גחליא דנגדין מן מתגן: (כג) ולנפתלי אמר נפתלי שבע רעוא
ומלי ברבן מן קדם יי מערב ים גינסור ודרומא ירת: (כד) ולקאשר אמר
ברוך מברכת בניא אשר יהי רעוא לאחוזי ויתרבי בתפנוקי מלכין

(כ) דן גור אריות. אף הוא היה סמוך לקפר לפיכך נמשלו כאריות: ימי
מן הסנן. כחרגומו שהיה הירדן יולא מחלקו ונוערת פנייהם והיא לסם
שהיא בחלקו של דן שנאמר ויקראו לנשם דן [יהושע י"ט] וזונוקו וקילוחו
מן הסנן. ד"א מה זינוק זה יולא נמקום אחד ונחלק לשני מקומות כך שני
של דן נטלו חלק שני מקומות מחלה נטלו בלפנייה מערבית עקרון וקציבות'
ולא ספקו להם ונאו ונלחמו עם להם שהיא פנייהם והיא בלפנייה מזרחית
שהיא הירדן יולא ונוערת פנייהם והוא צמזרח של א"י ונא משלפין
לדרום וכלם בקלה ים הנגלה שהוא צמזרח יסודה שנטל צדוונה של א"י
כמו שפורש בספר יהושע והוא שנאמר וילא גבול בני דן ונחם ויעלו בני
דן וילחמו עם להם וגו' [שם י"ט] ילא גבול' מכל איתו הרוח שהחילו
לכחול צו: (כג) שבע רעון. שהיתה ארלו שבעה כל רעון יושבים: ים ודרום
ירשה. ים כנרת נפלה בחלקו ונטל מלא חבל חרם צדוונה לפרוש חרני'
ומכורות: ירשה. לשון ליווי כמו עלה רש [דברים א'] והטע'
שלמעלה דר"ש מוכיח כמו ידע לקח שומע כשמוסף צו ס"א
יהיה הטעם לנעלה שומע ידע סלחה לקחה אף כאן ירשה לשון ליווי
ובמסורת הגדולה מלינו צאלפא ציחא לשון ליווי דטעמייהו מלעיל: (כד) צרוך
עניים אשר. ראיתי בספרי אין לך בכל הטעמים שנתצרך צני' כאשר ואיני
יודע כול: ימי רלוי אחיו. שהיה מתרלה לאחיו צמון אנפיקיון ובקפלאות
והם ערלין לו בתצוה. ד"א ימי רלוי אחיו שהיו צמותו נאות והוא שנאמר
צדרי סיניים הוא אבי צדתי [ד"א א' ח'] שהיו צמותו נשואות לכהנים
גדולים הנעשמים צמון זית: וטובל צמון רגלו. שהיה ארלו מוטבת טמן
כצעין [ספרי] ומעשה שנלטרכו אנשי לודקיא לשמן מנו להם פולמוסו'
אחד כולי כדאיחא צממות [פסק ה'] : (כס) צרוך ונחם ונעלך. עכשו

הדברים לג הברכה

רצוי אחיו וטבל בשמן רגלו: (כ) בר
ונחשת מנערה וכימיה דבאה: (כו) א
כאל ישרון רכב שמים בעזרה ובנאותו
שחקים: שסי (כז) מעונה אלהי קדם
ומתחת זרעת עולם ויגרש מפניך אויב
ויאמר השמד: (כח) וישכן ישראל במטה

תרגום אונקלוס

(כ) תקיף כפרולא ונחשא מותבך וכימי עולימותך תקסף: (כ) לית
אלהא אלא אלהא דישראל דישכינתיה בשמיא בסעדה ותוקפיה בשמי
שמיא: (כו) מדור אלהא דמלקדמין ובמיתריה אתעביד עלמא ותריף
מוקדמך שגאה ואמר ישיבי: (כז) וישא ישראל לרוחצן בלחודיהון
בעין ברכתא דבריכוניון יעקב אבוהון לארעא עבדא עבור וחמר אף

הוא מדבר כנגד כל ישראל שהיו גבורים יושנים בערי ספר ובעלים אותה
שלא יוכלו האויבים ליכנס בה כאלו היא סגורה ונעולה ונעולה ונעולה ונעולה
ברזל ונחשת. ד"א ברזל ונחשת ונעולך חלכס נעולה נעולה נעולה נעולה ונחשת
ברזל ונחשת ואלו של אשר הייתה נעולה של ארץ: וכיניך דנאך. וכיניס
הסוף טובים לך סוף ימי תולדתך ימי נעורייך כן יהיו ימי זקנותך שהם דואבי'
זבי' ונחשוטטי'. ד"א וכיניך דנאך וכיניס שהם טובים לך כנינין ימיך כל
הימים אשר אחס עושים רגונו של מקום יהיו דנאך שכל הארלות דנאות
כסף וזהב לארץ ישראל שהיא מבורכת בפירות וכל הארלות מתפרנסות
היונה ומונשיכות לה כסף וזהב אשקו רינט הכסף והזהב כלה מהם שהן
נזירות אחרו לחלכס: (כו) אין כאל ישרון. דע לך ישרון שאין כאל ככל
אלהי העמים ולא כנורכ לורס: רוכב שמים. הוא אחרו אלוה שנעזרך
ובנאותו הוא רוכב שחקים: (כז) ונעונה אלהי קדם. למעון הס השחקים
לאלהי קדם שקדם לכל אלהים ובר לו שחקים לשבתו ונעונתו ונחמת
ונעונתו כל צבלי זרוע טובנים: זרעות עולם. סיחון ועוג ונלכי כנען
שהיו חקפו וגבורתו של עולם לפיכך על כהם יחרדו ויזועו וכסם חלש
נפניו לעולם אימת גבורה על הנווך והוא שהם והגבורה שלו נעזרך:
ייגרש מפניך אויב. ואמר לך השמר אותם: נעונה. כל מינה שריכה למ"ד
נחלתה טייל לה ה"א נכופה: (כח) צמח צד. כל יחיד ויחיד איס חתה גפנו
וחתה חלמו עשורין ואין זריבין לחחסף וליעב יחד מפני חלוי: עין
(280)

הדברים לג הברכה

קמו
ברך עין יעקב ארץ דגן ותירוש
אף שמיו וערפי מל: (כט) אשריה ישראל
מי כמוך עם נושע בידה מן עזרה
נאשר הרב נאותך ויכחשו איביה לך
ואתה על ידי כמותימו תדרך: ס שביעי
דד (ה) ויעל משה מערבת מאב אלדר
נבי ראש הפסנה אשר על פני ירחו
ויראו יונה את כל הארץ את דגלעד

תרגום אונקלוס

שמיא דעליהון ישמיון גדלא: (כט) מוכף ישראל לית דכותף עשא
דמוקפיה מן קדם יי תקף בסעדה ומן קדמוהי נצחון נפרותך ותבדכו
שנאך לך ואת על פניי צוארי מלכיהון תדרך:

לד (ה) וקליק משה מישאריא דמאב למורא דגבו ריש דקמתא די
על אפי ירחו ואחוייה יי ית כל ארעא ית גלעד עד דן:

ישק. כמו ועינו כעין הגדולה [פגדור י"א] כעין הגרם נכנסים ישק
לא כבוד טאמר יעניה דד יעניה [ירעיה ס"ו] אלא כעין הנכנסה סנסניס
יעקב ויהי אלשים עומס והסויג לחכס אל ארץ אבותיכם [בראשית ע"ה]:
ישדו. יספו: אף שויו יערפו טל. אף ברסמו של יעקב נוספה על נכפתו
של ישק וימן לך האללים ועל השמים וגו' [ס"ג כ"ג]: (כט) אשריך ישראל.
לחש שפרע להם הנכרות אשר להם מה לי לפדום להם כלל דבר הכל
שלסם: אשריך ישראל מי כשך. תפועתך גס' אשר הוא מנג עזך וסר:
גאדת: ויכסמו אויביך לך. סגן הנענועים שאנשו מארץ רחוקים גאו
עזרך ויגוד [יסאע ט'] ואתה על צמותינו תדרוך. כענין שנאמר סימו
את הנלכס על צוארי הנלכס האלה [ס"ג י']:

לד (ה) ערבות הוא אל סר נכו. כונה מפלות סיו ופסקן מהם
שפטיסם סתם: את כל הארץ. הראשו את כל ארץ ישראל
שנלכסו ושולקין העתידים לחיות מליקין להם: עד דן. הראשו בני דן
ידי ערבות זה שאנשו קימו להם בני דן את הפלג [עופטיס ט']
(280)

הדברים לד הברכה

עֲרִידֶיךָ: (3) וְאֵת כָּל־נַפְתָּלִי וְאֵת־אֲרָץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאֵת כָּל־אֲרָץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן: (2) וְאֵת־הַגָּב וְאֵת־הַכְּפָר בַּקָּעַת יִרְחוּ עִיר הַתְּמָרִים עַד־צֶעַר: (7) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו וְאֵת הָאֲרָץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לֵיצְחָק וְלֵיעֲקֹב לֵאמֹר לְוָרְעָךָ אֶתְנַנֶּה הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךְ וְשָׁמָּה לֹא תֵעָבֵד: (8) וַיִּמָּת שָׁם

תרנום אונקלוס

(3) וְעַתְּ כָּל נַפְתָּלִי וְעַתְּ אֲרֵעָא דְאַפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְעַתְּ כָּל אֲרֵעָא דִּיהוּדָה עַד יָמָא בְּתַרְיָא: (2) וְעַתְּ דְרוּסָא וְעַתְּ מִיִּשְׂרָאֵל בְּקַעְתָּא דִּירְחוּ קַרְתָּא דְרִקְלָיָא עַד צֶעַר: (7) וְאָמַר יְיָ לֵיהּ דָּא אֲרֵעָא דִּי קִימִית לְאַבְרָהָם לֵיעֲקֹב וְלֵיצְחָק לְסִימָר לְבָנָךְ אֶתְנַנֶּה אֲחֻיְתָךְ בְּעֵינָךְ וְלִתְמֹן לֹא תֵעָבֵר: (8) וְעַתְּ תְמֹן מִשָּׁה עֲבָדָא דִּי בְּאַרְעָא דְמוֹאָב עַל סִימְרָא דִּי

והראשו טעמון טעמיד ללחם וננונו למוטיע: (3) ואם כל נפתלי. הראשו ארעו בשלותה וסורבנה וסראחו דבור' וצדק וקדש נפתלי נלחמים עם סיקרלו וסיילוטיו: ואם ארץ אפרים וננשה. הראשו ארלם בשלותה ונחורבנה וסראחו יסוע נלחם עם מלכי כנען טבל ונאפרים וגדעון טבל וננשה פלסס עם עזיק ועמלק: ואם כל ארץ יהודה. בשלותה ונחורבנה וסראחו נלכות בית דוד ונלחום: עד סיס האחרון. ארץ הנעדר בשלותה ונחורבנה. ד"א אל הקרי סיס האחרון אלל היום האחרון הראשו הקב"ס כל המלחמות טעמידן ליארע לישראל עד שיחיו המותים: (ג) ואם הנגב. ארץ הנחום. ד"א נערת הנכפלה טנאמר ויעלו נגב וינח עד הצרון [נמדבר י"א]: ואם סככ. סראחו טלום יולק כלי צית הנקדש טנאמר ככר סידך ילקס העלך ננעבס האדונה [נלכיס ח' ז']: (ד) לאמר לזרעך אהננה הראשיתך. כדי טחלך וחאמר לאזרסם ליחוק וליעקב טרועה טטנעב להם סקב"ס קיינע חסו לאמר לכך הראשיתך לך אלל גזרס סיא מלפני טטנעב לא טעבור טאלולי כך שיחיו עקיינך עד טסראח אוחס נטועים וקטועים צה ותלך ותמיד לסיס: (8) וינח עם נטס. אפטר נטס נטס ונט וכתב וינח עם נטס אלל עד

הדברים לד הברכה

קיו

מִשָּׁה עֲבַד יְהוָה בְּאֲרָץ מוֹאָב עַד־פִּי יְהוּדָה: (1) וַיִּכְבַּד אֹתוֹ בְּנֵי בְּאֲרָץ מוֹאָב מִיּוֹד בֵּית פְּעוֹר וְלֹא־יָדַע אִישׁ אֶת־קִבְרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (2) וּמִשָּׁה בֵּין־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָתוֹ לֹא־כָהֲתָה עֵינָיו וְלֹא־נָס לַחַה: (3) וַיִּכְבְּדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשָּׁה בְּעָרְבַת מוֹאָב שְׁלִשִׁים יוֹם וַיִּתְּמוּ יָמָיו בְּכִי אֲבָל מִשָּׁה: (4) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מְלֹא־רוּחַ חֲכָמָה כִּי־סָמַךְ מִשָּׁה אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו

תרנום אונקלוס

(1) וְקַפֵּר וְתִיב בְּחִילָתָא בְּאַרְעָא דְמוֹאָב לְקַבִּיל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא יָדַע אֲנַשׁ יֵת קִבְרָתִיהּ עַד יוֹמָא הַרִין: (2) וּמִשָּׁה בֵּין מֵאָה וְעֶשְׂרִין שָׁנִין בַּד מִית לֹא כְרָאן עֵינוּהִי וְלֹא שָׁנָא זִיו יִקְרָא דְאַפְוִה: (3) וּבְכֹו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת מִשָּׁה בְּמִישְׂרַיָא דְמוֹאָב תְּלָתִין יוֹמִין וְשְׁלִימוּ יוֹמֵי בְּכִיתָא אֲבָלָא דְמִשָּׁה: (4) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן אִיתְמַלִּי רוּחַ חוֹכְמָתָא אַרִי סָמַךְ מִשָּׁה יֵת יְרוּחִי עָלָיו וְקַבִּילוּ מְנִיָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעָבְדוּ בְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יֵת

לאן כחז ונטה ונכאן ולילך כחז יסוע. ר"ע אומר אפטר ספר סטורה חקר כלום והוא אומר לקוח אה ספר סטורה הזם [דנכיס ל"א] אלל סקב"ס אומר ונטס כוחצ נדמע [צ"ב ט"ו]: על פי ח'. ננסיקה: (1) ויקבור אוחו. סקב"ס נכבודו ר' יטנעאל אומר הוא קובר אה עלנעו חסו אחד ונללסס אחין סה' רני יטנעל דורס כן. כיולל צו ניוס נללח יני נזרו יניל אוחו [נמדבר ז'] הוא מניל אה עלנעו. כיולל צו וססיול אוחס עין אטנסי [ויקרא כ"ג] וכי אחרים נטסיון אוחס אלל סס נטסיוס אה עלנעם: מול צית פעור. קצרו סיס עווק סס מטטת יני נזרסית לכפר על מטטת פעור חסו אחד מן סדכריס טנכרל צין סטנעסות נענצ טנח [לצות פ"ח] [סוטס ז']: (2) לא כהתה עינו. אף נטנעם: ולא ככ לסה. לחלוחית טנ [לא טלע צו רקבון ולא נהפך תואר פניו]: (3) בני ישראל. הזכריס אלל צהרון נחך טסיס דודף טלום ונפון טלום צין אִישׁ לרעקו וצין אִישׁ

הדברים לר הברכה

בני ישראל ויעשו כאשר צוה יהוה את משה: (א) ולא תקם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהוה פנים אל פנים: (ב) לכל האתת והמופתים אשר שלח יהוה לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו: (ג) ולכל הירח החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל:

חזק

תרגום אינקלוס

משה: (א) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה די אתגלי ליה: (ב) אפינן אפינן: (ג) לכל אתיא ומפתיא די שלחיה: (ד) למעבד בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארעיה: (ה) ולכל ידא תקיפתא ולכל חזקא: (ו) בא די עבד משה לעיני כל ישראל: חזק

לבעלה נאמר כל בית ישראל [בנודבר כ'] זכרים ונקבות: (א) אשר ידעו ה' פנים אל פנים. שהיה לנו גם בו ונדבר אליו בכל עת שרולה כענין שנה ועתה אלנה אל ה' [שנות ל"ג] עמדו והשועה נה ילוח ה' לכם [בנודבר ע"י]: (ב) ולכל הירח החזקה. שקבל את התורה בלוחות זיורי: ולכל המורא הגדול נס' וגבורות שבנודבר הגדול והגורא: לעיני כל ישראל. שגשאו לנו לשבור הלוחות לעיניהם שגא' והשגרים לעיניהם [שנות ל"ד] והסכינה דעת הקב"ה לדעתו שג' אשר שגרת [דברים י'] יישר כחך שגרת [שנת פ"ו]: חזק

כיום סקוי סקרי דברים חשע עולות והנשים והנשים. הניץ סימן: ומליו. ופשיה על פי סדכר אשר יגיוו לך: ופרשיותו י"א חקרו רבן בעצותים סימן: ופדיוו כ"ז. ימים אנונה ויבד לזק סימן: וסקיו ל"ד. אודת ה' בכל לבב סימן: ונין הפחוסות שלטים ולרבעה. סכל. ואלה והנשים והנשים פרשיות: וכסא כבוד ינהיכם סימן: כיום הסקויס על כל הסגרים. ממשות אלפים והנשים עולות ולרבעים והנשים: ואור החמה יסיה שבעהים סימן: ומליו ויש עליו את השמן והמן אל השמן את האורים את החנונים: ונין הפחוסות על כל הסגרים. ואלפים והנשים. יבא דודי לנו ויאלל פרו ענדי סימן: והסחמוות שלש עולות ושבעים והנשים. יבא דודי לנו ויאלל שבעה סימן: נאלל ענין כל הפרשיות הפחוסות והנשים. שג' עולות והנשים והנשים. לא תדבר כל זה סימן:

סדר ברכות ההפטרה

אחר שומר הגלגל יברך הספסיר ברכה זו.

ברכות קודם קריאת ההפטרה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ונרצה בדרגיהם הנאמרים באמת: ברוך אתה יי הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

ברכות לאחר קריאת ההפטרה.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם צור כל העולמים צדיק בקל הודרות האל הנאמן האומר ועושה מדבר ומקיים. בי כל דבריו אמת וצדק: נאמן אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריה ודרך אחר מדבריה אחר לא ישוב ריקם. בי אל מלך נאמן אתה: ברוך אתה יי האל הנאמן בקל דבריו:

רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעלובת נפש תושיע במהרה ביימינו: ברוך אתה יי משמח ציון בבניה:

ישמחנו יי אלהינו באליהו הנביא עבדך. ובמלכות בית דוד משיחך. במהרה יבא ויגל לבנו

על בקאו לא ישב זר. ולא ינקלו עוד אחרים את קבורו. כי בשם קדשך נשבעת לוי שלא יבכה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי מן דוד:

לשבת

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה. שנתת לנו יי אלהינו לקדושה ולמנוחה לכבוד ולתפארת: על הכל יי אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך ותברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי מקבש השבת:

שמות הטעמים לפי סדר האשכנזים

זרקא סגול מנח רביע פזר תלישה גדולה בקמא ואזלא תלישא קמנה מהפך פששא וקף קטן וקף גדול דרנא תביר מרנא טפחא אתנהתא אזלא גרש גרש'ים יתיב פסיק ו שלשלת ירח בן יזמו קרני פרה מרבה בפולה טפחא מתג מקרסוף פסוק:

סדר ההפטרות לספר דברים.

הפטרות דברים

(בישעיה סימן א')

(ב) חזון ישעיהו בן-אמון אשר חזה על-יהודה וירושלם בימי עזיהו יותם אחו יהוהקהו מלכי יהודה: (ג) שמעו שמים והאזיני ארץ כי יהודה דבר בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי: (ד) ידע שור קנהו וחמור אכוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן: (ה) הוי גוי הטא עם דבר עון זרע מרעים בנים משחיתים עזבו את-יהוה נאצו את-קדוש ישראל נזרו אחור: (ו) על-מה תבו עוד תוסיפו סרה בל-ראש לחלי וכל-לבב דני: (ז) מבפ-רגל ועד-ראש איז-בו מתם פצע ותבורה ומכה טריה לא-זרו ולא חבשו ולא רבקה בשמן: (ח) ארצכם שממה עריכם שרפות איש אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה ושממה קמהפכת זרים: (ט) וגותרה בתציון פסכה בכרם במלונה במקשה בעיר נצורה: (י) לולי יהוה צבאות הותיר לנו שריד במעט בסדם היינו לעמרה דמינו: (יא) שמעו דבר-יהוה קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה: (יב) למדה לי

העמדנו קרי בפנים ועל הגליון למטה הכתיב שלא יצטרך הקורא לחבוט אנה ואנה בקורא דברי ה' לפני עם הקדוש:

רב־זבחים יאמר יהוה שבעתי עלות אילים
 ותלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא
 חפצתי: (א) כי תבאו לראות פני מִי־בקש אה
 מִידכם רמס חצרי: (ב) לא תוסיפו הביא מנחת־
 שוא המרת תועבה היא לי חדש ושבת קרא
 מקרא לא־אכל און ועצרה: (ג) חדשיכם
 ומועדיכם שגאה נפשי היו עלי למרה גלאיתי
 נשא: (ד) ובפרשכם בפיכם אעלים עיני מכם
 גם כִּי־תקבו תפלה אינני שמע ידיכם דמים מלאו:
 (ה) רחצו הזכו הסירו ע מעלליכם מנגד עיני
 חדלו הרע: (ו) למדו היטב דרשו משפט אשתי
 חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה: (ז) לכו־נא
 ונזכחה יאמר יהוה אם־יהיו חמאיכם בשנים
 בשקג ילבינו אם־יאדימו כתולע בצמר יהיו:
 (ח) אם־תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו:
 (ט) ואם־תמאנו ומריתם חרב תאכלו כי פי יהוה
 דבר: (י) איכה היתה לזונה קרה נאמנה מלאתי
 משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים: (יא) בספק
 הנה לסגים סבאד מהול בפמים: (יב) שרף סוררים
 ותכרי גנבים כלו אהב שחד ורדף שלמנים
 יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא־יבוא אליהם:
 (יג) לכן נאם הארון יהוה צבאות אביר ישראל
 הוי אנתם מצרי ואנקמה מאויבי: (יד) ואשיבה
 ידי עליך ואצרת בבר סגיד ואסירה כל־בדיקוד:
 (טו) ואשיבה שפטיך גבראשנה ועצוד כבתחנה

אתחנן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה:
 (א) ציון במשפט תפדה ושקיה בצדקה:

הפטרת ואתחנן

(ישעיה ט א עד כז)

(א) גחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם: (ב) דברו
 על־לב ירושלם וקראו אליה כי מלאה
 צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד יהוה כפרים
 בכל־חטאתיה: (ג) קול קורא במדבר פנו דרך
 יהוה ישרו בערבה מסלה לאלהינו: (ד) בל־גא
 ינשא וכל־הר וגבעה ישפלו והיה העקב למישור
 והרכסים לבקעה: (ה) ונגזה כבוד יהוה וראו
 כל־בשר יחדו כי פי יהוה דבר: (ו) קול אמר
 קרא ואמר מה אקרא בר־הבשר חציר וכל־חמדו
 בציון השדה: (ז) יבש חציר גבל ציון כי רוח
 יהוה נשבה בו אכן חציר העם: (ח) יבש חציר
 גבל ציון ודבר אלהינו יקום לעולם: (ט) על
 הר־גבה עלי־לך מבשרת ציון הרימי בפת קודך
 מבשרת ירושלם הרימי א־תיראי אמרו לערי יהודה
 הנה אלהיכם: (י) הנה אנני יהוה בתוך יבוא
 וזרעו משלה לו הנה שכרו אתו ופעקתו לפניו:
 (יא) ברעה עדנו ירעה בזרעו יקבץ סלאים ובחיקן
 ישא עלות יגהל: (יב) מִי־מדד בשערו מים ושמים
 בזרת תבן ובר בשלש עפר הארץ ושקל בפלס
 הרים וגבעות במאזנים: (יג) מִי־תבן את־רוח יהוה

הפטרות ואתחנן

עצתו יודיענו: ואיש (י) את-מי נועץ ויבינהו
וילמדוהו בארץ משפט וילמדוהו דעת ודרך
תבונות יודיענו: (י) הן גוים כמר מדלי וכשחק
מאזנים נחשבו הן אים בדיק יפול: (י) ולבנון
אין די בער ותיתו אין די עולה: (י) בל-הגוים
באין נגדו מאפס ותהו נחשבו-לו: (י) ואל-מי
תדמיון אל ומה דמות תערכו-לו: (י) הפסל
נסד חרש וגרף בזהב ירקענו ורתקות כסף
צורף: (י) המסכן תרומה עץ לא-ירקב יבחר
חרש חכם יבקש-לו להקין פסל לא ימוט:
(כ) הלא תדעו הלא תשמעו הלא הגד מראש
לכם הלא הבינותם מוסדות הארץ: (כ) הישב
על-ההיג הארץ וישביה פתגמים הנוטה בדיק
שמים ומתחם באהל לשבת: (כ) הנותן רוזנים
לאין שפטי ארץ בתהו עשה: (כ) אף בל-נפשו אף
בל-זרעו אף בל-שרש בארץ גועם וגם נשף בהם
ויבשו וסערה בקש תשאם: (כ) ואל-מי תדמיוני
ואשנה יאמר קדוש: (כ) שאי-מרום עיניכם וראו
מי-ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם
בשם יקרא מרב אונים ואמין כם איש לא נעדר:

הפטרות עקב

(בישעיה מט יד עד נ"א ד')

(י) ותאמר ציון עובדי יהוה ואדני שכתני:
(י) התשבח אשה עולה מרחם בך

(4)

הפטרות עקב

במנה נס-אלה תשבחנה ואנכי לא אשבחך:
(י) הן על-נפיים חסתיך חומתך נגדי תמיד:
(י) מהרו בניך מהרסיד ומחריביו ממו יצאו:
(י) שאי-סביב עיניך וראי בדם נקבצו באי-לך
חי-אני נאם-יהוה כי כלם בעדי תרפשי ותקשרים
בנלה: (י) כי חרבתיך ושמתך וארץ הריסתך
בי עתה תצרי מושב ורחקו מבלעוד: (י) עוד
יאמרו באזניך בני שגלך צר-קי המקום גשה-לי
ואשבה: (כ) ואמרת בקרבך מי יגד-לי את-
אלה ואני שכולה ונלמדנה גלה וסורה ואלה
מי גדל הן אני נשאתי לבדי אלה איפה הם:
(כ) כה אומר אדני יהוה הנה אשף אל-גוים
ידי ואל-עמים ארים נפי והביאו בניך בחצן
ובנתיך על-בתך תנשאנה: (כ) ותיו מלכים
אמניך ושרותיהם מינקותיך אפים ארץ ישתחוו-
לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי-אני יהוה אשר
לא-יבשו קני: (כ) היקה מגבור מלקוח ואם-
שבי צדיק ימלט: (כ) כי-כה אומר יהוה גם-
שבי גבור יקה ומלקוח עריץ ימלט ואת-יריבך
אנכי אריב ואת-בניך אנכי אושיע: (כ) ותאבלתי
את-מוניך את-בשרם וכעסים דמם ישברון
וידעו כל-בשר כי אני יהוה מושיעך וגאלך אביר
יעקב: (כ) כה אומר יהוה אי זה ספר בריות
אמכם אשר שלחתיה או מי מנושי אשר-מברתי
אתכם לו הן בעונותיכם נמרתם וכפשעכם

(5)

הפטרות עקב

שלחה אפכם: (א) מדוע באתי ואין איש קראתי
ואין עונה הקצור הצרה ידי מפרות ואס-אין בי
כה להציל הן בגערתי אחרים ים אשים נהרות
מדבר תבאש דגתם מאין מים ותמת בצמא:
(ב) אלביש שמים קדרות ושק אשים בסותם:
(ג) אדני יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות
את-יעף דבר יעיר ו בפקר בפקר יעיר לי און
לשמע בלמודים: (ד) אדני יהוה פתח-לי און
ואנכי לא מריתי אחור לא נסוגתי: (ה) גוי נתתי
למלים ולחיי למרטים פני לא הסתרתי מבלמות
ורק: (ו) ואדני יהוה יעזר-לי עד-גן לא נבלמתי
על-גן שמתו פני בחלמיש ואדע בירלא אבוש:
(ז) קרוב מצדיקי מיריב אתי נעמדה יחד מי-
בער משפטו יגש אלי: (ח) הן אדני יהוה יעזר-
לי מי הוא ירשיעני הן בלם בפגד יבלו עש
יאכלם: (ט) מי בכם רב יהוה שמע בקול עבדו
אשר ו דלך השבים ואין נגה לו יבטה בשם יהוה
וישען בארזיו: (י) הן בלכם קדחי אש מאורי
זיקות לבו ו באור אשכם ובזיקות בערתם מדי
היתה-נאת לכם למעצבה תשכבון: (יא) שמעו
אלי דפי צדק מבקשי יהוה הביטו אל-צור
הצבתם ואל-מקבת בור נקרתם: (יב) הביטו אל-
אברתם אביכם ואל-שנה תחוללכם ביה-אחד
קראתיו ואברכהו וארבהו: (יג) מי-נחם יהוה ציון
נחם כל-חרבתיה וישם מדברה בעדן וערבתה
(14)

(7) הן כתיב

הפטרות עקב ראה

בגן יהוה ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול
ומרה:

הפטרות ראה

(בישעיה נד י"א עד נ"ה ה')

(א) עניה סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפקד
אבניך ויסדתיך בפסירים: (ב) ושמתי
כדבר שמשתיך ושעריך לאבני אקדה וכל-
זבולך לאבני-חפץ: (ג) וכר-בניך גמול יהוה
ורב שקום בניך: (ד) בצדקה תבונג רחמי
מעשק בירלא תיראי וממחתה בי לא-תקרב
אליך: (ה) הן גור יגור אפס מאותי מי-גור אתך
עליך יפול: (ו) הנה אנכי בראתי חדש נפש
באש פחם ומוציא כלי למעשהו ואנכי בראתי
משחית לחבל: (ז) כל-כלי יוצר עליך לא יצלה
וכל-לשון תקום-אתך למשפט תרשיעי זאת
נחלת עבדי יהוה וצדקתם מאתי נאם-יהוה:
(ח) הוי כל-צמא לבו למים ואשר אין-לו כסף
לבו שכרו ואכלו וקבו שכרו בלוא-כסף ובלוא
מחיר יין וחקב: (ט) למה תשקלו-כסף בלוא-
לחם ויגיעכם בלוא לשבעה שמעי שמוע אלי
ואכלו-טוב ותתענג בדשן נפשכם: (י) השו
אונכם ולבו אלי שמעי ותחי נפשכם ואכרתה
לכם ברית עולם חסדי דוד תנאמנים: (יא) הן עד
לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאמים: (יב) הן גוי

(7) הן כתיב

לא תדע תקרא וגוי לא ידעך אליך ורצו למען יהוה אלהיך ולקדוש ישראל כי פארך :

הפטרת שופטים

(בישעה נא יב עד נב יג)

(3) אנכי אנכי הוא מנהמכם מי את ותיראי מאנוש ימות ומבן אדם הציר ינתן :
(4) ותשבח יהוה עשה נוסה שמים ויסד ארץ ותפחד תמיד כל הים מפני חמת המציק באשר זונן להשחית ואיה חמת המציק : (5) מהר צעה להפתח וקא ימות לשחת ורא יחסר לחמו :
(6) ואנכי יהוה אלהיך רגע הים ויהמו גליו יהוה צבאות שמו : (7) ואשם דברי בפיך ובעל ידי בסיתך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה : (8) התעוררי התעוררי קומי ירושלים אשר שתית מיד יהוה את בוס חמתו את קבעת בוס התרעלה שתית מצית : (9) אין מנתר לה מכל בנים ילדה ואין מחזיק בידה מכל בנים גלה : (10) שמים הנה קראתיך מי יגיד לך השד והשבר והרעב והחרב מי אנהמך : (11) בניך עלפו שכתו בראש כל החוצות בתוה מכמר המלאים חמת יהוה גערת אלהיך : (12) לכן שמעני נא זאת עניה ושכרת ולא מיין : (13) בהאמר אדניך יהוה ואלהיך ריב עמו הנה לקחתי מידך את בוס התרעלה את קבעת בוס חמתי לא תוסיפי לשתותה עוד : (14) ושמתיה ביד מונקד

אשר אמרו לנפשך שתי ונעברה ותשימי כארץ גוד וכחויץ לעברים : נא (1) עורי עורי לבשי עור ציון לבשי | בגדי תפארתך ירושלים עיר הקדש כי לא יוסף יבא בך עוד ערד וטמא : (2) התנערי מעפר קומי שכי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך שביה בת ציון : (3) כי כה אמר יהוה חנם נמנרתם ולא בכסף תגאלו : (4) כי כה אמר אדני יהוה מצרים ירד עמי בראשנה לגור שם ואשור באפס עשקו : (5) ועתה מה לייפה נאם יהוה כי לקח עמי חנם משכניו יחילילו נאם יהוה ותמיד כל הים שמי מנאץ : (6) לכן ידע עמי שמי לכן ביום ההוא כי אני הוא המדבר הנני : (7) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מדך אלהיך : (8) קול צפוף נשאו קול יחדו ורננו כי עין בעין יראו בשוב יהוה ציון : (9) פצחו רננו יחדו חרבות ירושלים כי ינתם יהוה עמו נאל ירושלים : (10) השף יהוה את ירוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו : (11) סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאו מתוכה חברו נשאי כלי יהוה : (12) כי לא כחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי תלך לפניכם יהוה ומאספכם אלהי ישראל :

הפטרות כי תצא

(בישעיה סימן נ"ד פסוק א' עד פסוק י"ג)

(א) רְנִי עֲקֶרֶה לֹא יִלְדֶה פִּצְחִי רַחֵם וְצַהֲלִי לֹא--
הָלָה בִּירְרִים בְּנֵי-שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה
אָמַר יְהוָה: (ב) הֲרַחֲבִי אֶמְקוֹם אֶהְלֶךְ וְיִרְעוּת
מִשְׁגָּנוֹתַיךְ יִשׂוּ אֶל--תַּחֲשֹׁבֵי הָאֲרִיכֵי מִיִּהְיֶה
וַיִּתְדַתֵּיךְ חֲזָקִי: (ג) כִּי-יִמִּין וּשְׂמֹאלִי תִפְלָצִי וְרַעַד
גּוֹיִם יִירָשׁ וְעַרְסִים גִּשְׁמוֹת יוֹשִׁיבוּ: (ד) אֶל--תִּירָאִי
כִּי-לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶד-תִּקְלָמִי כִּי-לֹא תִחַפְּרִי כִּי
בְשֵׁרֶת עֲלוֹמִיךְ תִּשְׁכַּחִי וְחֲרַפְתִּי אֶלְמָנוֹתַיךְ לֹא
תִזְכְּרֵי-עוֹד: (ה) כִּי בְעֵלְיֶךָ עֲשִׂיךְ יְהוָה צְבָאוֹת
שָׁמָּה וּגְאֻלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ יִקְרָא:
(ו) כִּי--כֹאשְׁמָה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קְרָאךְ יְהוָה
וְאִשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: (ז) בְּרַנֵּעַ
קָמִין עֲזַבְתִּיךְ וּבְרַחֲמִים גְּדוּלִים אֶקְבָּצֶךָ: (ח) בְּשִׁעָף
קִצְף הִסְתַּרְתִּי בְּנֵי רַנֵּעַ מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם
רַחֲמֶתַיךְ אָמַר גְּאֻלְךָ יְהוָה: (ט) כִּי-מִי נָח זֹאת
לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרֵי מִי-נָח עוֹד עַל-הָאָרֶץ
כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקִּצְף עֲלֶיךָ וּמִנְעֵר-בְּךָ: (י) כִּי הָרִים
יִמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמוּטֶינָה וְחִסְדֵי מֵאֲתָךְ לֹא--
יִמוּשׁוּ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמוּט אָמַר מִרְחֻמֶיךָ יְהוָה:

הפטרות כי תבא

(ישעיה סימן ס' עד כ"ב)

(א) קוֹמִי אֲוִרִי כִּי-בָא אֲוִרְךָ וּכְבוֹד יְהוָה עֲלֶיךָ
זָרַח: (ב) כִּי-יִהְיֶה הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶה-אֶרֶץ
(10) מְשֻׁלוֹ כְּחִיב

הפטרות כי תבא

וְעֲרַפְלֵי לְאֻמִּים וְעֲלֶיךָ יִזְרַח יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עֲלֶיךָ
זָרַח: (א) וְהִלְכּוּ גּוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמַלְכִים לְנֹגֶה זָרַחךָ:
(ב) שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וּרְאֵי כָל־ם נִקְבְּצוּ כְּאִי-לְךָ
בְּנֵיךְ מִרְחֹק יִבָּאוּ וּבְנֵיךָ עַד-צֶדֶד תִּאֲמָנָה: (ג) אִז
תִּרְאִי וְנִחַרְתְּ וּפְחַד וּרְחִיב לִבְבְּךָ כִּי-יִהְיֶה עֲלֶיךָ
הַמּוֹן יָם חֵיל גּוֹיִם יִבָּאוּ לְךָ: (ד) שִׁפְעַת גְּמָלִים
תִּכְסֶּךָ בְּכַרְנֵי מַדִּינָה וְעִיפָה כָל־ם מִשְׁבָּא יִבָּאוּ זָהָב
וְלִבְנֹה יִשְׂאוּ וְתַהַלְלוּת יְהוָה יִבְשֶׁרוּ: (ה) כָּל--צֹאֵן
קִדְרֵי יִקְבְּצוּ לְךָ אֵילֵי נְבוֹת יִשְׂרָאֵל יִעֲלוּ עֲלֶיךָ--
רְצוֹן מִזְבְּחֵי וּבֵית תִּפְאֶרְתִּי אִפְאֵר: (ו) מִי-אֵלָה
בָּעֵב תְּעוֹפִינָה וּכְיוֹנִים אֶל-אַרְבְּתֵיהֶם: (ז) כִּי-לִי אֶ
אֵיִם יִקְוּ וְאֲנִיֹּת תִּרְשִׁישׁ בְּרֹאשְׁנָה לְהִבְיֹא בְּנֵיךָ
מִרְחֹק כִּסְפָם וְזָהָבָם אִתָּם לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וּלְקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִאֲרֶךְ: (ח) וּבְנֵי בְנֵי-נֶכֶד
תּוֹמֹתַיךָ וּמַלְכֵיהֶם יִשְׂרָאֵל כִּי בִקְצֵפִי הִכִּיתֶיךָ
וּבְרַצוֹנִי רַחֲמֶתַיךָ: (ט) וּפְתַחוּ שַׁעֲרֵיךָ תַמִּיד יוֹמָם
וְלַיְלָה לֹא יִסְגְּרוּ לְהִבְיֹא אֵלֶיךָ חֵיל גּוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם
נַחֲוִיגִים: (י) כִּי-הֵינִי וְהִמְלִכָה אֲשֶׁר לֹא-יִעֲבֹדוּךָ
יִאֲבְדוּ וְדָגִים הָרַב יִחַרְבוּ: (יא) כְּבוֹד הַלְבָנוֹן
אֵלֶיךָ יִבָּא בְרוֹשׁ תִּדְהַר וְתֹאשׁוּר יִחַדוּ לְפִאֲרֵךְ
מִמְקוֹם מִקְדָּשׁ וּמִמְקוֹם רִגְלֵי אֲכַבְדּוּ: (יב) וְהִלְכּוּ
אֵלֶיךָ שְׂחוֹחַ בְּנֵי מַעֲנֵיךָ וְהִשְׁתַּחֲוּ עַל--נַפְשׁוֹת
רַגְלֶיךָ כָּל-מַעֲצִיבֶיךָ וּכְרָאוּ לְךָ עֵיר יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל: (יג) תִּנְחַת הַיּוֹתֶךָ עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאִין
עוֹבֵר וּשְׂמֵתַיךָ לְנֶאֱוֹן עוֹלָם מְשׁוֹשׁ דָּוָד וְדָוָד:
(11)

(ט) וינקת חלב גוים ושד מדכים תינקי וידעת
 בראני יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב : (ט) פחת
 הנחשת אביא זהב ותח תברזל אביא כסף
 ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל וימני
 מקדתיך שלום ונגשיך צדקה : (ט) לא ישמע עוד
 חמם בארצך שד ושבר בגבולך וקראת ישועה
 חומתיך ושעריך תהלה : (ט) לא יהיה לך עוד
 השמש לאור יומם ולילה הירח לא יאיר לך
 והיה לך יהוה לאור עולם ואי הוה לתפארתך :
 (ט) לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי יהוה
 יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבך : (ט) ועמד
 בלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מפעי מעשה
 ידי להתפאר : (ט) הקטן יהיה לאלף ורצעיר
 לגוי עצום אני יהוה בעתה אחישנה *

הפטרות נצבים

(ישעיה ס"א י' עד ס"ג י')

(א) שוש אשיש ביהוה תגל נפשי באלהי כי
 הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני
 כחתן יבתן פאר וכבלה תעדה כליה : (א) כי
 בארץ תוציא צמחה וכגנה ורועיה תצמיח בן א
 אדני יהוה יצמיח צדקה ותהלה נגד בל הגוים :
 סג (א) למען ציון לא אחשה ולמען ירושלם לא
 אשקוט עד יצא כננה צדקה וישועתה בלפי
 יבער : (א) וראו גוים צדקך וכל מלכים בגודך

(12) סטעו כתיב

וקרא לך שם חדש אשר פי יהוה יקבנו : (א) והיית
 עמרת תפארת ביד יהוה וציון מלובה בקר
 אלהיך : (א) לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצף לא
 יאמר עוד שממה בלך יקרא הפצי בה ולא רצף
 בעולה כי הפץ יהוה בך וארצך תבעל : (א) כי
 יבער בחור בתולה יבעלך בניך ומשוש חתן
 עדי בלה ישיש עליך אלהיך : (א) על חמתיך
 ירושלם הפקדתי שמרים בל היום ובל הלילה
 תמיד לא יחשו המזכירים את יהוה אל דמי לבם :
 (א) ואל תתנו דמי לו עדי יכונן ועדי ישים ארתי
 ירושלם תהלה בארץ : (א) נשבע יהוה בימיני
 ובזרוע עזו אם אתן את דגנך עוד מאכל לא יביך
 ואם ישתו בני נכר תירושך אשר נעת בו :
 (א) כי מאספיו יאכלהו והללו את יהוה ומקבציו
 ישתהו בחצרות קדשי : (א) עברו עברו בשערים
 פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן
 הרימו גם על העמים : (א) הנה יהוה השמיע אל
 קצה הארץ אמרו לבת ציון הנה ישעך בא הנה
 שברו אתו ופעלתו לפניו : (א) וקראו להם עמדי
 הקדש גאולי יהוה ולך יקרב רעושה עיר לא
 נעובה : סג (ב) מיתה א בא מאדום חמוץ בגדים
 מפצרה זה הדור בלבשו צעה ברב פחו אני
 מדבר בצדקה רב להושיע : (א) מדוע אדם
 ללבושך ובגדיך בדרך גנת : (א) פורה ודרכתי
 רבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי

(13) וצנוף כתיב

הפטרת נצבים וילך

וארמסם בחמתי ויו נצחם על-בגדי וכל-מלבושי
אנאלתי: (7) כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה:
(8) ואביט ואין עוד ואשתומם ואין סומך ותושע
לי זרעי וחמתי היא סמכתני: (9) ואבוס עמים
באפי ואשכרם בחמתי ואוריד לארץ נצחם:
(10) חסדי יהוה וזכיר תהדות יהוה בעל כל
אשר-גמלנו יהוה ורבי-טוב לבית ישראל אשר-
גמלם ברחמי וברב חסדיו: (11) ויאמר אד-עמי
המה בגים לא ישקרו ויהי להם למושיע:
(12) בכל-צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם
באהבתו ובחמלתו הוא גאלם ויגמלם ויגשאם
בל-ימי עולם:

הפטרת וילך

כמנהג הספרדים והאשכנזים, וכשנצבים וילך נפרדים אז היא הפטרת
שבת שובה:

(הושע י"ד ב' עד י"ד:)

(3) שובה ישראל עד יהוה אלהיך כי בשלת
בעיניך: (4) קחו עמכם דברים ושובו
אל-יהוה אמרו אליו כל-תשא עון נקח-טוב
ונשקמה פרים שפתנו: (7) אשור ו לא ושיענו
על-סוס לא נרכב ולא-נאמר עוד אלהינו
למעשה ידינו אשר-בך ירחם יתום: (8) ארפא
(9) יתיה כמל לישראל יפרח בשושנה ויך
לא כתיב (14)

הפטרת שבת שובה

ח
שרשיו בלבנון: (1) ילכו זנקותיו ויהי כזית הודו
ורוח לו בלבנון: (2) ישבו ישבי בצליו יחיו הגן
ויפרחו כגפן זכרו בנין לבנון: (3) אפרים מה-
די עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו אני בברוש
רענן ממני פרוה נמצא: (4) מי חכם ויבן אלה
גבון וידעם כי-ישרים דרכי יהוה וצדקים ילכו
בם ופושעים יבשלו בם:

(כאן מסיימן הספרדים)

וחאשכנזים מוסיפין:

(יואל ב' ט"ז עד כ"ז)

(1) תקעו שופר בציון קדשו-צום קראו עצרה:
(2) אספודעם קדשו קהל קבצו
זקנים אספו עוללים ויונקי שדים יצא חתן מחדרו
וכדה מהפתה: (3) בין האולם ולמזבח יבנו
הכהנים משרתי יהוה ויאמרו חוסה יהוה על-
עמך ואר-חתן גחלתך לחרפה למשל-בם גוים
למה יאמרו בעמים איה אלהיהם: (4) ויקנא
יהוה לארצו ויחמל על-עמו: (5) ויען יהוה
ויאמר לעמו הנני שלח לכם את-הדגן ותתיכוש
והיצהר וישבעתם אתו ולא-אתן אתכם עוד חרפה
בגוים: (6) ואת-הצפוני ארחיק מעליכם והדחתיו
אל-ארץ ציה ושממה את-פניו אל-הים הקדמני
וספו אל-הים האחרון ועלה באשו ותעל
צחנתו כי הגדיל לעשות: (7) אר-תיראי אדמה
גילי ושמחי כי-הגדיל יהוה לעשות: (8) אר-

הפטרת וילך

תירא בהמות שדי כי דשאנן נאות מדבר ביעי
נשא פרוי תאנה וגפן נתנו חילם: (א) ובני ציון
גידו ושמחו ביהוה אלהיכם כי נתן לכם את
המורה לצדקה ויורד לכם גשם מורה ומלקוש
בראשון: (ב) ומלאו הגנות בר והשיקו היקבים
תירוש ויצהר: (ג) ושלמתי לכם את השנים
אישו אכל הארבה הילק והחסיל והגזם חילי
הנדול אשר שלחתי בכם: (ד) ואכלתם אכול
ושבוע והעלתם את שם יהוה אלהיכם אשר
עשה עמכם להפליא ולא יבשו עמי לעולם:
(ה) וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני יהוה
אלהיכם ואין עוד ולא יבשו עמי לעולם:

נקצת מקומות מוספין אלו הפסוקים (סוף מיכה ד יח)

(א) מיראל במוך נשא עון ועבר על פשע
לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ
חסד הוא: (ב) ישוב ירחמנו יקבוש עונותינו
ותשליך במצילות ים כל חטאתם: (ג) תתן אמת
ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבתנו
מימי קדם:

הפטרת צום גדליה

(ישעיה נה ו עד נו ה)

(א) דרשו יהוה בהמצאו קראו קרוב:
(ב) ישוב רשע דרכו ואיש אנו

הפטרת צום גדליה

מחשבתיו וישב אל יהוה וירחמנו ואל אלהינו
כי ירבה לסלוח: (א) כי לא מחשבותי מחשבותיכם
ולא דרכיכם דרכי נאם יהוה: (ב) כי גבהו שמים
מארץ בן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי
ממחשבותיכם: (ג) כי כאשר ירד הגשם והשלג
מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרה את
הארץ והולידה והצמיחה ונתן זרע לזרע ולחס
לאכל: (ד) בן יהוה דברי אשר יצא מפי לא
ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי
והצליח אשר שלחתי: (ה) כי בשמחה תצאו
ובשלום תובלון הדרים והגבעות יפצחו לפניכם
דמה וכל עצי השדה ימחאו קב: (ו) תחת
הנעצוץ יעלה ברזל ותחת הסרפד יעלה הדם
והיה ליהוה לשם לאות עולם לא יכרת: (ז) בזה
אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה
ישועתי לבוא וצדקתי להגלות: (ח) אשרי אנוש
יעשה זאת ובן אדם יחזיק בזה שמר שבת מחללו
ושמר ידו מעשות ברע: (ט) ואל יאמר בך
הנכר הנלוה אל יהוה לאמר הבדל בדילגי יהוה
מעל עמו ואר יאמר הפרים הן אני עץ יבש:
(י) כי כה אמר יהוה לפריסים אשר ישמרו את
שבתותי ויכרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי:
(יא) ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב
מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת:
(יב) ובני הנלוים עלי יהוה לשרתו ולא תהבה

את-שם יהוה להיות לו לעבדים כל שמר שבת
מחללו ומחזיקים בבריתי: (א) והביאותים אל
קר קדשי ושפחתים בבית הפלתי עולתיכם
וזבחיכם לרצון על-מוצאי בני ביתי בית-תפלה
יקרא לבר-העמים: (ב) נאם אדני יהוה מקבץ
גדתי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו:

הפטרת האזינו

כשיש שבת בין יום הכפורים לסוכות כמנהג האשכנזים תקעו שופר
עד לעולם וכתובה לעיל. ויש מפטרים אותה

(ביחזקאל סימן יז כ"ב עד סוף סי' יז)

(כ) בזה אמר אדני יהוה ולקחתי אני מצמרת
הארץ הרטמה ונתתי מראש ונקותי רך
אקטוף ושתלתי אני על הר-גבה ותלוד: (א) בהר
מרום ישראל אשתלנו ונשא ענף ועשה פרי
והיה לארץ אדיר ושכנו תחתיו כל צפור בל-בנה
בצל בליתיו תשבנה: (ב) וידעו בל-עצי השדה
כי אני יהוה השפלתיו ו עץ גבה הגבהתי עץ שפל
הובשתי עץ לח והפרכתיו עץ יבש אני יהוה
דברתי ועשיתי: (ג) ויהי דבר יהוה אבני לאמר:
(ד) מה-דלכם אתם משלים את-המשל הזה על-
אדמת ישראל לאמר אבותי יאכלו בסר ושני
הבגים תקחינה: (ה) חי-אני נאם אדני יהוה אם
יהיה לכם עוד משל המשל הזה בישראל: (ו) הן
בל-הנפשות לי הנה פנפש האב ונפפש הבן

לי-הנה הנפש החמאת היא תמות: (א) ואיש
כי-יהיה צדיק ועשה משפט וצדקה: (ב) אל-
החרים לא אכל ועינו לא נשא אל-גלולי בית
ישראל ואת-אשת רעהו לא טמא ואל-אשה נדה
לא יקרב: (ג) ואיש לא יונה חבלתו חוב ושיב
גולה לא יגול לחמו לרעב נתן וערם יכסה-בגד:
(ד) בנשד לא יתן ותרבית לא יקח מעול ישיב
ידו משפט אמת יעשה בין איש לאיש:
(ה) בחקותי יחלף ומשפטי שמר לעשות אמת
צדיק הוא היה יהיה נאם אדני יהוה: (ו) והוליד
בן-פריץ שפד הם ועשה אח מיוחד מאלה:
(ז) והוא את-בל-ארה לא עשה כי גם אל-
החרים אכל ואת-אשת רעהו טמא: (ח) עני
ואביון הונדה גולות גול חבל לא ישיב ואל-
הגלולים נשא עינו תועבה עשה: (ט) בנשד
נתן ותרבית לקח וחי לא יהיה את בל-התועבות
האלה עשה מות יומת דמו בו יהיה: (י) והנה
הוליד בן ורא את-בל-חמאת אביו אשר עשה
נראה ולא יעשה כהן: (יא) על-החרים לא אכל
ועינו לא נשא אל-גלולי בית ישראל את-אשת
רעהו לא טמא: (יב) ואיש לא הונדה חבל לא
חבל וגולה לא גול לחמו לרעב נתן וערם כסוד
בגד: (יג) מעני השיב ידו נשד ותרבית לא לקח
משפטי עשה בחקותי חלף היא לא ימות בעון
אביו היה יהיה: (יד) אביו כי-עשק עשק גול גול

את ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו והנהמת
 בעונו: (י) ואמרתם מדוע לא נשא הבן בעון
 האב והבן משפט וצדקה עשה את כל חקותי
 שמר ויעשה אתם תיה יהיה: (יא) הנפש החמאת
 היא תמות בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא
 בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ורשעה
 הרשע עליו תהיה: (יב) והרשע בן ישוב מכל
 חטאתיו אשר עשה ושמר את כל חקותי ועשה
 משפט וצדקה תיה יהיה לא ימות: (יג) כל
 פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו בצדקתו אשר
 עשה יהיה: (יד) החפץ אחפץ מות רשע נאם
 אדני יהוה הלא בשובו מדרכיו ותיה: (טו) ובשוב
 צדיק מצדקתו ועשה עוד ככל התועבות אשר
 עשה הרשע יעשה רחי כל צדקתיו אשר עשה
 לא תזכרנה במעלו אשר מעל ובחטאתו אשר
 חטא בם ימות: (טז) ואמרתם לא יתכן דרך אדני
 שמעו נא בית ישראל הדרכי לא יתכן הלא
 דרכיכם לא יתכנו: (יז) בשוב צדיק מצדקתו
 ועשה עול ומת עליהם בעורו אשר עשה ימות:
 (יח) ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה ויעש משפט
 וצדקה הוא את נפשו יתיה: (יט) ויראה וישב
 מכל פשעיו אשר עשה חיו יתיה לא ימות:
 (כ) ואמרו בית ישראל לא יתכן דרך אדני
 הדרכי לא יתכנו בית ישראל הלא דרכיכם לא

*רשע כ' חטאת ב' מדרכו כ' צדקתו כ' וישוב כ' (20)

יתכן: (א) לכן איש כדרכיו אשפט אתכם בית
 ישראל נאם אדני יהוה שובו והשיבו מכל
 פשעיכם ולא יהיה לכם למכשול עון: (ב) השליכו
 מעליכם את כל פשעיכם אשר פשעתם בם
 ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה ולמה חמאתו
 בית ישראל: (ג) כי לא אחפץ במות המת נאם
 אדני יהוה והשיבו ותיו:

כשיש שבת בין יח"כ לסכות כמנהג ספרדים:

(שמואל ב' כ"ב עד כ"ג)

(א) וידבר הו' ליהוה את דברי השירה הזאת
 ביום הציל יהוה אתו מקף כל
 איביו ומקף שאול: (ב) ויאמר יהוה סלעי ומצדתי
 ומפלטי לי: (ג) אלהי צורי אחסה בו מגני וקרן
 ישעי משגבי ומנוסי משוטי מחמס תשעני: (ד) מהלל
 אקרא יהוה ומאיבי אושע: (ה) כי אפפוני משברי
 מות נחלי בליעל יבעתני: (ו) חבלי שאול סבני
 קדמני מקשימות: (ז) בצר לי אקרא יהוה ואל
 אלהי אקרא וישמע מהיכלו קולי ושועתי באזניו:
 (ח) ויתגעש ותרעש הארץ מוסדות השמים ירגזו
 ויתגעשו פי חרה לו: (ט) עלה עשן באפו ואש
 מפיו תאכל גחלים בערו מפניו: (י) ויש שמים
 וירד וערפל תחת רגליו: (יא) וירבב על כרוב
 ויעף וירא על בגפי רוח: (יב) וישת תשד סביבותיו

סגולת חשרת-מים עבוי שחקים: (א) מנגה נגדו
 בפערו גחלי-אש: (ב) ירעם מן-שמים יהוה ועליו
 יתן קולו: (ג) וישלח חצים ויפיצם ברק ויהם:
 (ד) ויראו אפיקי ים יגלו מסודות תבל בנערת
 יהוה מנשמת רוח אפו: (ה) ישלח מפרום יתני
 גמשגי ממים רבים: (ו) יצילני מאיבי עז משנאי
 כי אמצו ממני: (ז) יקדמני ביום אידי ויהי יהוה
 משען לי: (ח) ויצא למרחב אתי יחלצני כי-חפץ
 בי: (ט) יגמלני יהוה בצדקתי כבר ידי ישוב לי:
 (י) כי שמרתי ברכי יהוה ולא רשעתי מאלהי:
 (יא) כי כד-משפטיו לנגדי וחקתיו לא-אסור
 ממנה: (יב) ואהיה תמים לו ואשתמרה מעוני:
 (יג) וישב יהוה לי בצדקתי כברי לנגד עיני:
 (יד) עם-חסיד תתחסד עם-גבור תמים תתמם:
 (טו) עם-גבר תתבר ועם-עקש תתפל: (טז) ואת-
 עם עני תושיע ועיניך על-רמים תשפיל: (יז) כי-
 אתה גירי יהוה ויהוה יגיה חשבי: (יח) כי בכה
 ארוץ גדוד באלהי אדלג-שור: (יט) האל תמים
 דרכו אמרת יהוה צרופה מן הוא לבל החסים
 בו: (כ) כי מי-אל מפלעדי יהוה ומי צור מפלעדי
 אלהינו: (כא) האל מעוני חיל ויתר תמים דרכי:
 (כב) משוה רגלי פאלות ועל-במתי יעמידני:
 (כג) מלמד ידי כמלחמה ונחת קשת-נחושה
 זרעתי: (כד) ותתן לי מן ישעך וענתך תרבני:
 (כה) תרחיב צעדי תחתני ולא מעדו קרסגי:

יב
 (כ) ארדפה איבי ואשמידם ולא אשוב עד-
 פתם: (כא) ואכלם ואמחצם ולא יקומון ויפלו:
 פחת רגלי: (כב) ותזרני חיל למלחמה תכריע קמי
 תחתני: (כג) ואיבי תתה לי ערף משנאי
 ואצמיתם: (כד) ישעו ואין מושיע אל-יהוה ולא-
 ענם: (כה) ואשתקם בעפר-ארץ כמיט-חוצות
 אדקם אדקם: (כו) ותפלמני מריבי עמי תשמרני
 לראש גוים עם לא-ידעתי יעבדני: (כז) בני גבר
 ותבחשו לי לשמוע און ישמעו לי: (כח) בני גבר
 יבלו ויחנרו ממסגרותם: (כט) תי-יהוה גברך
 צדי וירם אלהי צור ישעי: (ל) האל הנתן נקמת
 לי ומריד עמים תחתני: (לא) ומוציאי מאיבי
 ומקמי תרוממני מאיש חמסים תצילני: (לב) עד-
 בן אודך יהוה בגוים ולשמה אומר: (לג) מגדול
 ישועות מלבו ועשה-חסד למשיחו לדוד ולזרעו
 עד-עולם:

הפטרות מחר חדש

(שמואל א' כ' י"ח עד מ"ב)

כסחל רלח סדס ציוס ח' חומויס נסנת סלפניו זלח הספטרס:

וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְהוֹנָתָן מַחֵר חֹדֶשׁ וּנְפַקְדֶתָּ כִּי
יִפְקֹד מוֹשְׁבֵיךָ: (כ) וְשִׁלַּשְׁתָּ תַרְדֵּד
מָאד וּבָאתְךָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם בַּיּוֹם
הַמַּעֲשִׂי וַיִּשְׁבֶּתָּ אֵצֶל הָאֲבִן הָאֵזוֹל: (כא) וַיֹּאמְרוּ
שְׁלֹשֶׁת הַחֲצִים צִדָּה אֹרֶה לְשַׁחֵחַ לִי לַמַּטְרָה:
(כב) וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת־הַנֶּעֱר לְךָ מִצָּא אֶת־הַחֲצִים
אִם־אָמַר אָמַר לַנֶּעֱר הִנֵּה הַחֲצִים | מִמֶּנּוּ וְהִנֵּה קָחְנוּ
וּבָאָה כִּי־שְׁלוֹם לְךָ וְאִין דְּבַר חַי־יְהוָה: (כג) וְאִם־
כֹּה אָמַר לְעֵלִים הִנֵּה הַחֲצִים | מִמֶּנּוּ וְהִלָּאָה לְךָ כִּי
שִׁלַּחְךָ יְהוָה: (כד) וְהִדְבַר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה
הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ עַד־עוֹלָם: (כה) וַיִּסְתַּר דָּוִד
בְּשִׂיחַ הַיְהוּדִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב הַמַּלְךְ אֶל־הַלְחָם לֹא־כֹלֵד:
(כו) וַיֵּשֶׁב הַמַּלְךְ עַד־מוֹשְׁבֵי כְּפָעַם | כְּפָעַם אֶל־
מוֹשֵׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אֲבָנֵי מַצֵּד שְׂאוֹל
וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד: (כז) וְלֹא־דִבַּר שְׂאוֹל מֵאֻמָּה
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בִלְתִּי טְהוֹר הוּא
(27) 'על כ'

הפטרות מחר חדש

כִּי־לֹא טְהוֹר: (כח) וַיְהִי מִמִּחְרַת הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי וַיִּפְקֹד
מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנֵי מַדּוּעַ לֹא־
בָּא בֶן־יִשִׁי נִסְתַּמּוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלְחָם: (כט) וַיַּעַן
יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאוֹל נִשְׂאָל נִשְׂאָל דָּוִד מֵעַמְדֵי עַד־
בֵּית לָחֶם: (ל) וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי נָא בְּנֵי זִבְחַ מִשְׁפַּחָה
לָנוּ בְּעִיר וְהוּא צִנְחָה לִי אָחִי וְעַתָּה אִם־מִצָּאתִי הֵן
בְּעִינֶיךָ אִמְלִטָה נָא וְאַרְאֶה אֶת־אָחִי עַל־בֶּן לֹא־כָּא
אֶל־שְׁלַחַן הַמַּלְךְ: (לא) וַיַּחֲרִי־אָף שְׂאוֹל בִּיהוֹנָתָן
וַיֹּאמֶר לוֹ בְּדַנְעוֹת הַפְּרֻדוֹת הַלֹּא יָדַעְתִּי כִּי־בַחַר
אָתָּה לְבֶן־יִשִׁי לְבִשְׁתֶּךָ וּלְבִשְׁתֵּי עַרְוַת אִמְךָ: (לב) כִּי
כֹּה־הָיִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשִׁי חָי עַל־הָאָדָמָה לֹא תִבּוֹן
אָתָּה וּמַלְכוּתְךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־
מוֹת הוּא: (לג) וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאוֹל אָבִיו וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לָמָּה יוֹמַת מִיָּה עֲשֵׂה: (לד) וַיִּטַּל שְׂאוֹל אֶת־
הַחֲנִית עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ וַיָּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הָיָא מַעַם
אָבִיו לְהַמִּית אֶת־דָּוִד: (לה) וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעַם
הַשְׁלַחַן בַּחֲרִי־אָף וְלֹא־אָבַל בַּיּוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי
לָחֶם כִּי נִעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִמוֹ אָבִיו: (לו) וַיְהִי
בַּפֶּקֶד וַיִּצָּא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וְנֶעֱר קָטָן
עִמּוֹ: (לז) וַיֹּאמֶר לַנֶּעֱר רִץ מִצָּא־נָא אֶת־הַחֲצִים
אֲשֶׁר אֲנִי מוֹרֶה הַנֶּעֱר רָץ וְהוֹיֵאֲדִיָּה הַחֲצִי
לְהַעֲבֹר: (לח) וַיָּבֹא הַנֶּעֱר עַד־מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר
יָדָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרָי הַנֶּעֱר וַיֹּאמֶר הֲלֹא
הַחֲצִי מִמֶּנּוּ וְהִלָּאָה: (לט) וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרָי הַנֶּעֱר
מִהַרְדֵּי הַיּוֹשֵׁה אֶל־תַּעֲמֹד וַיִּלְקַט גֶּעֶר יְהוֹנָתָן אֶת־
(28)

הַחֲצִים וַיָּבֹא אֶל-אֲדֹנָיו: (ט) וְהִנֵּער לֹא-יָדַע
מֵאוּמָה אֶךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת-הַדָּבָר: (י) וַיִּתֵּן
יְהוֹנָתָן אֶת-בְּלוֹי אֶל-הַנֶּעַר אֲשֶׁר-לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ
הִבֵּיא הָעִיר: (יא) הַנֶּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֲצֶל הַגִּבּוֹ
וַיִּפֹּל לִאֲפִי אֲרֻצָּה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פַּעַמַּיִם וַיִּשְׁקֹו
אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ וַיִּבְכוּ אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ עַד-דָּוִד הִגְדִּיל:
(יב) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשֹׁלֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ
שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה בֵּינִי
וּבֵינְךָ וּבֵין זְרַעִי וּבֵין זְרַעֲךָ עַד-עוֹלָם:

קריאת מפטיר לשבת וראש חדש

בשבת וראש חדש מולידין שני ספרים בראשון קורין שנעה נגדי נפ' השנוע
ולוורנים קדים לעילא. ובספר שני קורין למפטיר בפרשת פנחס:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי
עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ:
עֲלֵת שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ עַל-עֲלֵת הַתְּמִיד וְנִסְכָּה: פ
וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים תִּקְרִיבוּ עֲלֶיהָ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-
בָקָר שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה
שִׁבְעָה תְּמִימִם: וּשְׂרֵשָׁה עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶפֶר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶאֱיִל הָאֶחָד: וְעֶשְׂרֵן עֶשְׂרֵן סֵלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לִבְשֵׁי הָאֶחָד עֲלֶיהָ רֵיחַ נִיחַח
אִשָּׁה לַיהוָה: וְנִסְכֵיהֶם חֲצִי הַהֵין יִהְיֶה לֶפֶר
וּשְׂרֵשֶׁת הַהֵין לֶאֱיִל וּרְבִיעִית הַהֵין לִבְשֵׁי יֵין וְנֹאת
עֲלֵת חֹדֶשׁ בְּחֲדָשׁוֹ לַחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה: וּשְׂעִיר עֲזִים

אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל-עֲלֵת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה
וְנִסְכּוֹ:

הפטרת שבת וראש חדש

ישעיה ס"ז א עד סוף הספר

(ב) כִּי אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם נִסְאִי וְהָאָרֶץ הַדָּם
רִגְלִי אֵיזָה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ-לִי וְאֵיזָה
מְקוֹם מִנוּחָתִי: (ג) וְאֵת-בֵּל-אֱלֹהֵי יָדַי עֲשִׂתָה נִיחִיו
כִּי-אֱלֹהֵי נֹאס־יְהוָה וְאֵלֵיזָה אֲפִישׁ אֶל-עֵנִי וְנִכְחַד
רוּחַ וְחִרַד עַל דְּבָרִי: (ד) שׁוּחַט הַשּׁוֹר מִבְּהֵ-אִישׁ
זֹבַח הַשָּׂה עֹרֶף כָּלֵב מַעֲלָה מִנְחָה דָם-חַיִּיר מִזְבִּיר
לִבְנֵה מִבְּרַךְ אֲזֵן נִס־הַפָּה בְּחֵרוֹ בְּדַרְכֵיהֶם
וּבְשִׁקְצֵיהֶם נִפְשָׁם חֲפָצָה: (ה) נִס־אֲנִי אֲבַחַד
בְּתַעֲלוּלֵיהֶם וּמְנוּחָתָם אֲבִיא לָהֶם יַעַן קִדַּאתִי וְאֵין
עֹנָה דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּעֲשׂוּ חֲרַע בְּעֵינֵי וּבֶאֱשֶׁר
לֹא-חֲפָצָתִי בְּחֵרוֹ: (ו) שָׁמְעוּ דְּבַר-יְהוָה הַחֲרָדִים
אֶל-דְּבָרֵי אֲמָרוֹ אַחֲיֶכֶם שְׁנֵאֲיֶכֶם מְנַדִּיכֶם לַמַּעַן
שְׁמִי יִכְבֵּד יְהוָה וּנְרָאָה בְּשִׁמְחָתְכֶם וְהֵם יִבְשׂוּ:
(ז) קוֹל שְׂאוֹן מַעִיר קוֹל מַחֲבֵל קוֹל יְהוָה מִשְׁלָם
נְמוּד לֹא-יִבּוּי: (ח) בְּטָרִם תַּחֲוִיר יִלְדָה בְּטָרִם יִבּוּא
חֲבֵל לָהּ וְהַמְלִיטָה זָכָר: (ט) מִי-שָׁמַע בְּזֹאת מִי
רָאָה בְּאֵלֶה הַיּוֹחֵל אֲרָץ בְּיוֹם אֶחָד אִס־יִלְדָּ גּוֹי
פָּעַם אַחַת בְּ-יִתְלָה נִס־יִלְדָה צִיּוֹן אֶת-בְּנֵיהָ:
(י) הֲאֲנִי אֲשַׁבֵּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמֶר יְהוָה אִס־אֲנִי
הַמוֹלִיד וְעֲצַרְתִּי אֲמַר אֱלֹהִים: (יא) שְׁמָתִי אֶת-יְרוּשָׁלַם

וּגִילוּ בָהּ כָּל־אֲדֹבֵיהָ שִׁישׁוּ אֶתְהָ מִשׁוּשׁ בַּל--
הַמַּתְאֲבָלִים עֲלֶיהָ: (י) לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם מִשֹּׁד
תִּנְחַמְתֶּיהָ לְמַעַן תִּמְצְאוּ וְהִתְעַנְּגֶתֶם מִזֵּיז כְּבוֹדָהּ:
(י) כִּי־כִהָ אָמַר יְהוָה הִנְנִי נוֹטֵה־אֵלֶיהָ בְּנֶהֱרַ
שָׁלוֹם וּבְנִחָל שׁוֹמֵם כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנְקַתֶּם עַל־צַד
תִּגְשָׁאוּ וְעַל־בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׁעוּ: (י) כִּי־אִישׁ אֲשֶׁר
אָפוּ תִנְחַמְנוּ בֶן אֲנֹכִי אֲנַחֲמֶכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמְנוּ:
(י) וּרְאִיתֶם וְשֵׁשׁ לְבַבְכֶם וְעֲצֻמוֹתֵיכֶם בְּדִשְׁוֹ
תִפְרַחְנָה וְנוֹדַעַה יְד־יְהוָה אֶת־עַבְדֵּי וְזַעַם אֶת־
אֲבִיו: (י) כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וּכְסוּפָה
מִרְכַּבְתָּיו לְהִשָּׁיב בַּחֲמָה אָפוּ וּגְעַרְתוּ בַלְהִבֵי־אֵשׁ:
(י) כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבַחֲרָבוֹ אֶת־כָּל־בֶּשֶׂר
וּרְבוּ חֲלָלֵי יְהוָה: (י) הַמַּתְקַדְּשִׁים וְהַמְּטַהֲרִים אֶל־
הַנְּגוֹת אַחֵר אַחַת בַּתּוֹךְ אֲכָלִי בֶשֶׂר הַחַזִּיר וְהַשֶּׁקֶץ
וְהַעֲכָבֵר יַחְדוֹ יִסְפוּ נֹאס־הוּא: (י) וְאֲנֹכִי מַעֲשִׂיהֶם
וּמַחֲשַׁבְתֵּיהֶם כָּאֵה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְשִׁנּוֹת
וּבָאוּ וּרְאוּ אֶת־כְּבוֹדִי: (י) וְשָׁמַתִּי בָהֶם אֹזֶת
וְשַׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים אֶל־הַגּוֹיִם בְּרִישֵׁי שׁוּל וְלוֹד
מִשְׁכֵי קֶשֶׁת תּוֹבֵל וַיִּגַּן הָאֵיִם הַרְחִקוּ אֲשֶׁר לֹא־
שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־
כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם: (י) וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־
הַגּוֹיִם וּמִנְחָה לַיהוָה בְּסוּסִים וּבְרֶכֶב וּבַעֲבִים
וּבַפָּרָדִים וּבַכְּרִפּוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר
יְהוָה בָּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בְּכָל־
מְהוֹר בֵּית יְהוָה: (כ) וְגַם־מֵהֶם אָקַח לְכַהֲנִים

לְלוֹיִם אָמַר יְהוָה: (כ) כִּי בָאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים
וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֲמִדִים לִפְנֵי נֹאס־
יְהוָה בֶּן־יַעֲמֹד וְרַעֲבֶם וְשִׁמְכֶם: (כ) וְהָיָה מִדֵּי־חֲדָשׁ
בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָּל־בֶּשֶׂר
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר יְהוָה: (כ) וַיִּצְאוּ וּרְאוּ
בַפְּגָרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים כִּי כִי תוֹלַעְתֶּם לֹא תָמוּת
וְאֲשֶׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל־בֶּשֶׂר:
וְהָיָה מִדֵּי־חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא
כָּל־בֶּשֶׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר יְהוָה:

ונתחן ספרדים אם חל ראש חדש ביום ט"ק וביום א' לחוסיק פסוק ראשון
ואחרון של הפטרת נחקר הדש :

מגילת איכה

א (א) איכה וישבה בדרך העיר רבתי עם היתה
באומנה רבתי בגוים שרתי
במדינות היתה למס: (ב) בכו תבכה בפילה
ודמעתה על קתה אין לה מנחם מגל אהביה
בלרעה בנרו בה היו לה לאיבים: (ג) גלתה
יהודה מעני ומרב עבדה היא ישבה בגוים לא
מצאה מנוח בלרדפה השנונה בין המצרים:
(ד) דרכי ציון אגרות מבלי באי מועד בל---

רשי

א (א) איכה ישבה בדרך ירמיה כחז ספר קינות סוף הענינה אשר
סרף יהויקים על האח אשר על האש [ירמיה ל"ו] וסיו זו שלשה
אלפ"ח צימ"ח איכה ישבה איכה יעני איכה יועם סוז הסיף עליו אני
אגבר שחא שלש אל"ף צימ"ח טנאמר ועוד נוסף עליהם דברים רבים כהנחם
[טס] שלש כנגד שלש: דד. גלמוד מיושניה: רכתי עם. יו"ד יחירה כמו
רנח עם שהיה עונה רב יש מדרש: אגדה הרבה ואני באמי לפרש לשון
הנוקרא כחשיעו: סיחה כאלונה. ולא אלונה מושם אלא כאשם שהלך
בפלה לנדיית סיס ודעמו לחזור אללה: (ב) בכה תבכה. שתי בכיות על
שני חורבנין: בלילה. שהנוקדש נטרף בלילה דאמר נר לעת ערב הליחו זו
אח האור. ד"א בלילה לילה של בכיית מרגלים בחשעם באז גרונה לס.
ד"א בלילה שכל הזוכה בלילה השומע קולו בזכה עמו: ודמעתה על לחים.
ומחך שהיא זוכה תמיד: כל רעים. אוהבים: (ג) גלתה יהודה. מחלצה.
מעוכי. מחמת עוי: ומרוב עזרה. שהכנידו עליהם כשדים: היא ישבה
בגוים. ובנוקס שגלחה וישבה עם לא מלאה ענוח: בין הנגרים. שיש גובה
עכאן ומכאן ואין מקום לנוח: הנגרים. גבולים של שדה וכרם. ומדרש
אגדה צין י"ז צתמו לסי' באז: (ד) באי מועד. עולי רגלים: נוגות. לשון

מגילת איכה א

שעריה שוממין בהניה נאנחיים בתולתיה נוגות
והיא מרקה: (א) היו צריה לראש איביה שלו
בירחונה הונה על רב פשעיה עולליה הקכו שבי
לפני צר: (א) נצא מבת ציון בלהדרה היו שריה
באילים לא מצאו מרעה וילכו בלא לבח לפני
רודף: (א) זכרה ירושלם ימי עניה ומרודיה כל
מחמדיה אשר היו מימי קדם בגלל עמה ביד
צר ואין עוזר לה ראיה צרים שחקו ער משפתה:
(ב) חמא חמאה ירושלם על בן לניה היתה כל
מכבדיה תוליה ביראו ערותה נסה היא נאנחה
ותשב אהור: (ב) טמאתה בשודיה לא זכרה
אחריתה ותרד פלאים אין מנחם לה ראה יהיה
את עניי כי הגדיל אויב: (א) ידו פרש צר על
מן בח כ'

רשי

יגן ואין שורש נביזה אלא ס: ימ"ל לבדה: (א) סלו. יושנים בשלוה:
הגוה. הדאיזה והוא לשון יגון: (א) כאילים לא נאלו מרעה. כאילים אשר
לא נאלו מרעה. שאין להם כח לזרות שהחלש כחם צרעו: לפני רודף.
כל רודף שנוקרא הקר חם נלא שגדפו רדיף שלימה על כן יסד השייט
נלא רודפתי [בסליחות מעניית חמישי ונחג אשכנזים] ומקרה שנת גאולי
שנת גאלי בזה [ישעיה ס"ג] חקר כתיב: זכרה ירושלים. בנלותה: יוני
עניה יוני חורבנה שהביא לידי עוני: ומרודיה. הוא לשון זכר כמו וירדתי
על הסורים [ישעיה י"א] חרוד צמי ואיהנה [תהלים כ"ח]: כל
וממדיה. זכרה כל טוב וממדיה שעיני קדם: שחקו על משבתה. שונח
על שניתה משושה חנה חדשה ושנתה [ישעיהו ג']. ונדרש אגדה דורשו
בלשון אשר שהיו שונחין בצולה שצנחות וימים פונים ושונחים בשביעות
והיו שזונות ונשקיים עליהם ואומרים שועים בצרלכס לא שונחתם ועכשו
בגילה ששונחין: (ח) לכידה. לגולה לשון נע ונד אשמוצ"ר בלע"ז: ערוחה.
קלונה: נאנחה. לשון כפעלה שושפיר"ר בלע"ז: (ט) טונחתה בשוליה.
לשון גנאי הוא דם נדחם ניכר בשילי בגדיה כלומר מטאומים גלויין הרבה
עשאתן בגלוי: לא זכרה אחריתה. כשחיו מוטאין לא קתו לז עק הסיק

מגילת איכה א

בְּלִי-מַחְמֵדִיהָ בִּירֵאָתָהּ גּוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשֶׁהָ אֲשֶׁר
צִוִּיתָהּ לֹא-יָבֹאוּ בִקְהֵל קָדֶךָ : (ט) בְּרַעְמָה נֶאֱמָר
מִבְּקָשִׁים רָחַם נִתְּנוּ מִחֲמֻדֶיהֶם בְּאָכַר לְהַשִּׁיב
נַפְשׁ רְאֵה יְהוָה וְהַבִּיטָה בִּי הֵיטֵי זִמְרָתָהּ : (י) לֹא
אֵלֵיכֶם כָּל-עַבְרֵי דָרְךָ הַבִּיטוּ וּרְאוּ אִם-יֵשׁ מִכְּאוֹב
בְּמִכְאֹבֵי אֲשֶׁר עוֹלָל לִי אֲשֶׁר הוֹגֵה יְהוָה בְּיוֹם
חֲרוֹן אַפָּו : (י) מִמָּרוֹם שְׁלַח-אֵשׁ בְּעַצְמֹתַי וַיִּרְהַגֵּה
פֶּרֶשׁ רִשְׁתִּי לְרִגְלֵי הַשִּׁיבְנֵי אַחֲרַי נִתְּנֵי שׁוֹמְמָה
כָּל-הַיּוֹם הַזֶּה : (י) נִשְׁקַד עַל פְּשָׁעֵי בְּדָוִד יִשְׁתַּרְגְּנוּ
יְתִיר ו' י' זעירא

רש"י

אחריתם לפיכך וחדר פלאים ירדתם ופלאים פלאים שהכל פלאים
שאירע לה מה שכל אירע לכל עיר : (י) ידו פרש כל עמון ומואב : על
כל נחמדיה. ספרי תורות ש: אמר בהם הנחמדים וזהו [תהלים י"ט] הכל
יפנו לבח כקף וזהו הם נפנים עב ספרי תורות כדי לשורשם לפי שכתוב
בהם לא יצא עמוגי וגו' : אשר נזים לא יבואו בקהל לך. אלו עמון ומואב :
(י) לוא אליכם, לא תהא כלרה הזחת עוד לכל עובדי על דם אמרו חכמים
ומכאן לקונלגא מן התורה ראו מה עשה לי הביטו וראו וגומר : אשר עולל.
אשר נעשה לי : אשר הוגה ה'. אותי ביום חרון אפו גם זה לשון יגון :
(י) וירדתה. וירד אוחה וישגר אותה על ידי ידיו ויסורין לך הנוץ דגושה
לפותרה בלשון יחידות כמו ישנה [נלחכי ז'] יכרסונה [תהלים פ"ו]
ירענה [ס] שהעלם לשון נקבה כמו דאח אומר העלמות היננות [יחזקאל
ל"ו] שגר כל אהת ואהת. דבר אחר וירדנה [שופטים כפו] כמו וירדהו אל
י"ד הריק את העות גורר ורורה העות ומחכו : (י) נשקד עול פשעי
צירו. אין לחינה זו דמיון במקרא ובלשון ארמי של פסיקתא קורין לדרבן
ונקרא עלמד הלמד [שופטים ג']. ואומר אני נשקד פויינט"רינו בלע"ז
קודים ונומדים ומקוינים היו פשעי צירו של הקדוש ברוך הוא לזכרון לא
שכה מיינס והשלומינים : ישתינו. נעשו קליעות ועלו על לוארי לשון

מגילת איכה א

עָלוּ עַל-צוּאְרֵי הַבְּשִׁיל כִּהֵי נִתְּנֵי אֲדָנִי בְיַדִּי לֹא-
אוּבַל קוֹם : (ט) סָרָה כָּל-אֲבִירֵי אֲדָנִי בְּקַרְבֵּי
קָרָא עָלַי מוֹעֵד לְשִׁבְרִי בַחֲרֹי גַת דָּרְךָ אֲדָנִי
לְבַתּוֹלַת בַּת יְהוּדָה : (ט) עַל-אֲדָה אֲנִי בּוֹכִיהָ
עֵינַי אֲנִי יָרְדָה מִיָּם כִּי-רַחַק מִמֶּנִּי מִנְחָם מִשִּׁיב
נַפְשִׁי הָיוּ בְנֵי שׁוֹמְמִים בִּי גִבֵּר אוֹיֵב : (י) פֶּרֶשָׁה
צִיּוֹן בְּיַדֶּיהָ אֵין מִנְחָם לָהּ צָנָה יְהוָה לִיעֲקֹב
סִבִּיבֵי צִרְיֵי הַיּוֹתָה יְרוּשָׁלַם לְנֶדָה בְּנִיחָם :
(י) צִדִּיק הוּא יְהוָה בִּי-פִיהוּ מְרִיתִי שְׁמַעֲנִי-נָא
כָּל-הָעַמִּים וּרְאוּ מִכְּאֹבֵי בְּתוֹלַתִּי וּבַחֲרֵי הֶלְכִי
בְּשִׁבְבִי : (י) קָרָאתִי לְמֵאֲרָבֵי תְּמָה רַמּוּגֵי קִהְנִי
עַמִּים ב'

רש"י

משנה אין ושרבין את הנעוה [בנמכת וועד קטן] : (ט) קלס. רמס ורפס
לשון סולו סולו הנוסלה [ישעיה ס"ג] : קרא עלי מועד. יעירות גיירות
לכל עלי. ורבותיו דרשו מה שדרשו חמו דהוא סתא מלווי מליוס
של שנה שנייה ללחם ונוגרים לכך אירע חרחק של מרגלים ליל חשעה
באז שעליה הוקבעה בבייתן לדורות. גם דרך. לשון הריגה כמו שורה דרכתי
לנדי [ישעיה ס"ג] כדורך ענבים להוליא יינס כך רמס אנשים להוליא
דמס : (ט) עיני עיני. כלומר תמיד עיני יורדס מים כפל הלשון עלמד
שאין הפוגה : (י) פרסה ליון צידה. כמו ופרס ידיו בקרבו [ישעיה כ"ט]
כאדם העוליד ידיו עולכס ומניאס ומנטער בהס. ד"א פרסה ליון לשון
שנירה כמו פורס אין להס [איכה ד'] ולא יפרשו על אהל לנחמו על מה
כך חנרו ונחס. ובלשון נשנה פרוכות קיימות [זכרות ל"ו] ונשנעו כאדם
הננטער שחובק את ידיו ונשברס. תוספות מללחי : לוס ה' ליעקב סביציו
זריו. לוס על יעקב סיחיו זריו סביציו אף כשגלו לבבל ולאסור הגלה סכחרינו
את ארביינס עמון ומואב והושיבם אלליהם וחס מנקתרים אותם כמו
שאמר בנמכת קדושין סווגינא איבא בצבל כולס דעמוכאי : לנדה. לריחוק
לזו : (י) קראתי למללחי. לאותם שונאים עלמס כלוחצים : הנה רעוני.
בגון בני ישמעאל שהיו יולאים לקראת הגולים כשהיו השבאים מוליכים
אותם דרך עליהם ומללחי את עלמס כאלו מנקמים עליהם והיו מוליחין

מגלת איכה א ב

יזקני בעיר גועו כי בקשו אכל למו וישבו את-
נפשם: (א) ראה יהוה כי צר לי מעי המרמרו
נהפך לבי בקרבי כי מרו מריתי מהוי שגלה-
חרב בבית במות: (ב) שמעו כי גאנחה אני אין
מנחם לי כל-איבי שמעו רעתי ששו כי אתה
עשית הבאת יסדקראת ויהיו כמני: (ג) תבא
בלדעתם לפניך ועולד למו באשר עוללת לי על
כל-פשעי כידבות אגחתי ולבי רוי:

ב (ה) איכה יעיב באפו אדני את-בת-ציון
השריד משמים ארץ תפארת ישראל ולא-
זכר הדוסדגלו ביום אפו: (ו) בלע אדני ולא

רשי

לסם מיני מלוחים ונודות נפוחים כסזורים שהוא יין ואוכלים ולגאים ודולים
לשמות וכסמחיר סנוד נשינו והיחס הרוח נכנסת נועני וסוף נח וסוף
סלמור סכחוד ציער נערב חלינו וגו' [ישעיה כ"א] לקראת לנח סמיו
מיס יושבי ארץ תימל נלחמו קדמו כוד: וישיצו את נפסס. כדי שישיצו את
נפסס: (כ) סנרמרו. כולו יש לסון זס נלסון משנס נפלה לאור ונחמרו
צני מעים: צניס כעוס. נחוק סניס היחס אימס סדיס ומזיקיס ומלכיס מוס
ומחון חרצ סוויצ משכלס: (כ"ב) כי אסס עסית. אסס גרמנלי ססס סוניס
לומי סססדלחני מנלכלס ומנשתיס ומסססססססס סס נסססססס ססס סיו
מססמיס עלי ועל צני נסרמיסס: הבחס יוס קרסס. הלואי וסבחס עליסס
יוס סמועד סקרסס עלי: ויסיו כמני. נרעס, (כ"ג) נסס כל רעסס לפניך.
יזכרו ויסקרו עונו סס לפניך ועולל למו. ופעל למו כנו גס ננעלליו יסככר
[מסלי כ'] וכסרי מעלליו [ימיס ליצ']:

ב (ה) איכה יעיב. יססל כד"ל וססמיס ססקדכו נצניס [מלכיס אי י"ח]
מסמיס ארץ. לאחר ססגניסס עד לסמיס ססליכס לארץ צנח אסס
ולא מעס מעס מליכרס רמל לצירס עויקסס: סדוס רגליו. סרסרף מרגלוחיו
חס צני סוקסס: (ז) נלוח יעקב. צמי יעקב לסון נוה [ישעיס ל"ו]: היע
(8)

מגלת איכה א ב

חמל את כל-נאות יעקב הרס בעברותו מבצרו
בת-יהודה הגיע לארץ חלל ממלכה ושקיה:
(א) נדע בחרי-אף כל קרן ישראל השיב אחר
ימינו מפני אויב ויבער ביעקב באש להבה אכלה
סביב: (ד) הרד קשתו באויב נצב ימינו בצר
ניחרג כל מחמד-עין באהל בת-ציון שפד באש
חמתו: (ה) היה אדני באויב בלע ישראל בלע
כל-ארמנותיה שחת מבצרו נרב בבת-יהודה
תאניה ואניה: (ו) ויחמס בגן שבו שחת מעדו
שבה יהוה בציון מועד ושבת ננאץ בנעס-אפו

רשי

לארץ. סספילס לארץ: סלל מנלכס וסריס. אלו ישראל ססיו קרויס מנלכס
כסניס: וסריס. מרססי אגדס יש אלו סריס סל מנעלה סססליפס סמנענה
על חור מניס על סניס וססליף כל סנומניס לפי ססיו נרעני ישראל
צעלי סס סנפורס ססיו יכוליס להסניע סנללכיס מלס ונומיס ומסרנ
כססיס ונסיניע אס סר סלס נסמו סרל ונסיצ איך מניסלת זו כידו וכן כולס:
(ג) ססיצ אחר ינינו. ססיצ עלמו כוסיצ אחר ינינו מנללסס צעד צניו:
(ד) קססו. לפי סכן דרך קססוס ססס חזיקיס לסוס רגלו עליסס
כססרל נופסס לכך נכנצ נלסון רכיכס: ספך כלסס חמחי. כך ססיצור סמלס
ספך חמחו ססיס כלס כי לא מלינו ספסיכס אלל אס אלל חמח כדכתיב
ספוך חמסך וגו' [ססליס ע"ט]: (ס) וירב צנח יסודס. ררסס צכנסת יסודס
האיס וליניס. לנר ויללס: וירב. נקי"ד יו"ד קמ"ץ קטן ססיס ל' סרסס
אס אסריס וירב ססס ויעלמו מלד [סנווס אי] נקוד סירק ססרל לסון רכס
סרל אס עלמו וכן כל חניס ספעל סלס צס"ל כנון פנח זנח צנח כן דרסס
לססס כססרל מוסקר מנמס ס"ל כססרל מרדנ על עלמו נקוד סירק כנון
ויסן פריעס [צפ' ורלס] וכססרל מרדנ על אסריס נקוד קטן כנון
ויסן זב: אל זנב [סופטיס ס"ן] ויגל יסודס מעל אדמחו [מלכיס צ' כ"ה]
ויגל מלך אסור אס ישראל אסורס [סס י"ח]: (ז) ויסוסס. לסון כריסס

(6)

מצלת איכה ב

מלך וכוון: (ז) ונה ארני מזהו נאר מקדשו
הסגור ביד-אויב חומת ארמנותיה קול נתנו
בבית יהוה יום מועד: (ח) חשב יהוה להשחית
חומת בתי-ציון נטה קו לא-השיב ידו מבלע
ויאבל-חל וחומה יחדו אמללו: (ט) סבעו בארץ
שעריה אבד ושבר בריתה מלכה ושריה בנוים
אין תורה גם נביאיה לא-מצאו חזון מיהוה:
(י) ישבו לארץ ידמו ורגו בתי-ציון העלו עפר
על-ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן

י' וערא

רשי

וכן יחמום כנפן כסרו [אויב טו] נחמסו עקצין [ירמיה יג]: כגן. כמו
בגוזזין ידקוח הגנה: שוכו. מעונתו שכו כחיצו שטיכך מנחו על בניו
במורכב ביתו כך נדרש בעדרש קינות: שחת מערה. בית קדשי הקדשים
שחס היה נועד לכבוו טנאמר ונועדתי לך טס (בפרשת חרוונה): ואלך
וכהו. לדקיסו העלך ושריסו כהן גדול: (ז) נאל. בטל וכן נאלתה בריה
ענדך [תהלים פ"ט]: כיום מועד. סהיו טנחמיס ועשוריים בחורו בקול
רס כן נחמו סהויביים בחרכנו קול טנחח: (ח) חטט ס' להטחית. זס
יימי רבים טעלחה על דעמו כך טנאמר כי על אפי ועל חממי סיתה לי
העיר הזאת להסירה מפל פני [ירמיה לג]: נטס קו. טל טטט ליטערע
על ענינו: ונלע. מהטחית: חיל וטוונה. סירח ובר טורח חומה נמוכה
טנגנד חומה גנוחה: (ט) טבעו בארץ טעריס. מדרש אגדה לפי טתלקו
כבוד לארון טנאמר טלו טעריס ראטיכס [תהלים כ"ד] לפיכך לא טלטת
נטס בריס וטבעו בארץ. ורבותי אמרו טעשה ידי דוד סיו לפיכך לא
טלפו נחס אויביס: אין טורה. אין נחס מורה הורחא: (י) יטנו לארץ
גוי. כנשטעו. ומדרש אגדה נכוכדנאלר טוטיטס לארץ כטענד נו לדקיסו
ועבר על טנועמו נל ויטב לו נדפיה טל אטוכיאל וטלח נטביל טנחדרין טל
ובלו לקדחתו ורחס חוחס אטטיס טל טורה וטוטיט חוחס נטחדרחות טל
זכט וטמר להס קדרו לי טורהכס פרטה ופרטה וטרגמות לי כיון טטגיטו
לפרט נדריס אמר להס חס טוא רוכה לחזור יכול טוא לחזור אטנו לו
ילך אלל חכס ויטיר לו אמר להס חס כן טחרכס לדקיסו חט טנועמו טוה
וטמטוס וטוטיטס לארץ וקטרו טערוח ראטס נטננות סקטיס ונדרוס:
(7)

מצלת איכה ב

פתולת ירושלם: (א) בלו בדימעות עיני חמרמרן
מעי נשפך לארץ כבדי על-שבר בתי-עמי בעטפה
עולל וינגק ברחבות קריה: (ב) לאמתס יאמרו
איה הנן ויין בהתעטפס נחלל ברחבות עיר
בדשתפך נפישם אל-חיק אמתס: (ג) מה-אעידך
מה אדמה-לך הברת ירושלם מה אטוה-לך
ואנחמד בתורת בתי-ציון בייגדול כים שברך מי
ירפא-לך: (ד) נביאוך חזו לך טנא ותפל ולא-
גלו על-עונך להשיב טבותך ויחוו לך משאות
טנא ומהווחיס: (טו) ספכו עליך נפישם בל-עברי
דרך שרקו ויגעו ראשם על-בת ירושלם הזאת
העיר שיאמרו כלילת יפי משוש לכר-הארץ:
(טז) טצו עליך פיהם כל-אויביך שרקו ויחרקו
טן אמרו בלענו אך זה היום שקויגהו מצאנו
ראינו: (יז) עשה יהוה אשר זמס בצע אטרתו
אשר צוה מימי-קדם הקס ולא חמל וישמח

רשי

(א) חמרמרן. רבנן לירט בלעו דרך בני מעים כטנשליכיס חוחס לאור
סס כו לים וטטחורטריס: בעטף. פטמי"ר בלע"ז: (ב) מה אטעידך מה
אדעה לך. לוונר לך מה טחתיי על טנך הלל חף לאוניה פלוגית איטע
כטווקך: מה אטור לך וטנחך. כטנחח לרה על אדם אוונר לו חף לפלוגי
עלחס כך טנחחויטס סס לו: (ד) טוה וטפל. דכריס טחין נחס טעס
ובלשון טע"ז אטטטרייני"ט: ולא גלו על עונך. להטוכיט דרכך על פניך:
להטיב טכופך. ליטר וטוונותיך לטון טופנה [ירמיה ל"ח] טוכט [טס ג']
וילך טוכט [יטעיה כ"ז]: וטנוחיס. הדיחוך וטעלי: (טו) שרקו. נופט נפיו
טיבל"ר בלע"ז ודרך אדם לעשות כן טרוחה דבר חטויט טכרז וכלה: כלילת
יופי. כל חיופי סיה טלס: (טז) פלו עליך פיהס. וטפני מה סקדיס פ"ח
לעי"ך טי"ט סהיו אוטריס נטיסח מה טלא ראו נטייחיס: (יז) בלע אטחח.
(8)

מגלת איכה ב

ע יד אייב הרים קרן צדיק: (י) צעק לבם אל--
אדני הומת בת ציון הורדי כחל דמעה יומם
ולילה אל-תתני פוגת לך אל-תדום בת-עניך:
(י) קומי וני בלילה לראש אשמרות שפכי
כפים לבך לכה פני אדני שאי אליו כפיך על-
נפש עוללך העטופים ברעב בראש ברהוצות:
(י) ראה יהוה ותביטה למי עוללת גה אם-
תאכלנה נשים פרים עללי טפחים אם-יהרג
במקדש אדני בהן ונקיא: (כ) שכבו לארץ
היוצות גער ונקן בתולתי ובחורי נפלו בחרב הרבת
ביום אפף טבחתי לא חמלת: (כ) תקרא כיום
מועד מגורי מסביב ולא היה ביום אף יהוה פליט
ושורד אשר טפחתי ורבותי איבי כלם:

בליל ב'

רשי

כלה גזרתו כנו יתר ידו ויבלעני [איו ו]: אשר לום ויני קדם. מה
שחזר בחורס ויספתי ליסרה אחכ טנע: (יח) פוגת. העברה טריטאל'יניט
בלע"ז כנו ויפג לבו [בפרטת ויגט]: בת עיך. שחור של עין שקורין
פרויל"ם בלע"ז: (יט) אשונרות. שתי חלקי הלילה שהלילה נחלק לשלשה
חלקים כמו שאמרנו רבותינו במסכת ברכות: העטופים. אשפור"מין בלע"ז:
(כ) עוללי טפחים. ילדים רכים שעורן גדלין בטפוחי אמותם. ורבותינו
דרשורו על דוגן זן יוסף שהיה אמו מודלתו בטפחים בכל יום ויום לתת
זהו לנח"מ לפי מה שהיה גדל ולנסוף אכלתו: אם יחג במקדש ח' כהן
ונציא. רוח הקדש משיבתם וכי נחש לטם שהרגתם את זכריהו זן יהודע
כנו שחזר בדברי הימים [ז' כ"ד] שהוכיחם כשנאו להשתחוות לאלים
ועשאוהו ע"א ורוח בלטה את זכריהו זן יהודע והיה כהן ונציא והרגוהו
בעזרה: תקרא כיום מועד. כנו קראת ולשון הוזה הוא: מגורי שכיני
הרעים להספק עלי להשחית: אשר טפחתי ורבותי איובי כלם. הילדים
אשר טפחתי וגדלתי אותם בא האויב וכלה אותם:

(9)

מגלת איכה ג

ג (ח) אני הלכר ראה עני בשבט עברתו: (ט) אותי
נהג וילך השף ולא-אור: (י) אף פי ישב
השף ידו בל-היום: (י) בלה בשרי ועורי שבר
עצמותי: (י) בנה עלי ויקף ראש ותלאה:
(י) במחשכים הושיבני כמתי עולם: (י) גדר
בעדי ולא אצא הכביר גחשתי: (י) גם פי-אזעק
ואשוע שתם תפלתי: (י) גדר דרכי בגויות
גתיבותי עוה: (י) דב ארב הוא לי ארי במסתרים:
(י) דרכי סורר ויפשחני שמני שומם: (י) דרך
קשתו ונציבני כמטרת לחץ: (י) הביא
בכליתי בני אשפתו: (י) הייתי שחק לכל-עמי

אריה ב'

רשי

ג (ח) אני הגבר ראה עני. היה מתאונן ירמיהו לומר אני הגבר ראה עני
אשר ראה עוני וכל הנביאים שנחנכו על חורבן הבית שביניהם
לא נחרז הבית כי הם ציני: בשבט עברתו. של רודם ומכה הוא הקנ"ה:
(ג) אף פי ישב. אני לבדי לוקח היידי כי כל השונת ונכותי עלי: (ד) בלה
בשרי. כמו לבול עץ [ישעיה י"ד]. ד"א בלה בשרי ועורי כמו והארץ כנגד
הכל: [טס כ"א] כלומר שכני לארץ חוזה נער וזקן ולא היה להם כר
ובסה ובלה בשרם כשהם גולים: (ה) ויקף. הקיפני: דאש ומלחה. כמו
ראש ולענה [פרשת נלבים]. ומדרש אגדה ראש זה נכודגלגל לגלות יסויכין.
ומלחה נכודראדן שגור הנכה ציני נדקיהו והלאה: גדר בעדי. עשה
חומת לעבדי להיות כלא: ולא אלא. הושיב בניצוטי ונחית ייטקות של
אורבים: הכביר נחשתי. עשה לרגלי מחשתיים כבדים שלא אוכל לילך
פ"י"ים בלע"ז: (ח) שתם תפלתי. קהם חלונות הרקיע בפינה:
(ט) גחשתי עוה. אם באתי ללחא איני יולא בדרכים הסלולים דרך ישרה
מפני הארבים והלא דרך עקלתון: (י) דוב אורב הוא לי. הקדוש צדון
הוא כהפך לי לדוב אורב: (יא) דרכי סורר. לשון סירים קוליים [קחלת ז']
סורר קורן אותם מפזר קולים דרכי: ויפשחני. לשון פסיק הנליוס
שסורר על סדרים שאין מופנים לדרך להרחיב לעדיו ויש דוגמה בלשון
נורא הוי ואלו דפסח דיקלא: (יג) וינציבני כמטרת. העמידני לנגד מלוי
לירוח פי כ"י דא 'שנייל"א בלע"ז: (יד) בני אשפתו. חלים שטחנין נחך

(10)

בְּיָנִיתָם כָּל־הַיּוֹם: (טו) הַשְּׁבִיעֵנִי בַמְרוֹרִים הַרְוֵנִי
 לַעֲנָה: (טז) וַיִּגְרַם בְּהֶצִיץ שְׁנֵי הַכַּפִּישִׁי בְּאֶמְרָ:
 (יז) וַתִּזְנַח מִשְׁלוֹם נַפְשִׁי נְשִׁיתִי מוֹבָה: (יח) וְאָמַר
 אֲבִיר נֶצְחִי וְתוֹחֲלֹתַי מִיְהוָה: (יט) זָכַרְתִּי עֲנִי וּמְרוֹרֵי
 לַעֲנָה וְרֵאשׁ: (כ) זָכוֹר תִּזְכּוֹר וְתִשׁוּבָה עָרֵי נַפְשִׁי:
 (כא) וְזֹאת אֲשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־בֶּן אוֹחִיל: (כב) חֲסִדֵי
 הַיְהוָה בִּי לֹא־תִמְנוּ בִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמָיו: (כג) חֲדָשִׁים
 לַבְּקָרִים רַבָּה אֲמוֹנַתְךָ: (כד) הִלַּקְתָּ יְהוָה אֶמְרָה
 נַפְשִׁי עַל־בֶּן אוֹחִיל לוֹ: (כה) טוֹב יְהוָה לִקְוֹ
 יוֹתִישָׁה כִּי רַחֲמָיו כִּי

רש"י

חספה שקורין קכ"א כלע"ז: (טו) ויגרם. וישנר ודוונתו גרסה נפשי
 [תהלים ק"ע] וכן גרס כדמל. [נפרשת ויקרא]: בחנך. אכניס דקים
 שנמוך טעפר טעיו הגולים לטין עיסתן נחוד הגומות שחופרים בקרקע
 והחך ככס לחוכה כשאמר הקדוש ברוך הוא ליחזקאל עשה לך כני גולם
 [יחזקאל י"ג] לשמות נו ללבו בחוכו חכמה קטנה כדי שילמדו הם ויעשו
 כן כענין שאל' והיה יחזקאל לכס לעופת [שם כ"ד] והם היו נשחקי' עליו
 ולא עשו כן לטוף כשתצרו שיניהם: הכפישני. כפה אותי באפר ככלי
 הכפוי על פיו ארכטי"ד כלע"ז. ויש דומה בנשמה פישון הגוול צמדה כפוסה
 חדד: (יח) ואמר אבד נפשי. אמרתי בלבי ברוב נרותי אבד עולמי וקברי:
 (יט) ומרוי. קומפ"לויינט כלע"ז: (כ) זכור חזכר. נפשי את עניי ומרוי
 והשוח עלי כך הוא פשוטו לפי ענין שיטת העקרא: ומרוי אבדה זכור
 חזכור ידעתי שסופך לזכור את העשוי לי אבל תשוב עלי נפשי להנחין עד
 זמן הזכירה. ונחאן יקר הפייט [פרשת זכור] בזה ידעתי כי יש לך לזכור
 אבל תשוב עלי נפשי עד שחזכר: (כא) זאת אשיב אל לבי. אחר שאמר
 לי לבי אבדה תוחלתי מה' אשיב זאת אל לבי ואחיל עוד ומה היא זאת
 שאשיב אל לבי: (כב) חסדי ה' כי לא תנוני. וכל הענין עד מה יתאונן
 וגו': כי לא תנוני. כמו כי לא תנו. ויש ופרשים כי לא תנונו כמו האם
 תנונו לגוע [נפרשת קרח] חסדי ה' הם אשר לא תנונו ולא כלינו בצינוני:
 (כג) חדשים לנצקרים. מתחדשים הם חסדיך מיום אל יום: רצה אמונתך.
 גדולה היא הנשחתך ודבר גדול הוא להאמין בך שהקיים ותשעור מה
 שהנשחת לנו: (כד) חלקי ה' אמרה נפשי. ה' נמח חלקי [תהלים ע"ו]

לְנַפְשִׁי תִדְרָשׁוּנִי: (כו) טוֹב וַיְחִיל וְרוּמִם לְתִשׁוּבָה
 יְהוָה: (כז) טוֹב לְגִבּוֹר כִּי־יִשָּׂא עַל בְּנֵעוּרָיו:
 (כח) יֵשֶׁב בְּדָר וַיִּדַּם בִּי נֶמֶל עָלָיו: (כט) יִתֵּן בְּעַפְסוֹ
 פִּיהוּ אוֹלֵי יֵשׁ תִּקְוָה: (ל) יִתֵּן דְּמָבְהוּ לְחֵי יִשְׁבַּע
 בְּחַרְפָּה: (לא) בִּי לֹא יוֹנֵחַ לְעוֹלָם אֲדָלָי: (לב) בִּי
 אִם־הוֹנֵחַ וְרַחֵם כָּרֹב חֲסִדָּיו: (לג) בִּי לֹא עֲנָה
 מַלְבּוֹ וַיִּנְחַ בְּנֵי־אִישׁ: (לד) לְדַבַּר תַּחַת רַגְלָיו כֹּל
 אֲסִירֵי אֶרֶץ: (לה) לְחַשׂוֹת מִשְׁפַּט־נֶבֶר נִגְדַּר פְּנֵי
 עֲרִיץ: (לו) לַעֲוֹת אָדָם בְּרִיבוֹ אֲדָנִי לֹא רָאָה:
 (לז) מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי אֲדָנִי לֹא צָוָה: (לח) מִפִּי
 עֲלִיזוֹן לֹא תִצֵּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב: (לט) מִה־יִתְאוּנִן
 אָדָם חֵי נֶבֶר עַל־חַטָּאוֹ: (מ) נַחֲשֵׁה דְרָכֵינוּ
 *חסדו כ' *חסאו פ'

רש"י

ודין הוא שאחיל לו: (כו) טוב ויחיל ודומם. וי"ו של ויחיל ימירם כמו וי"ו
 של ואיש וענה [נפרשת וישלח]. טוב ויחיל אדם וידום וינפה לחטועה ה'.
 (כז) טוב דדד. וי שחירע לו אבל ולרה ישב בלמוד וינפה לטובה: וידום.
 לטון העתנה כמו אם כה יאמר אליו דומו דיהונתן [שמואל א' י"ד]: כי
 נטל עליו. כי נטל הנזירות נשא עליו הגזירה זו: (לח) כי לא ינח לעולם
 ה'. לכך טוב לידום: (לג) כי אם הוגם. אם האדם ננח עליו יגון צניל
 עינו ואח"כ ויחס כרוב חסדיו. הוגם וינח לטון הוגם הם: (לג) כי לא
 ענה. וינח בני אים ונלבו ומרלונו כי העון גורם: (לד) לדבא תחת רגליו.
 וינכע על כי לא ענה ונלבו להיות מדבא תחת רגליו וגו' ולא להטות משפט
 גבר וגו' ולא לעוות אדם ברינו. כל אלה ה' לא ראה לא כראה לו ולא
 עצלה לפניו בנחשבתו לעשות כן: לא ראה. לא הוכשר בעיניו שיעוותו
 גימ דין של מעלה אדם צריכו כמו מה רחית כי עשית וגו' [צפ' וירא]:
 (לז) וי זע אמר ויהי וגו'. עפי עליון וגו'. ואם באחי לומר לא עידי
 באה אלי הרעה הזאת ויקדם הוא עסיה לי אף זאת כי אם צין רעות צין
 טוובת מי זה אמר ויהי אם ה' לא נוח ועשוי לא מלא הן רעה הן טוובה
 אבל מה יש להאונן אדם מי גבר על הטאיו כל אים ואיש יתאונן על
 חטאיו כי הם העצמיים עליו הרעה: נמפי עליון לא הלא איר יוסן

מגלת איכה ב

וַנְחַקְרֶה וּנְשׁוּבָה עַד-יְהוָה: (א) נֶשֶׂא לִבֵּנוּ אֶל-
בָּשִׂים אֶל-אֵל בְּשָׁמַיִם: (ב) גַּחְנוּ פִשְׁעֵנוּ וּמְרִינוּ
אֹתָהּ לֹא סָלַחְתָּ: (ג) סִבְתָּהּ בְּאֵף וַתִּרְדַּפְנוּ
הַרְגַתָּ לֹא חָמַלְתָּ: (ד) סִבְתָּהּ בְּעֵינֵי לֹד מֵעֵבֹר
תִּפְקְדָה: (ה) סָחִי וּמָאוֹס תִּשְׁמְנוּ בְּקֶרֶב הָעַמִּים:
(ו) פָּצוּ עֵלֵינוּ פִּיהֶם כָּל-אֵיבֵינוּ: (ז) פָּחַד וּפַחַת
הָיָה לָנוּ הַשְּׂאֵת וְהַשֶּׁבֶר: (ח) פָּלְגֵי-מַיִם תִּרְדַּ
עֵינֵי עַל-שֶׁבֶר בַּת-עַמִּי: (ט) עֵינֵי נִגְרָה וְלֹא-
תִדְמָה מֵאֵין הַפְּגוֹת: (י) עַד-יִשְׁקֹף וַיֵּרָא יְהוָה
מִשָּׁמַיִם: (יא) עֵינֵי עוֹלָלָה לִנְפְשִׁי מִכַּ בְּגוֹת
עִירִי: (יב) צוֹד צָדוֹנִי בַצַּפּוֹר אֵיבֵי הַנֶּגֶם: (יג) צָמְתוּ
רִשֵׁי

היום שאמר הקדוש ברוך הוא דלה נחתי לפניך את המים ואת הטוב
ובו לא ילא רעה וטובו ופיו חלא הרעה בזה נאליה לעושה רע והטוב
לעושה טוב לפיכך וזה יתחזק לנו יתדעם האדם אם לא על חטאיו :
(א) נשא לבנו אל כפיים כשאנו נושאים את כפינו אל השמים נשא
אף לבנו עושהם לשון להטיב לבנו לפני הוקוס ב"ה. ד"א אל כפיים אל
העניים אל שמים כנה דאח אור הנח עז קטנה ככף אים עולה [מלכים
א' י"ח] וכן על כפיים כפה אור [איוב ל"ו]. ונדרש רבותינו נשא לבנו
באמת להקדוש ברוך הוא כאדם הרוחץ בנקיון כפיו שמשליך מידי כל טיורף
כי נורא ועוז ירוסם [משלי כ"ח] והמודה ואינו עוז כסובל וסרץ בידו:
(ב) נחנו פשענו ומרנו. זה דרכינו על ידי יצר הרע: אמה לא סלחת.
לך היטה נאם הסליחה כי כן דרכך: (ג) סבתה נאף. חללת את האף
להיות ממילא צניק וציניו ותדפנו זו: (ד) סחתי ומאוס. הוא יע בלשון
משנה כימו ויענו [בנאם] בנא קחם] טנאס מחוד הריאם ויולא דרך הגרון:
חשינו. לשון הורה הוא: (ה) פחד ופחת. כשנאנו מפני הפחד נפלנו
אל הפחת טוחה: השחת. לשון שאיים כמו ושאים [ישעיה כ"ד]: (ו) פצו עלינו
הסוגות. מחין חליפין והעברה: (ז) פלגי מים תירד. עיני עוללה לכפשי בנות ערי.
ירמיה מנחפחת כהנים היה ואומר עיני דנועה עוללה ונוולה פני על
כפשי וכל בנות עירי: עוללה. לשון נוול כמו ועוללתי בעפר קני
[איוב ט"ז]: וכל בנות עירי. מושפחתי יש לה לבכות וכל מושפחות העיר
סתיחה נכרת לקדושה ולעבודת הקדוש ברוך הוא וכל ישראל: (יג) צמטו

מגלת איכה ג

בְּבוֹר חַיִּי וַיְהוּ-אֶבֶן בֵּי: (ג) צַפּוֹ-מַיִם עַל-רֹאשִׁי
אָמַרְתִּי נִגְדַרְתִּי: (ב) קָרָאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מִבּוֹר
תַּחְתִּיּוֹת: (ו) קוֹלִי שָׁמַעְתָּ אֶל-תַּעֲם אֹזְנֶךָ לְוִיחֹתִי
לְשׁוֹעַתִּי: (ד) קָרַבְתָּ בַיּוֹם אֶקְרָאךָ אָמַרְתָּ אֵרֶ-
תִּירָא: (ה) רַבַּת אֲדֹנֵי רִיבֵי נַפְשִׁי נֶאֱלַת חַיִּי:
(ו) רֵאִיתָה יְהוָה עֹתְתִי שִׁפְטָה מִשְׁפָּטִי:
(ז) רֵאִיתָה כָּל-נִקְמָתָם כָּל-מַחְשַׁבְתָּם לִי:
(ח) שָׁמַעְתָּ חֲרַפְתָּם יְהוָה כָּל-מַחְשַׁבְתָּם עָלַי:
(ט) שִׁפְתֵי קָמִי וְהִגִּיזֶנָם עָלַי כָּל-הַיּוֹם: (י) שִׁבְתָּם
וְקִימָתָם הִפִּיטָה אֵנִי מִנְּגִינָתָם: (יא) תִּשְׁיֵב לָהֶם
זָמִיר יְהוָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם: (יב) תִּתֵּן לָהֶם מִגְּנֹת-
לֵב תִּאֲלָתֶךָ לָהֶם: (יג) תִּרְדַּף בְּאֵף וּתְשַׁמְדֵם
מִתַּחַת שָׁמַיִם יְהוָה:

רש"י

בבור חיי. צבית הכלל: נחשו. אסרו כמו צונת הגדים [בנוסחת חולין]
צבעד לנחש [שיר השירים ד'] איטרי"טול בלעז: וידו אפן כי. על פי
הנאר כך עשו לדניאל וירמיה דלה ברות הקדש: נחשו בבור חיי. ואף
על פי שלחמו בבור חיי שאיני יכול לעלות ונחכה לא שמו לבס גם לזאת
עד שידו אפן כי: (ג) לפו וינס וגו'. שבזון שבא אדם בונים עד ונחשו
עדיין יש תקוה אבל אם לפו הניס על ראשו אז אומר אזהרה תקותי אבל
אני איני עושה כן חלא קראתי וגו': לפו וינס. אומות העולם: (ז) קרבת
ביום אקראך. כך היית רגיל ביוםם הראשונים לקרב אלי ביום קוראי:
(ח) רבת ה' ריבני נפשי. ביונים שבנו: (ט) ראות ה' עוותתי. בלרה
הזאת שעותו כי אויבי: שפטה ונשפתי. כאשר עשית כבר: (יא) נגנח
לב. שבר לב כנה דאח אומר אונגך ישראל [הושע י"א] אשר ו-ן לריך
נירך [בפסחה לך לך]. ד"א נגנח לב אומס הלצ לרה ואנחה אשר היא
כנגן כנגד לבס. והנפשו בלשון הונס ויגן טועה שאין רוף נופלת זו
שהטן ביוגן אינו שורס חלא כגון רוף של העון נגזרת העו גויס וכגון
רוף של קלון נגזרת נקלה וכגון של ליון נגזרת ליה וכן רוף של שברון
נגזרת שבר וכגון רוף של שנוון נשעון: חאלתך. לשון נואלו שרי לוטן
[ישעיה י"ט]:

ד (ב) איכה יועם זהב ישנה הפתח הפוג
 תשתפכנה אבני קדש בראש בל-חוצות:
 (ג) בני ציון היקרים המסלמים בפני איכה גחשבו
 לנבלי-חרש מעשה ידי יוצר: גם-תנים חלצו
 שד הניקו נזריהן בת-עמי לאכזר בועים במדבר:
 (ד) דבק לשון יונק אל-חבו בצמא עוללים שאלו
 לחם פדש אין להם: (ה) האכלים למעדניה
 נשמו בחוצות האמנים עלי תולע חבקו אשפתות.
 (ו) ויגדל עון בת-עמי מחטאת סדום ההפוכה
 *תנין כ' כי ענים כ'

רנ"ט

ד (א) איכה יועם זהב. קינה זו נאמרה על יאשיהו כמו שנאמר בדברי
 הימים סלה היא כהונה על ספר הקינות [דברי הימים ז' ל"ה]
 ועמו חזר בדרך הקינה אח שחר בני ליון: יועם, יכסה כמו דלח מהרנס
 כסה ענוים: זהב, ונראית פנים המלכה כזהב: ישנה, ישתנה ונראיתו:
 הכהם, קבולה כלי נוי שהם לעדי קרוי כהם: חזני קודש, בני
 המלכים כהנים טובות, ומדרש אגדה כל רביעית דם שילא ויאשיהו בכל
 חן ורץ שנעלו בו הים ירוניה קוצרה: ונקונה ועליה הוא קורא תשפכנה
 חזני קודש: (ג) המסוללים צפו, המסוללים והנערכים כפי הרואה אותם
 חומר דאו חוארם של חלו כנראים פו וכן לא תסולה בכתם אופיר [איוג
 כ"ח] בכתם טהור לא תסולה [טס] סולו לרוכב בערבות [טהלים ס"ח]
 לשון סילול וערך סן: לנבלי חרש, כדי חרש שנותנים בהן יין כגון נבלי יין
 [ישעי' ל'] ונבליהם ינפלו [ירמיהו מ"ח]: (ג) גם חניס, חף על פי שאכזרי
 הוא חללו שד כשרואה את בנו בא ומחוק רעב חולץ שדיו ומחך נחשיק
 שיש לו יסויו על דדיו ומולאו ומחכו כדי שלא יראשו בנו ומכסה ומחור
 לאחוריו והניקו גוריהן: בת עמי לאכזר, רואים את בניהם לועקים ללחם
 ואין פורש להם שחיהם קודמין להם לחיי בניהם ונחמה הרעב:
 (ה) האמנים עלי חולע, על בגדי הבעיות, האמונים לשון ויהי אומן את
 הדקה [אסתר ז']: אשפתות, אשפות של זבל טובים על האשפות בחוק:
 (ו) ויגדל עון וגו', פורענות מוכיח עליהם שגדלו עונם ושל סדום:
 ההפוכה כמו רגע, שהרי סדום לא נוסכה למה כרע אחד נהפכה: ולא
 חלו בת ידים, ידי האויב כי על ידי הנלכדים נהפכה, ויש מדרשי אגדה
 (15)

כמו רגע ולא-חלו בה ידים: (ו) וזו נזריה משל:
 צהו מחלב אדמו עצם מפנינים ספיר גזרתי:
 (ח) חשך משחור תארם לא נפרו בחוצות צפד
 עורם על-עצמם יבש היה כעץ: (ט) טובים היו
 חללי-חרב מחללי רעב שהם יזכו מדקרים
 מתנוקות שדי: (י) ידי נשים רחמניות בשלו
 ילדיהן היו לברות למו בשבר בת-עמי: (יא) בלח
 יהיה את-חמתו שפך חרון אפו ויצת-אש בציון
 ותאכל יסדתיה: (יב) לא האמינו מלכי-ארץ
 כל ישרי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים:
 (יג) מחטאת גביאיה עונות בהניה השפכים
 בקרבה דם צדיקים: (יד) נעו עורים בחוצות נגאלו
 יוכל כ'

רש"י

ואיכה ניושב על סדר המקראות: (א) וזו נזריה, שריה כמו נזר וכתר ואני
 אומר נזריה ונתם שהיו מגדלי שער ונאים ניוחר ומוקט על בת עמי:
 אדמו עלם מפנינים, אותם שהיו ונראים אדום מפנינים וגזרתי כמו ספיר
 חשך חארם ומפנינים: עלם, לשון מראה כמו וכעלם השמים לטוחר [פ'
 משפטים] קי-לך בלע"ז: (ח) משחור, היא חסם: לפד, נקמם ונחשזר ואין
 לו דמיון: (ט) שהם יזכו מדקרים וגומר, חללי רעב שהיו נפוחים מריח
 חנויות השדה שהיו האויבים לולים צמר על העצבים חוץ לחומה והריח
 נכנס לתוך נפוחי הרעב וכריסן נקצעת ופרשם אז הרי זה מיתח כיוול
 יותר מהרגוי חרז: מדוקרים, מנוקעים צין נפיתח רעב צין ניקוע הרז
 קרוי דקיר: מהחוצות שדי, משרשים ועצבים שנקטטים ואוכלים רב פרשם
 ומאוסם: (יא) לברוח, לנאכל כמו לא צדס אחס לחם [שמואל ז' ז']
 להצרות את דוד [טס ג']; (יב) כלם ה' את חמתו, אשר בערה בו כמה
 שנים עמה כלה אותם בהקטנו עמם: (יג) מחטאת נבליהם, של שקר הית'
 לה הרעם הזאת: (יד) נעו עורים בחולות, כשהיו העורים הולכים בחוק
 היו נעים ורגליהם נשמתים צדס מהרגוים שהיו הרשעים הורגים בחוכה:
 נגאלו צדס, נתלכלכו צדס עד אשר לא יוכלו הקרובים אליהם ליגע
 צבוסיהם והיו קוראים קורו ונעלינו אתם המנאים המלכותיים צדס:
 (16)

מגלת איכה ד

בדם בלא יוכלו יגעו בלבשיהם: (טו) סורו שמה
קראו למו סורו סורו אל-תגעו בי נצו גם-געו
אמרו בגוים לא יוסיפו לגור: (טז) פני יהוה חלקם
לא יוסף להביטם פני כהנים לא נשאו זקנים
לא חננו: (יז) עודינו תכלינה עינינו אל-עזרתנו
הבל בצפיתנו צפינו אל-גוי לא יושיע: (יח) צרו
צעדינו מלכת ברחבתינו קרב קצנו מלאו ימינו
ביבא קצנו: י קלים היו רדפינו מנשרי שמים
על-החרים דלקנו במדבר ארבו לנו: (יט) רוח
אפינו משיח יהוה נלבד בשחיתותם אשר אמרנו
בצלו נחיה בגוים: (כ) שישי ושמחי בת-אדום
יושבת בארץ עויץ גם-עדיך תעבר-כום תשמוי
קנים כ' עודינה כ' יושבתי כ'
רשי

(טו) כי נלו. לשון סרחון ולכלוך כמו מוראחו נטלחה [בפרשת ויקרא]
דמחרגינין באוכלים כך חצרו מנחס: גם נעו. כשעטו צדס: (טז) פני ה'
חלקם. פנים של זעם מאלת הקדוש צרוך הוא חלקם והספידים בגוים למען
אשר פני הכהנים לא נשאו צהיותם בשלותם: (יז) עודינו תכלינה עינינו
אל עזרתנו הכל. כשצאה עלינו הרעה עדיין היו עינינו נופות אל חיי
פרעה שנאמר ולא צאו כמו שנאמר צדס הנה חיל פרעה היואל לכס
אחתנו לעזרה ולא צאו כמו שנאמר צדס הנה חיל פרעה היואל לכס
לעזרה שז לארנו ועלנו [ירמיה ל"ז]. ולינו נזדדס קיות סחיו צליס
בספיות רנוז הקדוש צרוך הוא לים והליף לפניהס נודות נפוחים כמין
מעני אדם נעערים בגוים אמרו זה לזס הנודות הללו סס אבותינו אכסי
נלרים שפצנו צים נחמת סיכודים הללו ואלחנו יולאים לעזרתס עמוד
וחזרו לאסוריים: לפינו. סכינו: (יח) לזו לעדינו. אוצינו ארצו אל לעדינו
מלכת צרכונותינו כמו ואשר לא לזס [צפ' וספסיס] ואלת זרזס אס נפסי
[שמואל א' כ"ד]: (כ) ושיח ס'. הוא יאשיחו כמו שנאמר צדסי סיוניס
ויקוין ירמיהו על יחסיחו [ד"ס צ' ל"ס]: בשחיתותס. בגוונות סחפרו:
(כז) שישי ושמחי צת אדום. כחכז ירמיהו על חורצן צת סני ס'מרצו
יונייס. שישי ושמחי. לפי שזס אלל סוסך סיס עליך חצנור כום
(17)

מגלת איכה ד ה

ותתערי: (כג) תם-עונך בת-ציון לא יוסף להגלותך
פקד עונך בת-אדום גלה על-חמאתיך:
ה (כד) זכר יהוה מה-היה לנו הביטה וראה את-
חרפתנו: (כה) נחלתנו נהפכה לזרים בתינו
לנכרים: (כו) יתומים היינו ואין אב אמתינו
באלמנות: (כז) מימינו בכסף שתינו עצנו במחיר
יבאו: (כח) על צוארנו נרדפנו יגענו ולא-הונחה-
לנו: (כט) מצרים נתנו יד אשר לשבע לחם:
(ל) אבתינו חטאו ואינם ואנחנו עונתיהם סבלנו:
(לא) עבדים משלנו בנו פרק אין מידם: (לב) בגפשונו
נביא לחמנו מפני חרב המדבר: (לג) עורנו בתנור
נכמרו מפני זלעפות רעב: (לד) גשים בציון ענו
בתלות בערי יהודה: (לה) שרים בידם נתלו פני
'הכיס כ' אין כ' לא כ' אינם כ' אנחנו כ'

רשי

הפורענות והשכר מנונו: ותתערי. ותקיעי כמו ותער כזה [בפרשת חיי
סרה]: (כג) חס עונך צת ציון. לקית על כל חסאומיך לא יוסף להגלותך
ונגלות אדום ולסלן עור:
ה (כד) מימינו כנסף סתינו. סחיו ירליס לשלזו מייס מן הנהר נפסי
סאוציס וסיו קוניס מהס כנסף: (כה) על לזארנו כרדפנו. צעול
עזודס קסס: יגענו. ללסוף מונון וכססי: ולא הונח לנו. יגענו צדינו
כי סאוציס גודיס וחיטסיס סכל צנסיס וגולגליות וארנוכיות: (כו) מלרים
נחנו יד. דרך אדם הנופל ורולס לענוד מושיט יד למי סאללו לעזור לו
ורף כאל למלרים הוסטנו יד סיעזורנו ולאשור סיעשיענוו צלחום: כחנו.
כמו נחנו דנסות הנוץ מוסעס צנקוס נוץ סנייה וכן כי מויד סכל ומיידך
נחנו לך [ד"א א' כ"ט] וכן ונחנו אס צנותינו לכס [בפרשת וישלח]:
(כז) כנסטנו נביא לחנונו. כסכנת נפסינו סיינו עסוכניס כססיינו מציאסי
מוזונותינו מן סדז מפי חרצ סנדצר: (כח) ככמרו. נחמנו וכן כי כמרו
רמנו [צפ' נתקן] ונלסון חלונד יס הרצס על סכוור של כמר מעכניס.
צרלס: זלעפות רעב. כמו ורוס זלעפות [סהלסי י"א] לשון סריקס:
(18)

זקנים לא נהדרו: (י) בהורים טחון גשאו ונערים
 בעין בשלו: (יז) זקנים משער שבתו בהורים
 מגינתם: (יח) שבת משוש לפנינו נהפך לאכל
 מהולנו. (יט) נפלה עמרת ראשנו אויבנו לא לנו
 כי הטאנו: (יז) עליוה יהיה דוה לפנינו על אלה
 חשבו עינינו: (יח) על הר ציון ששמים שועלים
 הלכו בו: (יט) אתה יהוה לעולם תשב כסאך
 לדור ודור: (כ) למה לנצח תשבענו תעובנו
 לארץ ימים: (כא) השיבנו יהוה ארץ ונשובה
 חדש ימינו בקדם: (כב) בו אם מאס מאסתנו
 קצפת עלינו עד מאד:

השיבנו יהוה אליך ונשובה חדש ימינו בקדם:

ינשוב כ'

רשי

(יג) טחון גשאו. כשהיו האויבים מוליכין אותם בקולרין היו נחמין על
 כהפיהם ריחיים ונשאות כדי לייגעם וכן צעץ כשלו כשל כחם ולשון כשלתן
 נופל בהשות כח כמו שנאמר בעזרא ויאמר יהודה כשל כח הקבל [נחמיה
 ד'] וכן הכשיל כחי [איכה א']: על זה היה דוה לנו וגו'. על הנפודם
 במקרא שלאחריו: (יז) על הר ציון ששמים. ושועלים הלכו בו: (יט) אתה
 ה' ידענו כי לעולם תשב והואיל וכן הוא: (כ) למה לנצח תעובנו.
 הלא נשבעת לנו כך כשם שאתה קיים כך שבעתך קיימת: (כב) כי אם
 מאוס מאסתנו. נשכיל שהטאו לא היה לך להרבות קוף עד מאד כאשר
 קלפת: השיבנו ה'. מפני שנקיים בדברי תוכחה הולך לכפול מקרא
 שלפניו פעם אחרת וכן ישעיהו ותרי עשר וקסלת:

סכום פסוקי איכה מאה וחמשים וארבעה. וסימני יסע קרים בשמים.
 וחציו לרכא תחת רגליו:

חוק

(19)

מגלת קהלת א

פ ת י ה ה

א (א) דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים:
 (ב) הכל הבלים אמר קהלת הבל
 הבלים הבל הבל: (ג) מה יתרון לאדם בכל--
 עמלו שיעמל תחת השמש: (ד) דור הולך ודור
 רשי

א (א) דברי קהלת. כל מקום שנאמר דברי אינו אלא דברי תוכחות.
 אלה הדברים אשר דבר ישה. וישוק ישרן. דברי ענוש. שונעו את
 הדבר הזה פרות הששן [ענוש ד']. דברי ירמיה. שאלו נא וראו אם יולד
 זכר וגו' [ירמיה ל'] אלה דברי דוד [שמואל ב' כג]. ובליעל כקוף מונד
 בלחם [סס נג]. דברי קהלת. וזרח השמש כל הנחלים הולכים אל הים
 כינה את הרשעים נחמה ובלבנה וים שאין להם ונחמת שבר כך שנייה
 בקפרי ולמדתי משם שהענין מדבר ברשעים והנשילם לתבורת חממה
 שקופס שוקעת. דבר אחר כל הנחלים הולכים אל הים מה תלמוד לוור
 בעיבדי עבודת אליהם נאמר שוקים הונשחמים למים סבורים שיש בהם
 נחש לפי שרואין את הים הגדול שכל הנחלים הולכים בו והוא אינו מלא
 ואינם יודעין להצין כי אל הנוקם שהנחלים הולכין שם הם שנים ללכת
 שמימי הנחרות ההולכים לתוך הים הם הנשים עננם שהלכו כזר הם
 נוצעות ונחמת התהום והולכים לנעלה מן הקרקע עד הים ונחרים
 ונוצעים לפיכך אין הנחרות פוסקין ואין הים מלא ולא מפני שיש בהן
 נחש עד כאן: קהלת. על שם שקיבל חכמות הרבה וגם בנוקם אחר
 קוראו אגור בן יקא [ושלי ל'] שאגר כל החכמה והקריאה ו"א שהיה לוור
 כל דבריו בהקבל: מלך בירושלים. עיר החכמה: (ג) הכל הבלים אמר
 קהלת. קהלת קורא אגור ואומר על כל יצירת שבעת יומי בראשית שהכל
 הכל של הבלים הוא: הכל. נקוד חטף פתח לפי שהוא דבוק כלומר הכל
 שבהבלים. שבעת הבלים כנגד ונעשה שבעת יומי בראשית: (ג) מה יתרון אור
 ונחתי: תחת השמש. תמורת התורה שהיא קרויה אור שנאמר ותורה אור
 [משלי ו'] כל עמל שהוא ונחליף בו את עסק התורה מה שבר בו:
 (ד) דור הולך ודור בא. כל מה שהרשע יגע ועמל לעשוק ולגזול אינו

(20)

לא והארץ לעולם עמדת: (א) וזרח השמש ובא
השמש ואל מקומו שואף וזרח הוא שם: (א) הולך
אל ימים וס כב אל ימים סובב ו סובב הולך
היום ועל סביבותיו שב הרוח: (א) כל הנחלים
המים אל הים והים איננו מלא אל מקום
שנחלים הים שם הם שבים ללכת: (א) כל
הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע
עין לראות ולא תמלא און משמע: (ט) מה

רש"י

ונכלה את העשוי כי הדור הולך ודור אחר בא ונוטל הכל מיד בניו כענין
שנא' בניו ירלו דלים [איוב כ']: והארץ לעולם עומדת. וני חס הנהקיימי
העוים הנמוכים הנוגיזין עלונו עד לארץ כענין שנאמר ועניים ירשו
ארץ [תהלים ל"ז]. ויודע הנחומא אומר כל לדיקי ישראל בקראו ארץ
שנא' כי יהיו חסם ארץ חסן [עלמאי ב']: (א) זרחה השמש וגו'. כאשר
השמש זרחה סתריה ותשקע ערביה ותלך כל הלילה שואפת לטוב אל המקו'
אשר זרחה אהמול ומסע שתזרח שם גם היום: (א) הרוח רוחו של שניס
עלניס בלעז כמו אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת [יחזקאל א']: ועל סביבותיו
שם גם נחור כל היקף וקוצ סקצ אהמול הוא מקיף וקוצ היום. הולך
אל דרום. לעולם ציוס: וקוצ אל צפון. לעולם צלילה: קוצ קוצ הולך.
אל פני מזרח ומערב שפעניים והלכתן ציוס ופעניים ומקצבתן צלילה בתנוח
והלכתן וצטבת סצבתן אף הרשעים כל מה ששונטן זרוח' קופן לטקוב כל
מה שם הולכים ונותנים סופם לט' אל מקום אהמס [יחזקאל ב'].
ומקום הטופות באו ומקום הטופות ילכו. וכן: (ז) כל הנחלים הולכי
אל הים והים איננו מלא. לפי שאין נשארם בחוכו כי ים אוקינוס
הוא גבוה וכל העולם כולו שנאמר הקורא למי הים וישפכם וגו' [עמוס
ה'] ונסיכן אדם שופך מלונעלה למים והנחלים הולכים סתם
המים ומאוקינוס חוזרים ונוצעים חזו אל מקום שהנחלים הולכים סתם
הם שבים אף הרשע כל עומת שנא כן ילך: (ח) כל הדברים יגיעים וגו'
לא תשבע עין ולא תמלא און. מוקצ על מה יתרון חס ונחליף הוא עסק
החורה לדבר צדדים צללים הרי הם יגיעים ולא יוכל להסיג את כולם
יחס צדדיות העין בא לעקוב עיניו לא תשבע ואם בשמיעת האון אנו לא
תמלא: (ט) וס שיהיה הוא שיהיה וגו'. בכל מה שסוף למד דבר שהוא
חליפי השמש אין בו חדות לא יראה אלא מה שהיה כבר שנצרכה בשעת ימי

שהיה הוא שיהיה ומדד שנעשה הוא שיעשה
ואין כל חדש תחת השמש: (א) יש דבר שיאמר
ראה זה החדש הוא כבר היה לעלמים אשר היה
מלפנינו: (ב) אין זכרון לראשנים וגם לאחרנים
שהיו לא יהיה להם זכרון עם שהיו לאחרנה:
פרשה א'

(ג) אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם:
(ד) ונתתי את דברי לדיוש ולתור בתכמה
על כל אשר נעשה תחת השמים הוא: ענין רע
נתן אלהים לבני האדם לענות בו: (ד) ראיתי
את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל
הבל ורעות רוח: (טו) מענת לא יוכל לתקן

רש"י

נראים אצל הסוג' בחורה מולא זה תמיד חדוסי טעמים כענין שנאמר
דדיה ירוך בכל עם [משלי ה'] מה הדד הזה כ"ז סהתינוק נמשמש בו
מולא בו טעם אף דברי תורה כך וכן מלינו צמכת חגיגה שאמר ר' אלעזר
כן הורקנוס דברים שלא שמתן און צמעתה מרכבה: יש דבר. בא לידך
תחת השמש שיאמר לך האומר עליו ראה זה דבר חדש והוא אינו חדש
שכבר היה בעולמים שעברו לפנינו אלא שאין זכרון לראשונים לכך דומה
להיות חדש: (א) וגם לאחרונים שהיו. לאחרינו: לא יהיה להם זכרון.
צדקות שהיו לאחרונים להם. וינא דורשו כנגד אבוד זכר עונק וקופו
אל זכר עשו למחוס שנאמר ולא יהיה שריד צבית עשו [עובדיה א']:
(ב) אני קהלת הייתי מלך. על כל העולם ולבסוף על ישראל ולבסוף
על ירושלים לבד ולבסוף על ונקלו שהרי נאמר הייתי מלך צירוסלים אצל
עכשו אינו מלך: (ג) ונתתי את דברי לדיוש. בחורה היא החכמה
ולסתנוק צם על כל הנועשה הרע האומר למעלה שבעשה תחת השמש
וצינתי צם שסוף הענין הרע אשר נתן הקב"ה לפני בני האדם את החיים
ואת המות את הסוד ואת הרע: ענין רע. ונראה רע להם: לענות בו.
להתנהג בו: ענין. יש לפתרו לשון ועון ודירה [סמואל א' ב'] ויש לפתור
לשון עיון ומחשבה וכן לענות בו: נתן אלהים. הניח לפניס: (ד) רע.
דוח. סני רוח כמו רועו וסוף [ישעיהו ח] רוח עלניס בלע"ז קוף סנעש

מגלת קהלת א ב

והסרון לא יוכל להמנות: (ט) דברתי אני עם
דבי לאמר אני הנה הגדלתי והוספתי חכמה על
כל אשר היה לפני עירושלם ולפי ראה הרבה
חכמה ודעת: (י) ואתנה לפי לדעת חכמה ודעת
הקלות ושכלות ידעתי שגם זה הוא רעיון רות:
(יא) כי בלב חכמה רב יוסף דעת יוסף
מבאוב:

ב (ב) אמרתי אני בלבי לכהנא אנסכה בשמחה
וראה במוב והנה גם הוא הקל: (ג) לשחוק
אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עשה: (ד) פרתתי
רשי

וא לידי כאז לב: (טו) מעוות. נחיו לא יוכל לתקן נשמה וני סטרא
נערב שנה יחל בשנה. רכוחיטו פירשו על שנה על הערוס והוליד וננוז
או על תלמיד חכם הפורס מן העורה שהיה ישר ונחילתו ונחעוזה:
וסרון לא יוכל להמנות. זה שספר עלמו וננין הכשרים לא יוכל להמנות
עמם בקבל שרם: (טז) דברתי אני עם לבי. ע. שיי שירתי ונגדלתי
אני ונתן לבי לאמר וני יאמר עלי שאבא לידי מדה זו: אני הנה הגדלתי
וגי: (יז) והתנה. עכשו את לבי לדעת את טיב החכמה ויה סופה וזה טיב
ההוללות והסכלות: הוללות. שיעמוס וטירוף הדעת לשון ערבוז כמו ונהול
נמים [ישעיה א']: וסכלות. שטות: ידעתי. עתה שגם החכמה ישנה שנה
רוח כי ברוב החכמה אדם קומך על רוב חכמתו ואינו נחרחק מן האיבור
ובא רוב כעס להקב"ה אני אונתי ארצה קוסים ולא אשיב את העם
ונלוימה ונכסף השיבותי אני אונתי ארצה נשים ולא יאירו לבני והרי
כתב עלי כשיו הטו את לבני [מלכים א' י"ח] וכן הוא אומר שעל רוב
חכמתו סוף ועשה כמה דברים שנאמר נאם הגבר לאיתחל לאיתחל ואוכל
[ושלי ל']:

ב (ח) אונתי אני לבני. הואיל וכן הוא אחרל לי ען החכמה ואעסוק
נשמה נחיד: אנסכה. לשון נסך יין לשחוח כמו ונסכה יינה
[ושלי ט'] עירוב יין נמים לתקנו או עירוב נמים זיין לקוניטין: וראה
נפוז. כמו וראות נפוז: והנה גם הוא הנל. שהרי ראיתי נפוזא שהרצם
קלקליה נאים מתוך שחוק. בלשון נח מתוך נשמה אנשי דור המבול
נשטפו מתוך רוב טובה שהשפעה להם: (ג) לשחוק אונתי ונהולל
(23)

מגלת קהלת ב

בלפי למשך בין את פשרי ולפי נחג בחכמד
לאחו בסכלות עד אשר אאה איזה טוב
דבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי
חיהם: (ז) הגדלתי מעשי בניתי לי בתים ונמטתי
לי ברימים: (ח) עשיתי לי ננות ופרדסים ונמטתי
בהם עץ בלפרי: (ט) עשיתי לי ברכות מים
להשקות מהם יער צומח עצים: (י) קניתי עבדים
ושפחות ובני בית הנה לי גם מקנה בקר וצאן
הרבה היה לי מכל שהיו לפני בירושלם: (יא) בנסתי
לי גם כסף וזהב וסגלת מלכים והמדונות עשיתי
לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות:
(יב) וגדלתי והוספתי מכל שהיה לפני בירושלם
רשי

נעורבנ צבני ואנחה: ולשנחה מה זו. טובה עשה חרי סופה חונה:
(ג) חרתי לבני. חרתי לחו- לבני להחזיק בכלן נשמה נחכמה ונסכלות
ולמשך ולעדן נשמה היין את שרי. כל סעודת עונג קרויה על סם היין:
ואני נוסב נחכמה. אף אם נשרי נמשך זיין לבי ומתגלגל נחכמה להחזיק
נחמה: ולאחזק נסכלות. נדברים הדומים לי לנסכלות שאונתי עליהם
לאיתחל ואוכל [סם ל'] וכגון לבשמה נשמה וכלאי הכרם שהספן עשי:
עליהם ואומות העולם נשביץ עליהם וכן הוא אומר טוב אשר תאחז נס
וגומרי. וגם על שאל נכונה נענינו סכלות להרוב מאיש ועד אשה ונעולל
ועד יונק [שמואל ח' ט"ו] והיא נולדת הנקוס וקורא אותן סכלות:
(ד) הגדלתי מעשי. ציני גדולתי: (ה) עץ כל פרי. שהיה שלמה נכיר
נחכמתו את גדי הארץ איה גדי הולך אל כוס ונטע בו פלפלין איה הולך
לארץ חרובין ונטע בו חרובין שכל גדי הארצות נאים לזיין שונם נשחיתו
של עולם שנאמר ונזון וכלל יופי [תהלים ל'] לכך נאמר עץ כל פרי.
ננדרם נחמואל: (ו) נרכות נים. כנין ביצרים של דגים שחופרים נקרע.
יער לוונה עיט. עוני הארץ לנלכח שדות ורכוים: (ה) וסגלת ונלכים.
נני מלכים זהו וכסף ואזן יקרה שהמלכים ומגלים ננזיין: והעדינות.
סגולת כל קוסרים: שרים ושרות. וניי כלי זמר: שדה ושדות. נרכובה
ני עגלות לב [נפרשת נשא]. ובלשון גמרא יש שירה חנה וננדל: (ט) אף
Tom V.
(24)

מגלת קהלת ב

אף חכמתי עמדה לי: (י) וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם לא מנעתי את לבבי מפלג שמחה בלבבי שמה מפלג עמלי וזה היה חלקי מפלג עמלי: (יא) ופניתי אני בכל מעש שעשו ידי ובעמל שעמלתי לעשות והנה הכל הכל ורעות רוח ואין יתרון תחת השמש: פרשה ב'

(יב) ופניתי אני לראות חכמה והוללות וסבלות כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר נבד עשוהו: (יג) וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסבלות ביתרון האור מן החשך: (יד) החכם עיניו בראשו והבסיל בחשך הולך וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם: (טו) ואמרתי אני בלבי במקרה הבסיל גם אני יקרני ולמה רש"י

חכמותי גם כחכמתי לא הנחתי בשביל כל המעשים האלה ועומד לי ולא שכחתי. ד"ח עומד לי לעזרה וכל אלה: (י) לא אצלתי להחזיקי להסביל מהן וכן ויאלל מן הרוח ויתן על הזקנים [בפרשה בהעלותך] כעורה שדליקין ונונה נרות הרבה ואין אורה חקר כלום: וזה היה חלקי. ואחרי עשותי כל אלה אין לי וכולם אלא זה רב ושיואל חד אחר ויקלו וחד אחר קידו וקידה של חרס שעותין זה: ויש פותרין במדע אגדה כל הענין בבחי ונדרשות ותלמודים ובבחי כנסיות: (יא) ופניתי עתה בכל מעשיו ודואה אני שאין יתרון זה כי וכולם אני חקר: (יב) ופניתי אני לראות חכמה. פונה אני וכל עסקי להחזוק בחוכמה והוללות וסבלות עונש עבירות: כי מה האדם שיבא אחרי הולך. להחזק לו על גזרה סגור עליו וכבר עשאוהו לנעשה הגזרה לגזרה טוב לו להחזוק חכמה בנעשיו ולא יטרוך לבקש: (יג) מן הסבלות. הוא הרעע: (יד) עיניו בראשו. בתחלת הדבר נתחבל מה יחא בנפשו: וידעתי גם אני גם אני ידעתי אשר אשנה את החכם מן הכפי יודע אני ששניהם ינוחו: (טו) ואמרתי אני בלבי ובג'. כלומר לפי ששניהם ינוחו שנה אחרים בלבי (25)

מגלת קהלת ב

חכמתי אני או יתר ודברתי בלבי שגם יזה הכל: (יז) כי אין זכרון לחכם עם הבסיל לעולם בשבבר הימים הבאים הכל נשפה ואין ימות החכם עם הבסיל: (יח) ושנאתי את החיים כי רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש ביהבל הבל ורעות רוח: (יט) ושנאתי אני את כל עמלי שאני עמל תחת השמש שאניחני לאדם שיהיה אחרי: (כ) ומי יודע החכם יהיה או סבל וישלט בכל עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת השמש גם יזה הכל: (כא) וסבותי אני ליאש את לבבי על כל העמל שעמלתי תחת השמש: (כב) בירוש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון ולאדם שלא עמד בו ותננו חלקו גם יזה הבל ורעה רבה: (כג) כי מה יהיה לאדם בכל עמלו וברעיון לבו

רש"י

ינעה כמקרה הרעע גם אני יקרני ולמה אחיה לדיק אז יותר: ודברתי בלבי. שאם אהרר כן הכל הוא: (יז) כי אין זכרון. החכם והבסיל שזן אחרי עותן לא יזכרו שניהם יחד שזה זכרנו לטוב זה זכרנו לרעה: נשכר הימים הבאים הכל נשכח. בשביל אשר אני יואש את הרעעים אשר היו כבר והלליתו מאד ובימים הבאים אחרים נשכח כל בנדרתם והללחתם: ואין ימות החכם עם הבסיל. אני רואה הלדיקים מלליתים בנייתתם ועויללים לבניהם כגון זכרתי את צריתי יעקב ובומר זכרתי לך חסד נעורין [ירמיה ז']: (יח) ופנאתי את החיים. שהיה נשכח על דורו של רחבעם שהיו רעעים: (יט) גם זה הכל. גם זה א' מן הסבלים שנכרו כלם כי יש אדם. כנשונעו כפשיטו. ומדע אגדה בתחומות נכנסו כלפי אקדום ברוך הוא שנאמר לו ועל דמות הבסא דמות כנראה אדם [יחזקאל ח'] ש: עוולו בחכמה. שנאמר ה' בחכמה יסר ארץ נדעמו תסומות נקעו [משלי ג'] ולבריות שלא עוולו כחן חלקו: גם זה הכל ורעה רבה. וחס נעשו דור של הכל ורעה רעה האדם בלתי דבור המנוול: (כג) כי מה הוא

מגלת קהלת ב ג

שְׁהוּא עִמָּךְ תַּחַת הַשָּׁמַיִם : (כ) בְּיַד כָּל-יָמִינוּ
מִכְּאֲבוּיִם וְכַעַס עֲגִינוּ גַם-בְּלֵילָה לֹא-שָׁכַב לְבִן
בְּסִדְוֹהָ הַבֵּל הוּא : (כז) אֵין-טוֹב בְּאָדָם שִׁיאֲכַל
וְשָׂתָה וְהִרְאָה אֶת-נַפְשׁוֹ טוֹב בְּעִמְלוֹ גַם-זֶה
רְאִיתִי אֲנִי בְּיַד הָאֱלֹהִים הִיא : (כח) בְּיַד מִי
יֵאבֵל וּמִי יִהוּשׁ הוּיָן מִמֶּנִּי : (כט) בְּיַד לְאָדָם שֶׁטּוֹב
לְפָנָיו גִּתָן חֲכָמָה וְדַעַת וְשִׁמְחָה וּלְחֻסָּא גִתָן
עֲגִין לְאִסְתָּה וְדִכְנוּס לְתַת לְטוֹב לְפָנֵי הָאֱלֹהִים
גַם-זֶה הַבֵּל וְרַעוּת רֹחַ :

פְּרֻשָׁה ב'

ג (א) לָכֵל זְמַן וְעַת לְכָל-הַפֶּיַן תַּחַת הַשָּׁמַיִם :
(ב) עַת לְדַרְת וְעַת לְמוֹת עַת לְטַעַת וְעַת

רש"י

וגו' כי עת מותר הוא לאדם בכל עת: וזכרון לנו צעמל ודאגה שהיא
צעל ומניח לאחרים: (כג) ענינו. ונחגו גם זה ח' וכן העבדים שהיה
צבולם: (כד) חן טוב צדק. צדקה עם העובד והעשה את נפשו טוב
כלומר יתן לנו לעשות משפט ודקה עם העובד והעשה וכן כאשר
ליהויקים חזק סלל אכל ושחה ועשה משפט ודקה ואז טוב לו
[ירמיהו כ"ג]: (כה) כי מי יאכל וגו'. למען לא אשנה בחלקי צבולם ועשתה
מי ראוי לאכול את יגיעי ומי ינחה לצבולם וצבולעדי: חן ומנוח. וצבולעדי
זו עת הרשעים היא שחוקים לזורך האחרים: (כו) כי לאדם שטוב
לפניו. לפני האלהים המזכר למעלה כי מיד אלהים היא: נחן חכמה ודעת
ושמחה. לכ לעסוק בחורה וצניעות ולשנות בחלקי צבולם וצניעות וכסית
נקיים: ולחוסה נחן ענין. ונחגו דאגה לאסוף ולכנוס ולתת לטוב לפי
האלהים כענין שנאמר ותסס אסתר את נדכתי על ציה הוין [אסתר ח']:

גם זה ח' וכן העבדים שנתנו לצדיות שהם עובדים ואחר נועל:
ג (ח) לכל זמן. אל ישנה האוסף ח' מהכל כי אם עכשו הוא צדיו עוד
ירשו לדיקים אלא שערין לא הגיע הזמן כי לכל דבר יש זמן
קבוע ומי יהיה: לכל חפץ. לכל דבר כל הדברים קרויים חפצים בלשון
עשית: (צ) עת ללדת. למשעה חדשים: ועת לית. קבצ טות של כל דור

מגלת קהלת ג

לְעִקוֹר נְטוּעַ : (ג) עַת לְדַרוֹג וְעַת לְרַפּוּא עַד
לְפָרוּץ וְעַת לְבָנוֹת : (ד) עַת לְבָבוֹת וְעַת לְשִׁחוּי
עַת סְפוֹד וְעַת רִקּוֹד : (ה) עַת לְהַשְׁרִיךְ אֲבָנִים
וְעַת בָּנוֹס אֲבָנִים עַת לְחַבּוֹק וְעַת לְרַחֵק מִחֶבֶק :
(ו) עַת לְבַקֵּשׁ וְעַת לְאָבֵד עַת לְשָׁמֵר וְעַת לְהַשְׁלִיךְ :
(ז) עַת לְקַרְוֵעַ וְעַת לְתַפּוֹר עַת לְחִישוֹת וְעַת לְדַבֵּר :
(ח) עַת לְאַהוֹב וְעַת לְשִׁנּוֹא עַת מְלַחֲמָה וְעַת
שָׁלוֹם : (ט) מַה-יִתְרוֹן הַעוֹשֶׂה בְּאִשֶּׁר הוּא עֹמֵל :

רש"י

ודור: עת לטעת. גוי ומלכה: ועת לעקור. עת יצא להעקר: (ג) עת
לדרוג. חונה שלימה כשיגיע יום פקידה כמו שנאמר ושאריתך ישרו
[ישעיהו י"ד]: ועת לרפוא. שרם כענין שנאמר צבולם וטוב עד ה'
יצעור להם ורפאם [שם י"ט]: עת לפרוץ. חונת העיר כשנגזר עליה
שנאמר וחונת ירושלים ונפוללה [נחמיה ח']: ועת לבנות. שנאמר ונבנית
ביוני עולם [עמוס ט']: (ד) עת לבבות. בהשעה צבול: ועת לשחוק
לצחור לצבא שנאמר אז ינלא שחוק פניו [מסלים קכ"ו]: עת ספור. ביוני
אכל: ועת ריקוד. צחתיים וכלות: (ה) עת להשריך אבנים. בחורי
ישראל ומוסלים שחפכנה אבני קדם [איכה ד']: ועת כנוס. אחס וכן
הגולה והושעים ה' אלהים ציוס שהוא כללן עמו כי אבני נזר ומתקסות
על אדמתו [זכריה ט']: עת לחבוק. כי כאשר ידבק האזור וגו' [ירמיה
י"ג]: ועת לרחוק מחבק. וריחק ה' את האדם [ישעיהו ר']: (ו) עת
לבקש. כענין שנאמר ואת האבנודו אבקש [יחזקאל ל"ד] לענין נדמי ישראל:
ועת לאבד. ועת שאבדום צבולם שנאמר ואבדתם צבולם [צפניה חקות]:
עת לשמור. יצרכך ה' וישמרך [צפניה טח] כשאתה עושים רצונו: ועת
להשליך. וישליכם אל ארץ אחרת [צפניה טז] עת לקרוע. מלכות
ציה דוד ואקדע את העובלת וגו' [מלכים א' י"ד]: ועת לתפור. וסיו
לאחדים צדיק ולא יחזו עוד לשהי מעלכות [יחזקאל ל"ז]: עת לחסות.
פעמים שחוס שותק ונקבל סכר שנאמר וידום אהרן [צפניה טו] וזכה
סנתימור הדבור עמו שנאמר וידבר ה' אל אהרן ויין ושכר אל תשת: ועת
לדבר. אז ישיר משה [צפניה נשלח] ומשך דבורם [שופטים ט'] קמו עונכם
דברים [הושע י"ד]: (ח) עת לאהוב. ואהבך [צפניה עקב]: ועת לשנוא.
שנא' כל דעתם צבולם כי שם שנאחים [הושע ט']: (ט) עת יתרון העושה.
מה יתרון של עושה רע צבול שיהא עובל גם הוא עמו יצא והכל אבד:

(א) רֵאִיתִי אֶת־הַעֲנָן אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְבָנֵי
הָאָדָם לְעֵנֹת בּוֹ: (ב) אֶת־הַבַּל עֲשֵׂה יָפֵה בַעֲתֵי
גַם אֶת־הָעֵלֶם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלֵי אֲשֶׁר לֹא־יִמָּצֵא
הָאָדָם אֶת־הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר־עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ
יַעֲדֵ־סוּף: (ג) יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם־
לְשִׁמּוּחַ וּלְעִשׂוֹת טוֹב בְּחַיָּו: (ד) וְגַם לִלְ־הָאָדָם
שִׂיאֵבֵל וְשִׂתָּה וְרֵאָה טוֹב כְּכֹל־עֲמָדוֹ מִתַּת אֲרָצוֹת
זֹאת: (ה) יָדַעְתִּי כִּי לֹא־אֲשֶׁר יַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים הוּא
יִהְיֶה לְעוֹלָם עָלָיו אֵין לְהִסָּף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגִרוּעַ
הָאֱלֹהִים עֲשֵׂה שִׁירָאוֹ מִלְּפָנָיו: (ו) מִה־שִׁתָּה

רש"י

(א) הענין. הנחמנו: לענות. להחמנו: (א) יפה בעתו. צפת הטובה יפה
היא ללא תכלום סכר ונעשה העונן ובעת הרעה ראויה היא לתכלום
ונעשה הרע: גם את העולם יתן בלבם וכו'. גם את חכמת העולם אשר
נתן בלב הנביות לא נתן הכל בלב כל א' וא' אלא זה קצת וזה קצת כדי
שלא ינלא האדם את כל נעשה הקב"ה לדעת אותו ולא את עת פקידתו
ובמה יבטל כדי שיתן לב לשון שידאג ויאונר היום או יחזר אחריו ולכך
כרזו כלן העולם חסר לשון העליה שאם ידע האדם יום עיתו קדושה
לא יבנה בית ולא יטע כרם לכך הוא אונר שהכל יפה עשה בעתו זה ט"ס
עת לתימה דבר יפה הוא שסיווך אדם לוונר שונא עדיין עת מיתתו רחוק
ובנה בית וטוע כרם וזו יפה שנעלם מן הנביות: (ב) ידעתי. עתה
הואיל ונעלם עת הפקודה כי אין טוב לנביות כי אם לשמחה בחלקן
ולעשות הטוב בעיני צוראו בעוד שהוא חי: (ג) וראוה עוב. הורה וניאות:
(ד) ידעתי כי כל אשר יעשה. הקדוש צדק הוא נעשה בראשית הוא
ראוי להיות לעולם ואין לטנותו לא בחוספה ולא בגרעון. וכשנשתנה.
האלהים וזה ועשה שיסתנה כדי שיראו ונלפניו. חקיינוס פרץ גבולו דבר
אנוש והוניף שליטתו של עולם והאלהים עשה שיראו ונלפניו שנעת ימים
נשתנס הילוך חמה דבור הנגול לזרות בנערב ולקצוע נזנחה כדי שיראו
ונלפניו. המה חזרה לחסורים עשר ונעלות בימי חזקיה ובימי אחז אביו
נחקר היום ונחברנה הלילה ציוס ומוחו כדי שלא יהא נספר כל זה כדי
שיראו ונלפניו לפיכך אין צוה לאדם לעסוק אלא בנאותיו ולירא ונלפניו:
(ה) ידעתי שיהיה עשה. מה שחיה ונלפניו כבר הוא עשוי וראויהו או

כָּבֵד הוּא וְאֲשֶׁר לְהִיּוֹת כְּבֹד הוּא וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ
אֶת־נִרְדָּף: (א) וְעוֹד רֵאִיתִי תַחַת הַשָּׁמַשׁ מְקוֹם
הַמִּשְׁפָּט שָׁמָּה הַרְשֵׁעַ וּמְקוֹם הַצֶּדֶק שָׁמָּה הַרְשֵׁעַ:
(ב) אִמַּרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי אֶת־הַצֶּדִיק וְאֶת־הַרְשֵׁעַ
יִשְׁפֹּט הָאֱלֹהִים בֵּי־עֵת לְכָל הַפִּין וְעַד כָּל־הַמַּעֲשֵׂה
שָׁם: (ג) אִמַּרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי עַל־דְּבַרְתִּי בְּנֵי
הָאָדָם לְבָרֵךְ הָאֱלֹהִים וּלְרְאוֹת שֶׁהֵם בְּהִמָּה הַמָּה
לָהֶם: (ד) כִּי מִקְרָה בְּנֵי־הָאָדָם וּמִקְרָה הַבְּהִמָּה

רש"י

שמענוסו מאחרים שראוהו ויש לנו להעיד עליו שראינו שהקדוש צדק הוא
מנקה את הארדפים יעקב נדרף עשו רודף והאז את יעקב והא עשו שכלמי
[ומלאכי א']. מלאים רודפים את ישראל מלאים טבעו צים וישראל הלכו
בד רעה [בפדשת בשלח]: והאשר. עתיד להיות עוד בנחמנה הוא דוגמה
מה שכבר היה כאשר בראשונה כן בנחמנה אין הקדוש צדק הוא משנה
חקותיו בעולם: והאלהים יבקש את נדרף. לפדוע מן הרודף לפיכך מה
יחורו של עושה הרעה כאשר הוא עויל כדי סופו להשתלם: (ג) מקום
העשפט וגו'. ראיתי צרות הקדש מקום לשכת חגיגת צירושלים שיתתה
מלאמי נעשפט שמה יעשפו רשע כמו שנאונר ראשים נסחד יספיו [מיכה
ג'] וראיתי פורענותם: ומקום הנדק. שער התוך שהיה מקום חסוך הלכות
שמה הרשע שם יסנו שרסכים דב קרים [ירמיה ל"ט] נכנל שראנר דב
מג ונכונדננר ומיילותיו ודנין את ישראל ציפירים קשים נעשפי: שמה
הרשע. טעמו לנעלם לוונר שהוא שם דבר כמו הרשע (והיום ראוי לינקד
בסגול הרשע) אלא לפי שהוא סוף פסוק נהפך לנקד קינץ גדול ואף על פי
שנכלל מקום לא מנינו לו עוד שמתחפך באתנחתא וסוף פסוק: (ד) אחרתי
אני בלבי וכו'. לפיכך אני אונר את הכל שופט הקדוש צדק הוא לאחר
זמן ואף על פי שמתעכב הדבר סיפו לנא אל שעמו כי שעה יש לכל חפץ
אף לפורענות ולפקודת הדין יש עת נתי יא: ועל כל הנעשה. ששפת
האדם שם יבפסודו בנא עת הפקידה. שם בואו העת נימן זמן לכל
הנעשה להספטי עליו אבנא חוטרי מילי ואני דרי הושננא [שנ ד' ל"ב]:
(ה) אחרתי אני בלבי. בראותי זאת: על דברת בני האדם. שאחזו להם
נדח גאות לנחוב שררה ודננות נקטנים מהם: לנרם. [ק"א לנררם]
הקב"ה להודיעם שאין שירותם כלום ולהראותם שהם אף השמים והעלכ ס:
נחמה שמה להם. כאשר נשמה ותיס הש לעלום: (יט) כי מקרה בני אדם

מגלת קהלת ג ד

וּמְקַרְהָ אַחַד לָהֶם בְּמוֹת זֶה בֶּן מוֹת זֶה וְרוּחַ אַחַד
לְכָל וּמוֹתוֹ הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אִין בְּנֵי הַבָּל הַבָּל:
(כ) הַבָּל הוֹרֵךְ אֶל־מָקוֹם אַחַד הַבָּל הִיָּה מִן־
הָעֵמֶץ וְהַבָּל שָׁב אֶל־הָעֵפֶר: (כא) מִי יוֹדֵעַ רוּחַ
בְּנֵי הָאָדָם הַעֲלֶה הִיא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה
הַיִּרְדָּת הִיא לְמַטָּה לְאַרְצָן: (כב) וְרֵאִיתִי בְּנֵי אִין
טוֹב מֵאִשֶׁר יִשְׁמַח הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו בִּי־הוּא חֲלָלוֹ
בְּנֵי מִי יִבְיָאוּ לְרֵאוֹת בְּמָה שִׁיְהִיָּה אַחֲרָיו:

ד (ה) וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאָרְאָה אֶת־כָּל־הַעֲשָׂקִים אֲשֶׁר
נַעֲשִׂים תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה דְמַעַת הַעֲשָׂקִים
וְאִין לָהֶם מִנְחָם וּמִיָּד עֲשָׂקִיהֶם בָּם וְאִין לָהֶם
מִנְחָם: (ז) וְשִׁבְחָ אֲנִי אֶת־הַמֵּתִים שֶׁבְּכָר מֵתוֹ

רש"י

וגו. הוא טעם הדבר אשר נתן הקב"ה עקרה ופגע לבני אדם ויש עקרה
ופגע לבנהמה ומקרה א' לשהיה נתן כי כעס שזה נח כך זה נח: ועוהר
האדם מן הנהמה אין. ויתרונו והלחשו של אדם יותר מן הנהמה אינו
כראה טעמה כי הכל נספך להיות הכל לטוב אל העפר: מיי יודע. כמו
מיי יודע יטוב [יוחל צ'] מיי הוא אשר ענין וטותן לב שרות מיי אדם היא
העולה למעלה ועוהרת. דתן ורוח הנהמה היא הירדה לטהר לארץ ואין
לה ליתן דין ומשנן ולריך שלב לחתהג כנהמה שאינה מקפדת על מעשיה:
(כג) ורואתי. בכל אלה: כי אין טיב. לאדם: ואשר ישנו בנעשיו. ביגוע
בשיו ישנו ויחבל ולא להכתיב בשחול נפשו לחמוד להתעשר להשתרבות לא
ל: כי הוא חלקי. יגיע כפיו הוא החלק הניתן לו ונשאים וכו' ישנו: כי
מיי יבאונו. לרבות לאחר שזה צרה שיהיה לבניו ואם ילליהו גם הם בעושר
שאקם הוא והטית להם או לא ילליהו:

ד (ח) ושבת אני ואראה. צרות הקיים: את כל העשוקים. הנעשים
עשוקים ביניהם בנעשים אחר נכסים תחת השמש תחת חליפה
אל התורה: והנה דענת העשוק. כוכים על נפשות העשוקות יד
אלאני נשקות ואחרים וכן הוא חייב עוברי בעונק הנכס ונעין יסחיתו
[חסלים ש"ד] אלו יודעי ביגועם ואף עקרה זה כך נדרש בספרי: ומיי
עשוקים כח. עשוקים יסחיתים יתקיים אותם כח: (כג) שכבר נתן.

מגלת קהלת ד

מִן־הַחַיִּים אֲשֶׁר הַמּוֹדֵה חַיִּים עֲדָנָה: (ו) וְטוֹב
מִשְׁנִיָּהֶם אֶת אֲשֶׁר־עָרֵן לֹא הִיָּה אֲשֶׁר לֹא־רָאָה
אֶת־הַמַּעֲשֵׂה הָרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם:
פְּרִשָׁה ד'

(ז) וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עֲמָל וְאֶת כָּל־בְּשָׂרוֹן
הַמַּעֲשֵׂה בִי הִיא כְּנֶאֱתֵאֵיִשׁ מִרְעָהוּ גַם זֶה הַבָּל
וְרַעוּת רוּחַ: (ח) הַכְּסִיל חִבֵּק אֶת־יָדָיו וְאָכַל אֶת־
בְּשָׂרוֹ: (ט) טוֹב מְלֹא כֶף נִחַת מִמְּלֵא הַפְּנִים
עֲמָל וְרַעוּת רוּחַ: (י) וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאָרְאָה הַבָּל
תַּחַת הַשָּׁמַיִם: (יא) יֵשׁ אַחַד וְאִין שְׁנַיִם גַּם בֶּן וְאָח
אִין־לוֹ וְאִין קָץ לְכָל־עֲמָלוֹ גַּם־עֵינָיו לֹא־תִשְׁבַּע
עֲשֶׂר וְלִמִּי אֲנִי עֲמָל וּמְחַסֵּר אֶת־נַפְשִׁי מִטוֹב:

רש"י

עד שלא שלט בהם יצר הרע הזה לדחות מן הקב"ה כגון אבות תראשוכי
שלא נענה משה אלא על ידיהם וכגון דוד אצו שלא נענה בהרבעה ועשרי
דגות עד שאמרתי זכרה לחסדי דוד עבדך [ד"ה צ"ו]: (ג) ערן. עדין:
אשר לא ראה את העשה. ראיתי בעדרם קולת אלו התקע"ד דורו
סקיוטו להצרות ולא נכחיו: (ד) וראיתי אני את כל עמל. הן העבירות
שהן עמל צעירי הקב"ה: ואת כל כשרן הועשה. שאין לשם שמים אלא
לקבלת איש ונעשו שטניהם הכל: כי היא קבלת הים. אשר היא קבלת
איש ונרעהו: (ה) הכסיל. הרעע חובק את ידיו ואינו יגע ואינו אוכל הלח
וין הגזל: ואוכל את בשרו. ליום הדין שרואה לדיקים בכבוד והוא נידון
כך נדרש בספרי: (ו) טוב ואלא כף נחת. להיות קונים נככים ונעט ומיניע
שישא בנה נחת רוח ליוצרו: ונעט חנינים. נכסים הרבה צעירה שסיו
עמל ועצבות רוח לפני הדיקים: (ז) תחת השמים. כמו תחת השמים:
(ח) יש אחד ואין שני יש יך אדם טעושה דגרוי ביחדי: גם בן ואם אין
לו. אם חלניד חכם הוא אינו קונה לו חלניד. שהוא כבן ולא חגר שהוא
כאח ואם רווק הוא אינו נישא אשה להיות לו נאח לעזר להוליד בן ואם
קומר הוא אינו קונה לו שחיים ויולא לדרך יחדי: ואין קץ לכל עמלו.
יגע בגירסא ואם קומר הוא עמל בגירסא: גם עינו לא חסנע עושר.
לא יהא שבע צעמני חודה שרעה חודה לומר אדם מחלנידו ולענין

מגלת קהלת ד

גם יזה הכל וענין רע הוא: (ט) טובים השנים מזי
האחד אשר ישלחם שכן טוב בעמלם: (י) כי
אם יפלו האחד יקים את חברו ואילו האחד
שיפל ואין שני להקימו: (יא) גם אם ישבבו
שנים ותם להם ולאחד איך יתם: (יב) ואם יתקפו
האחד השנים יעמדו נגדו והחוט המשלש לא
במהרה ינתק: (יג) טוב ילד מסבן וחקם כמיה
וקן וכסיד אשר לא ידע להזהר עוד: (יד) כי
מבית הסורים יצא למלך כי גם במלכותו נולד

רשי

הענון רודף תמיד אחר הענון: ולמי אני עמל מאחר שאיני מענוני
חלומיים והיני נוסא אשה להוליד בנים: (ט) טובים הסנים. לכל דבר מן
האחד לפיכך יקנה לו אדם חצר וישא אשה אשר יש להם יותר ריח
נעמלם הרבה ומלאכה נעשית בשנים שאין היחוד מתחיל זה לבדו: (י) כי
אם יפלו. כעשעשו. ולענין המעשה אם תקפה עליו נשמה שלו חבירו ומחירי
לו או אם יכשל ולא דקדק את אשר שטע מפני רבו זה חבירו ומעמידו על
האמת: ואילו. ואוי לו: וחס להם. כעשעשו ולענין זכר ונקבה מתחננות
זה נזה ונולידים. (יב) אם יתקפו האחד אם הוא לבדים עליו לנתק
אם שנים הם יעמדו לנגדו וכל שכן אם שלשה הם והחוט המשולש
במהרה ינתק. ד"א ניי שהוא תלמיד חכם וכו' וכן כנו טוב אין תורה פועקת
זרעו שנאמר לא ינוסו עיני זרעך ונפי זרע זרעך [ישעיה כ"ט].
ד"א חוט המשולש בנקרא ובנשמה ובדרך ארץ לא בנהרה הוא חוטא:
בפנים אחרים נדרש בנדרש יש אחד ואין שני לו אבל אין סדר כל הנוקרא
הללו ומיישב עליהם: טוב ילד מסבן וחקם. זה ילד טוב ולמה נקרא ילד
שאינו זה בחדם עד שלש עשרה שנה: יסבן. שאין האחרים שונעים לו
כנו לילד הרע: חכם. שישכיל את האדם לדרך טובה: עמלך זקן ובקיל.
זה ילד הרע שהוא שליט על כל האחרים: זקן. שנשעם שגולד הוולד
הוא נחון זו שנאמר לפתח חמאת רובץ [בפרשת בראשית]: ובקיל. שנחששו
בדרך רעה כן נדרש בנדרש: אשר לא ידע להזהר עוד. בסרי חוקין ואינו
מקבל חוכמה: (יד) כי היות הסורים ילא לנולד. ונקום העטופת וקרחון
במהרה ינתק וינאש וקרי [בפרשת צלחה]: כי גם בנלכותו. משולך בחדם
נולד הרע הוסבן הטוב וננו וזה נחמד טהרה ולא נחמד ענושם שהם

מגלת קהלת ד ה

יש: (טו) ראיתי את החיים המהלכים תחת
השמש עם הילד השני אשר יעמד תחתיו:
(טז) אין תקן לבלתי העם לכל אשר יהיה לפניהם
גם האחרים לא ישמחו בו כי גם יזה הכל
ורעיון רוח:

פרשת ה

(יז) שמר רגליך באשר תלך אל בית האלהים
וקרוב לשמוע מתת הכסילים ובה כי יאמרו
יודעים לעשות רע:

יתיר

רשי

קך דרשואו בנדרש. ד"א טוב ילד מסבן ונחמד כעשעשו. אשר לא ידע
להזהר עוד שכבר חזקין בנשעו ובנלכותו. כי היות האחרים ילא לתלך
כי הילד הוסבן קושו שיאמרו פלוי שילא לתלך נחמד עניו ונחית חסריו
ססרי סמך של הסורים נקודה רפי וסרי הוא כמו האחרים (ט"ז) א כמו
לא יתל עם ערבי [ישעיה י"ג] כמו יחל) שכן עניו ביוסף שולך נחמד
ינאש בית האחרים וכן דור אני לקמחך מן הנה מאחר האלן [שמואל
ג' ז]: כי גם בנלכותו נולד רע. כי כשר וסגון הוא שימלך כי גם
בנלכותו הוא נהפך ומנאט הסדרה ומקטן עלמו אלל הככמים כנדה
סרשים וכן עיר פרא אדם יולד [איוב י"א] מהפך ויסתנה לו ענה שהיה
כעיר פרא ויעשה אדם: נולד. נעשה לשון סוהם הוא: (פז) ראיתי את
כל פחיים וגו'. מלאחי בנדרש הספר הזה זה דור שנאמר שנאמר בזה
ועל המי: עם הילד השני. אשר יתקיים תחת אותו החד שהם נח ונניו:
(פח) אין קץ לכל העם. פרים ורבים היו יותר גדלי כנו שנאמר זרעם
נכון לפניהם [איוב כ"א] אשה נחעצר: ויולדת לשלש ימים ישלח כלן
עויליהם [סס]: לכל אשר היא לפניהם. אין קץ לכל הטוב שהיה לפניהם
והכל אהר וברגע שאל יחמו [סס]: גם האחרונים. דור הפלגת: לא
ישמחו. גם הם בטוב הניתן בנים: כי גם זה. קופו של הכל ורעיון רוח
כאשר אדם נהלך אחר ילדו: (יח) שגור נבלך כאשר תלך אל בית אלהים.
שילך חלך אם תצא חודה ונדנת שלמים הוא הטוב ושגור עלנך שלא
תלךך בנשמת חמאות ואשונות: וקרוב. הוי לטיווע דברי הקדוש ברוך הוא
והוא טוב וקרוב לקדוש ברוך הוא: נחת הכסילים זכא. שיחיה ויציא
קרבו: כי אים יודעים לעשות רע. אין תקן וננין שהוא עושה רע לעניו:

מגלת קהלת ה

ה (א) אֶל-תְּבַהֵל עַל-פִּיךָ וּלְבָבְךָ אֶל-יִמְהָר לְהוֹצִיא
 דָּבָר לִפְנֵי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם
 וְאַתָּה עַל-הָאָרֶץ עַל-כֵּן יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעֻשָׂים :
 (ב) כִּי בַּיַּת הַחַלּוֹם בְּרֹב עֲגִיז וְקוֹל נְסִיל בְּרֹב
 דְּבָרִים : (ג) כִּי אֲשֶׁר תִּדְרַג נִדְרַג לְאֱלֹהִים אֶל-
 תֵּאָחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי אִין חֲפִץ בְּנִסְיָאִים אֶת אֲשֶׁר-
 תִּדְרַג שְׁלֵם : (ד) טוֹב אֲשֶׁר לֹא-תִדְרַג מִשְׁתַּדְּדוֹ
 וְלֹא תִשְׁלֵם : (ה) אֶל-תִּתֵּן אֶת-פִּיךָ לְחַטִּיא אֶת-
 בְּשָׂרְךָ וְאֶל-תֹּאמַר לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ כִּי שֹׁנְגָה הוּא
 לְמַה יִּקְצַף הָאֱלֹהִים עַל-קוֹלְךָ וְחָבַד אֶת-מַעֲשֵׂה
 יְדֶיךָ : (ו) כִּי בִּבְיַת חַלְמוֹת וְהַבְּלִים וּדְבָרִים הַרְבֵּה
 כִּי אֶת-הָאֱלֹהִים יִרְא : (ז) אִם-עֲשֶׂק רֵשׁ וְגוֹל
 מוֹשֶׁמֶט וְצַדִּיק תִּרְאָה בְּמִדְיָנָה אֶל-תִּתְמָה עַל-הַחֲפִץ
 כִּי גָבַהּ מַעַל גָּבַהּ שֹׁמֵר וְגָבְהִים עֲלֵיהֶם :

רשי

ה (א) להוסיף דבר לפני אלהים. לדבר קשה כלפי מעלה: כי האלהים
 בשמים ואדם על הארץ. ואם יבטל על הארץ ויגזיר על המעלה ויגזיר על המטה אימה
 חלם על הגבור וכל ספק הגבור למעלה וחלם לנטיה: (ב) כי כל החלום
 נרוב ענין. כי דרך החלום לנבוא נרוב דברים כי בהרבות דברים מוסיף קול על כסילות
 ודרך קול כסיל לנבוא נרוב דברים כי בהרבות דברים מוסיף קול על כסילות
 מפיו כי לא יחל פסע לכך אני אומר יסיו דברך מעשים: (ג) אין חפץ
 נכסילים. אין חפץ לפני הקדוש ברוך הוא נרשעים הטורים ואין משלשני:
 (ד) אל תחן את פיך. נדרר לחטיא את צדקך. סיפקוד העון על בניך: ולא
 תאמר לפני המלאך. שליח הבא לחובצך נדקס שפסקה נרבים: כי שגגה
 היא. נשגגה שפסקה כסבור הייתי שיהיה יכולת נדי ליתן: והכל את מעשה
 ידך. מלוח ססוי נידך מעשה כנר אצלם כן נדרש נדרשם: על קולך.
 נשכיל קולך: כי נרוב חלומות וגו'. אשר כל מה שיאמר לך חלומות
 ונביאי הכל ודברים הרבה לפרוש מלח העוקם: כי את האלהים ירא. הרי
 כי משנע בשלון אלא אל השנע אל החלומות אלא את אלהים ירא: (ז) אם
 עשק רש וגזל מעט ולדק וגו'. אם תראה נעדיהם שהם עושקים את

מגלת קהלת ה

(ח) ויתרון ארץ בכל הוא מלך לשרה נעבד:
 (ט) אהב כסף לא ישיבע כסף ומי אהב בהמון
 לא תבואה נסיה הכל: (י) ברבות המזכה רבו
 אוקליה ומה פשרון לבעליה כי אסדאות עניו:

ווא כ' רואית כ'

רשי

רשעים וגוזלים את המשפט ואם הדק: אל תחנה. על חסרו של מקור
 כשיצא עליהם רעה: כי גזר מעל גזר שומר. ורואה את מעשיהם
 וגזריהם יש עליהם העושים שלימותו של מקור ודס תקיפה ליפרע מהם:
 וגזל משפט. גזל של משפט לפי שהוא נדוק הוא נקוד גזל פחה קטן שלם
 לא היה נדוק היה נקוד גזל קטן. ענין אחר את תראה שהם עושקי רשעים
 יגזלי משפט ורואה אתה נדק כל לעיר שהקב"ה משפיע להם טובה ואינו
 נפרע מהם אל תחנה על חסרו של מקור כי כן דרכו להאריך אסו: כי
 גזר מעל גזר שומר. מנחין עד שתחמלם סאחס: וגזריהם. יש לו
 עליהם ליפרע מהם נבא עת פקודתם כמו ולא תשומר על חטאי [איוז
 יד] שומר אמונים [ישעיה כ"ז] שנה את הדבר [נפ' וישב]: (ח) ויתרון
 ארץ בכל היא. ויתרון של יושבי הארץ שהם ממגלים ומכעיסים למקור:
 בכל היא. בכל דבר הוא עושה שלימותו ליפרע ואפי' על ידי יחסיין כדרך
 מעשה לטוטום: מלך לשרה נעבד. הקב"ה נעשה פועל לליון ליחנע עלצוים
 וינחריבה ולשלם שכרה לזוניה: (ט) אהב כסף לא ישנע כסף. אהב
 ונחת לא ישנע מהם: וניי אהב נהמון. מלות נרות: לא תבואה. ואין
 נא' מהם מלוח מקויימת וכרת כגון בנין ציה המקדש ובית הכנסת וספר
 תורה נאה גם זה הכל כך נדרשים שני מקראות הללו נדרשם ועוד פנים
 אחרים הגונים אך זה הקדמתי לפי שהוא מענין וגזריהם עליהם שסנכן
 הסכונ יחד. ד"א ויתרון ארץ בכל היא שנה עבודה אדמה חסוד הוא על
 הכל שאפילו הוא מלך לרין הוא להיות נעבד לשרה את עשהה הארץ
 פירות יש לו מה יאכל ואם לאו מה נדרש: אהב כסף לא ישנע כסף. לא
 יאכל כסף: וניי אהב נהמון. נהמון: לא תבואה. שאינו אוקף לו פירות
 גם זה הכל. ד"א ויתרון ארץ בכל היא שכן של ישראל בכל דברי תורה
 הוא צין נוקרא צין נחנסה צין נהמון: מלך לשרה נעבד. מלך נוקרא
 ונחנסה ערודו לרין להיות נעבד לבעל גמרא שהוא נוקרד לפניו הורלות
 איקוד והיחר עונאה וטסה ודינין: אהב כסף. אהב תורה אינו שנע
 נס: וניי אהב נהמון. תורה: לא תבואה. שיש לו נוקרא ונחנסה ואין לו
 גמרא מה הנאה יש לו. כל אלו נוקרא רבה: (י) נרבות הסובה. כשישראל
 ויסיבין מעשיהם: רבו אוקליה. מהן שנה סננות: ומה כשרון לבעליה.

מגלת קהלת ה

(ב) מתוקה שנת העבר אם מעט ואם הרבה
יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון:
(ג) יש רעה הוליה ראיתי תחת השמש עשר
שמוד לבעליו לרעתו: (ד) ואבד העשר ההוא
בענין רע והוליד בן ואין בידו מאומה: (ה) באשר
יצא מבטן אמו ערום ישוב ללכת בשבט
מאומה לא ישא בעמלו שילך בידו: (ו) וגם
זה רעה הוליה כל עמית שבא בן ילך ומה יתרון
לו שיעמל לרוח: (ז) גם כל ימיו בחשך יאכל
וכעס הרבה וחדלו וקצה: (ח) הגה אשר ראיתי
אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות ולראות
טובה בכל עמלו שיעמל תחת השמש מספר

רשי

לחקודם ברוך הוא בכל הדעות ועשיהם: כי אם ראות עיניו. שרואה שהם
כפופים לו ונחת רוח לפניו שאמר ונעשה רלונו וכן לענין הקרבות:
בדעות הטובה רבו אוכלים. שזכאים גדוה הרבה רבו ההנאים אוכלים:
וינה כשרון לבעליה. לפני הקודם ברוך הוא: כי אם ראות עיניו. שאומר
ונעשה רלונו: (י) ותוקם שנת העוה. עוהד השדוה ימן וערבה שנתו
עליו בין שהוא אוכל ונעט בין שהוא אכל הרבה כי כזה הורגל כד:
והשבע לעשיר אינו וניח לו לישון. והשבע נכסים של עשיר בעל פרקונטילאו
הרבה אינו וניח לו לישן כל הלילה וההרהר בהן. ד"ה ותוקם שנת
העוהד את האלהים אם ונעט ימי שניו אם הרבה ימי שניו יאכל שכרו
המועט כמורבה ונשה פירקם את ישראל הרבנים שנת ושמואל הנביא
פירנסם עשר שנים ושקלן הכתוב זה כזה שנאמר ונשה ושהן כהכניו
ושמואל בקראי שמו וגומר [מהלים כ"ט] כך נדרש בתנחומא: והשבע
לעשיר. בעלי שמועות: אינו מניח לו לישון. בקבר שנאמר דובצ שפתי
ישנים [שיר השירים] כל תלמיד חכם שאומר דבר שמועה ופיו שפתיחו
רובנות בקבר: (יג) עוהד שמו לבעליו לרעהו. כעוהדו של קח שעי"כ
נתפאה וירד לשאול: (יד) ואין בידו מאומה. אף זכות אבות: (יד) ומאומה
לא ישא בעמלו. כשימות לא ישא בידו שום זכות לדקם ששם בננונו בחיי
כל עומת שזא אותו שמוון פן ילך: (טז) וחליו. כמו וחליו וחייו יתירם
(38)

מגלת קהלת ה ו

ימי חיו אשר נתן לו האלהים בייחוד חלקו:
(ט) גם כל האדם אשר נתן לו האלהים עשר
וגנבים והשליטו לאכל ממנו ולשאת את חלקו
ולשמת בעמלו זה מתת אלהים היא: (י) בי
לא הרבה יזכר את ימי חיו כי האלהים מענה
בשמת לבו:

פרשה ר

(א) יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה
היא על האדם: (ב) איש אשר יתן לו
האלהים עשר וגנבים וכבוד ואיננו חסר לנפשו

רשי

ליו וי"ו של חימו יער [מהלים ק']: לאכול ולשתות ולראות טובה. לעסוק
בחורה שהיא לקח טוב ואל יקנץ הון רב אלא בחלק היתון לו ישנות כי
הוא חלקו: (יח) והשליטו לאכול ממנו. בחיי: ולשאת את חלקו. נמוחו
שזכסו לעסוק בחורה. ונעלות בחיי כדי שיקבל שכר: (יט) כי לא הרבה
שלין אורך ימים בע"ה: יזכור את ימי חייו. כי ונעט הם ולא הרבה ולמה
ישרח לחסוף הון ישרח בדבר העוהד לו לע"ה בחייו: כי אלהים מענה
וגו'. הקודם ברוך הוא עוהד קבוע לזה לעולם: ששנות לב. ששנות
לעשות טוב בחייו. ורלהי בתרש זה חלקה שסדריך את ישראל לעלות
לשילה בדגלים ובדרך שנועלה אותן בשנה זו לא הים נעלה אותן לשנה
אחרת כדי לפרנס הדבר להדגילם לפיכך יחסי הכתוב ועלה האיש החוה
מעירו וגו' [שמואל א' ח'] ואומר אני שהמדרש הזה סוף העקרה הוא
כי האלהים מענה בשנות לבו זה חלקה שקבע לו הקב"ה עוהד כמחזים
והעיד עליו ועלה האיש החוה מעירו. נענה. נקוד פתח קטן לכך אני
יפרשו שם דבר כמו כי אין מענה נפי שלשם אנשים [איז ל"ג]: ששנות
לבו שהים שנת בדגל:

(ח) ורבה היא על האדם. בהרבה בני אדם היא טהגת: (ג) עוהד
וגנבים. לפי פשוטו כמשמעו: ולא ישליטו האלהים לאכול ממנו.
שהיא שנת בחלקו למנוח קרח רוח בעשרו כי שואף לעסוק ולהרבות הון
לענין שנאמר והוא ימות ולא ישבע [משקוק ז'] וגם לא ישליטו לעשות
לדקם לאכול הימנה לעמיד ואיש ככרי יסול אוהו ויעשה בו לדקם
ויסנה ממנו. ונדרש אגדה בדברי תורה עוהד נכסים יכבוד. ונקרא ששנת
(39)

מכל אשר יתאוה ואל יש יטנו האלהים לאכל
ממנו כי איש נכרי יאכלנו זה הכל וחלי רע הוא:
(א) אם יוליד איש מאה ושנים רבות יחיה ורבו
שיהיו ימי שניו ונפשו לא תשבע מן המזונה
וגם יקבורה לא יתה לו אמתי טוב ממנו
הנפל: (ד) כי בהכל בא ובחשך ילך ובחשך
שמו יבסה: (ה) גם שמש לא יראה ולא ירע נחת
לזה מזה: (ו) ואלו חיה אלף שנים פעמים
ומזונה לא ראה הלא אל מקום אחד הכל הולך:
(ז) כל עמל האדם לפיהו וגם הנפש לא תמלא:
(ח) כי מה יתן לחכם מן הבקיל מה לעני יודע
להלך נגד הקמים: (ט) טוב מראה עינים מהלך

רשי

ואגדה: ולא ישליטנו. שלא זכה לגמלא ומתוך כך אין הנאה ממנו בשום
דבר הוראה: כי איש נכרי יאכלנו. זה בעל גמלא: אם יוליד איש מזה.
נים: ורע שיהיו ימי שניו. ורע הן וכל טוב ימי שניו שלו ורע לשון די
די לכל טובה: ונפשו לא תשבע. מאותו הטובה שאינו שונה בחלקו
להתקיר רוחו צנה שניו: וגם קבורה לא יתה לו. פעמים שנהרג
וכלנים איכלים אותו וכל הדברים האלו נמלאו באחאז שהוליד נים הרבה
ועמנו הרבה וסיח חיונו של אחרים ולא מלא קורת רוח צמנונו וכלנים
אכלוהו: טוב עמנו הנפל. של אשה כי הנפל זה והלך ולא ראה טובה
ולא נחמה לה ואין לו להטעור: (ו) יאלו מיה. ואם מיה אלפים שנה
מה יתרון לו הואיל וטובה לא ראה הלא סיפו לטוב אל העפר כשאר
העניים: (ז) כל עמל האדם לפיהו. בשביל שיהו הוא שיחנה ויאכל צע"ה
והכל זה לא נהנה צמינו: וגם הנפש לא תמלא. צמינה כלומר חס
אסילו האוהו לא מלאה בהנא' מועטת כמו הנמלאו נפשי [פ' בשלח] לשון
הטוב האוהו ואהרי שכן הוא מה יותר לו נחמתו ונשאה היה כסיל:
(ח) מה לעני. חסרון מן העשיר שאין לו קורת רוח גם הוא יודע להלך
בדרך אלל החיים. ד"א וגם הנפש לא תמלא לעולם הלא שהרי לא עשה
מעשים טובים צמינו: (ט) טוב מראה עינים מהלך נפש. טוב היה ומוכשר
לזה לראות עשירו לנראה עיניו מנאכל ונשאה ההלך גמלא. ד"א טוב

נפש גם זה הכל ורעות רוח: (א) מה שיהיה נבל
נקרא שמו ונודע אשר הוא אדם ולא יוכל לדין
עם שהתקוה ממנו: (ב) כי יש דברים הרבה
מדינים הכל מה יותר לאדם: (ג) כי מי יודע
מה טוב לאדם בתיים מספר ימי חיי הבלו
ועשם בצל אשר מי יגיד לאדם מה יתנה אחריו
תחת השמש:

ז (ב) טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו:
(ג) טוב ללכת אל בית אכל מלכת אל-

רשי

מראה פינים מהלך נפש טוב היה לזו והוכשר ללכת אחר עיניו לנאל
ולעשות מהילוך נפשו שלא נתן לו סיכן נפשו חלך כשימות: גם זה הכל
הוא הניתן לרשעים: (א) מה שהיה כבר נקרא שמו. השינוא וגדולה שהיתה
לו צמינו: כבר נקרא שמו. כלומר כבר היה ועבר כבר יאל לו שם צמירוס
ועתה חלך ונודע שהוא אדם ולא אל וכופו שמה ולא יוכל לדין עם מלאך
המות שהוא חקיף עמנו: (ב) כי יש דברים הרבה. שנחשקו בן צמינו
כשחוק הנמלאים קופים ופילים ואריות הכל הרבה לו ומה יותר לו עממה:
(ג) כי מי יודע. כי מי אשר יודע מעשים טובים ומה לאדם לעשות
צמינו שיהיו טובים לו לעולם הארוך: מספר ימי חיי הכל. שהם מעט
ומספר: ויעטם. לאותם מעשי' צמעה מועטה שהוא חי שהוא זמן קצר כלל
הן העובר ואע"פ שאמר שלמה כלל שהם ולא פירש אם כל דקל אם כל כותל
עשה קצוים כבר פירשו דוד אצו ימי כלל עובר [מהלים קמ"ד] וזה ללו
של עוף הפורה כך נדרש במדרש: אשר ימי יגיד לאדם. צמט יתקיים שון
שקנך מעושק לנניו אחריו תחת השמש:

ך (א) טוב שם משמן טוב. יפה לאדם שם טוב משמן טוב וציוס טעמו
טוב השם וציוס הולדו לכך הוקם שם טוב לשמן יותר משאר משקין
שהשמן אהה נותן לחובי מים ורואו קף ועולם וכיכר אבל שאר משקין אהה
נותן לחובי מים וחס בולעים: טוב שם משמן טוב. שמן טוב יורד לעמלה
שלאמר כשמן הטוב הירוד על הזקן [שם קלי"ג] ושם טוב עולה למעלה
שלאמר ואגדלם שמן. שמן טוב לשעה ושם טוב לעולם שנאמר ימי שמו
לעולם [שם ע"ה]. שמן טוב הולך ומקיתו לטרקלין ולא יותר ושם טוב
לסוף העולם אשר רבי יסודם צמינו סימון עלינו צמלי שמן טוב נכנסו

בית משהו באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן
אל לבו: (א) טוב בעם משחוק פי ברע פנים
יטב לב: (ז) לב חכמים בבית אבל ולב בסילים
בבית שמחה: (ח) טוב לשמע גערת חכם מאיש
שמע שיר בסילים: (ו) כי כקול הסוים תחת
הסיר בן שתק הגסיל גם זה הגל: (י) כי העשק

רשי

לנוקם החיים וילאו שרופים והם נדב ואניהו שנושמו בשמן המשחה
ועליו ענלי שם טוב שנוכסו לנוקם הניחה וילאו חיים חנייה וישאל
ועזרים טילאו ונכשן האם: ויום העות מיום הולדו. נולדה מרים אין
הפך יודעין מה היא ממה נסתלקה הגלר וכן אחרן צעמוד עין וכן עשה
צון: (ב) טוב ללכת אל בית אצל. מדה הנוהגת בחיים וצנחיים: מלכת
אל בית המשחה. שהיא מדה שאינה נוהגת אלא בחיים: צאשר הוא סוף
כל אדם. צעביל שהאצל הוא סוף כל אדם סיפו של כל אדם לצל לדי כך
לפיכך התי יתן אל לבו כל מה שאנוול חסד עם הנה אצטרך אני שיומלו
לי צמותי דויל ילזוני דישען יענוניה דיספור יספדוני דלוייה ליוניה
[צנוכס וועד קטן]. ד"א צאשר הוא סוף כל האדם שהניחה היא סוף
כל ימי האדם והם לא עכשו בוול לו חסד לא יגמול לו עוד אצל בית
המשחה זיענו ולא הלך יכול לוונר לו סופך טוולד לך בן ועם אחיה עניך
הצל לך שומח חמונת צניך ועם אלך: והתי יתן אל לבו. הדבר הזה שאם
לא עכשו יגמול לו החסד לא יגמול לו עוד: (ג) טוב כעם נשחוק. מי
שרופס מדה הדין אחריו אל יטער טוב היה להם לדור המצול אם הרחם
הקדוש צרוך הוא פנים זעונות על עבירות שנידס משחוק ששחק עמסה
שאלו הראה להם קיונעל רוע פנים היו חוזרים לוונטב טוב היה לאדוניהו
אם עלבו אציו על כל יתרה שהיא עושה נשחוק שהרחה לו ונסוף נהפך
עליו: יטב לב. יהפך לב האדם להטיב דרכיו: (ד) לב חכמים צניח אצל.
נשחכס על יום הניחה: ולב כסילים צניח שומח. אין חרדים מיום
הניחה ולבס צריח כהולס [הגלים ע"ג]: (ו) כי כקול הסוים. עני קולי'
אשפי"נס צלע"ז: תחת הסיר. תחת סיר נחשת הכפוי על צבערת קיליס
וסם נקטקסס לחוכה אונר רבי יהושע בן לוי כל קיסיא כד אינון דלקין
ליח קלסון אזיל צרם הלין קרייתא קלסון אזיל לניונר חף חן מן קיסיא
וודיעים שחף אנו גם העלים ויש לורך צנו חף הכס לים מרבים לוונר גם
אנו מן השחובים: וכן זה הגל. ועול הוא שנוכר הקצ"ה לצריח להיות
יגעים ונקחחרים צנס: (ז) כי העשק יסולל חכס. כשהכסיל נקחחר אם

יהולל חכם ויאבד את לב מתנה: (ח) טוב אחרית
דבר מראשיתו טוב ארד דוים מגבה רוח: (ט) אל
תבהל ברוחה לבעוס כי כעם בתיק בסילים
ינות: (י) אל תאמר מה היה שתמים הראשנים
היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה:
(ב) טובה חכמה עם נחלה ויתר לראי השמש:
(ג) כי בצל החכמה בצל חכמה ויתרון דעת
החכמה תחיה בעליה: (ד) ראה ארתי מעשה
האלהים כי מי יוכל לתמן את אשר עתו:

רשי

החכם ווערצב דעתו וגם הוא נכסל דמן ואצרים קחמרו אם עשה לוונר ירא
ה' עליכס ויטפוט וגוי [נפרשת שמות] ווערצבוהו ואצרו אח לבו וגרמו לו
שהקפיד כנגד הקדוש צרוך הוא ואונר והלל לא הללת את עניך [סס]
ונעכש צדבר שהשינה עמה חרלס ולא חרלס צמלחנות ל"א מלכים: לב
ונחכה. לב חכמה שהיא ממה לאדם שאונר כי ה' יתן חכמה [משלי ב']:
עושק. לשון ר"י וקחחריין יש פנים אחרים חך מפרידין הנקראות זו מנו
וכי האונר צראש הנקרא מוכיס שמוכר לנקרא שלפניו: (ח) טוב אחרית
דבר מראשיתו. כעשעשו צראשית הדבר אין אנו יודעים מה יהא צסופו
אצל כשאחרית טוב נגונר צטובה. ד"א טוב אחרית דבר מראשיתו צזון שסוף
מראשיתו טוב שמתכונו לצובה כשהחילו צו. רבי וואיר היה קאים ודריש
רובי גילתא צלישע בן אצויה צמדרס קהלת: ארך רוח. הנאריך רובו
ואינו מנהר לריב: (ס) אל תהל אל תמהר: (י) אל תאמר מה סיס
שהימים וגונר. אל תמנה על הטובה שתימה צאם על הלדיקים שהאשונים
כדור העדבר ודורו של יהושע ודורו של דוד: כי לא נשחכסם שאלת. שהכל
לפי זכות הדורות: (יא) טובה חכמה וגונר. חכמנס עמדה להם עם
נחלת זכות אצותם כי טובה היא החכמה: ויותר לרואי השמש. יתרון היא
החכמה לכל הצריח. רואי השמש חן כל הצריח כדתן סגודר מרואי
החמה אסור חף צכונין לא נחכוון זם אלא צני שהחנס רואה אחרו:
(יב) כי צלל החכמה צלל הכסף. כל מי שיטעו צלל החכמה ישנו צלל הכסף
שהחכמה גורמת לעושר שיצא: ויתרון דעת החכמה תסיה צעליה. ועוד
החכמה יתרה על הכסף שהחכמה תסיה צעליה: (יג) ראה את נעשס
האלהים. הדיך הוא נחוקן הכל לפי הפעולה של אדם בן עדין לצריקים
וגיהנסם לצעשים ראה לך צאיוס חדבק: כי מי יכל לתמן. לאשר מיתח

מגלת קהלת ז

(י) ביום טובה הויה בטוב וביום רעה ראה גם את-זה לעמת-זה עשה האלהים על-דברת שלא ימצא האדם את-ריו מאומה: פרשה ד'

(יט) את-הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אבך בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו: (כ) אל-תהי צדיק הרבה ואל-תתחכם יותר למה תשומם: (כא) אל-תרשע הרבה ואל-תהי סבב למה תמות בלא עתה: (כב) טוב אשר תאחו בזה וגם-מזה אל-תנח את-יך כי-ירא אלהים יצא את-נפש: (כג) החכמה תעז לחכם מעשרה שליטים אשר

רש"י

אם הדבר אשר עושהו צדקו: (יד) צדק טובה היא צדק לעשות טובה היא צדק טובה: וצדק רעה רעה. כשתבא הרעה על הרשעים אתה תהיה מן הרואים שנאמר ואלו ואלו חכמים וגומר [ישעיה ס'] ולא תהיה מן הנראים והיו דראון לכל צדק: גם אם זה לעומת זה. הטובה ושכר פעולתה לעומת הרעה ושכר פעולתה: אשר לא ימלא האדם אחריו מאומה. להרסו אחריו של הקדוש צדק הוא: (עו) יש לדיק אוצר בלדקו. אף על פי שהוא אוצר עושר עושר בלדקו מעשה צדק בן עמם הכסן טעלתה לו ינחם צדקו קראו לרופא לחתוך רגלו אמר לים כשתה נביע לחוט השערה הודיעני וכן עשה קרא לחושי צדק אמר לו בני עד כאן היית חייב ליטפל בני ומכאן ואילך אין אתה חייב ליטפל בני שאין כסן מעשה לאמר מן חסי מאזיר: (פז) אל תהי לדיק הרבה. כשאלו להיות לדיק וריחם על הרשעים: ואל תתחכם יותר. לדון קל ומומר של טעות ומה על נפש א' אמרה תורה שבא עגלה ערופה וכו': (פח) אל תרשע הרבה. אפילו רשעה נעט אל חוסיק להרשע. למה תמות בלא עתה. כשאלו שנאמר וימת שאלו צדקו אשר נעט ביום עיר שכהנים ובעמלק [דברי הימים א' י']: (יח) טוב אשר תאחו בזה וגומר. אחוז בלדק ורשע אם אמר לך הנביא הדיק דבר שהוא דומה לך לרשע כגון שאמר שמואל לשאול אל יקל צעידך לפקפק בזה יאל את כולם. ידי שניהם יקיים הדק והרשע כהלכתו: (יט) החכמה תעז לחכם. לפי שאמר אל תרשע הרבה אם רשעה נעט אל חוסק עליו אלא שפסם צדקו ומהא

מגלת קהלת ז

היו בעיר: (פ) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא: (כח) גם לכל-הדברים אשר ידברו אל-תתן לבך אשר לא-תשמע את-עבדך מקללך: (כט) כי גם-פעמים רבות ידע לבך אשר גם-אתה קללת אחרים: (ל) בל-זה נפיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני: (לד) רחוק מה-שהיה ועמק ועמק מי ימצאנו: (לה) סבותי אני ולגי לבשת ולתור ובקש חכמה

את כ'

רש"י

תראה על החטא אשר החכמה תעז לחכם שהיא יועלת לטוב בחכמה: ונעשרה שליטים. ונלכו זיאסיו שהעיד עליו הכוזב [מלכים ז' כ"ג] וכמוהו לא היה לפניו מלך וגו' הרי עומד לו חכמתו שפספס צדקו וטוב לו ונעשרה ונלכיס שהרשעו ולא שבו מדרכם: אשר היו צדק. צדקו שלם רחשם אביא אחיה יואש אחרי מות יהודע אנוני אחז מנשה אנון יהויקים לדיקו: (כ) כי אדם אין לדיק צדק. לפיכך לדיק לפספס צדקו: (כח) גם לכל הדברים וגו'. לפי שדבר שאלו שקלל לטוב הרע על נב עיר הכהנים ועליו נאמר אל תרשע הרבה אמר גם לכל הדברים וכו' אשר ידברו אילך הולכי רכיל אל תתן לבך לקבלן: אשר לא תשמע עבדך מקללך. אין טוב אשר תמה אונן לשמוע את עבדך מקללך. ד"א ונעשרה שליטים אלו עשרה דברים הנחייבין את האדם שתי עיניו ונראין אותו דברי עזירה שתי אזניו ונשמיעים אותו דברים צלילים שתי ידיו שגולו וחומם בהן שתי רגליו שנוליכין אותו לדבר עזירה ופיו ולבו. ד"א החכמה תעז לחכם זה נוח. ונעשרה שליטים ונעשרה דורות שלפניו. ד"א לחכם זה אחרים. ונעשרה שליטים ונעשרה דורות שלפניו. ד"א לחכם זה יוסף ונעשרה שליטים אלו חסיו. ד"א לחכם זה משה. ונעשרה שליטים עשרה דברים הנשמעין את הגוף ע"י מאכל מן פומא לוושטא מן וושטא לכרכא וכו' כדאיתא בנדרש קהלת וחכמתו עומדה לו ונעשה שלא לנדרש למאכל חרצבים יום וחרצבים לילה כל הפנים הללו צדקו ואינו יכול ליישב עליהן וקרא שאלאחריו כי אדם אין לדיק צדק כל זה נסיתי בחכמה על וקראות שלמטן [ס"א ולא וד"ק] ועל שלנועלה: (כג) נסיתי בחכמה בנדרש: אמרתי אחכמה. לרעת את החכמה: והיא רחוקה מנני. ומה היא זו: (כד) רחוק מה שיהיה. את הדברים הרחוקים שהיו צלילה בראשית: ועמק עומק. הוא מי ימצאנו שאין לי רשות להרסו בהן עם למעלה מה

מגלת קהלת ז

והשבון ולדעת רשע כסל ותסכלות הוללות: (כו) ומוציא אני מר ממוות את האשה אשר היא מצורם ותקמים לה אסורים ידיה טוב לפני האלהים ימלטי ממנה והומא ולכד בה: (כז) ראה זה מצאתי אמרה קהלת אחת לאחת למצא השבון: (כח) אשר עוד בקשה נפשי ולא מצאתי אדם אחד מאלף מצאתי ואשר בקל אלה לא

רשי

למטה מה לפנים ומה לאחור. ועוד: (כח) סנתי. לדעת ולחור ולכנס חכמת פרעה פרס אדומה וחשבון קץ הגולה: ולדעת רשע כסל. לעמוד על סוף דעתה של אפיקורסות וסכלות הוללות ועורבז ועשועוש שנה: (כו) ועולל אני נר ממות וגו'. שהיא קשה מעשרה דברים הקשי שכלאו בעולם כלמיאם צנח צמרא בהסתפין ועולל אני נר וקשה מנחה את האשה זו האפיקורסות: וחרמים לכה. לשון עכערת כמו [חנקוק א'] יגורו צמרו וקפסו צמכורו: אסורים ידים. מהחזיקים צידים שרי הוא כקשר בקטורי ענותים. אסורים הם דבר של קטורים כמו יוסו אסוריו [שופטים ט"ו] קטוריו. כך פירשו מנחה: (כז) ראה זה מלאתי אמרה קהלת אחת לאחת למלא חשבון. כל המלות שהלדיקים עושים והעצירות שהרשעים עוברים נתיים לפני הקדוש צרוך הוא אחת על אחת עד שתלטרפו לחשבון גדול כך פירשו דעותיו צמכת קוטה: אמרה קהלת אמרה קבלת החכמה והאמה נפשו המעכלת הוקבלת החכמה. קבלת לשון נקבה היא וכשהוא אומר צמרון זכר מוקב על הקיבלה והוא שלמה. וצמדש מלינו אמר רבי ירמיה בן אבעזר רוח הקדש פעמיים ושיחה צמרון זכר ופעמיים צמרון נקבה כמוז אחד אומר עזרי ופעלתי לי [תהלים ע"ו] וכמוז אחד אומר כי אחת עזרתני ונתתני [ש"ו] [ע"ג]. כמוז אחד אומר רגלי מנצר [שיחה ל"ב] וכמוז אחד אומר ונשכר ליון [ש"ו]: (כח) אשר עוד בקשה נפשי לצד אלה האמורים למעלה שבקשתים ולא מלאתיים בקשה עוד נפשי כשרם צמשים ולא מלאתי כי כולן דעתן קלה עליהם: אדם אחד מאלף מלאתי. עורה שבעולם חלף כנכסים לתקרא חין יולאים מהם להללים ישראלים למשנה אלה עשה ואתה מלאה שבעבו לישנה חין יולאין מהם לגמרא אלה עשרה ואותן עשרה שבעבו לזמרא חין מלתי ומה אלה אחד להוראה שרי אחד מאלף: ואשה בכל אלה. אפילו באלף לכך אחת לריך להוראה צם: (כט) לצד ראה זה מלאתי (46)

מגלת קהלת ז ח

מצאתי: (כט) לבל ראה זה מצאתי אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו השבנות רבים:

ח (א) מי כהחכם ומי יודע פשר דבר חכמת אדם תאיר פניו ועו פניו ישנה: (ב) אני פיר מלך שמר ועל דברת שבועת אלהים: (ג) אל-תבהל מפניו תלך אל-תעמר בדבר רע כי כל-אשר יחפץ יעשה: (ד) באשר-דבר-מרד שלטון ומי יאמר-לו מה-תעשה: (ה) שמך מצדה לא

א' במקום ה' רשי

סגלה לעולם תקלה על ידם: אשר עשה. הקדוש צרוך הוא את האדם הראשון ישר: והוא. ושמדוונה לו מוס אשמו ועשו שנים וקראו שמה: בקשו השבנות רבים. מתימות ומחשבות של חטא כך נרש צמדש: ח (א) מי החכם. מי בעולם חסוד כלדם חכם: ומי יודע פשר דבר. פשרון של דבר כמו שמיני צדיאל ממך חכמתו שמים חכם צידאם שמים נחגלו לו רזי פשרין מי כמשה עשה פשר צין ישראל לאציהם שנשעים: ועוד פניו ישנה. משאר הצדיות עד כי יראו מנחה אליו כי קין עור פניו: (ב) אני פי מלך צמור. למיך אני לריך וככוך למעור פי מלכו של עולם שהיא חסודם שכולן: ועל דברת שבועת אלהים. שנשענו לו צמורצ לשמור מלותיו. ד"א אני ככוך לשמור פי מלכי אומות העולם המושלים צנו צמולגליות וארנוניות: ועל דברת שבועת אלהים. וצמד שלח יעצירונו את השבועה אשר נשענו למקום: ועל דברת. ואלל דברת שבועת אלהים אשעור פי התלכים וכן מלינו צמכית מישאל ועזריה שאתרו לנצודנאלר מלכא נצודנאלר לא חמחין אמתא על דנא פתגם להסתודך [דניאל ג'] אם מלכא למה נצודנאלר ואם נצודנאלר למה מלכא אלא כך אמרו לו לך אתו אומרים דאת מלכא לנו לעבודם ולמקום ולגולגליות אך על דנא שאת אומר עלנא לעבוד עבודה זרה נצודנאלר אם ולא מלך ואם וכלנא שוין: (ג) אל תבהל מפניו מלך. ואל תהי נחל לומר שתלך וחנרת פצניו למקום שאינו שליט שם שכל מקום הוא שליט: אל תעמוד בדבר רע. אל תעמוד עליוך עוקק בדברים רעים כי כך אשר יחפץ להפדע ממך רעות ויכולה צו לעשות: (ד) צמשר דבר מלך שלטון. צמניל אשר דבר הקצים מושל הוא ועי יאמר לו מה תעשה. ואם: (ה) שומר מנחה. אחת

מגלת קהלת ח

ידע דבר רע ועת ומשפט ידע לב חכם: (ו) כי
לכל חפץ יש עת ומשפט כי רעת האדם רבה
עליו: (ז) כי איננו ידע מה שיהיה בי באשר
יהיה מי יגיד לו: (ח) אין אדם שליט ברוב
לכלוא את הרוח ואין שלטון ביום המון ואין
משלחת במלחמה ולא ימלט רשע את בעליו:
(ט) את גלויה ראיתי ונתון את לבי לכל מעשה
אשר געשה תחת השמש עת אשר שרט האדם
באדם לרע לו:

פרשה ה'

(י) ובכן ראיתי רשעים קברים ובאו וממקום
קדוש יהלכו וישתבחו בעיר אשר בן עשו גם

רשי

לא תדע דבר רע ולא תבואך: ועת ומשפט ידע לב חכם. החכם ידע
שם עת קצוה לפקודת רשעים ומשפט יש לפני הקצ"ה סקופו להפרע
מחס. משפט יוסטי"א כלעז והיא הפורענות: (ו) כי לכל חסך. שהאדם
עושה חסלו ועובר על דת יש עת להפרע ומשפט ופירענות מוכנס: כי
רעת האדם רבה עליו. כאשר רבה רעת האדם וקאחו גדושה אז צאה
פקודתו. כי משמש בלשון כאשר כעו כי יהיה להם דבר צא אלי [פרשת
יחזו]: (ז) כי איננו יודע מה שיהיה. כשהרשע עובר עברה איננו נוהן
לצו למה שעתיד הקצ"ה להצילו במשפט ואוי לו בכך: כי כאשר יהיה.
הפורענות מי יגיד לו להמלך צו וליתול צו עזה וליתול רעות פתע פתאום
יבואו: (ח) אין אדם שליט ברוב. ברובו ויגרו של שוואו של מקום לכלוא
ולנוגע ונענו את הרוח סגורו שלא ילכו ונלאך המות: ואין שלטון. של
שום מלך ניכר ציום ומותו בכל מקום אתה מולא והמלך דוד וציוס מותו
ויקרבו ימי דוד למות [מלכים א' ז'] לא הוזכר מלכותו כאן: ואין משלחת
בעלמטה. זו לאשר אשלח בני או עבדי במקומו: (ט) את כל זה ראיתי.
האנור למעלה: ונתון את לבי לכל מעשה. וגם לכל מעשה בני אדם
נחתי את לבי וראיתי את אשר שלט אדם בחצירו וגבר עליו וסופו נהפך
לרעתו עוולק נהגבר על ישראל וסופו ואחריתו עדי אבד [פרשת בלק] כן
פרעה קן סכרוב וכן נוכרנאלר: (י) ובכן. ואז: ראיתי רשעים קבורים.

מגלת קהלת ח

זה הבל: (יא) אשר אין נעשה פתגם מעשה
הרעה מהרה על לב מלא לב בני האדם בהם
לעשות רע: (יב) אשר חסא עשה רע מאת
ומאריך לו כי גם יודע אני אשר יהיה טוב
ליראי האלהים אשר ייראו מלפניו: (יג) וטוב
לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים בצל אשר איננו
ירא מלפני אלהים: (יד) יש הבל אשר נעשה
על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אלהם
במעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אלהם
במעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל:

רשי

בנבואה זו ראיתי רשעים קבורים שחיו ראויין להספן נעפר שחיו נבזים
בין שאר אומות שנאמר עליהם זה העם לא היה [ישעיה כ"ג] וסלחו
בניתו של הקצ"ה שהוא מקום קדוש ובלכתם משם אל הרלב היו נשחזכר
בעיני אדם כך וכך עשו בניתו של מקום אל חקר וישחזכו חלא וישחזכו
כך דרשו בניתו ז"ל. ולענין השכחה כך נדרש צאגה וסופן שיחזכר
שום וזכרם מן העיר עלמה אשר כן עשו גם שגא' וקצנתי את כל הגוים
אל עמק יהושפט [יואל ד'] במקום שגאלו לפניו יפרע מהם וכן הוא
אומר ה' בעיר ללמס תצוה [ההלים ע"ד]: גם זה. אחד מן הסגלים
סנאוסרו לעולם לייגע את הצריות שאין הקדוש צרוך הוא מנאסר להפרע
ונושה הרעה והצריות סבורים אין דין ואין דין: (יא) אשר אין נעשה
פתגם. משפט: מעשה הרעה מנאסר. שאין הקצ"ה מנאסר להפרע מעושי
הרעה וע"כ הם סבורים אין דין ומלא לבם בקרנס לעשות רע: (יב) אשר
חוטא וגומר. לפי שרואים שהחוטא עושה רע מנאסר חלפים ורצואו
ונואריך לו הקצ"ה ואינו נפרע ממנו: מנאסר. מקרא קלר ודנוק לפניו לומר
מנאסר ימים מנאסר שנים מנאסר חלק וכן סבורת [ישעיה כ"ח] מקרא קלר
וחקר סבורת כעם ולא ניין כשאר סבורת: כי גם יודע אני. כי אף בכל
זאת שאינו מנאסר להפרע מן הרשעים ולחיות הפרש צין לדיקים לרשעים
ידע אני מסוף כל אחד ואחד ליסור סכרו וליראיו יהיה טוב: (יג) וטוב
אל יהיה לרשע. לפי אשר איננו ירא לפני האלהים: (יד) יש הבל. דבר
הנחציל את הצריות: אשר יש לדיקים. שנגיע עליהם רעה כמעשה
הרשעים ויש רשעים שנגיע עליהם טובה כמעשה הצדיקים אמרתי שגם

(טו) וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת־הַשְּׁמַיִם אֲשֶׁר אֵין־מִדּוֹב
לְאָדָם תַּחַת הַשָּׁמַיִם בְּי אִם־לְאֹכֵל וּלְשִׁתּוֹת
וּלְשִׁמּוֹחַ וְהוּא יִלְוֵנוּ בְעֵמְלוֹ יְמֵי חַיֵּינוּ אֲשֶׁר־נִתְּן־
לָנוּ הָאֱלֹהִים תַּחַת הַשָּׁמַיִם: (טז) בְּאֲשֶׁר נָתַתִּי אֶת־
לְבִי לְדַעַת חֲכָמָה וּלְרְאוֹת אֶת־הָעֵנָן אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה
עַל־הָאָרֶץ בְּי גַם בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה שְׁנָה בְעֵינָיו אֵינְנוּ
רֹאֵה: (יז) וְרֵאִיתִי אֶת־גֹּל־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים בְּי
לֹא יוֹכֵל הָאָדָם לְמַצּוֹא אֶת־הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה
תַּחַת־הַשָּׁמַיִם בְּשֵׁל אֲשֶׁר יַעֲמַל הָאָדָם לְבַקֵּשׁ

רש"י

זה אשר מן הסגלים הנוהגים בעולם. ודעותיו דרכו ללד אשר במסכת
סוריות ואינו מיוסד לי על טיחה דבור טעיים החכם לוודר טגס זה הכל:
(טז) אם טענתם. טיהא טמח טחלקו ועוסק בפקודים יטרים טעמתי לך
ולא יח טסוף טחר הטבות טון בטך ומרבית וגזל טכל מי טחיו טענת
בטלקו וטסוף טחר הטמון טל לדי טצרות גזל וטוחט ורבות וטחיו טענת
בטלקו לענין טחטט טחטו טסוף טחטי טכטיס לטרת טחר טחט טחטי:
לטכול ולטחטט. טענת טחטן לו טקניס ולטמנות בטלקו. ומח טל טחילת
וטחטי טטקטלת טחט טלל טלמח טחט טכטנין טטחטור לטו טצרו וטכולו
וגו' [טעטיה נח]: וטח טלנו. יטחטז עטו כטנין טטחטור וטלך לטניך
לדקן [טס נח]: ימי טיו טחר נתן לו טלחטי. יטענת כך וטוף טחטקח
טוסכז על רטטו וטקחט מוטרת טח טין טוב לטדס ימי טיו טחר נתן
לו טלחטיס כי טס לטכול ולטחטות ולטמנות וטח טלנו טעמלו: (טז) כטטר
נחטי טח לני. טין כטטר זט טטמנות לטון דוגמח כטו כטטר עטנת כן
יטענת [טופטיס ח'] טלל לטון זמן כטו כטטר טל יוסף כטטר כלו לטכול
וגו' [טרת מק] טף זח טן כטטיחטי נתן לני לדעת וטחור וגו' אז ורטיחטי
כל טענת טלחטיס: טנת צטנינו טחינו דוטח. טרת טטטוף טחר טמנות
וטטרויות: ורטיחטי טח כל טענת טלחטיס. טמטז לטרויות: כי לט יוכל
טחט לטמח וגו' טין טטרויות יכוליס לעטוד על טוף דרכו טל טקניס טח
טכז כל טענת טטענת טחט טמנות טרוטין רטטיס מלליחטי ולדקיס
יטדטי: בטל טטר יטמח טחט טחט לטקט. בטטיל טטר רטיחטי טרת עטליס
לטקט ולטמח טח טוף טמח וטין יטלין: וגס טס יטמח טחט טטענת
יטד טל יטל טטרי טענת רטינו לט עטד על טרת טטמנות טחטיחטי נח טח
דרכין [טרת כח טחט]:

וְלֹא יִמְצָא וְגַם אִם־יֵאָמֵר הַחֲכָם לְדַעַת לֹא
יִוָּכַל לְמַצּוֹא:

ט (ח) בְּי אֶת־גֹּל יְהִי נָתַתִּי אֶל־לְבִי וּלְכוֹר אֶת־
כָּל־זֶה אֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים וְעַבְדֵיהֶם
בְּיַד הָאֱלֹהִים גַּם־אֶתְּבֹה גַם־שִׁנְאָה אֵין יִדְע
הָאָדָם הַגֹּל לַפְּנִיָּה: (ט) הַכֹּל בְּאֲשֶׁר לִפְנֵי מִקְרָה
אֶחָד לְצַדִּיק וּרְשָׁע לְטוֹב וּלְפֹחֵר וּלְטָמֵא
וּלְזָבֵחַ וּלְאֲשֶׁר אֵינְנוּ זָבֵחַ בְּטוֹב בְּחַטָּא הַנִּשְׁבָּע
בְּאֲשֶׁר שְׂבוּעָה יֵרָא: (י) וְהָ רָע בְּכָל אֲשֶׁר־
נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם בְּי־מִקְרָה אֶחָד לְכָל וְגַם לְב
בְּי־הָאָדָם מְלֹא־רָע וְהוֹלִלּוֹת בְּלִבָּם בְּחַיֵּיהֶם

רש"י

ט (א) ולכוור. ולכרר: טח כל זח. צירחטי וטמנתטי: טטר טלדיקיס
וטחכטיס ועצדיחטי ציד טלחטיס. טח טחורט וטח טופטס כדי
לחטינס גטחריחטי. ועצדיחטי. טס טלמדיחטי טעמטיחטי טולכי אורחוטט:
טס טחנת גט טחט טין יודעין טחט טטרויות וטין טכירין לטח לז טמח
יטחטו לטקיס וטמח טס טטוטיס: טכל לטניחטי. לטני טלדיקיס וטכטיס:
(ג) טכל כטטר לכל. טכל נוחטיס ללנט כטטר מניע לכל אדס מוקרת
טחט ויודעטיס טסוף דכז לטח לכל טחט כדרכיו: מוקרת טחט. ויודעטיס
טסיף טכל טטר לדיק וטטר רטע לטוח וטקרת טחט יט צטולס
זחט לטולס כל זח טס יודעטיס וטע"פ כן נוחטיס לטס דרך טטוט
לפי טוידעטיס טיס טרת ציניחטי לעולס טחט: ללדיק. כגון נח: ולרטע.
טרת נכח זח נללע זח נללע: לטוט. זח טענת: ולטחור. זח טחטין:
ולטחט. טחו מרבליס טחו טחטו טחט טל טחך יטחטל וטחו טחטו נטחט
טחו לט ככטן לטחך וטחו לט ככטן לטחך טחטי מוקרת טחט לטס: ולטוחט. זח
יטחטיחטי טחטחט וטחט יטחטיחטי [ד"ח ט' ל"ט]: ולטטר טחינו זוטח. זח טחטז
טחיטל טח יטחטל וטעלות לרגל זח טחט צחילטיס זח טחט צחילטיס: כטטו. זטו
רוד: כטוטח. זח נטוכדנלר זח נחט צחט טחט טחטחט זח טחטיחטי זח מלך מ'
טחט זחט מלך מ' טחט: הנטענת. זח לדיקחטו טחטענת לטקר טחטחט גס צמלך
נטוכדנללר מרד טטר טחטיחטי וגו' [טס ט' ל"ו]: כטטר טחטיחטי יחט. זח
טחטיחטי טחטענת לי טן טחטיחטי צי טחט [טופטיס ט"ן] ללמחטו טחטיחטי טחטיחטי
טחטחטו לו זח טחט צחיקור עיני' זח טחט צחיקור עיני': (ג) לז צחטי אדס טחט

מגלת קהלת ט

וְאֶתְרוּ אֶל־הַמַּתִּים: (ז) כִּי־מִי אֲשֶׁר־יִחְבֹּר אֶל
בְּלִדְהֵי־יֵשׁ בְּמַחֲוֹן כִּי־לִכְלֹב חַי הוּא מוֹב מִן־
הָאָרֶז הַמַּת: (ח) כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שִׁמְתוֹ
וְהַמַּתִּים אֵינֶם יוֹדְעִים מְאוּמָה וְאִין־עוֹד לָהֶם
שָׂכָר כִּי נִשְׁבַּח וְכָרֶם: (ו) גַּם אֲהַבְתֶּם גַּם־שִׁנְאַתֶּם
גַּם־קִנְאֶתֶם בְּכָר אֲבָדְהָ וְחֶלֶק אִין־לָהֶם עוֹד
לְעוֹרָם בְּכָל אֲשֶׁר־נַעֲשֶׂה תַחַת הַשָּׁמַשׁ: (י) לֵךְ
אֲכַל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֶיךָ וּשְׂתֵה בְלִב־טוֹב יִיגַד כִּי
כָבֹד רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֶׂיךָ: (כ) בְּכָל־עֵת
יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָגִים וְשִׁמְן עַל־רֵאשֶׁךָ אֶל־יִחְסַר:
יבחר ב' רש"י

רע. שאומרים שאין דין פורענות לרשעים אין הכל לפי המקרה פעמים
ללדיק ופעמים לרשע: ואחריו אל המתי. וסוף יודין לניחוס: (ד) כי נני
אשר יחבר אל כל החיים יש בטחון. כי בעורו נחיים חפילו הוא רשע
ונחזר לרשעים כמו שנאמר אל כל החיים אפי' לרשעים יש בטחון שגוף
ישבו לפני מותו: כי לכלב חי הוא טוב עון האריות המת. וטניס רשעים
טוב היה לנצורו אדון שהיה עבד רשע ונחבייר שלא הקדימתו נתיח מנצורו אל
רבו שנקרא אריה שגא' עלה אריה מוכנכו [ירמיה ד'] ונתן נרשעו ניהלם
ועמדו בן עין. ורבותינו דרשו לענין נחמין נחמין את הנבילה לפני הכלבים
נשנת ונת המוטל נחמין אכור לטלטלו אל א"כ הניחו עליו טיטוק או
ככר: (ה) כי החיים יודעים שיומתו. וחולי ישיבו אל לבם יום הניתה
וישבו מדרכס אזל משנתו אינס יודעים מלוונה ואין עוד להם סכר פעולה
שיעשו ען הניתה ואיך אלל ניי שפירא בע"ש יאכל נשנת: (ו) גם אהבתם.
שאהבו פתי ולעון: גם שנחתם ששנאו דעה: גם קנאתם. שהקניאו להקניא
נמעשה ידיהם: וחלק אין להם וגו'. בכל אשר נעשה וגו'. לא הועיל להם
זכות ען ונת לאותן רשעים שעמדו עזרת אלילים ואין להם כפרה לאח
מיתה: (ז) לך אכול נשנחה. אזל אתה הלדיק שכנר דלם הקניא מנשיך
הטובים וחזקה לעולם הנא לך אכול נשנחה: בכל עת יהיו נגדיך לבנים.
והתקן עלמך בכל שעה נמעשה טוב שאם תמות היום תכנס נשלוס. ומשל
נשמה החכס את הדבר הזה לאדם שנחמיו הנלך ליום סעודה ולא קנע לו
זמן אם חכס הוא או פיקח מיד נכנס כפוטו ורוחן וסך וכן עת מחר עד עת
יקרא אל הסעודה יהיו כל שעה נגדיו לבנים והוא רחוק וסך כך דרשו
(52)

מגלת קהלת ט

(ט) רָאָה חַיִּים עִם־אִשָּׁה אֲשֶׁר־אֵהָבֵת כָּל־יְמֵי חַיֵּי
הַבְּלָדָה אֲשֶׁר נִתְּן־לִךְ תַּחַת־הַשָּׁמַשׁ כֹּל יְמֵי הַבְּלָדָה
כִּי הוּא חֶלְקֶךָ בַּחַיִּים וּבְעַמְלֶךָ אֲשֶׁר־אַתָּה עֹמֵל
תַּחַת הַשָּׁמַשׁ: (י) כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶיךָ לַעֲשׂוֹת
בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כִּי אִין מַעֲשֶׂה וְחִשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה
בְּשִׂאוֹר אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שְׂמָה: (יא) שִׁבְתִּי וְרָאָה
תַּחַת־הַשָּׁמַשׁ כִּי לֹא לְקָלִים הַמְּרוֹץ וְלֹא לְגִבּוֹרִים
הַמְּלַחֲמָה וְגַם לֹא לְחַכְמִים לָחֶם וְגַם לֹא לְנִבְנִים
עֵשֶׂר וְגַם לֹא לַיְדָעִים הֵן כִּי־עַת וּפְגַע יִקְרַה אֶת־
כָּלֶם: (יב) כִּי גַם לֹא־יָדַע הָאָדָם אֶת־עֵתוֹ בְּדָגִים
שִׁנְאַחֲוִים בְּמִצּוֹרָה רָעָה וּכְצַפְרִים הַאֲחֻזּוֹת בַּפֶּה
רש"י

רבותינו נחמ' נחמ' עם אשה אשר אהבת. ראה והבן ללמוד
לומנות להספרים מנו עם תלמוד תורה אשר נדיק: כי הוא חלקך נחיים
אם עשית כן יהיה חלקך זה חיים נעו"ה לשתפרם מן האומנות ונעו"ה
שיגיע שנים משכחת עון: (י) כל אשר תמצא ידך לעשות. ראה קונן בעוד
שאתה נכחך עשה: כי אין מעשה וגו'. נשאל. לזכות משתמח ואם עשית כן
אין לך טום חשבון נשאל שחלג ומנו וכן המקר' מקורם כי אין מעשה ודעת
וחכמה נשאל לרשעים ולא חשבון ללדיקים כשינתו חמוטאים דין וחשבון
וכך נדרש נמדדס והנא לפותרו כלל סירוס כנשיעו שותר חשבון לשון
משפחה עת יוכל עוד לעשות להפטר ען הדין: (יא) שבת וראה. כמו זכור
וידוע' נלע"ז: לא לקלים המרוץ. לא עומד לעשהאל קלותו משתגיע
פקודתו: ולא לגבורים המלחמה. לא עומד לאנדר גבורתו משתגיע יומו:
וגם לא לחכמים לחם. כגון איני שהיה לחמי ליום שלשים כור כולת וגו'
[מלכים א' ה'] ועכשיו זה חלקי וכל עוילי מקל ומקדה: וגם לא לנבונים
עושר. כגון אינר נחמלה ויהי מקנהו וגו' [איוב א'] כשנאה שעתו אמר
מנוי אתם ריעי [עם י"ע]: וגם לא לידועים חן. הרי משה אין יודע
ובנון עמנו נישאל לא מלא חן נחמלה שיכנס לארץ: כי עת ופגע.
כנשיעו ד"ל כי עת ופגע יקרה אותם והפגיעה והסתירה
יקו רגילין נחם שלא ינאו לרנבים הללו: (יב) כדגים שנאחזים נמורה.
כדגים שנאחזים נמורה גרועה וקלושה ופרשו רבותינו היא חכס
שאינה אלל כעין נחמ ודג גדול כלכר נח: כהם יוקסים נני אדם.
(53)

מגלת קהלת ט

הם יבקשים בגני האדם לעת רעה בשתפול עליהם פתאם:

פרשה ט

(י) גם זה ראיתי חכמה פחת השמש וגדולה היא אלי: (יז) עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אתה ובנה עליה מצודים גדולים: (יח) ומצא בה איש מסבן חכם ומלמד הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר אתה איש המסבן ההוא: (יט) ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה וחכמת המסבן בזויה ודבריו אינם נשמעים: (כ) דברי חכמים בנחת נשמעים מועקת מושל בפסילים: (כא) טובה חכמה מגלי קרב וחוטא אחד יאבד טובה הרבה:

רשי

במכשול קטן וחלש כמו המלוד הרע... פקודת רעהם כשנא עתה ליפול הרעה עליהם פתאום צמורה רעה ונלווי"ש נלפ"ז: כהם, כוהם: (טו) ואדם לא זכר, לא היה חושבו לבלום: (טז) ואמרתי אני, בראיתי כן טובה חכמה, בגבורה ודרי חכמתו של זה בזויה לכולם ועכשיו כולם במלעו על ידו, וי"א עיר קטנה זה הנוף, ואנשים בו, איש מסבן זה יר טוב: (יז) נחת נשמעים, מוקבלים הם עובדים בו, איש מסבן זה יר טוב: (יח) נחת נשמעים, מוקבלים הם לבדירות, מועקת מושל בכסילים, מלכי האומות ע"א, משה נפטר זה כמה שנים ועדיין גזירותיו מוקבלים על ישראל וכנהם מלכי האומות גזרים גזירות על ישראל ואין דבריהם מתקיימים, (יח) טובה חכמה מגלי קרב, חכמתו של פרח שנא' והצא האשה אל כה העם נחכמתה [שחולל ב' כ] עמדה להם יותר מכלי קרב שהיו צידם להלחם עם יואב: וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, חילולי שהרגו לשבט בן בכרי היו כלם חסידים על ידו, י"א וחוטא אחד יאבד טובה הרבה הרי שהיו ישראל מנהלים לזיקים ומחלים שמים וכל אחד וחטא ועשן מרובין כנאל שהכריע את כולם לקובה:

מגלת קהלת י

(ב) זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מהקמה מבור סבלות מעט: (ג) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו: (ד) וגם בדרך כשהסבל הקף לבו חסר ואמר לכל סבל הוא: (ה) אם ירדה המושל תעלה עליה מקומה אלי: תנח בי מרפא יניח חטאים גדולים: (ו) יש רעה ראיתי פחת השמש בשנה שיצא מלפני השליש: (ז) נתן הסבל במרומים רבים ועשירים בשפל יתיר ה'

רשי

(א) זבובי מות יבאיש יביע וגו', כגון ציני החורף שאין צבובין כח וחס קרובים למות גם אם כל לתוך שנת רוקח ומתערב בצבובי הוא מנאשו וסוף נצלם קוף שקורין חסוקו"נא נלפ"ז ונכסה בו כנין אנענועות חסו מנעונו של יביע הרי דבר קל שהספיד דבר חשוב כך יקר מחכמה ומכבוד סבלות מעט שהרי הכריע את כולם הרי שהיה האדם זה שקול צמחה עבירות ומחלה זכיות וצד ועבר עבירה אחת והכריעו לכך טובה כנאל סבלות זה שהוא דבר יועט יקר וסוקל וכבר יוחר מכל החכמה והכבוד שהיה בו שהרי הכריע את כולם: קר, לטון כוזב הוא כבד וסוקל יותר מן החכמה וכבוד שבו, ומדרש אגדה מושלים יר הרע יזבובי מות: יבאיש יביע, שם טוב שהוא ערב שנת מרוקח: (ג) לב חכם לימינו, חכמתו מרוממת להטותו אל דרך העיוונת לטובתו: ולב כסיל לשמאלו, לעקשו מן הדרך העיוונת שהוא תפארת ונוסה לו: (ד) ואמר לכל סבל הוא, בהליכתו ובדיבורו הכל נוכחין שהוא שועה: (ה) אם רוח המושל, מושל העולם תעלה עליך לדקדק אחריך צמדת הדין: וקוונך אל תנח, מדרש הטובה אל הנח לוותר מה יועיל לדקתי לי: כי מרפא, דקדוקי הרי ייסקורין הנאין עליך מרפא הוא לעונותיך ויניח לך חטאים הגדולים: (ו) כשהגם שיואל ונלפני הסלים, דומה הוא לסליט שהוליא דבר שגנה ועיו טובג ולי אפשר לחזור ד' אומר הקצ"ה ואין להשיב: (ז) נתן הסבל צמרונים רבים, זו היא הרעה שהיא כשגנה שיואל מלפני השליט שניתן השטות והרשע צמרונים טובה שהגניה הקצ"ה את הכסילים ואת הרשעים שאני רואה ברוח הקדש שהם עמדים לפשוט יר צהיכלו ולסוס אוחוסם אוחוסם: ועשירים בשפל יצבו, ישראל שכל הגדולה והכבוד שיש להם עכשו ציני עמדים ליטב בשפל שנאמר ישב לארך ידו [איכה ב']:

מגלת קהלת י

ישבו: (א) ראיתי עבדים על-סוסים ושירים הלכים
זעבדים על-דארי: (ב) הפר גומיץ בו יפל ופרץ
גדר ישכנו נחש: (ג) בסיע אבנים יעצב בהם
בוקע עצים יסכן בם: (ד) אם-קחה הברזל והוא
לא-פנים קרקע נחלים יגבר ויתרון הכשר
חכמה: (ה) אם-ישך הנחש בלוא-לחש ואין
תרון לבעל הלשון: (ו) דברי פי-חכם חן
רשי

(א) ראיתי עבדים על סוסים. כשדים הם שנאמר בהם זה הפס לא הם
[ישעיה כ"ג] יתעלו להיות על קוסים מוליכים את שצוי ישראל אסורים
בקולין: הולכים כעבדים על הארץ. לפני קדוין של כשדים: (ח) שופר
נומן. שיחה: זו יפול. פעמים שהוא נופל זו כלומר יש לך חורש רעה
וסופו לסוב עליו בקוף שכלה זרעו של כבודנאלר על ידי כלי בית המדקש
שנאמר ועל מרי שמיא הסרומות [הניאל ה'] : ופורץ גדר. סיני של
חכמים לעצור על דריסה: ישכנו נחש. מיחה זידי שמים ולפי שדבר
בלשון פריגה גדר הזכיר כהשלומין לשון נשיכה נחש שהוא דר צמרי נקבי
כחלי נחשים פרוצים: (ט) וקיע אבנים יעלז בהם. מקיע אבנים מנהלצתם
נשרים ומיגע בהם. יעלז לשון יגיעה כמו בעלזון חאלכנה [בס' צראשית]
לרי כל אדם לפי מלאכתו עלזונו חף עושה רעה לפי זריעתו יקלור: יסכן
בם. יתחנם בם כמו ותהי לו סוככה [מלכים א' ח'] חף העוסק בחורה
ומלות קיפו ליהנות מהם: (י) אם-קחה הברזל. חרצת לורים שקיפו פיהם
ומידורם: והוא לא פנים קלקל. ואינם לטושים ומרוסים למען היות
להם צדק אשי: כן וחילים יגבר ומגזיר הוא בנולכה את גזויי השיליים
ללצה: ויתרון הכשר חכמה. ונעלה כשרון יש עוד להכמה יותר מן הברזל
אם תלמיד חכם נשמח פניו ברעב ואתה הוא וסכן בין העשירים הרבה
חילים ומתגברים על ידו. ואל תחנם על וי' וחילים כי הרבה וויין
:ופלין כן בלשון עזרית כמו אם ראית גנב ותרוץ עמו [הסלים ל'] עזי
וחמתה יתהי לי לטועה [בס' בשלח] וסרנה מפורשים בה: (יא) אם
ישך הכחש. את איש: בלא לחש. מחמת שלא לחשו הסגר שלא ישוך
ואין יתרון. להצר הרעע שהיה רגיל ללחוש בלא לחש כך אם בני עיך
ובשלים באיסורין מחמת שאין חכם דורש להם ועלמדם את חוקי התורה
אין יתרון לו והוא לו שנוטל גדולה עליהם: (יב) דברי פי חכם חן.
על שומעים יכשועים לו וסוב לו שנוטל גדולה עליהם: ושפתו כסיל חלבענו. זה
המקום את הנזיר מדרך עונה כגון בלעם שפרץ גדרן של אומות שגדו
(56)

מגלת קהלת י

ושפתות כסיל חלבענו: (א) תחלת דברי-פיהו
סכלות ואחרית פיהו חוללות רעה: (ד) ותפכל
ירבה דברים לא ידע האדם מה-שיהיה ואשר
יתנה מאחריו מי יגיד לו: (ט) עמל הפסידים
תגעעו אשר לא-ידע ללכת אר-עיר:
פרשה י

(א) אי-לך ארץ שמלכך גער ושביך בבקר יאכלו:
(ב) אשרוך ארץ שמלכך בן-חורים ושביך בעת
יאכלו בגבורה ולא בשתי: (ג) בעצלתים ימד
המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית: (ד) לשחוק

רשי

עלמן מן העריות מדור המנוול ואילך והוא יען להם להיות מפקידין
כבוחיסן לזנות: (א) תחלת דברי פיהו סכלות. כשאמר לו הקב"ה מי
האלים האלה ענין [פרשת בלק] היה לו להשיב ה' אתה יודע והוא אומר
בלק בן בפור ערך מואב שלא חלי כלומר אם צעניך אני כזום חסוב אני
צעניי וכלכי ארץ: ואחרים פיהו חוללות. שיעוורם וערבונו לכה איעלך
זמת חולת: (ד) והסכל ירבה דברים. שהיה מתפאר בעלזו שהיה יודע
דעת עליין: כי לא ידע האדם מה שיהיה. לו לאחר זמן שהרי הלך ליסווי
שכרו צמדין ולא ידע שיסול בחרצו. ולפי פשוטו הסכל ירבה דברים גזר
ואומר מחר אעשה כן לפלוני ואיני יודע מה יהיה מחר: ואשר יהיה
מאחריו מי יגיד לו. כלומר לא סוף דבר שאינו יודע מה יהיה לאחר זמן
אלא חף ההוה עכשיו מאחריו שלא כנגד עיניו אלא מאחורי ערפו ומקום
לדיך הוא שיחא מי יגיד לו: (ט) עמל הסכילים מיגענו. כסילותם גורם
להם עמל המיגען אשר לא לנודו דרש מנולמות העיר ומחגיגה ליכנס דרך
שמים וצלי השמים ויגע בחציבות רגליו כגון כלומר עללות של עזני
האורים גורם להם יגיעת עמל צניחם: אשר לא ידע ללכה. אל נתיב אמת
לפרוש מן העצירה לפי שלא למד חורש שנאמר נר לרגלי דברך [הסלים
ק"ט]: (טז) אי לך ארץ סכלך. בזמן סכלך ודייך מתחמים נעדרות:
(יז) בגבורה ולא בשתי. שעוסקין בעזרת החכמה והצניח ולא בשתיית יין:
(יח) בעללמים יונך המקרה. כשאדם מתעלל ואינו מחקן פרלה קטנה
שבתקרת הבית: יעך המקרה. ישלם הצניח המקרה את הניח והסוכך עליו:
ילויף. יספסף דלף גשמים כלומר כשישראל מתעללים בחורש הם נוקטים

מגלת קהלת יא

עשים לחם ויין ישמח חיים והגם יענה את-
הכל: (א) גם במועד מלך אל-תקלל ובחור
משגבך אל-תקלל עשיר כי עוף היםים יוליד
את-הקול ובעל הגנפים יגיד דבר:

יא (א) שלח לחמך על-פני המים כי-ברב הימים
תמצאנו: (ב) תן-חלק לשבעה וגם לשמונה
כי לא תדע מה-יהיה רעה ער-הארץ: (ג) אם-
יתיר ה'

רשי

ובין גלון עוזם קרב ונוך: (ט) שחוק עושים לחם. נחדוות מוחסוטי
חסנים ומלכים עושים סעודה וחסם סעודה גדולה קרויה לחם כמו דלח
חמר בלשון מלכא ענד לחם רב [דניאל ה']: ויין. וספקן בסעודה אשר
ישמח החיים. והספק יענה זה הכל. אם אין קסף אין סעודה לפיכך לא
יתעלל אדם מן המלכה כדי שיהא לו מה להזיף: (כ) גם צודעך ונך.
אפילו צנחצנחך בלא דבור. ונך אל תקלל אל תרגיש לנלכו של עולם.
ד"א כונשמו ונך צטר ודס: עוף השמיים. נסויה נחמוס דך סקוסה לעוף
אל השמים: ובעל הכנסים. מלאך הנולה אותך כענין שנאמר כי מלאכיו
יהוה לך [מחלים י"א]. ולפי נשמוסו העונדים והשמים יש לך לדאוג מכל
צרים שחא יש שומעין ויגידו לאחרים:

יא (א) שלח לחמך על פני המים. עשה טובה ורקד לחדם שיאמר לך
לכך עליו אל תראנו עוד כאדם שושליך מונוחתי על פני המים: כי
ברוב הימים תמלאנו. עוד יונים נאים והקבל תשלוחיך ראה מה נאמו
ביתרו קראן לו ויאכל לחם וקבור שהוא מלרי ולא יראנו עוד ונח היה קופו
יעשה חמנו ונלך על ישראל והכניסו חמת כנפי השכינה וזכו בניו ובני בניו
לישב בלשכת הגזית: (ב) מן חלק לשבעה וגם לשמונה. חלקת מלחמך
ומשלך לשבעה זריכי חקר חלק עוד לשמונה שיצאו אחריהם ואל תאמר די:
כי לא מדע ונח יהיה רעה. שאל עוד יונים נאים והלטרך לכולם אז תגלל
ע"י הדקה מן הרעם ואם לא עכשו אינתי. ודבותו אמרו מן חלק וגו'
אלו שבעה יוני בראשית מן א' מהם חלק ליונך לנור שבעה וגם לשמונה אלו
שמונה יוני עינה. ד"א מן חלק לשבעה קרצנות לנור של שבעה יוני ססח
וגם לשמונה שמונה יוני ססח: כי לא מדע ונח יהיה רעה. אם יחריז הציח
ולא הקריבו עז ויועילו הקרצנות הראשונים לנעל הזיכות הרעות. ד"א
כי לא מדע ונח יהיה לא ידעת ונח נזר על הגשמים נח ויועילו הקרצנות
ויסעלי בזכות רעות: (ג) אם ינלאו העצים גסם. אם ראיח עצים מלאים

(58)

מגלת קהלת יא

ימלאו העצים נשם על-הארץ יריקו ואם-יפול
עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם
יהוא: (ז) שמר רוח לא יזרע וראיה בעבים לא
יקצור: (ח) כאשר אינה יזרע מדה-הנה הרוח
בעצמים בבטן המלאה נכה לא תדע את-מעשה
האלהים אשר יעשה את-הכל: (ו) בפקר זרע
את-זרעך ולערב אל-תנת ידך כי אינה יזרע אי
זה יבשר תנה אויזה ואם-שניהם באחד טובים:

רשי

גסם ידעת סקוספ יריקו גשוים על הארץ צוקוס שהטובה לונחת ונכרה
סס סופה לנור חף כן דע שאל יפול וגומר אם יסכון אדם חסם ולדיק
בעיר או צנדינה עקוס שיסכון סס יהיו נחלין נעסיו אחרי עותרוהנעומו
ונרות מנווחותיו ותשלום טובה ליושבי הנקוס על ונחם הסוב שהדריכס
בדרך ישרה: יפול. יסכון כמו על פני כל אחיו כפל [בפ' מ"י סרה]: העץ.
תלמיד חכם שנגין צווסו כעץ הנויך על הארץ: (ד) סוור רוח. נעמין
ונלפס עד צא סרוס: לא יזרע. סעמיס מוחין ואינו צא: ורואה בעצים
זוחן עיניו בעצים וכשרואה אותם קודרים ירא לקצור נפשי הגשמיים ולעולם
לא יקצור לפי סירא חניד: (ה) כאשר איך יזרע וגומר. כעלמים ציטן
הנלאה. דצרים הסקגרים והנעלמים צצטן שהיא מלאה ורף ע"פ סנולטיה
לחוף. כאשר איך יזרע הרי זה ונקרא וסירס. מדרס ונקופו לראשו כאשר
איך יזרע דרך סרוס כלומר ידיעות שתי אלו סווח לא זו בלויח לך ולא זו
בלויח לך פעוים אמה סצור להכיר בעצים שיצא סרוס ואינו צא כלן י
עונד והולך לו אל ארץ חמרה. והרי לטון זה כמו כנן ה' כלרץ חזרים
[צפרדס לך לך] כשפחה כצביחה [ישעיה כ"ד] כקונה כנווכר [סס] ופע יס
שהוא נשום ונוקס למאחר ופעוים שהוא נשום ומאחר לנוקס חף בן
למד ידיעת סרוס מדיעת הצטן כלומר אין לך לסמור את סרוס לראות
בעצים. כעלמים. אינקלו"סורס בלע"ז כמו עולם עיניו [ישעיה ל"ג]: ככה
לא מדע וגו'. חף בזיכותו של נוקס לענין עניות ועשירות כך נעלוות סס
ינוך ולא מונע מן הסמד לרא: שאל אסטר ונכסי ואעני לא אצובה
צחורה וחסנעל ומלאכתי יאעני לא אשא אשה ויהיו לו צנים והלטרך
להזיף עליהם: (ו) צנקר זרע את זרעך וגו'. אם למדת סרוס צילוחך
לימד סרוס צוקיחך אם סיו לך תלמידים צילוחך יסיו לך תלמידים
צוקיחך נשאל אשה צב צנים צילוחך השאל אשה צב צנים צוקיחך

(59)

מגלת קהלת יא יב
פרשה יא

(ד) ומתוך האור ומזב לעינים לראות את השמש
(ה) בני אדם שנים הרבה יהיה האדם בכלם שמה
וזה את ימי החשך כי הרבה יהיו כל שמה
הבל: (ו) שמה בחור בילדותך ויטיבה לבך
בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך
ודע כי על כל אלה יבאך האלהים במשפט
(ז) והסר פעם מלבך והעבר רעה מבשגתך כי
הילדות והשחרות הבל:

יב וזכר את בוראך בימי בחורותיך עד אשר
לא יבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר
יזכרו כ'
רשי

עשה נדק בילדותיך עשה נדק בזקנותיך: כי חייך יודע איש יכסר.
אם תלמידים וננים טבילדותיך יתקיימו לך או שנה לא יתקיימו אלא
שבזקנותיך ולינו צד עקיצה שהיו לו עשרים וחרבנה אלף תלמידים ונגזר
עד אנטפתם כולן ומהו מנסה ועד עלותם וזא אלל רבותיו שדרכים
וטנח להם. ולענין הננים ולינו צדכין שלשים צרות שלה חולה ושלשים
צרות היא לנניו [שפיסיים י"ז] וכולן מהו בחיי וזקנותו הוליד את עובד
והתקיים לו: (ד) ונחוק האור. עתה טרם חרבה של תורה: וטוב לעינים
לראות את השמש. ואשריהם תלמידים שענייהם רואים הלכה עלונת
ינחורת על צדיה כך נדעם צאנת תהלים. (ח) צולס ישנה. יהיה
שנה בחלקו ובלנד שיזכור ימי החשך ויפציז מעשיו שיגלל תהם והם ימי
מיחה עולם הם יוני הרשעים: כי הרבה יסיו. צלותן הימים יזכה ימי
החיים: כל שנה. עליו יהיה שבל ומשך. יש הבל שהוא לטון פורענית
יזרח כמו כי בהבל צא ונחשך לך: (ט) שנה בחור בילדותיך. חלד
שאוור לענדו ולבנו מהא הוא כי פעם אחד חלקה על הכל חף כאן החכם
אמר שנה בחור בילדותיך וסלך צדכני לבך וצטוח תהיה כי על כל אלה
יניאך השופט צושפט: (י) והסר כעם. דברים הנכבשים את הנוקם:
העבר רעה. ילך הרע: ונשךך. סיהיה לך לב נטר: והשחרות. נערום
שראש אדם שחור ציני עלוניו:

יב (ח) וזכור את בוראך. תנין תנין עקיצה בן והללאל הוירם הספחני
נשלטם דברים וכו' ומנוקלה זה דרש וזכור את בוראך שמתן דין ומשפן
(60)

מגלת קהלת יב

תאמר איך לי בהם הפין: (ג) עד אשר לא תחשך
השמש והאור והירח והכוכבים ושנו העינים
אחר השמש: (ד) ביום שיזעו שמרי הבית והתענותי
אנשי החיל ובטלו השחנות כי מעטו וחשכו
הראות בארבות: (ה) וסגרו דלתים בשוק בשפל
קול הפחנה ויקום לקול הצפור וישחו כל בנות
הישיר: (ו) גם מלכה ייראו ותתחתם בדרך וינאץ
השקד ויסתכל החגב ותפר האבינה כי הלך
האדם אל בית עולמו וסבבו בשוק הסופדים:

רשי

לפניו. וזכור את בורך קנך ויקום עשר רעה ותולעת. וזכור בדרך נאר
שכנעת ומקירה היא טפה סרוחה של זרע ושל לזון: ימי הרעה. ימי
זקנה ותחלשות: (ג) עד אשר לא תחשך השמש. אמרו רבותיו זו
שדה שהיא מאירה ונלחנת נלדס בחור ובשומנות היא מעלת קניין ואין
גלגלת: והאור. זה החושם שהיא חואר קלמטר פנים: וסירה. זו נסנה
שואירה לחדם שכיון שניטלם סיועם אין לו מאור העינים: והככבים. אלו
הלקחות רועני דאפי שקורין פוי"לם נלע"ז של לקיים שוטהינים: ושנו
העצים אחר הנסס. נצא כהיית המאור אחר דמעת הצכי עכונה לרוח
שעברו עליו: שיועור. ירחשו: שומרי הבית. אלו הללעות והכסלים
הענגיים על כל הלל הגוף: והשעומו. יאחזם עומו שקורין קח"שפף.
והשעומו חקריפ"רונם נלע"ז: אכני סחיל. אלו השוקים שנטען כל
הגוף עליהם: ונעלו השומנות. אלו השינים: כי מעטו. לעת זקנה ריב
שינו נוצרות: הלאות נארונות. אלו השינים: (ד) וסגורו דלתים. אלו
נקבו: בשפל קול השחר. קול רימים הסוחנים מאלל שבועיו והוא
הק רקנו והספס: ויקום לקול השחר. ששפילו קול צפור ונעפרו ונשחו
משחוקין: וישחו כל צרות השיר. כל קולות של כלי יידי דונות עליו
כשיהם. ולפי שפוטו ושמעו ישחו כמו ישפלו כל צדים וסרות יהיו שפלים
נעניו וכן צדולי הגלעדי אחר לדוד אם אשנע עוד נקול צדים וסרות
[שמואל ב' י"ט]: (ה) גם מלכה ייראו. מנגששויות והלוליות נצרוחנות
הוא דואג לנאח לטוק סן יכשל בהם: והתחתים בדרך. איננות וחמות הרבה
צדרכים יש לו. התחתים לטון כפול הוא צמיכה כמו בגללים קשקשים [סס
א' י"ז]. זלזלים [ישעיה י"ח]: וינאץ השקד. לטון הגלו הרעונים [סיר
הסיים ז'] שהי האל"ף לא נקראת בת. אמרו רבותיו זו קליטתם סיקל

מגלת קהלת יב

(ו) עַד אֲשֶׁר לֹא יִרְחַק חֶבְלֵי הַכֶּסֶף וְתִרְצֵן גִּלְתֵּי הַזָּהָב וְתִשְׁכַּר בַּד עַל-הַמְּבוּעַ וְגִרְצֵן הַגְּלִגְלֵל אֶל-יִרְחַק ק'

רש"י

בלע"ז שעלם היך תקוע זה וזקנותו נשרו כחוש והעלם בולט כמו נן האילן שהוא בולט. סבך אילן של סקדים כלומר שתקפוץ הזקנה עליו כסקד זה המנוהר להנץ לפני כל האילנות: ויסתכל החגב. אלו העגות שהיה העגנות דוונות עליו כסובל ונשא כנד. ויסתכל אישד"יירט שורפ"י"שו בלע"ז: ומפר האזינוס. מנחת תלות נשים שאינו נזקק לנשים לתשמיש. אזינוס תלוס כמו ולא אזינוס [בפ' דברים] תלמי לישועה [תהלים ק"ט]: (ו) עד אשר לא ירחק חבל הכסף. זה חוט המורה שהוא לנן ככסף ובעומתו ירחק ורחוק וינתרוקן וינעם וינתקם בחוך החליות ונעשה כשלת. ירחק לטף רח קית כסף [ישעיה י']: ומרוץ גולת הזהב. זה האמשהיהתהיולתה וינס ונענע כנעין כמו גולת עליות [ישעיה טו]: ומרץ. לטון רלינה. ומשער כד על הנובע. זה הכרס שהיא ענה ונבקעת במוחו: ורץ הגלגל אל הבור. יתרוץ בגלל העין בחוך גומא. ולפי ששטו בגלל שדולין בהם וינס וין הבור כך נדרש כל העין בנסת שנה. ומדרש קינות שחירו כנגד כנגד. כל יסוף: [ח] וזכור את זוראך בימי בחורותך. צעיר שהחורות נענס קיינת. צעור שהחונה קיינת שנאמר זה וזכור אותו וכל שטי ישראל לי לבסן [שמואל א' ג'] צעור שהליות קיינת ונאמר כי כי צעור ה' אלסיך וכל שטיך [בפ' שופטים]. צעור שולכות בית דוד קיינת שנאמר ויבחר דוד עגור. [תהלים ע"ח]. צעור שירושלים קיינת שנאמר זה העיר אשר בחרתי בה [נולכים ח' י"ח]. צעור שצית הבחירה קיים שנאמר כי ועתה בחרתי והקדשתי את הצית הזה [ד"ה ג' ז']. צעור שאתם קיינים הנאמר וכן בחר ה' [בפרשת ואתחנן]: עד אשר לא יבואו עני הרעה. אלו יעני הולם: [ג] עד שלא תחטף השמש. זו עלכות בית דוד שנאמר וקפו כשעש נגרי [תהלים ס"ט]: והאור. זו תורה שנאמר כי כי וגורו וחורה אור [ישלי ו']. והייתה. זו סתהדרין דחן כנהדרין היתה כחלי גרין עגולה: והסוככים. אלו הרבנים שנאמר ויולד קי הרבנים כסוככים [דניאל ג'] : וטבו העצים אשר גבסו. למה אשר לים קשה אתה וולא טכל הנבואות הקשות שנחננה עליה ידעיה לא צלו עליהם אלא לאתר חרץ הצית: [ג] ציוס שיועו שיערי הצית. אלו משמרות כהונה ולוים: יתעומותו אכטי החיל. אלו הכהנים שהם בצורים נכה. אומר ר' אבנ צו כהנא שנים ועשרים אלק לים הניף אחרן ציוס א'. אומר רבי חנינא המורא' הז דבר קל היא והסמן ארץ יזרחת ועלטים אונה: ובטלו השומרות. אלו השומרות הגדולות משנת ר' עקיבא ומשנת ר' תיילא ומשנת בר קפרא:

מגלת קהלת יב

הבור: (ו) וישב העפר על-הארץ כשהיה וחרוה תשוב אר-האלהים אשר נתנה:

רש"י

והסבו הרואות. שיסתכה הגומא וין הלז: [ד] וקורו דלמים נטוק. כגון דלמי נחשתא בן חלחן שהיו פתיח לרווחה: בשפל קול הטחנה. על ידי שלא נחשקו בחורה. אומר ר' שמואל כושלי ישראל לפניהם שהיה ענה ריחים אינן בטלות לא ציוס ולא צליה אף כאן והגית צו יומם ולילה [ישעיה א']: ויקום לקול הליפור. זה נבוכדנאצר הרשע. אומר ר' לוי שנוול' עשרה שנה היחס עם קול יולאח ומפולח בפלטיץ של נבוכדנאצר עבדא ציטא זיל אמרינן ציטיס דגרך דבני וירך לא שנועין לים: וישחו כל בנות השיר צעיר לא יסמו יין [ישעיה כ"ד]: [ה] גם יגבור ייראו. ונבוא של עולם יתיירא וידאג לבו פן יעשה צו כאשר עשה נבאשונים: והסתחים בדרך. מחוך כך יקנס לו ארוחת ורננים אם ילניה בדרך שילך כענין שנאמר כי עמוד וילך צבל על אם הדרך לקסם קסם קלקל צמלים שאל צהרפ' [יחזקאל כ"ח]: וינאץ הסקר. חלונה נבואת ידעיה שנאמר וקל סקר אני רואה [ירמיה א'] א"ר אליעזר הסקר הזה מעשה שהוא מניץ עד בומר סירוחי עשירים וא' יום כך ונענע עשר בחנוח עד ס' בלז עשרים וא' יום: ויסתכל החגב. זה ללמו של נבוכדנאצר רומיה אמין שהין פתיס אמין טיה [דניאל ג'] ואם אינן עוצו אלא עם אינו יכול לעמוד ואם אחרת אקיימם בנבקעת דורא [שם] אומר רב ביני מעמידין אותו ונפול ונעמידין אותו ונפול עד שהציוו כל זהו שצירושלים וספסו דיווס על רגליו לקיים ויה שנאמר והנס לנדס יסיה [יחזקאל ז']: ומפר סא יונה. זו כמות אבות מו ר נענעם אבות שלכם. ויהיה אזינוס מלשון אז: כי הולך האדם. ישראל שנקראו למן אדם [שם ל"ז] אדם אדם [שם ל"ד]: אל בית עולמו. הנצל צלו לנצל מזרו תרם אזי אצרהם ונעבר הנהר הים: וקצבו ציוק רבופדים. גלות יבניה קדומה לגלות לרקיה י"א שנה כשהגלה נבוכדנאצר את גלות לדקיהו נק רין היו יולאין גלות יבניה לקראת נבוכדנאצר על כרחן עם שיר צני העיני קלקטו שהוא גבור ונלחיה והיו רואים את הסבויים וטולאין אותם איש על קרבו ויה נעשה צו והיו מטיצין אותם אשר למוות למוות אשר לשני לשני ואם לחרב לחרב [ירמיה ט"ו] והיו וקלקין צידם אמת וצידם אחרת ומקסקין ומספחין הספר על אחיהם ועל צניהם: (ו) עד אשר לא ירחק חבל הכסף. זו שלשלת יוחסין: ומרוץ גולת הזהב. אלו דברי תורה שנאמר בהן הנחמד' וזהב [תהלים י"ט]: גולת הזהב. אלו דברי תורה שנאמר בהן הנחמד' וזהב [תהלים י"ט]: ומשער כד על הנובע. כדו של ברוך בן נריס על מוצעו של ידעיה שטיניה גלו לנצל ופסקו ולימודם בעוני הדוד. חלסת גלו לעגרים שהגלס יוחנן בן קרח וכשתמרינן נבוכדנאצר את לרים חלס

מגילת קהלת יב

סיום

(ט) הַכֹּל הַכֹּלִים אָמַר הַקֹּהֲלֵת הַכֹּל הַכֹּל:
(י) וַיִּתֵּר שְׂדֵיהָ קֹהֲלֵת חֲכָם עוֹד לַמִּדְבָּרֶת אֶת־
הָעָם וְאִזּוֹן וַחֲקָר תִּקַּן מִשְׁלִים הַרְבֵּה: (י) בְּקִישׁ
קֹהֲלֵת לַמָּצָא דְבַר־חֲפִיץ וְכַתּוּב יֵשֶׁר דְּבַרִי אֲמַת:
(יא) דְּבַרִי חֲכָמִים בְּדַרְבְּנֹת וּבְמִשְׁמֹרֹת נְטוּעִים
בְּעַלְי אֲסֻפּוֹת נִתְּנוּ מִרְעָה אֶחָד: (יב) וַיִּתֵּר מִהֶמְהָמָה

רש"י

לכנל : וכרוץ הגלגל אל הבור. או כנל שהיא זוטו של עולם : (ח) ויסוד
האפץ וגו'. ענבל בלו לכנל חזרו : והטוח הטוב. זו רוח הקדש שתיין
שנכחלקה רוח הקדש גלו :

(ח) הכל הכלים. אני רואה בעולם : אמרה קהלת. מי שבו קבוצת החכמות.
הכל הכלים כל מה שנברא בששת ימי בראשית : (ט) ויותר שהיה
קלה חכם. ויותר ניהה שנכתב בספר זה היה קלה חכם. ואין. עשה
אזנים לתורה בקופה זו שאין לה אזנים לאחור בל ואל ועשה לה
אזנים שתיקן עירובין לסייג שנייה שנת ותיקן נשילת ידיים סייג
לטהרה וגזר על השניות סייג נעריה. (י) בקש קהלת. נתן לנו וזמר
על הדבר ומלאו : דברי חפץ. הלכה למשה מסיני : וכחזר יוסף. זו
תורה שנכתב והנביאים : (יא) דברי חכמים. טעמו סייג לתורה
נגזרות להדקיק את האדם מן העבירה כגון אכילת קדשים עד שהיה
והם אמרו עד הנה וקריאת שיע דעריה כמו כן : כדרכות. מה
דרכו זה וכוון את הפרה לתלמייה כך דעריהם וכוונתם את האדם לדרכי
חיים : וכמשמרות נטועים. מה מקטר זו קבוצה חף דעריהם קבועים ומה
נטיעה פרה רבנה חף דעריהם פרים ורבים למלאו בהם ע.ס : בעלי
אקופות. ומקורים שיש להם גולגולת אקופ' וגסה גרו'סה בלע"ז כן פירשו דונט
בן לברט : נתנו מרועה אחד. כל דעריהם דברי אלהים חיים הוא אמרן ורועי
א' נתנו נעשה נפיו הגבורה : וכמשמרות. כחובש"ן שהטור' בכ"ד ספרים כמנין
משמרות כחונה ולויים : (יב) ויותר מהנה בניסוחה. ויותר מיושר דברי אונת
דברי הכותבים בספרים הנזכר' למעלה : בני חזק. לטעור דברי חכמי' ואם
האמר אם יש בהם לורך למה לא נכתבו : עשות ספרים ירעה אין קץ.
אם בלתי לכתוב לא הספקו : ול-ג חרבה גיעת בטק. ואם בל לחת לז
לגריהם חזירות ויתר עשה שאין שלג מפיג גיעתם סוף לעריות שאין לספיג

מגילת קהלת יב

בני הנהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג
הרבה יגעת בישור : (י) לוף דבר הכל נשמע
את האלהים ירא ואת מצותיו שמור ביה כר-
האדם : (י) בי את-כל-מעשה האלהים ירא
במשפט על כל-געלם אס-טוב ואס-רע :

ס' רבתי

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כיוה כל האדם :

רש"י

ואל יאמר הויל ולא אוכל לגמור המלאכה למה אהסיל : אך (י) סוף דני
הכל נשמע את האלהים ירא. ומה שתוכל עשה ולנך לשוני : ואת נולותיו שווה
כי זה כל האדם. כי לדבר זה נברא כל האדם : (י) כי את כל ועשה. אשר
אדם עושה יצא האלהים נמשט. ולכן נקוד ועשה פהם והטעם לנעלה לפי
שאינו דנוק למס : על כל נעלם. אפי' על השוגג : אם טוב ואם רע אפילו
נכשל נמנע כגון נוחן לדקס לעני נפרהס"א : סוף דבר הכל נשמע את
האלהים ירא וגו' :

פנים סקוקי דספר קהלת מאלהים ועשרים ופנים וסיונו מה שהיה כבר
נקרא שמו. וגם פליו מה שהיה כבר נקרא שמו. וקדויו ארבעה וסיונו
אבא גם אורש יס ועקיו סס שנים עשר וסיונו כי קה כל האדם :

חוב

תפלת שחרית לשבת

סדר קימה

כשיעור משכמו יקום ויאמר:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ מִי וּמְקוֹם שֶׁהִתְחַרְתָּ וּבִי נִשְׁמָחִי בְּחַמְלָתְךָ
רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

קודם הכיבוד תיכף אחר הסניילה יסחיל לכרך ברכה זו:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל גְּמִילַת יְדֵים:

כל היום כשעושה לרכיו עין גדולים עין קטנים יכרך:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם
בְּחִכְמָה וּבְרָא בּוֹ נְקָבִים וְנְקָבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים גְּלוּי
וְדוּעַ לְפָנֶיךָ כִּסּא כְבוֹדְךָ שְׂאֵם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם. אוֹ אִם
יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם. אִי אֶפְשֶׁר לְהִתְקַיֵּם וּלְעֲמוֹד לְפָנֶיךָ אֲפִילוּ
שָׁעָה אַחַת: בְּרוּךְ אַתָּה יי רֹפֵא כָּל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת:

ברכת ארבע כנפות:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת צִיצִית:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּהִי חֲשׂוּבָה
מִצְוַת צִיצִית לְפָנֶיךָ כְּאֵלוֹ קִימְתִּיהָ בְּכָל פְּרֻטְיָהּ
וְדִקְדָּקֶיהָ וּכְבוֹנֹתֶיהָ וְתַרְיִיג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ אָמֵן סְלֵה:

עטיפת מלית גדול

בשעה בזיקה לילים על עליה גדול קודם ברכה יאמר אלו פסוקים:

בְּרַכְיִי בְּפָשִׁי אֶת יי יי אֱלֹהֵי גְדֻלָּתְךָ מֵאֹד. הוֹד וְהַדָּר לְבָשֶׁתְךָ
עֲטָה אוֹר בְּשִׁלְמָה. נוֹמָה שְׁמַיִם בְּרִיעָה:

קודם עטיסם עליהם יחזור זכ

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו
ליחד שם ייה בריה ביחודא שלים בשם כל ישראל.
הריני מתעטף גופי בציצית וכן תתעטף נשמתו ורמ"ח
איברי ושס"ה גידי באור הציצית העולה תרי"ג. וכשם
שאני מתבסס במלית בעולם הזה כן אצפה לחסוקא דרבנן
ולשליית נאה לעולם הבא ועל ידי מצות ציצית יצילו נפשי
רוחי ונשמתו ותפילתי מן החיצונים והשליית יפרוש כנפיו
עליהם ויצילם בנשר יעיר קנאו על גזליו ירחק. ותהא
השוכה מצות ציצית לפני הקדוש ברוך הוא כאלו קימתיה
בכל פרטיה ודקדוקיה וכבודותיה ותרי"ג מצות התלויים
בה אמן סלה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו
וצונו להתעטף בציצית:

ויכסם ראשו בעלים ויחזור זכ

מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיה יחסיון ירוין
מבשן ביתך ונחל עדניך תשקם: כי עמך מקור חיים
באורך נראה אור: משך חסדך ליודעך וצדקתך לישרי לב:

תפלה קודם התפלה

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאמס הוא חד ולא בחשבון
אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא דכל סתימין
לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפקית עשר
תקונין וקרינן להו עשר סבירין לאנהנא בהון עלמין סתימין
דלא אתגלון ועלמין דאתגלון ובהון אתפסיצת מבני נשא
ואנת הוא דקשר לון ומיחד לון. בגין דאנת מלגאו כל מאן
דאפריש חד מחבריה כאלו אפריש בך רבון עלמין אנת הוא
עלת העלות וסבת הסבות דאשקי לאילנא בהאי גביעו
דהוא גביעו כנשמתא לנופא דאיהו חיים לנופא וכה לית דמיון
גלית דיוקנא בקל סה דלגאו ולבר. ובראת שמיא וארעא

תפלה קודם התפלה

ואפקית מנחון שמשא וסידרא וכוכביא ומזליא ובארעא
אלבין ודשאין ונחמא דעדן ועשבין וחיין ועופין ובעירין
ובני נשא לאשתמודע בהון עלמין ואיך יתנהגו בהון עלאין
ותתאין ואיך אשתמודע עלאי ותתאי ולית הידע בך כלל:
ובר מנה לית יחודא בעלאי ותתאי ואנת אשתמודע מעלאי
ותתאי ואנת אשתמודע אדון על כלא וכל ספירא אית לה
שם ידוע דאנת הוא ממלא כל שמהן ואנת לית לך שם
ידוע דאנת הוא ממלא כל שמהן ואנת הוא שלימו דכלהון
כד אנת תסלק מניהו אשתארו כללון שמהן כגופא כלא
נשמתא. אנת חכים ולא בחכמתא ידיעא אנת הוא מבין
ולא בכינה ידיעא ולית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא
תקפך וחילך לבני נשא לאחזאה לון איך יתנהג עלמא
בדינא וברחמי דאית צדק ומשפט כפום עוכדיהון הבני נשא
ודין איהו גבורה ומשפט עמידא דאמצעיחא צדק מלכותא
קדישא מאוני צדק הרין סמכי קשוט הין צדק אות ברית.
כולא לאתחזאה איך מתנהג עלמא אבל לא דאית לך צדק
ידיעא דאיהו דין ולא משפט ידיעא דאיהו רחמי ולא מכל
מדות אלין כלל. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו
ליחדא שם ייה בריה ביחודא שלים בשם כל ישראל.
הריני מתפלל תפלת (שחרית). (מוסף). ליחד ספירות
העליונות ולהמשיך שפע וברכה עליהן ומשם אל הפדירות
התחתונות ומשם יושפע על נפשנו ורוחנו ונשמתנו לעבודך
וליראה ולאהבה את שמה נצח סלה ועד. ויהיה תפלתנו
מקבלת ומרוצה לפני כסא כבודך להעלות על ידי תפלתנו
פירורי נצוצי הקדושה אשר נתפזרו בין הקליפות חיל בלוי
ויקיאנו מבטנו יודישנו אל ובלע המנת לגצח ותצרף
תפלתנו עם שאר תפלות הצדיקים היודעים והמכונני
כל בגנת צירופי שמותיך הקדושים וכל היחודים ויוג
מדות העליונות הפאים על ידי התפלות והפירות
ותפלתנו זו אנו מכוננים בך כלל לדעת רבי שמעון בו

קודם התפלה

יזכאי הקדוש ולדעת רבי אלעזר בנו ולדעת יותם בן עוזיה
 הקדוש ופינו כפיהם ותפלתנו כתפלתם וכונתנו ככונתם
 נהרי אנו סומכים עליהם בכל מפל כל יהיו לרצון אמרי
 פינו והגיון לפנינו לפניך יהוה צורנו וגואלנו:
 ידי נפש אב הרחמן משוך עבדך אל רצונך ירוץ עבדך
 כמו איל ישפחה אל מול הדריה יערב לו ידידותך
 מנופת צוף וכל טעם:
 הדור נאה זיו העולם נפשי חולת אהבתך אנא אל
 נא רפא נא לה בהראות לה נועם זיוך או תחונק
 ותתרפא והיתה לה שמחת עולם:
 ותיק יהוה רחמיה והוסה נא על בן אהובך בי זה כמה
 נכסוף נכספתי לראות בתפארת עזך אלה חמדת
 לפי וחוסה נא ואל תתעלם:
 הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סבת שלומך מאיר ארץ
 מכבודך נגילה ונשמחה בך מנר אהוב כי כא
 מועד וחננו בימי עולם:

קודם שיכנס לבית הכנסת ישחזק ויאמר אה

מה טבו אחליך יעקב משבנתך ישראל ואני בלב חסדה
 אבא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך יי
 אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך ואני אשתחווה
 ואברעה אברכה לפניי עשי ואני תפילתי לך יי עת רצון
 אלהים ברב חסדה ענני באמת ישעה:

אדון עולם אשר מלך בשרם כל יציר נברא לעת נעשה
 בהפצו כל אזי מלך שמו נקרא ואחרי בכלות הכל
 לבדו ימלך נרא והוא היה והוא הנה והוא בתפארה:
 והוא אחד ואין שני להמשילו להחבירה והוא ראשון והוא
 אחרון לכל חומר ולכל צורה בלי ראשית בלי תכלית
 ולו העוז והמשורה בלי ערך בלי דמיון בלי שנוי והתמורה:
 בלי חבור בלי פירוד גדול פח והגבורה והוא אלי וחי גואלי
 וצור חבלי ביום צרה והוא נסי ומנוס לי מנת פוסי ביום

בקשות

אקרא: והוא רופא והוא כרפא והוא צופה והוא עזרה:
 בידו אפקיד רוחי בעת אישן ואעירה ועם רוחי גייתי
 אדני לי ולא אירא במקדשו תגדל נפשי משיחני ושלח
 מהרה ואז נשיר בבית קדשי אמן אמן שם הנזרא:
 אברך את יהוה אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי שוימי
 יהוה לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוט: לכן שמח
 לבי ויגדל כבודי אף בשירי ישבון לבטח: כי לא תעזב נפשי
 לשאול לא תתן חסידך לראות שחת: תודיעני ארח חיים
 שבע שמחות את פניך נעימות בימיך נצח: מי יתן מציון
 ישועת ישראל בשוב יי שבות עמו יגל יעקב ושמח ישראל:
 שעריך בפקי יה פתחה ולדל שואל לפניך יה סלחה:
 לה תבא תפילתי ושוועי מקום פכש ועשרון ומנחה:
 שערך מאור עיני רצה ושמור לשוני ואם אשגה לפניך
 יה סלחה: שערך הרימותי לה לבי ועיני נטה און וגם עין
 פקחה: שערך שמע קולי ושוועתי הקשיבה ותפילתי מקום
 קרבן לקחה: שערך ענה קולי ושוועתי וגיבי ועינך על
 עם נבאה פקחה: שערך ראה כי נבנעה רוחי בקרבי
 ונשמתי מאד דלה ושחה: שערך רחום וחנן לפניך חטאנו
 סלח לנו ושלח לנו הרוחה: שערך חס ורחם על פליטת
 אריאל והוציאם מצרה לרוחה: שערך מקום מקדש מכוון
 מאז עולמים ושם געלה ונראה בשמחה: שערך ישיבם
 זה על אדמתם ומכונם והשפיקם בהשקט ובבטחה:
 שערך מחה עון ופשע וגם חטאיה וזדונינו ברחמיה יה
 סלחה: שערך לך עיני ותחננני יהוה הוציאנו מצרה
 לרוחה: שערך אדון עולם לך תמיד אקנה ישועתך לעם
 עני שלחה: שערך בנה אולם ומלוך לעד לעולם ואורך
 על הר ציון ורחה: שערך ירגנו שוכני ארץ וערץ ויאמרו
 לך יהוה הממלכה: שערך פתח שער קפול התחנה
 ותשמיענו קול ששון ושמחה: שערך

כל ברואי מעלה ומטה יעידון ויגדון כלם באחד יהוה אחד
 וישמו אחד: יעידון שלשים ושתים נתיבות שבילך וכל

בקשות

מבין יסודם יספרו את גדלך. והם יבירו כי הכל שלך. ואמה האל המלך המיוחד: יעידון לכבוד בחשבם עולם בננוי. ומצאו כל יש בלתיך שנוי במספר במשקל הכל מנוי. כלם נתנו מרועה אחד: יעידון מראש ועד סוף יש לך סימן. צפון וים וקדם ותימן. שחק ותבל לך עד נאמן. מזה אחד ומזה אחד: יעידון הכל ממך נופד ובוד. אמה תעמוד והם יאבדו אבוד. לכן כל יצור יתן לך כבוד כי מראש ועד סוף הלא אב אחד: יעידון

וגדל אלוהים חי וישתבח נמצא. ואין עת אל מציאותו: אחד ואין יחיד ביהודו. געלם וגם אין סוף לאחדותו: אין לו דמות הגוף. ואינו גוף. לא נערוף אליו קדשתו: קדמון לכל דבר אשר נברא. ראשון ואין ראשית לראשיתו הגו אדון עולם לכל נוצר. יורה גדלתו ומלכותו: שפע נבואתו נתנו. אל אנשי סגלתו ותפארתו: לא קם בישראל במשה עוד. נביא ומביש את המונתו: תורת אמת נתן לעמו אל. על יד נביאו נאמן ביתו: לא יחליף האל ולא ימיר. דתו לעולמים לזולתו: צופה ויודע סתרינו. מביש לסוף דבר בקדמותו: גומל לאיש חסיד במפעלו. נותן קרשע רע כרשעתו: ישלח לקץ ימין משיחנו. לפדות מחבי קץ ישועתו: מתים יחיה אל ברוב חסדו. ברוד עדי עד שם תהלתו: אלה שלש עשרה הם עקרים. הן הם יסוד תורת משה ונבואתו:

פסוקי הזמרה

ותתפלל חנה ותאמר עליך לפי בני רמה קרני בני רחב פי על אויבי כי שמחתי בישועתך. אין קדוש בני פי אין בלתיך ואין צור כאלהינו: אל תרבו תדברו גבוה גבוה יצא עתק מפיהם כי אל דעות יי ולו נתכנו עלילות: קשת גבורים חתים ונכשלים אזור חיל: שבעים בלחם נשברו ודעבים הדלו עד עקרה ילדה שבעה ורפת בגים אמללה: יי ממית ומתיה מזרוד שאול ויעל: יי מוריש ומעשיר משפיל

זמירות

אף מרומם: מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון להשיב עם נדיבים וכפא כבוד ינחלים פי ליי מצקי ארץ וישת עליהם תבל: רגלי חסדיו. ישמר ודשעים בחשך ידמו פי לא בלח ינבר איש: יי דתו מריכוו עליו בשמים ירעם יי דין אפסי ארץ וימן עו למלכו וירם קרן משיחו: אתוהי כמה רכרכין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותה מלכות עלם ושלטנה עם דר ודר: ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך: ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי: ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים: לא אירא מרבבות עם אשר סביב שתו עלי: ואני בני אצפה אוהילה לאלהי ישעי ישמעני אלהי: פי לך יי הוהלתי אמה נענה יי אלהי: רגלי עמדה במישור במקהלים אברך יי: אלהי נשמה שנתת פי טהורה היא אמה בראתה אמה יצרתה אמה נפתחה פי ואמה משמרה בקרבי ואמה עתיד לטלה ממני ולהחזירה פי לעתיד לכא: כל זמן שהגשמה בקרבי מודה אני לפניך יי אלהי ואלהי אבותי שאתה הוא רבון כל המעשים אדון כל הנשמות. מושל בכל הבריות חי וקים לעד: ברוד אמה יי הפחזיר נשמות לפגרים מתים:

- ברוד אמה יי אלהינו מלך העולם הנותן לשכוי בינה
- : להכחין בין יום ובין לילה
- : ברוד אמה יי א"מ"ה פוקח עורים
- : ברוד אמה יי א"מ"ה מתיר אסורים
- : ברוד אמה יי א"מ"ה זקף כפופים
- : ברוד אמה יי א"מ"ה מלביש ערומים
- : ברוד אמה יי א"מ"ה הנותן ליעף כח
- : ברוד אמה יי א"מ"ה רוקע הארץ על המים
- : ברוד אמה יי א"מ"ה המכין מצעדי גבר
- : ברוד אמה יי א"מ"ה שעשה לי כל צרכי
- : ברוד אמה יי א"מ"ה אזור ישראל בגבורה
- : ברוד אמה יי א"מ"ה עוזר ישראל בתפארת

ברוך אתה יי אלהינו שלא עשני נוי ^(בנותי)
 ברוך אתה יי אלהינו שלא עשני עבד ^(ואשה אוסרת) שפחה
 ברוך אתה יי אלהינו שלא עשני אשה ^(ואשה אוסרת) שעשני
 פרצוני

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המעביר חבלי שינה
 מעינינו ותנומה מעפעפינו

ויהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהינו אבותינו שתרגילנו
 בתורתך ותדביקנו במצותיך ואל תביאנו לא לידי
 חטא ולא לידי עבירה ולא לידי נסיון ולא לידי ביוזן
 ותרחיקנו מיצר הרע ותדביקנו ביצר הטוב ותגנו לאהבה
 לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואנו ונמלנו
 חסדים טובים. ברוך אתה יי גומל חסדים טובים לעמו
 ישראל

והי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהינו אבותינו שתפילנו היום
 ובכל יום ויום מעוז פניים ומעוזות פנים. מאדם רע.
 מאשה רעה. מיצר רע. מחבר רע. משכן רע. מפגע רע.
 מעין הרע. מלשון הרע. מפלשינות. מעדות שקר. משנאת
 הבריות. מעלילה. ממיתה משונה. מחולאים רעים ממקרים
 רעים מדין קשה ומפעל דין קשה בין שהוא בן ברית ובין
 שאינו בן ברית ומדינה של גיהנם:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו
 וצונו על דברי תורה:

והערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות
 עמך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי
 צאצאינו כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. ברוך
 אתה יי המלמד תורה לעמו ישראל:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל
 העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה יי גומל
 התורה:

ונדבר יהוה אל משה לאמר דבר אל אהרן ואל בניו לאמר
 פה תברכו את בני ישראל אמור להם: יברכה יי

ישמרה. יאר יי פניו אליך ויחונך ישא יי פניו אליך וישם
 לך שלום: ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם:

אלהינו ואלהינו אבותינו זכרנו בזכרון טוב מלפניך ופקדנו
 בפקדת ישועה ורחמים משמי שמי קדם וזכר לנו

יי אלהינו אחבת וקדמונים. אברהם יצחק וישראל עבדיך
 את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם
 אבינו בחר המורה ואת העקדה שעקד את יצחק בנו על
 גבי המזבח בכתוב בתורתך:

ויקח אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם
 ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח-נא את
 בנה את-יחידך אשר-אהבת את-יצחק וקח-לך אל-ארץ
 הפריה והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אמר
 אליך: וישכם אברהם בפקד ויחבש את-חמרו ויקח את-
 שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך
 אל-המקום אשר-אמר-לו האלהים: ביום השלישי וישא
 אברהם את-עיניו וירא את-המקום מרחק: ויאמר אברהם
 אל-נעריו שבו-לכם פה עם החמר ואני והנער נלכה עד-

פה ונשתחוה ונשובה אליכם: ויקח אברהם את-עצי העלה
 וישם על-יצחק בנו ויקח בידו את-האש ואת-המאכלת
 וילכו שניהם יחדו: ויאמר יצחק אל-אברהם אביו ויאמר
 אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה
 לעלה: ויאמר אברהם אלהים יראה-לו השה לעלה בני
 וילכו שניהם יחדו: ויבאו אל-המקום אשר אמר-לו האלהים
 ויכן שם אברהם את-המזבח ויערף את-העצים ויעקד את-

יצחק בנו וישם אתו על-המזבח ממעל לעצים: וישלח
 אברהם את-ידו ויקח את-המאכלת לשחט את-בנו: ויקרא
 אליו מלאך יהוה מן-השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר
 הנני: ויאמר אל-תשלח ידך אל-הנער ואל-תעש לו מאומה
 כי עתה ידעתי כי-ירא אלהים אתה ולא חשכת את-בנך
 את יחידך ממני: וישא אברהם את-עיניו וירא והנה-איל
 אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את-האיל

וַיִּשְׁלַחוּ לְעֹלָה תַחַת בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שְׁם־הַמָּקוֹם
 הַזֶּה וַיִּהְיֶה יְרָאָה אֲשֶׁר יֵאמֵר הַיּוֹם בְּהַר יְהוָה יְרָאָה: וַיִּקְרָא
 מֵלֶאדָּה יְהוָה אֱלֹהֵי־אַבְרָהָם שְׁנֵי־מִן־הַשָּׁמַיִם: וַיֵּאמֶר בִּי
 גִשְׁפַּעְתִּי נָא־יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה וְלֹא
 חָשַׁבְתָּ אֶת־בְּנִי אֶת־יְחִידִיךָ: כִּי־בָרַךְ אֲבָרְכֶךָ וְהַרְבֵּה אֲרַבֶּה
 אֶת־זַרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחֹל אֲשֶׁר עַל־שֵׁפֶת הַיָּם וַיְרַשׁ
 זָרְעֶךָ אֶת שַׁעַר אֵיבָיו: וְהַתְּבַרְכּוּ בִזְרַעֲךָ כָּל גֹּיֵי הָאָרֶץ עֲקֹב
 אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי: וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל־נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיִּלְכְּדוּ
 יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בְּבֵאֵר שָׁבַע:

רבנו של עולם כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות
 רצונך בלבב שלם כן יכבשו רחמך את כעסך מעלינו
 ויגולו רחמך על מרותך. ותתנחב עמנו יי אלהינו במרת החסד
 ובמרת הרחמים ותכנס לנו לפנינו משורת הדין ובטובך הגדול
 ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומארצך ומנחלתך וקים לנו יי אלהינו
 את הדבר שהבטחתנו כתורתך על ידי משה עבדך כאמור: וזכרתי
 את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר
 והארץ אזכור:

וְנֹאמֵר וְאֵף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתם בְּאֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם לֹא מֵאִסְתִּים
 וְלֹא גַעְלִיתִים לְכַלְתֶּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי יי
 אֱלֹהֵיכֶם: וְנֹאמֵר וְזָכַרְתִּי לְהֶם בְּרִית רֵאשֻׁנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי
 אִתְּם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיוֹת לְהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי:
 וְנֹאמֵר וְשָׁב יי אֱלֹהֵיךָ אֶת שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל
 הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצִיךָ יי אֱלֹהֵיךָ שְׁמָה: אִם יְהִי נִדְחָךָ בְּקִצֵּה
 הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יי אֱלֹהֵיךָ וּמִשָּׁם יִשְׁחָד: וְהִבִּיאֶךָ יי
 אֱלֹהֵיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבוֹתֶיךָ וַיְרַשְׁתָּהּ וְהִסְיַבְךָ
 וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבוֹתֶיךָ: וְנֹאמֵר עַל יְדֵי נְבִיאֶךָ יי חַנּוּנוֹ לֶךָ קִוִּינוּ
 הָיָה זְרוּעִם לְבַקְרִים אֶף יִשׁוּעַתְנוּ בַּעַת צָרָה: וְנֹאמֵר וְעַת
 צָרָה הִיא לִיעֲקֹב וּמִמֶּנּוּ יִוָּשַׁע: וְנֹאמֵר בְּכָל צָרָתְךָ לֹא צָר
 וּמֵלֶאדָּה פָּנִיו הוֹשִׁיעֶם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא נֹאֶלֶם וַיִּנְשָׁלֵם
 וַיִּנְשָׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם: וְנֹאמֵר מִי אֵל כְּמוֹךָ נוֹשֵׂא עוֹן וְעֹבֵר
 עַל פְּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית גַּחְלָתוֹ לֹא חָזִיק לְעַד אַפּוֹ כִּי חָפַץ חֶסֶד

הוּא: יֵשׁוּב וְרַחֲמֵנוּ יִכְפּוֹשׁ עֲגוּלוֹתֵינוּ וְתִשְׁלַחֲךָ בְּמִצִּילוֹת יי
 כָּל חַטָּאתֵנוּ: תַּחַן אֲמַת לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
 לְאַבוֹתֵינוּ מִיְמֵי קֶדֶם: וְנֹאמֵר וְהִבִּיאוֹתִים אֵל הַר קֹדֶשִׁי
 וְשִׁפְחָתִים בְּבֵית הַפְּלִתִי עוֹלְתֵיהֶם וְזַכְחֵיהֶם לְרַצוֹן עַל מוֹדַח
 כִּי בֵיתִי בֵית הַפְּלִיָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים:

אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבפורים והראיון
 וגמילות חסדים ותלמוד תורה אלו דברים שאדם עושה
 אותם אוכל מפירותיהם בעולם הזה והתקן קימת לו
 לעולם הבא. ואלו הם כבוד אב ואם וגמילות חסדים
 ובקור חולים והכנסת אורחים והשכמת בית הכנסת והכאת
 שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו ותלמוד תורה
 כנגד כלם:

לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם יֵרָא שְׁמִים בְּסִתְרָא כְּכַנְלֵי וּמוֹרָה
 עַל הָאֲמַת וְדוֹכַר אֲמַת בְּלִבְכּוֹ וַיִּשְׁפֹּם וַיֵּאמֶר:

רְבֹזן (כָּל) הָעוֹלָמִים וְאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים לֹא עַל צְדָקוֹתֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מִפְּסִילִים תַּחְנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים.
 יי שְׁמַעָה יי סְלַחָה יי הַקְּשִׁיבָה וְעֵשָׂה אֵל תֵּאָחֵר לְמַעַנְךָ
 אֱלֹהֵי כִּי שְׁמַךְ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמְּךָ. מַה אָנוּ מַה חַיִּינוּ
 מַה חֶסְדְּנוּ מַה צְדָקוֹתֵינוּ מַה יִּשׁוּעַתְנוּ מַה פָּחַנוּ מַה גְּבוּרַתְנוּ
 מַה נֹּאמֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא כָּל הַגְּבוּרִים
 בְּאֵין לְפָנֶיךָ וְאֲנָשֵׁי הָרִשָּׁם כֹּלָא הִיוּ וְחַכְמַיִם כְּבָלִי מַדַּע
 וְנַבּוֹנִים כְּבָלִי הַשִּׁבְלָה כִּי רוֹב מַעֲשֵׂינוּ תִּהְיֶה וַיְמִי חַיִּינוּ הִבֵּל
 לְפָנֶיךָ וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּדִמָּה אֵין כִּי הִבֵּל הִבֵּל. לְבַד
 הַגִּשְׁמָה הַמַּהוֹרָה שְׁהִיא עֵתִידָה לִיתֵן דִּין וְחֲשַׁבּוֹן לְפָנֶיךָ כְּפֹא
 כְּבוֹדֶךָ וְכָל גּוֹיִם בְּאֵין נִגְדָּה: שְׁנֹאמֵר הֵן גּוֹיִם כְּמֹר מְדָלִי
 וְכִשְׁחַק מֵאֲזוּנִים נִחְשְׁבוּ הֵן אֵיִם כְּפֹק יִשׁוּל:

אבל אבחנו עמך בני בריהך בני אברהם אוהבך שגשבעת
 לו ברה המוריה. זרע יצחק יחידו שנעקד על גפי
 המזבח עדת יעקב בנה בכורך שמאחבתך שאחבת אותו
 ומשחנתך ששמת בו קראת את שמו ישאל וישרף

לפיך אנחנו חייבים להודות לך לשבחך ולפאריך ולדוממך
 ולתן שיר שבח והודיה לשמך הגדול החיבים אנחנו
 לומר לפניך שירה בכל יום תמיד אשרנו מה טוב חלקנו
 ומה נעים גורלנו ומה יפה מאד ירשתנו. אשרנו כשאנו
 משביתין ומעריבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומיחדים
 שמך בכל יום תמיד ואומרים פעמים באהבה:

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד:

(נלס) ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

אמה הוא אחד קודם שבראת העולם ואמה הוא אחד
 לאחר שבראת העולם אמה הוא אל בעולם הזה
 ואמה הוא אל בעולם הבא: ואמה הוא ושנותיה לא
 יתמו. קדש שמך בעולמך על עם מקדשי שמך. ובישועתך
 מלכנו תרום ותגביה קרננו ותושיענו בקרוב למען
 שמך: ברוך המקדש שמו ברבים:

אמה הוא יי האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת
 בשמי השמים העליונים ובהתחונים. אמה הוא ראשון
 ואמה הוא אחרון ומבלעדך אין אלהים. קבץ נפוצות קודך
 מארבע בנפות הארץ. יבירו וידעו כל באי עולם כי אמה
 הוא האלהים לבדך עליון לכל ממלכות הארץ אמה עשית
 את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם ומי בכל
 מעשה ידך בעליונים ובהתחונים (או בהתחונים) שיאמר
 לך מה תעשה ומה הפעל. אבינו שבשמים חי וקים עשה
 עמנו צדקה וחסד בעבור כבוד שמך הגדול הגבור והנורא
 שנקרא עלינו וקים לנו יהוה אלהינו מה שכתוב את הדבר
 שהבטחתנו על ידי צפניה חוץך כאמור בעת ההיא אביא
 אתכם ובעת קבצי אתכם בי אתן אתכם לשם ולתהלה
 בכל עמי הארץ בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר יי:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתרחם עלינו
 ותמחול לנו את כל חטאתינו וחכפר לנו את כל עונותינו
 והמחול ותסלח לכל פשעינו ושתבנה בית המקדש במהרה

בימינו ונקריב לפניך קרבן תמיד שיכפר בעדנו כמו
 שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור:

נדבר יי אל-משה לאמר: צו את בני ישראל ואמרת
 אלהם את-קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו
 להקריב לי במועדו: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו
 ליהוה כבשים בני שנה תמימם שנים ליום עדה תמיד:
 את-הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה
 בין הערבים: ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה
 בשמן בתית רביעית ההין: עלת תמיד העשיה בהר היני
 לריח ניחוח אשה ליהוה: ונספו רביעית ההין לבכש האחד
 בקודש הסף נספ שכר ליהוה: ואת הכבש השני תעשה
 בין הערבים במנחת הבקר ונגספו תעשה אשר- ריח
 ניחוח ליהוה:

למס וביום השבת שני-כבשים בני-שנה תמימם ושני
 עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן ונספו: עלת שבת
 בשבתו על-עלת התמיד ונספו:

ירוש מודם ובראשי חדשיכם תקריבו עליה ליי פרים בני-בקר
 שנים ואיל אחד כבשים בני-שנה שבעה תמימם: ושלשה
 עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרונים
 סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ועשרון עשרון סלת
 מנחה בלולה בשמן לבכש האחד עליה ריח ניחוח אשה ליי:
 ונספיהם חצי ההין יהיה לפר ושלשית ההין לאיל ורביעית
 ההין לבכש יין ואת עלת חודש בחודשו לחדשי השנה:
 ושעיר עזים אחד לחטאת ליי על עלת התמיד יעשה ונספו:
 אמה הוא יי אלהינו שהקטירו אבותינו לפניך את קטורת
 הפמים בזמן שבית המקדש היה קים כאשר צוית
 אותם על ידי משה נביאך בכתוב בתורתך:

ויאמר יהוה אל-משה קח-לך סמים נקוף ושתלת וחלכנה
 סמים ולכנה וכה בד כבוד יהוה: ועשית אתה קטרת
 וקח מעשה וקח ממלח טהור קדש ושחקת ממנה הקח

ותה ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אועד לה שמע
 קדש גדשים שהיה לכם: ונאמר והקטיר עליו אהרן קטורת
 סמים בבקר בבקר בחיטבו את הנרות וקטירנה:
 ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה קטורת
 תמיד לפני יהוה לדורתכם:

תנו רבנן פטום הקטרת ביצד שלש מאות וששים ושמונה
 מגים היו בה. שלש מאות וששים וחמשה פמנן ימות
 החמה. מנה בכל יום פרס בשחרית ופרס בין הערבים.
 ושלשה מגים יתרים שפיהם מכנים בהן גדול ונמל מהם
 מלא חפניו ביום הכפורים. ומחזירן למכתשת בערב יום
 הכפורים. כדי לקיים מצות דקה מן הדקה: ואחר עשר
 סמנים היו בה. ואלו הן: הצפון. והחלפנה. והלבונה
 משקל שבעים שבעים מנה. מר. וקציעה. ושכולת נרף. וכרם
 משקל ששה עשר. ששה עשר מנה הקשט שנים עשר.
 וקלופה שלשה. וקנמון תשעה. בורית ברשינה תשעה
 קבין. וזו קפריסין סאין הלחא וקבין הלחא. ואם לא מצא
 וזו קפריסין מביא חמר חוריא עתיק. מלח סדומית רובע
 (הקב) מעלה עשן כל שהוא. רבי נתן הבבלי אומר אף כפת
 הירדן כל שהוא. ואם נתן בה דבש פסלה ואם חסר אחת
 מכל סמניה חייב מיתה. רבן שמעון בן גמליאל אומר.
 הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף. בורית ברשינה
 לפה היא באה כדי לשפות בה את הצפון כדי שתהא נאה
 וזו קפריסין לפה היא בא. כדי לשרות בו את הצפון כדי
 שתהא עזה. והלא מי רגלים יפין לה. אלא שאין מכניסין
 מי רגלים במקדש מפני הכבוד:

תניא רבי נתן אומר בשם א: שוחק. אומר הדק היטב היטב
 הדק. מפני שהקול יפה לבשרים. פטמה לחצאין
 בשרה. לשליש ולרביע לא שמענו: אמר רבי יהודה זה
 הכלל. אם במדתה בשרה. לחצאין או חסר אחת מכל
 סמניה חייב מיתה: תני בר קפרא אחת לששים או לשבעים

שנה היתה באה של שירים לחצאין: ועוד תני בר קפרא.
 אלו היה נתן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד
 מפני ריחה. ולמה אין מערבין בה דבש. מפני שהתורה
 אמרה כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו מפני אשה לוי:

זו צבאות עמנו משוגב לנו אלהי יעקב סלה: וזו צבאות
 אשרי אדם בוטח בהן וזו השיעה המלך ועמנו ביום
 קראנו: וערבה לוי מנחת יהודה וירושלים בימי עולם
 וכשנים קדמוניות:

אפי"ה הנה מסדר סדר המערכה משמא דנטרא ואלבא
 דאבא שאול. מערכה גדולה קודמת למערכה שניה
 של קטרת. ומערכה שניה של קטרת קודמת לסדור שני
 גזרי עצים. וסדור שני גזרי עצים קודם לדשון מזבח הפנימי
 ודשון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות. והטבת
 חמש נרות קודמת לדם הפמיד. ודם הפמיד קודם להטבת
 שתי נרות. והטבת שתי נרות קודמת לקטרת וקטרת
 קודמת לאברים. ואברים קודמין למנחה ומנחה קודמת
 לחבתין. וחבתין קודמין לנסכין. ונסכין קודמין למוספין.
 ומוספין קודמין לבזיבין. ובזיבין קודמין לתמיד של פז
 הערבים. שנאמר וערב עליה העלה והקטיר עליה חלבי
 השלמים עליה השלם כל הקרבנות בלם:

אנא בלח גדולת ימינה פתיר צרורה.
 קבל רנת עמך שגבנו טהרנו נורא.
 נא גבור דורשי יחודך כבבת שמרם.
 קרבם טהרם רחמם צדקתך תמיד גמלם.
 חסין קדוש גרוב טובך נהל עדתך.
 יחיד גאה לעמך פני זוכרי קדשתך.
 שועתינו קבל ושמע צעקתנו יודע פעלמות.

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

ולא לוי ברוכנו ולא ישראל במעמדו. ואתה אמרת ונשלמה פריש
 שפתנו. לכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיהיה
 שיה שפתותינו חשוב ומקובל ומרוצה לפניך כאלו הקרבנו קרבן
 התמיר במועדו. ועמדנו על מעמדו. כמה שנאמר ונשלמה פרים
 שפתינו. ונאמר ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'. וזרקו
 בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב. ונאמר זאת התורה
 לעולה. למנחה. ולחמאת. ולאשם. ולמלואים. ולזבח השלמים

איהו מקומן של זבחים קדשי קדשים שחיטתן בצפון פר
 ושעיר שלמים הפפורים שחיטתן בצפון וקבול דמן
 בכלי שרת בצפון ודמן טעון הוזה על בין הפדים ועל הפרכת
 ועל מזבח הזהב מתנה אחת מהן מעפכת שירי הדם היה שופך
 על יסוד מערבי של מזבח החיצון אם לא נתן לא עכב פרים
 הנשרפים ושעירים הנשרפים שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי
 שרת בצפון ודמן טעון הוזה על הפרכת ועל מזבח הזהב מתנה
 אחת מהן מעפכת שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי
 של מזבח החיצון אם לא נתן לא עכב. אלו ואלו נשרפין בבית
 קדשן: חטאת הצבור והיחיד אלו הן חטאת הצבור שעירי
 ראשי קדשים ושלמו עדות שחיטתן בצפון וקבול דמן
 בכלי שרת בצפון ודמן טעון ארבע מתנות על ארבע
 קרנות: ביצד עלה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקח
 דרומית מזרחית. מזרחית צפונית. צפונית מערבית
 מערבית דרומית. שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי.
 ונאכלין לפניו מן הקלעים לזכרי כהנה בכל מאכל ליום
 ולילה עד חצות: העולה קדש קדשים שחיטתה בצפון
 וקבול דמה בכלי שרת בצפון ודמה טעון שתי מתנות
 שהן ארבע ושעונה הפשט ונתוח וכליל לאשים: זבחי
 שלמי צבור ואשמות. אלו הן אשמות אשם גזילות אשם
 מעילות אשם שפחה הרופה אשם נזיר אשם מצורע אשם
 פלוי. שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן
 טעון שתי מתנות שהן ארבע. ונאכלין לפניו מן הקלעים

לזכרי כהנה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות: התורה נאיל
 נזיר קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון
 שתי מתנות שהן ארבע. ונאכלין בכל העיר לכל אדם
 בכל מאכל ליום ולילה עד חצות: המורם מהם פיצא
 בהם אלא שהמורם נאכל לפנהנים לנשיהם ולבניהם
 ולעבדיהם: שלמים קדשים קלים שחיטתן בכל מקום
 בעזרה ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע ונאכלין בכל
 העיר לכל אדם בכל מאכל לשני ימים ולילה אחד: המורם
 מהם פיצא בהם אלא שהמורם נאכל לפנהנים לנשיהם
 ולבניהם ולעבדיהם: הפכור והמעשר והפסח קדשים
 קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון מתנה אחת.
 ובלבד שיתן פנגד היסוד: שנה באכילתן הפכור נאכל
 לפנהנים והמעשר לכל אדם ונאכלין בכל העיר בכל מאכל
 לשני ימים ולילה אחד. הפסח אינו נאכל אלא בלילה
 ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא למנויו ואינו
 נאכל אלא צלי:

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת: בהן
 מקל וחומר ומגזרה שוה. מפנין אב מכתוב אחד.
 ומפנין אב משני כתובים. מכלל ופרט ומפרט וכלל.
 כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בענין הפרט. מכלל שהוא
 צריך לפרט. ומפרט שהוא צריך לכלל. כל דבר שהיה
 בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא
 ללמד על הכלל כגון יצא כל דבר שהיה בכלל ויצא
 למעון טעון אחד שהוא בענינו יצא להקל ודא להחמיר.
 כל דבר שהיה בכלל ויצא למעון טעון אחר שלא בענינו
 יצא להקל ולהחמיר. כל דבר שהיה בכלל ויצא להו
 בדבר החדש אי אתה יכול להחמירו לכללו עד שחזירנו
 הפתוח לכללו בפרוש. דבר הלמד מענינו. ודבר הלמד
 מסופו. וכן שני כתובים המכתישים זה את זה עד שכתב
 הפתוח השלישי ויכריע ביניהם:

חידה בן תימא אומר הוי עז פנגד וקל פגשד ורץ פצבי

וְצָבֹר בְּאֵרֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיךָ שְׂפָשְׁמִים . הוּא הִזָּה אֹמֵר
 עוֹ פָּנִים לְפָנֵיהֶם . וּבִשְׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן :

רְצוֹן מַלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבָּנָה בַּיַּת
 הַמִּקְדָּשׁ בְּמִדְרָה בְּיָמֵינוּ וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ . לַעֲשׂוֹת
 רְצוֹנְךָ בְּלִבְב שְׁלָם :

ולומר קדם דמנן :

יְהַגְדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא . בְּעֵלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ
 מַלְכוּתָהּ . וְיַצְמַח פְּרוּקְקָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ בְּחַיִּיכוּן
 וּבְעִימִיכוּן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעַנְכָּא וּבְזִמְן קְרִיב
 וְאִמְרוּ אָמֵן : יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא .
 וְיִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה
 וְיִתְהַלָּל . שְׁמֵהּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרִכְתָּא
 שִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא . דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן :
 עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבְּנָן וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל תַּלְמִידֵי
 תַּלְמִידֵיהוֹן . דְעַסְקִין בְּאוֹרֵיחָא קוּדְשָׁתָא . הִי כְּאִתְרָא
 הָדִין וְדִי בְּכָל אֲתֵר וְאֲתֵר יְהֵא לְגַא וְלַהוּן תְּנָא וְחֶסְדָּא
 וְרַחֲמֵי מִן קֳדָם פְּרִיָּה שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן :

יְהִי שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא הַיּוֹם וְשָׂבַע וְיִשׁוּעָה וְנַחֲמָה
 וְשִׁיבָא וְרַפּוּאָה וְנִגְאָלָה וְסִלִּיחָה וְכִפּוּרָה וְרוּחַ וְחַיִּיחָה .
 לְנוּ וּלְכָל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן : עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו
 הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
 וְאִמְרוּ אָמֵן :

חֲדוּ לִי וְקִרְאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עַלִּילוֹתָיו : שִׁירוֹ לוֹ
 זָפְרוּ לוֹ שִׁירוֹ בְּכָל גְּפִלּוֹתָיו : הִתְהַלְּלוּ בְּשֵׁם קֳדָשׁ
 וְשִׁמְחוּ לֵב מְבֻקְשֵׁי יי : דְרָשׁוּ יי וְעוֹז בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תְּמִיד : זְכְרוּ
 גְּפִלּוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה טַפְתּוֹ וּמִשְׁפָּמֵי פִידוֹ : דַּע יִשְׂרָאֵל
 עֲבַדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחַיִּירָיו : הוּא יי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ
 מְשַׁפְּטוֹ וְזָכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּבָר צְוָה לְאַלְף דּוֹר : אֲשֶׁר
 בְּרַת אֶת אֲבָרְהָם וְשִׁבְעָתוֹ לְיִצְחָק : וַעֲמִידָה לְיַעֲקֹב לְחַק
 לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם : לֵאמֹר לְךָ אֲתֵן אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבְל

גְּחִלְתְּכֶם : בְּהוֹתְכֶם מִתִּי מִסְפָּר כְּמַעַשׂ וְנִרְיָם בָּהּ : וְיִתְהַלְכוּ
 מִגּוֹי אֶל גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל עַם אֲחֵר : לֹא הִנִּיחַ לְאִישׁ
 לַעֲשֹׂקָם וּיִכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים : עַל תְּנַעֲרוּ בְּמִשְׁחֵי וּבְכִבְיָאֵי
 עַל תִּרְעוּ : שִׁירוּ לִי כָּל הָאָרֶץ בְּשָׂרוֹ מִיּוֹם אֶל יוֹם יְשׁוּעָתוֹ :
 סִפְרוּ בְּגוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים גְּפִלּוֹתָיו : כִּי גָדוֹל
 יי וּמְהֵרָא מֵאֵד וְנִזְרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים : כִּי כָּל אֱלֹהֵי
 הָעַמִּים אֱלִילִים . וְיִי שָׁמַיִם עֲשֶׂה : הוֹד וְהַדָּר לְפָנָיו עוֹ וְחֲדוּהָ
 בְּמִקְוָמוֹ : הִבּוּ לִי מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים : הִבּוּ לִי כְבוֹד וְעוֹז :
 הִבּוּ לִי כְבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבִאוּ לְפָנָיו הַשְׁתַּחֲוּוּ לִי
 בְּהַדְרַת קֳדָשׁ : חִילוּ מִלְּפָנָיו כָּל הָאָרֶץ אַף תַּבּוֹן תִּכְבֵּל כָּל
 הַפּוֹט : יִשְׁמַחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגְדַּל הָאָרֶץ וְיִאֲמְרוּ לְגוֹיִם יי מַלְכֵךְ :
 יִרְעֵם הַיָּם וּמִלְאוּ יַעֲלֶן הַשָּׂדֶה וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ : אֲזִי וְרַבְּנֵנוּ עֲצִי
 הַיַּעַר מִלְּפָנָי יי כִּי בָא לְשָׁפוֹט אֶת הָאָרֶץ : חֲדוּ לִי כִּי טוֹב
 כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ : יי וְאִמְרוּ הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל וְקַבְּצֵנוּ
 וְחַצִּילֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קֳדָשְׁךָ לְהַשְׁתַּבַּח בְּתוֹרָתְךָ
 בְּרוּךְ יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְיִאֲמְרוּ כָּל הָעַם
 אָמֵן וְהַלֵּל לִי : רוֹמְמוֹ יי אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהַדָּם רַגְלָיו
 קְדוֹשׁ הוּא : רוֹמְמוֹ יי אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קֳדָשׁוֹ כִּי
 קְדוֹשׁ יי אֱלֹהֵינוּ : וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית וְהַרְבֵּה
 לְהַשִּׁיב אִפּוֹ וְלֹא יַעִיר כָּל חַמְתּוֹ : אֲפָה יי לֹא תִכְלָא רַחֲמֵיךָ
 מִמֶּנּוּ חֶסְדְּךָ וְאֲמַתְךָ תְּמִיד יִצְרוּנִי : זְכֹר רַחֲמֵיךָ יי וְחֶסְדֵיךָ
 כִּי מַעֲוֹלֵם הָיָה : הִנֵּנוּ עוֹ לְאֱלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל גְּאֻתּוֹ וְעוֹז
 בְּשִׂחְקִים : נִזְרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשְׁךָ אֶל יִשְׂרָאֵל הוּא נִזְרָן
 עוֹ וְתַעֲצֻמוֹת לְעַם בְּרוּךְ אֱלֹהִים : אֵל נִקְמוֹת יי אֵל נִקְמוֹת
 הוֹפִיעַ : הַנְּשֵׂא שׁוֹפֵט הָאָרֶץ הַשֵּׁב גְּמוּל עַל גְּאִים : לִי
 הַיִּשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה : יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבֵּב
 לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה : יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרֵי אָדָם בּוֹטַח בְּךָ
 יי הוֹשִׁיעָה רַחֲמֵיךָ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאָנוּ : הוֹשִׁיעָה אֶת עַמְּךָ
 וּבְרַךְ אֶת גְּחִלְתְּךָ וְרֵאֵם וְנִשְׂאֵם עַד הָעוֹלָם : נַפְשֵׁנוּ חֲפָתָה
 לִי עֲזָרְנוּ וּמְגַנְּנוּ הוּא כִּי בּוֹ יִשְׁמַח לְפָנָי כִּי קָשַׁם קֳדָשׁוֹ

בְּתַחֲנוּ: הִי חֲסֵדָהּ יי עלינו פֶּאֶשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ יִרְאֵנוּ פ
 חֲסֵדָהּ וַיִּשְׁעָהּ הַתֵּן לָנוּ: קוּמָה עֲזֹרְתָהּ לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חַיֵּינוּ:
 אֲנִכִּי יי אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֵב פִּיהָ וְאִמְלֵאֶהָ:
 אֲשֵׁרֵי הָעַם שִׂבְכָה לֹא אֲשֵׁרֵי הָעַם שְׂוִי אֱלֹהָיו: וְאִנִּי בַחֲסֵדָהּ
 בְּתַחֲתִי יַגְל לְבִי בִישׁוּעֶתָהּ אֲשִׁירָה לִי כִי גַמַל עָלַי:

(כטכס טוכס טוקיף מזמור שיר הנפת הבית לדוד:

אֲרֻמְקָהּ יי כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחַת אִיבִי לִי: יי אֱלֹהֵי שִׁנְעַתִּי
 אֱלֹהֶיךָ וַתַּרְפָּאֵנִי: יי הָעֲלִיתָ מִן שְׂאוֹל נַפְשִׁי חַיִּיתָנִי
 מִיַּרְדֵּי בֹר: זָמְרוּ לִי חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לִזְכֹּר קִדְשׁוֹ: כִּי רָבַע
 בְּאִפְוֵ חַיִּים בְּרַצוֹנִי בְּעָרֵב יַלִּין בְּכִי וּלְפָקֵר רָגַה: וְאִנִּי אֲמַרְתִּי
 כִּשְׁלֹוִי בַל אֲמוֹט לְעוֹלָם: יי בְּרַצוֹנֶךָ הַעֲמַדְתָּ לְחַרְרֵי עוֹז
 הַסַּתְרַת פְּנִיךָ הֵייתִי נִבְהַל: אֱלֹהֶיךָ יי אֶקְרָא וְאֵל יי אֶחַתְּנֶן:
 מַה בָּצַע בְּדַמִּי בְּרַדְתִּי אֵל שַׁחַת הַיּוֹדֶה עַפְר הַיְגִיד אֲמַתָּה:
 שְׁמַע יי וְחַנּוּנִי יי הִיָּה עֲזָר לִי: הַפְּכַת מַסְפְּדֵי לְמַחֹל לִי
 פַּתַּחְתָּ שִׁקִּי וְהָאֲזַרְנִי שִׁמַּחָה: לְמַעַן יִזְמְרָה כְבוֹד וְלֹא יִדּוּם
 יי אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲוַדָּהּ:

כטכס רלס מורס חין זמורים זכ:

לְדוֹד בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת יי וְכַל קִרְבִּי אֶת שֵׁם קִדְשׁוֹ: בְּרַכִּי נַפְשִׁי
 אֶת יי וְאֵל תִּשְׁבַּחְתִּי בַל גְּמוּלָיו: הַסְּלִח לְכַל עֲוֹנֵיכִי הַרְפֵּא
 לְכַל תַּחְלוּאֵיכִי הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי הַמַּעֲטֵרְכִי חֲסֵד וְרַחֲמִים:
 הַמְשַׁבֵּיעַ בְּטוֹב עֲדִיךָ הַתַּחַדְדֵשׁ בְּנִשְׁר נַעֲוִירֵיכִי: עֲשֵׂה צְדָקוֹת
 יי וּמִשְׁפָּטִים לְכַל עֲשׂוּקִים: יוֹדִיעַ דְּרָכָיו לְמַשָּׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
 עַל־יְלוּתָיו: רַחוּם וְחַנּוּן יי אֲרַךְ אַפַּיִם וְרַב חֲסֵד: לֹא לְנִצַּח
 יָרִיב וְלֹא לְעוֹלָם יִשׂוּר לֹא כַחֲטָאִינוּ עֲשֵׂה לָנוּ וְלֹא כַעֲזוֹנֵינוּ
 גַּמַל עָלֵינוּ: כִּי כִגְבַת שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ גָּבַר חֲסֵדוֹ עַל
 יִרְאָיו: בְּרַחוּק מִזְרַח מִמַּעַרְב הַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פְּשָׁעֵינוּ:
 בְּרַחֵם אָב עַל בָּנָיִם רַחֵם יי עַל יִרְאָיו: כִּי הוּא יָדַע יִצְרָנוּ
 זְכוֹר כִּי עַפְר אֲנַחְנוּ: אֲנוֹשׁ כַּחֲצִיר יָמָיו בְּצִיץ הַשֶּׁדֶה בּוֹ יִצְיָן:
 כִּי רוּחַ עֲבָרָהּ בּוֹ וְאִנִּינוּ וְלֹא יִפְרֵנוּ עוֹד מִקּוֹמוֹ: וְחֲסֵד יי
 מְעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יִרְאָיו וְצַדִּיקוֹתוֹ לְבָנֵי בָנָיִם: לְשִׁמְרֵי

בְּרִיתוֹ וּלְזָכְרֵי פִקְדוֹיו לְעֲשׂוֹתָם: יי בְּשָׁמַיִם הַכִּין כִּסְאוֹ
 מַלְכוּתוֹ בְּכָל מַשְׁלָה: בְּרַכּוּ יי מַלְאָכָיו גְּבֻרֵי כֹחַ עֲשֵׂי
 דְּבָרוֹ לְשִׁמְעַת בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בְּרַכּוּ יי בְּל צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֲשֵׂי
 רְצוֹנוֹ: בְּרַכּוּ יי כָּל מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מְשַׁלְתּוֹ בְּרַבֵּי
 נַפְשֵׁי אֶת יי:

כטכס טטוכס זמורים כ"ט:

(יי הוא האלהים: הוא האלהים):

יי מְלֶךְ יי מְלֶךְ יי יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעַד: כ"ט

וְהִיָּה יי לְמַלְכָּךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יי אֶחָד
 וְשֵׁמוֹ אֶחָד: הוֹשִׁיעֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן דְּבוּרֵים
 לְדוֹדוֹת לְשֵׁם קִדְשְׁךָ לְהַשְׁפִּיחַ בְּתַחֲלָתָהּ: בְּרוּךְ יי אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאִמַר כָּל הָעַם אֲמֵן הַלְלוּיָהּ:
 כָּל הַבְּשָׂמָה תְהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

לְמַנְצָח בְּנֵינּוֹת מִזְמוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יַחַנּוּ וּיְבַרְכּוּ יְאֵר פְּנֵינוּ
 אֲתָנוּ סֵלָה: לְדַעַת פְּאָרֶץ הַרְפָּה. בְּכָל־גּוֹיִם יִשׁוּעֶתָהּ:
 יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: יִשְׁמְחוּ וּיְרַנְּנוּ
 לְאֵמִים בֵּית־שֹׁפֵט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל. וְלֹאֲמִים וּבְאָרֶץ תַּנְחֵם
 סֵלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: אֲרַךְ נַחֲמָה
 וּבֹלְהָ יְבַרְכּוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ יְבַרְכּוּ אֱלֹהִים וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ:
 כָּל־אֲפָסֵי אָרֶץ:

לְמַנְצָח מִזְמוֹר לְדוֹד: הַשָּׁמַיִם מַסְפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה
 יָדָיו מַגִּיד הַרְקִיעַ: יוֹם לְיוֹם יִבְנֶע אֲמַר וְלַיְלָה לַלַּיְלָה
 יַחֲוֶה דַעַת: אִיִּן אֲמַר וְאִיִּן דְּבָרִים בְּלִי גִשְׁמַע קוֹלָם: בְּכָל
 הָאָרֶץ יִצְאָ קוֹם וּבְקִצָּה תִבַּל מְלִיכֵם לְשִׁמְשׁ שֵׁם אֱהֵל בְּהֵם:
 וְהוּא בְּחַתֵּן יִצְאָ מִחֶפְתּוֹ יִשִּׁישׁ כְּגַבּוֹר לְרוּיִן אֶרֶץ: מִקִּצָּה
 הַשָּׁמַיִם מוֹצֵאוֹ וְתַקּוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם וְאִיִּן גִּסְמַר מִחֶפְתּוֹ:
 תוֹרַת יי תְּמַיְקָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ עֲדוּת יי נִגְמָנָה מִחֶבִּימַת פְּתִי:
 פְּקוּדֵי יי יִשְׁרִים מְשַׁחֲתֵי לֵב מִצְנַת יי בְּרָא מֵאֵרֶת עַנָּיִם:
 יִרְאֵת יי מְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד מִשְׁפָּטֵי יי אֲמַת צְדִיקוֹ וְחָדוֹ:
 הַנְּחַמְדִּים מִזְהָב וּמִפָּז רַב וּמִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֶת צוֹפִיִם:

גם עבדך נזקק פהם בשמרים עקב רב: שניאות מי יבא
מנסתרות נקני: גם מדדים חשף עבדך אל ומשלו כי אז
איתם ונקיתי מפשע רב: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי
לפניך יי צורי וגואלי:

רננו צדיקים ביי לישרים נאנה תהלה: הודו לוי בכבוד
בגבל עשור זמרו לו: שירו לו שיר חדש המיכו
נגן בתרועה: כי ישר דבר יי וכל מעשהו באמונה: אוהב
צדקה ומשפט חסד יי מלאה הארץ: בדבר יי שמים נעשו
וברוח פיו כל צבאם: כונס פניו מי הים נותן באוצרות
תהומות: יראו מיי כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל
כי הוא אומר ויהי הוא צוה ועמוד: יי חפיר עצת גוים
הניא מחשבות עמים: עצת יי לעולם תעמוד מחשבות
לבו לדור ודור: אשרי הגוי אשר יי אלחיו העם בחר
לחלה לו: משמים הביט יי ראה את כל בני האדם: ממכון
שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ היוצר יחד לבם המבין
אל כל מעשיהם: אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל
ברב פח: שקר הפוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט:
הנה עין יי אל יראיו למיחלים לחסדו: להציל ממות
נפשם ולהצותם ברעב: נפשנו חפתה לוי עזרנו ומגננו
הוא כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בפתחנו יהי חסדך יי
עלינו כאשר יחלנו לך:

לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשהו וילך:
אמרכה את יי בכל עת תמיד תהלתו בפיו: ביי
תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו: גדלו לוי אתי.
וגרוממה שמו יחדו: דרשתי את יי וענני ומפל מגורותי
הצילני: הביטו אליו ונהרו ופניהם אל יחפרו: זה עני
קרא ויי שמע ומפל צרותיו הושיעו: חונה מלאך יי סביב
ליראיו ויהלצם: טעמו וראו כי טוב יהוה אשרי הנבך
יחסה בו: יראו את יי קדשיו כי אין מחסור ליראיו:

בפירים רשו ורעבו ודורשו יי לא יחסרו כל טוב: לבו
בנים שמעו לי יראת יי אלמדכם: מי האיש החפץ חיים
אוהב ימים לראות טוב: נצור לשונך מרע ושפתך מדבר
מרמה: סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו: עיני
יי אל צדיקים ואזניו אל שושעתם: פני יי בעושי רע להכרית
מאויץ זכרם: צעקו ויי שמע ומפל צרותם הצילם: קרוב
יי לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע: רבות רעות צדיק
ומפלם וצילנו יי: שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא
נשפחה: תמותה רשע רעה ושנאי צדיק יאשמו: פודה יי
נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו:

תפלה למשה איש האלהים אדני מעון אתה היית לנו
בדור ודר: במרם הרים ילדו והחולל ארץ ותבל
ומעולם עד עולם אתה אל: תשב אנוש עד דכא ותאמר
לשוב בני אדם: כי אלה שנים בעיניך פיוס אתמול כי
יעבור ואשמורה בלילה: זמרתם שנה יהיו בפקר כחציר
יהלוח: בפקר יציץ וחלף לערב ומולל ויבש: כי כלינו
האסף ובחמתך נבהלנו: שתה עונותינו לנגדך עלמנו
למאור פניך. כי כל ימינו פנו בעברתך בלינו שנינו כמו
הנה. ימי שנותינו פהם שבעים שנה ואם בגבורת שמנים
שנה ורהבם עמל ועון כי זו חיש ונעפה. מי ידע עז אסף
וכיראתך עברתך. למנות ימינו בן הודע ונביא לכב חכמה
שובח יי עד מתי והנהם על עבדך. שבענו בפקר חסדך
וגרננה ונשמחה בכל ימינו. שפתנו בימות עניתנו. שנות
ראינו רעה. יראה אל עבדך פעלך ויהדרך על בניהם.

יהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו
ומעשה ידינו כוננה.

ישב בסתר עליון בצל שדי ותלונן. אמר ליהוה מחסי
ומצודתי אלהי אבטח-בו. כי הוא יצלה מפח יקוש
מדבר חיות. באבדתו יסד לך ותחת כנפיו תחסה. צנה

וסתרה אמתו: לא תירא כפחד לילה. מחין יעורף יומם
 מדבר באפל יחלף. מקטב ישוד צהרים. יפל מצדה אלה
 ורכבה מימינה. אליה לא יש: רק בעינה תביט ושלמת
 רשעים תראה: כי אתה יי מחסי עליון שמת מעונה: לא
 תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלה. כי מלאכיו יצוה
 לך. לשמך בכל-דרךך. על פנים ישאונה. פן תגוף
 באבן רגלך. על-שחל ופתן תדרך תרמס כפיר ותנין. כי
 כי חשק ואפלטוהו. אשגבהו בי-ידע שמי. יקראני
 ואענהו עמו אלכי בצרה. אחלצהו ואכבדהו. ארף ימים
 אשביעהו ואראהו בישועתי:

מזמור שירו ליי שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה
 לו ימינו וזרוע קדשו. הודיע יי ישועתו לעיני
 הגוים גלה צדקתו. זכר חסדו ואמנתו לבית ישראל
 דאו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו. הריעו ליי כל
 הארץ פצחו ורגנו וזמרו. זמרו ליי בכבוד בכבוד וקול
 זמרה. בחצצרות וקול שופר הריעו לפני המלך יי.
 ירעם תים ומלאו תבל וישבי בה. נהרות ימחאו כף יחד
 הרים ירננו. לפני יי כי בא לשפוט הארץ ישפט תכל
 בצדק ועמים במישרים:

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי: עזרי
 מעם יי עשה שמים וארץ: אל יתן למוט רגלך אל
 ינום שמך: הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל: יי
 שמך יי צלך על יד ימינה: יומם השמש לא יפכה וירח
 כליה: יי ישמך מכל רע ישמר את גמשה: יי ישמר
 צאתך ובואך מעתה ועד עולם:

שיר המעלות לדוד. שמתתי באומרים לי בית יי גלף
 עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלם: ירושלם תפנויה
 בעיר שחברה לה יחדו: ששם עלו שבטים שבטי יה ערות
 לישראל להודות לשם יי: כי שמה ישבו כסאות למשפט

כסאות לבית דוד: שאלו שלום ירושלם ישליו אהביך יהי
 שלום בחילך שלוה בארמנותיך: למען אחי ורעי אברה
 נא שלום בך: למען בית יי אלהינו אבקשה טוב לך:

שיר המעלות אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים:
 חנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם בעיני שפחה אל יד
 גברתה כן עינינו אל-יי אלהינו עד שיחננו: חננו יי
 חננו כי רב שבענו בוז: רבת שכעה לה נפשנו הלעג
 השאננים הבוז לגאונים:

שיר המעלות לדוד לולי יי שהיה לנו יאמר נא ישראל:
 לולי יי שהיה לנו בקום עלינו אדם: אזי חיים
 בלעונו בחרות אפם בנו: אזי המים שטפנו נחלה עבר
 על נפשנו: אזי עבר על נפשנו המים הזדונים: ברוך יי
 שלא נתננו טרף לשיניהם: נפשנו כצפור נמלטה מפח
 יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו: עזרנו בשם יי עשה
 שמים וארץ:

הללויה הללו את שם יי הללו עבדי יי שעמדים בבית
 יי בחצרות בית אלהינו: הללויה כי טוב יי זמרו
 לשמו כי נעים: כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו: כי
 אני ידעתי כי גדול יי ואדונינו מכל אלהים: כל אשר חפץ
 יי עשה בשמים ובארץ בימים וכל תהומות. מעלה נשאים
 מקצה הארץ ברקים למטר עשה מוצא רוח מאוצרותיו:
 שהכה בכורי מצרים מאדם עד בהמה: שלח אתות
 ומופתים בתוככי מצרים בפרעה ובכל עבדיו: שהכה גוים
 ובים והרג מלכים עצומים: לסיחון מלך האררי ולעוג
 מלך הבשן ולכל ממלכות כנען: ונתן ארצם נחלה נחלה
 לישראל עמו: יי שמך לעולם יי זכרך לדור ודור. כי רין
 יי עמו ועל עבדיו יתנחם: עצבי הגוים כסף והב מעשי
 ידי אדם: פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: אוננים
 להם ולא יאזינו אף אין יש רוח בפייהם: כמותם ידו

עשיהם פל אשר בטהם : בית ישראל ברכו את יי בית
אחרון ברכו את יי : בית הלוי ברכו את יי ראי יי ברכו
את יי : ברוך יי מציון שכן ירושלים הללויה :

הודו ליי כי טוב
הודו לאלהי האלהים
הודו לאדני האדנים
לעשי נפלאות גדלות לבדו
לעשי השמים בתבונה
לרוקע הארץ על המים
לעשה אזורים גדלים
את השמש לממשלת ביום
את הירח וכוכבים לממשלות בלילה
למפה מצרים בבכוריהם
ויצא ישראל מתוכם
ביד חזקה ובזרוע נטויה
לגזור ים סוף לגזרים
והעביר ישראל בתוכו
ונער פרעה וחילו בים סוף
למוליד עמו במדבר
למפה מלכים גדולים
ויהרג מלכים אדירים
לסיחון מלך האמרי
ולעוג מלך הכנען
ונתן ארצם לנחלה
נחלה לישראל עבדו

כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :

שבשפלנו זכר לנו
ביפרקנו מצרינו
נותן לחם לכל בשר
הודו לאל השמים

ויש ללמח כס זילים עלמניו כידו סיעניס. ובסוף יתקס .

ברוך שאמר והיה העולם :
ברוך אומר ועושה. ברוך
גוזר ומקיים. ברוך מרחם על
הארץ. ברוך מרחם על
הבריות : ברוך משלם שכר
טוב ליראיו. ברוך מעביר
אפילה ומביא אורה. ברוך
אל חי לעד וקיים לנצח. ברוך
שאין לפניו עולה ולא שכיחה
ולא משוא פנים ולא מקח
שחד צדיק הוא בכל דרכיו
וחסיד בכל מעשיו. ברוך
פודה ומציל. ברוך המנחיל
מנוחה לעמו ישראל ביום
שפת קודש :

ברוך הוא וברוך שמו וברוך
זכרו לעולמי עד : ברוך
אתה יי אלהינו מלך העולם
המלך הגדול והקדוש אב
הרחמן מהלל בפי עמו
משבח ומפואר בלשון כל
חסידי ועבדיו. ובשירי דוד
עבדך. נהללך יי אלהינו
בשכחות ובזמירות. נהדך

כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :

ברוך שאמר והיה
העולם. ברוך הוא.
ברוך אומר ועושה. ברוך
גוזר ומקיים. ברוך עשה
בראשית ברוך מרחם
על הארץ. ברוך מרחם
על הבריות : ברוך
משלם שכר טוב
ליראיו : ברוך חי לעד
וקיים לנצח : ברוך פודה
ומציל ברוך שמו : ברוך
אתה יי אלהינו מלך
העולם האל אב הרחמן
המהלל בפי עמו משבח
ומפואר בלשון חסידיו
ועבדיו. ובשירי דוד
עבדך נהללך יי אלהינו
בשכחות ובזמירות
נהדך ונשבחך ונפאריך
ונמליכך ונזכיר שמך

נגדלך נשפחה נפאךך
 נדומך ונמליך ונקדישך
 ונעריצך ונפיר שמה מלכנו
 אלהינו יחיד חי העולמים.
 משבח ומפאך שמו עדי
 עד ברוך אתה יי מלך
 מהלל בתשבות ת:

מזמור שיר ליום השבת: טוב להודות ליי ולזמר לשמה
 עליזן: להגיד בפקר חסדך ואמונתך בעלילות: עלי
 עשור ועלי גבל עלי הגיון בכבוד. כי שמתחני יי בפעליך
 במעשי ידיך ארצן: מה גדלו מעשיך יי מאד עמקו מחשבתך:
 איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת: בפרח רשעים
 כמו עשב ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי עד: ואמה
 מרום לעלם יי: כי הגה איביך יי כי הגה איביך יאכדו
 יתפרדו כל פעלי און: ותרם פראים קרני בלתי בשמן
 רענן: ותבט עיני בשורי פקמים עלי מרעים תשמענה
 אזני: צדיק פקמך יסרח כארו פלכנון ישנה: שתולים בבית
 יי בחצרות בית אלהינו יפריחו: עוד ינוכו בשובה השנים
 ורעננים יהיו: להגיד כי ישר יי צורי ולא עולתה בו:

יי מלך גאות לבש לבש יי עז התאזר אף חבון תבל כל
 שמוט: נכון בסאך מאז מעולם אמה: נשאו נהרות יי
 נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים: מקלות מים רבים
 אדירים משפרי ים אדיר פמרום יי: ערתיך נאמנו מאד
 לביתך גאון קדש יי לארץ ימים:

יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו: יהי שם יי מברך
 מעתה ועד עולם: ממזרח שמש עד מבוא מהלל
 שם יי: רם על כל גוים יי על השמים כבודו: יי שמה
 לעולם יי זכרך לדור ודור: יי בשמים הבין פסאו ומלכותו
 בכל משלה: ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו כנוים

יי מלך יי מלך יי מלך יי מלך לעולם ועד: יי מלך עולם
 ועד אבדו גוים מארצו: יי הפיר עצת גוים הניא מחשבות
 עמים: רבות מחשבות בלב איש ועצת יי היא תקום: עצת
 יי לעולם תעמד מחשבות לבו לדור ודור: כי הוא אמר
 ויהי הוא צוה ויעמד כי בחר יי בציון אנה למושב לו: כי
 יעקב בחר לא יה ישראל לסגלתו: כי לא ישוש יי עמו
 וגחלתו לא יעזב: והוא רחום ויכפר עון ולא ישחית ודרבה
 להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו: יי הושיעה המלך יעננו
 ביום קראנו:

אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה: אשרי העם שפכה
 לו אשרי העם שני אלהיו: מהלה לדוד ארוממך
 אלכי המךך ואברכה שמה לעולם ועד: בכל יום אברכה
 ואהללה שמה לעולם ועד: גדול יי ומהלל מאד ולגדלתו
 אין חקר: דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך יגידו: הדר
 כבוד הודך ודברי נפלאתיך אשיחה: ועוזו נוראתיך יאמרו
 וגדלתך אספרנה: זכר רב טובך וביעו וצדקתך ירננו:
 חנון ורחום יי ארץ אפים וגדול חסד: טוב יי לכל ורחמו
 על כל מעשיו: ידוה יי כל מעשיך וחסדיך יברכוכה:
 כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו: להודיע לבני האדם
 גבורתו וקבוד הדר מלכותו: מלכותך מלכות כל עולמים
 וממשלתך בכל דור ודור: סומך יי לכל הנפלים וזוקק
 לכל הפופים: עיני כל אליך ישברו ואמה נותן להם את
 אכלם בעתו: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: צדיק
 יי בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו: קרוב יי לכל קראיו לכל
 אשר יקראהו כאמת: רצון יראיו עשה ואת שועתם ישמע
 ויושיעם: שומר יי את פד אהביו ואת כל הרשעים ישמיד
 תהלת יי ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד:
 ונאנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

הללויה הללי נפשי את יי: אהללה יי בחיי אומרה לאלהי
 בעודי: אל תבטחו בגדכים בקן אדם שאין לו

תשועה: תצא רוחו ישב לאדמתו ביזם ההוא אבדו
 לעשות נתיב: אשרי שאל יעקב בעזרו שכרו על " אדניו:
 עשה שמים וארץ את הים ואת כל אשר בם השמר אמת
 לעולם: עשה משפט לעשוקים נתן לחם לרעבים " מתור
 אסורים: " פקח עורים " זקף כפופים " אהב צדיקים:
 " שומר את גרים יתום ואלמנה יעודד ודרך רשעים יעות:
 ימלך " לעולם אלתיך ציון לדור ודור הללויה:

הללויה ופירטוב זמרה אלהינו. פירנעים נאנה תהלה:
 בונה ירושלם " נדחי ישראל יבנם: הרופא לשבברי
 לב. ומחפש לעצבותם: מונה מספר לפוכבים. לכלם
 שמות יקרא: גדול אדונינו רב פח. לתבונתו אין מספר:
 מעודד עניים " משפיל רשעים עדי ארץ: ענו ל" בתודה
 זמרו לאלהינו בכבוד: המכסה שמים בעבים המכין לארץ
 מטר המצמיח הרים חציר: נותן לבהמה לחמה לבני ערב
 אשר יקראו: לא בגבורת הפוס יחפץ. לא בשוקי האיש
 ירצה: רוצה " את יראיו. את המתיילים לחסדו: שבחי
 ירושלים את " הלכי אלתיך ציון: בי חזק פריחי שערוך
 ברך בניך בקרבך: השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך:
 השלח אמרתו ארץ. עד מהרה ירוץ דברו: הנותן שלג
 בצמר. כפזר באפר יפזר: משליך קרחו כפמים לפני
 קרתו מי יעמד: ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים:
 מגיד דבריו לעקב חקיו ומשפטיו לישראל: לא עשה כן
 לכל גוי ומשפטים בל ידעום הקלויה:

הללויה הללו את " מן השמים. הללוהו במרומים:
 הללוהו כל מלאכיו. הללוהו כל צבאו: הללוהו
 שמש וירח הללוהו כל פוכבי אור: הללוהו שמי השמים.
 והמים אשר מעל השמים: יהללו את שם " כי הוא צדק
 ונגבראו: ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור: הללו
 את " מן הארץ. תבינים וכל תחזמות: אש וברד שלג

וקיטור. רוח סערה עשה דברו: ההרים וכל גבעות עין
 פרי וכל ארזים: התיה וכל בהמה. רמש וצפור כנף:
 מלכי ארץ וכל לאמים שרים וכל שפטי ארץ: פתורים
 וגם בתולות וקנים עם נערים: תללו את שם יהוה כי
 נשגב שמו לבדו. הודו על ארץ ושמים: וידם קרן לעמו
 תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרובו תללויה:

הללויה שירו ל" שיר חדש. תהלתו בקהל חסידים:
 ישמח ישראל בעשיו: בני ציון יגילו במלכם:
 יהללו שמו במחול. בתף וכבוד יזמרו לו כי רוצה "
 בעמו יפאר עניים בישועה: יעלו חסידים בכבוד: ירננו
 על משכבותם: רוממות אל בגרונם ותרב פיות בידם:
 לעשות נקמה בגוים. הוכחות בלאפים: לאסר מלכיהם
 בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל: לעשות בדם משפט
 פתוב. הדר הוא לכל חסידיו הללויה:

הללויה הללו אל בקדשו. הללוהו בקיע עזו: הללוהו
 בגבורתיו. הללוהו כרב גדלו: הללוהו בתקע
 שופר. הללוהו בגבל וכבוד הללוהו בתף וטחול. הללוהו
 במנים וענב: הללוהו בצלצלי שמע. הללוהו בצלצלי
 תרועה כל הגשמה תהלל יה הללויה: כ"חית"יה

ברוך " לעולם אמן ואמן: ברוך " מציון שכן ירושלים
 הללויה: ברוך " אלהים אלהי ישראל עשה
 נפלאות לבדו: וברוך שם כבודו לעולם ויפלא כבודו
 את כל הארץ אמן ואמן:

ויטעור על הנלו

ויברך הויד את " לעיני כל הקהל. ויאמר הויד ברוך אתה
 " אלהי ישראל אבינו מעולם ועד עולם: לך "
 הנדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים
 ובארץ לך " הממלכה והתתנשא לכל לראש: והעשר
 והקבור מלפניך ואתה מושל בכל ובידך פח ונגבורה

זמירות

ובידך לגדל ולחזק לפל: ועתה אלהינו מודים אנחנו לך
 ומהללים לשם הפארתך: ויברכו שם כבודך ומרומם על
 כל ברכה יתהלל: אתה הוא יי לבדך אתה עשית את
 השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה
 הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים
 לך משתחוים: ע"כ אתה הוא יי האלהים אשר בחרת
 באברהם והוצאתו מאור בשדדים ושמת שמו אברהם: ומצאת
 את לבבו נאמן לפניך: וכרות עמו הבית לתת את ארץ
 הפנעני בחתי האמרי וחפריו והיבוסים והגרנשני לתת לזרעו
 ונתתם את דבריהם כי צדיק אתה: ונתת את עני אבותינו
 במצרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף: ותתן את
 ומפתים בפרעה ובכל עבדיו ובכל עם ארצו כי ידעת כי
 הודו עליהם ותעש לך שם כהיום הזה: והיום בקעת
 לפניהם ועברו בתוך הים ביבשה ואת רודפיהם השלכת
 במצולות כמו אבן במים עזים:

וישע יהוה ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל
 את מצרים מת על שפת הים: וירא ישראל את הים
 הגדלה אשר עשה יהוה במצרים וייראו העם את יהוה
 ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו:

או ישיר-משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה
 ויאמרו לאמר אשירה ליהוה כי גאה גאה סוס
 ולרכבו רמה בים: עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אל
 ואנוהו אלהי אבי וארוממנו: יהוה איש מלחמה יי שמו:
 מרבבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים:
 סוף: תהמת וכסימו ירדו במצולות כמו-אבן: ימינה יהוה
 נאדרי בפח ימינה יהוה תרעץ אויב: ויברב נאזקה תהרר
 קשיך תשלח חרקה יאכלמו בקש: וברוח אפק נערמו מים
 נצבו כמו-גד קלים קפאו תחבת בלב-ים: אמר אויב
 ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק תרבי

זמירות

תורישמו ידי: נשפת ברוחך כסמו ים צללו בעופרת במים
 אדירים: מירכמכה באלם יהוה מי במכה נאדר בקדש נורא
 תהלות עשה-פלא: נשית ימינה תבלעמו ארץ: גרית בתסדה
 עסיוו נאלת נתלת בעזך אל-גוה קדשך שמעו עמים
 ירננו חיל אחו ישבי פלשת: אז נבדלו אלופי אדום אילי
 מאב יאחזמו העד נמנו כל ישבי כנען: תפל עליהם
 אימתה ופחד גדל ורועך ידמו כאבן עד-יעבר עמך
 יהוה עד-יעבר עסיוו קנית: תבאמו ותטעמו בחר
 נחלתך מכון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני כוננו ידך:
 יהוה ימלך לעלם ועד: יי ימלך לעלם ועד: יי מלכותיה
 קאים לעלם ולעלמי עלמיא:

כספ כסל מוסין זי:

פי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב יי עליהם
 את-מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים:
 ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את-התוף בידה ותצאן
 כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות: ותען להם מרים
 שירו ליהוה כי גאה גאה סוס ולרכבו רמה בים: וישע משה
 אל-ישראל מי-סוף ויצאו אל-מדבר שור וילכו שלשת-
 ימים במדבר ולא-מצאו מים: ויבאו מרתה ולא יכלו
 לשתות מים ממרתה כי מרים הם על-בן קרא-שמה מרתה:
 וילנו העם על-משה לאמר מה-נשתח: ויצעק אל-יהוה
 ויזרהו יהוה עץ וישלך אל-המים וימתקו המים שם שם
 לו חוק ומשפט ושם נסוה: ויאמר אם-שמוע תשמע
 לקולי ויי אלהיך ודישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו
 ושמרת פל-חקיו בל-תחללה אשר שמת במצרים לא-
 אשים עליך כי אני יהוה רפאך:

כי ליהוה המלוכה ומושל בגוים: ועלו מושיעים בחר ציון
 לשפט את הר עשו והיתה ליי המלוכה: והיה יהוה
 למלך עכ כל הארץ ביום ההוא ידה יי אחד ושמו אחד:

זמירות

נשמת כל חי חברה את שמך יי אלהינו ורוח כל בשר
 תפאר ותרוםם זכרך מלפני תמיד. מן העולם ועד
 העולם אתה אל. ומבלעדך אין לנו מלך גואל ומושיע.
 פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה. אין לנו
 מלך עוזר וסומך אלא אתה. אלהי הראשונים והאחרונים אלוהים
 כל בריות ארון כל תולדות המהלל בכל השפחות המנהג
 עולמו בהסוד ובריותיו ברחמים. ויי ער לא יגום ולא יישן.
 המעורר ישנים. והמקיץ נרדמים. מחיה מתים. ורופא
 חולים. פוקח עורים. וזוקק כפופים. המשיח אלמים.
 והמפענח געלמים. ולה לבדך אנחנו מודים: ואלו פיננו מלא
 שירה בים ולשוננו רנה בהמון גליו ושפתותינו שבח במרחבי
 רקיע ועינינו מאירות בשמש ובירח ונדינו פרושות כנשרי
 שמים ורגלינו גלות כאילות אין אנו מספיקין להודות לך
 יי אלהינו ולקרך את שמך מלפני על אחת מאלה אלפי
 אלפים ורוב רפי רבבות פעמים המזכות נסים ונפלאות
 שעשית עמנו ועם אבותינו. מלפנים ממצרים גאלתנו
 יי אלהינו מבית עבדים פדיתנו. ברעב נתתנו. ובשבע
 פלפלתנו. מתרב הצלתנו. מדבר מלשתנו. ומחלאים
 רעים ורבים דליתנו. עד הנה עזרנו רחמיך ולא עזבונו
 חסדיך. על פני אברהם ששלגת בנו. ורוח ונשמה שנספתה
 באפנו. וגלשון אשר שמת בפנינו. הן הם יודו. ויברכו.
 וישבחו. ותפארו. וישוררו את שמך מלפני תמיד. כי כל
 פה לך יודה. וכל לשון לך תשבח. וכל עין לך תצפה.
 וכל ברך לך תברע. וכל קומה לפניך תשתחוה. וכל
 חלקבות ייראוך. וכל קרב וכליות יזמרו לשמך. כהברך
 שבתוב האמרה יי מי במוד: מציל עני מחזק מגנו ועני

שחרית לשבת

ואביון מגולו. שועת עניים אתה תשמע. צעקת חדל
 תקשיב ותושיע. וכתוב:

רננו צדיקים ביי לישרים גאון תהלה:
 בפי ישרים תת ר ומם:
 ובשפתיו צדיקים תת פ רך:
 ובלשון חסידים תת פ רש:
 ובקרב קדושים תת ה לל:

במקהלות ורבבות עמך בית ישראל שכן חוברת כל
 היצורים לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו. להודות.
 להלל. לשבח. לפאר לרוםם ולהדר. ולנצח על כל
 דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך:
 ובכן ישתבח שמך לעד מלפני האל המלך הגדול והקדוש
 בשמים ובארץ כי לך נאה יי אלהינו ואלהי אבותינו
 שיר ושבחה תלל וזמרה עז וממשלה נצח גדלה וגבורה
 תהלה ותפארת קדשה ומלכות: ברכות והודאות לשמך
 הגדול והקדוש. ומעולם ועד עולם אתה אל ברוך אתה
 יי מלך גדול ומהלל בתשבחות. אל הודאות. ארון
 הנפלאות. בורא כל הנשמות. רבון כל המעשים. הפוחר
 בשירי זמרה מלך יחיד אל חי העולמים:

ולונוי הסון חלי קריס. וסל לערירי כלתס.

ברכו את יי המבורך:
 מ'פרוך יי המבורך לעולם ועד:
 ברוך אתה יי אלהינו
 מלך העוהרם יוצר
 אור ובורא השף. עשה
 שלום ובורא את הכל:

ישתבח ויתפאר שמו של
 מלך מלכי המלכים הקדוש
 ברוך הוא שהוא ראשון והוא
 אחרון ומבלעדיו אין אלהים:
 יהי שם יי מבורך מעתה ועד
 עולם: ומרוםם על כל ברכה
 ותהלה

הכל יודוך והכל ישבחוך והכל יאמרו אין קדוש כיי: הכל
 ירוממך סלה יוצר הכל האל הפותח בכל יום דלתות

שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע מוציא חמה ממקומה
 ולבנה ממכון שבתה ומאיר לעולם כלו וליושביו שפרא
 במדת רחמים: המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים.
 ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית: מה רבו
 מעשיך יי כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניגה: המלך
 המרום לבדו מאז. המשבח והמסואר והמתנשא מימות
 עולם. אלהי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו אדון ענו
 צור משפנו מגן ישענו משגב בעדנו: אין ערוך לך
 ואין זולתך. אפס בלתך ומי דומה לך: אין ערוך לך יי
 אלהינו בעולם הזה. ואין זולתך מלבנו לחיי העולם הבא.
 אפס בלתך גואלנו לימות המשיח. ומי דומה לך מושענו
 לתחיית המתים:

אל אדון על כל המעשים ברוך ומבורך בפי כל נשמה.
 גדלו וטובו מלא עולם. דעת ותבונה סובבים אותו:
 המתנאה על חיות הקדש. ונהדר בכבוד על המרכבה.
 זכות ומישור לפני כסאו חסד ורחמים מלא כבודו:
 טובים מאורות שבראם אלהינו. יצרם בידעת בניגד
 ובהשכל. פח וגבורה נתן בהם. להיות מושלים בקרב
 תבל: מלאים זיו ומפיקים נוגה. נאה זיום בכל העולם
 שמחים בצאתם ששים בבואם. עושים באימה רצון
 קונם: פאר וכבוד נותנים לשמו צהלה ורגה לזכר
 מלכותו. קרא לשמש וזרח אור ראה והתקין צורת
 הלבנה: שבת נותנים לו כל צבא מרום. תפארת וגדלה
 שרפים ואופנים וחיות הקדש:

לאל אשר שבת מפל המעשים. וביום השביעי התעלה
 וישב על כסא כבודו. תפארת עטה ליום המנוחה
 ענג קרא ליום השבת. זה שיר שבח של יום השביעי
 שבו שבת אל מפל מלאכתו ויום השביעי משבח ואומר
 מזמור שיר ליום השבת. טוב להודות ליי: לסיכך

יפארו לאל כל יצוריו שבח ויקר וגדלה וכבוד יתנו לאל
 מלך יוצר כל הפנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדושתו
 ביום שבת קדש

שמך יי אלהינו יתקדש וזכרך מלבנו יתפאר בשמים
 מפעל ועל הארץ מתחת: על כל שבח מעשה ידך.
 ועל מאורי אור שיצרת חמה יתפארך פלה.

תתברך לנצח צורנו מלבנו וגואלנו. פורא קדושים ישבח
 שמך לעד מלבנו. יוצר משרתים ואשר משרתיו כלם
 עומדים ברום עולם. ומשמיעים ביראה יחד בקול דברי
 אלהים חיים ומלך עולם: כלם אהובים כלם ברוים כלם
 גבורים כלם קדושים כלם עושים באימה וביראה רצון
 קונם. וכלם פותחים את פיהם בקדשה ובטהרה בשירה
 ובזמרה. מברכין משבחין מפאריין מקדישין מעריצין
 וממליכין: את שם האל המלך הגדול הגבור והנורא קדוש
 הוא: וכלם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה
 ונותנים רשות זה לזה להקדיש ליוצרים בנחת רוח בשפה
 ברוחה ובנעימה. קדשה כלם כאחד עונים באימה ואומרים
 ביראה:

קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו:
 והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול מתנשאים (נילעמר)
 השרפים. לעמתם משבחים ואומרים:

ברוך כבוד יי ממקומו:
 לאל ברוך נעימות יתנו. למלך אל חי וקום ומירות יאמר
 ותשבחות ישמיעו. כי הוא לבדו מרום וקדוש פועל
 גבורות עשה חדשות בעל מלחמות זרע צדקות. מצמים
 ישועות פורא רפואות נורא תהלות. אדון הנפלאות. המחדש
 בטובו בכל-יום תמיד מעשה בראשית: באמור לעשה

שחרית לשבת

אזרים גדולים כי לעולם חסדו. והתקין מאזרח משמח
עולמו אשר פרא. ברוך אתה יי יוצר המאורות:

אהבת עולם אהבתנו יי אלהינו חמלה גדולה ויתרה
חמלת עלינו. אבינו מלפנו בעבור שמך הגדול
ובעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדנו חקי חיים לעשות
רצונך בלבב שלם פן תחננו: אבינו אב הרחמן הרחם
רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע
ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד
הזרתך באהבה. והאר עינינו בחזרתך ודבק לבנו במצותיך
ויחד לבבנו לאהבה וליראה שמך. למען לא נבוש ולא
נפלא ולא נפשל לעולם ועד. כי בשם קדשך הגדול
הגבור והנורא בטחנו נגילה ונשמחה בישועתך. ורחמיך
יי אלהינו וחסדיך הרפים אל ועזבונו נצח סלה ועד.
מהר והבא עלינו ברכה ושלוה מהרה מארבע פנות
הארץ ושבור עול הגוים מעל צנארנו ותוליקנו מהרה
קומטיות לארצנו כי אל פועל ישועות אתה ובנו בחרת
מכל עם ולשון וקרבתנו מלבנו לשמך הגדול באהבה
להודות לך וליתוך ליראה ולאהבה את שמך: ברוך אתה
יי הבורח בעמו ישראל באהבה:

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
מאדך: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום
על לבבך: ושננתם לבניך ודברתם בם בשבתך בביתך
ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומתך: וקשרתם לאות ער-
ך והיו קטמפת בין עיניך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:

והיה אם שמע השמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם
היום לאהבה את יהוה אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם

שחרית לשבת

ובכל נפשכם: ונתתי מטרי ארצכם בעת יורה ומלקוש
ואספת דגך ותירשך ויצררך: ונתתי עשב בשדה לבחמתך
ואכלת ושבעת: השמרו לכם פן יסתה לבבכם וסתם
ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם: והנה אף יהיה
בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והארמה לא תמן
את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר יהיה נתן
לכם: ושמרתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם
וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו למזמפת בין עיניכם:
וקמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך
בדרך ובשכבך ובקומתך: וכתבתם על מזוזות ביתך
ובשעריך:

למען ירבו ימיכם וימי בניכם עד האדמה אשר נשבע יהוה
לאבותיכם לתת להם בימי השמים על הארץ:

ויאמר יהוה אלי משה לאמד: דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם ועשו להם ציצית על בגדיהם לדדתם
ונתנו עלי ציצית חננה פתיל תכלת: והיה לכם לציצית
וראותם אתו וזכרתם את כל מצות יהוה ועשיתם אתם
ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם וגים
אחריהם: למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם
קדשים לאלהיכם: אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם
מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה אלהיכם:

כ"ז חזק יי אלהיכם למען רע"ה סיבות

אמת וציב ונכון וקיים וישר ונאמן ואהוב וקביל ונהמד
ונעים ונורא ואדיר: ומתקן ומקפל ושוב ויפה דובר
הזהר עלינו לעולם ועד: אמת אלהי עולם ומלבנו צור
יעקב מן ישענו. לדור ודור הוא קיים ושמו קיים וכסאו נכון
ומלכותו ואמונתו לעד קיימת: ודבריו חיים וקיימים נאמנים.
ונחמדים לעד ולעולמי עולמים: על אבותינו ועלנו ועל
בנינו ועל דורותינו ועל כל הדורות זרע ישראל עבדיך:
על הראשונים ועל האחרונים דבר טוב וקיים באמת

שחרית לשבת

ובאמונה חזק ולא יעבור: אמת שאהה הוא יי אלהינו
ואלהי אבותינו מלפניו מלך אבותינו גאלנו גאל אבותינו
יצרנו צור ישועתנו פודנו ומצילנו מעולם הוא שמך ואין
לנו עוד אלהים זולתך סלה:

עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מן ומושיע קהם ולבניהם
אחריהם בכל דור ודור: פרום עולם מושבך ומשפטיך
וצדקתך עד אפסי ארץ: אמת אשרי איש שישמע למצותיך
ותורתך ודברך ישים על לבו: אמת שאהה הוא אדון
לעמך ומלך גבור לריב ריבם לאבות ובנים: אמת אתה
הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדיך אין לנו מלך גואל
ומושיע: אמת ממצרים גאלתנו יי אלהינו. מבית עבדים
פדיתנו כל בכוריהם הרגת ובכורך ישראל גאלת וים סוף
קהם בקעת וזים טבעת וידידים עברו ים ויכפו מים צריהם
אחד מהם לא נותר: על זאת שבחו אהובים ורוממו לאל
ונתנו ידידים ומינות שירות ותשבחות ברכות והודאות
למלך אל חי וקיים: רם וגשא גדול וגורא משפיל גאים
עדי ארץ ומגביה שפלים עדי מרום מוציא אסירים ופודה
עניים ועוזר דלים העונה קעמו ישראל פעת שועם אליו:
ההלות לאל עליון גואלם ברוך הוא ומבורך. משה ובני
ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כלם: מי כמכה
באלים יי מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלות עשה פלא:
שירה חדשה שבחו גאולים לשמך הגדול על שפת הים
יחד כלם הודו והמליכו ואמרו: יי מלך לעולם ועד:
ונאמר גואלנו יי צבאות שמו קדוש ישראל: ברוך אתה
יי גאל ישראל:

אלני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

ברוך אתה יי אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי
יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא אל

שחרית לשבת

עליון גומל חסדים טובים ולקנה הפל וזכר חסדי אבות
ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה:

(צפנת חסד) זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים כתבנו
בספר חיים. למעןך אלהים חיים:

מלך עוזר ומושיע ומגן ברוך אתה יי מגן אברהם:
אתה גבור לעולם יי מתיה מתים אתה רב להושיע:

(ינקה) מוריד הפל: | (סוף) משיב רוח ומוריד הקשם:

מכלכל חיים בחסד מתיה מתים ברחמים רבים סומך גופלים
ורופא חולים ומתיר אסורים ומקיים אמונתו לישגי
עפר מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך מלך ממית ומתיה
ומצמיח ושועה:

(נשים) מי כמוך אב הרחמים יבר יצוריו ברחמים לחיים:

ונאמן אתה לתחיית מתים. ברוך אתה יי מחיה המתים:

בהיום ט"ז חשו כקדיש וליעור חומר קדוש.

גקדישך ונעריצך. בנעם שיה סוד (אומר בניגון) שרפי
קדש המשלשים לך קדשה. וכן כתוב על יד נביאך
וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות
מלא כל הארץ כבודו: לעמתם משבחים ואומרים: ברוך
כבוד יהוה ממקומו. וכדברי קדשך כתוב לאמר: מלך
יהוה לעולם אלתה ציון לדור ודור תללויה: ע"כ

אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהלודך סלה:
כי אל מלך גדול וקדוש אתה: ברוך אתה יי
האל הקדוש (נשים) המלך הקדוש:

ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו. גליל
תפארת בראשו נתת לו. בעמדו לפניה על הר

שחרית לשבת

ושני לחות אבנים חרוד בידו וכתוב בהם שמירת שבת.
וכן כתוב בתורתך:

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם
ברית עולם: ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם:
כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ. וביום
השביעי שבת וינפש: ולא נתת יי אלחינו לגויי הארצות
ולא הנחלתו מלכנו לעובדי אלילים וגם במנוחתו לא
ישבנו רשעים. כי לעמך ישראל נתת באהבה לדע יעקב
אשר פס בחרת:

ישמחו במלכותך שומר שבת וקראי ענג עם מקדשי
שביעי בלם ישבעו ויתענגו מטובך ובשביעי
רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת זכר למעשה
בראשית:

אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו קדשנו במצותיך.
שים חלקנו בתורתך. שבענו מטובך. ושמחנו
נפשנו בישועתך. ושמר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו יי
אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינחתו בו כל ישראל
מקדשי שמך: ברוך אתה יי מקדש השבת:

רצה יהוה אלהינו בעמך ישראל ולתפלתם שעה והשב את
העבודה לדביר ביתך. ואשי ישראל ותפלתם מהרה
באחבה תקבל ברצון. ותהי לרצון ממיד עבודת ישראל עמך:

שכח ולא חש חוורים זכ.

אלהינו ואלהי אבותינו. יעלה ויבא יגיע ידאה ורצה
ישמע יפקד ויזכר וזכוננו וזכרון אבותינו.
וזכרון טיטין בן דוד עבדך. וזכרון כל עמך בית ישראל
לפניך. לפליטה לטובה לחן ולחסד ולרחמים לחיים
ולשלום ביום ראש החדש הזה. זכרנו יי אלהינו בו לטובה.
ויפקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים טובים ובדבר
ישועה ורחמים. חוס ותגנו. ותמול ורחם עלינו והושיענו.
כי אליך ענינו. כי אל מלך חנון ורחום אתה:

שחרית לשבת

ואתה ברחמיך הרבים תחפוץ בנו ותצננו. ותחנינה עינינו
בשובך לציון ברחמים. ברוך אתה יי המפחיר שכנתו לציון:

מורים אנחנו לך שאתה הוא
יי אלהינו ואלהי אבותינו מורים אנחנו לך שאתה הוא
לעולם ועד צורנו צור חיינו ומגן
ישענו. אתה הוא לדור ודור נודה
לך ונספר תהלתך על חיינו
המסורים בידך ועל נשמותינו
הפקודות קך ועל נפיש שבכל
יום עמנו ועל נפלאותיך ותקוננו ותאסוף גלוייתינו
וטובותיך שבכל עת ערב ובקר
וצהרים הפזב כי לא יכרו
ורחמיך. והמרחם כי לא תמו
חסדיך כי מעולם קנינו לך:
ברוך אל החוראות:

שכח חוכה חוורים כלן על הכסים.

על הגסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל
הנפלאות ועל הנחמות שעשית לאבותינו בימים הרם
ובזמן הזה:

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו.
בשעמדה עליהם מלכות יון הרשעה על עמך ישראל
להשפיתם מתורתך ולהעבירם מחקי רצונך. ואתה
ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם
בנת את דינם. נקמת את נקמתם מסרת גבורים ביד
חלשים. ורבים ביד מעטים. ורשעים ביד צדיקים.
וטמאים ביד טהורים. וזדים ביד עוסקי תורתך. וליך
עשית שם גדול וקדוש בעולמך ולעמך ישראל עשית
תשועה גדולה ופרקן ביום הזה. ואחר בן פאו בניה לדביר

שחרית לשבת

ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות
בחצרות קדשך וקבעו שמונה ימים אלו בהלל ובהודאה
ועשיית עמדם נפים ונפלאות ונודה לשמך הגדול סלה:
ועל כלם יחברך ויתרומם ויתנשא תמיד שמך מלפני לעולם
ועד: וכל החיים יודוך סלה:

(נ"ט) וכתוב לחיים טובים כל בני ברייתך:

ייהללו ויברכו את שמך הגדול באמת. לעולם פי טוב.
האל ישועתנו ועזרתנו סלה: ברוך אתה יי הטוב
שמך. ולך נאה להודות:

אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המשלשת בתורה.
הכתובה על ידי משה עבדך האמורר מפי אהרן
ובניו פתנים עם קדושיך באמור: יברכה יהוה וישמרה: יאר
יהוה פניו אליך ויחנך ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום:
ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם:

שים שלום טובה וברכה חיים חן וחסד ורחמים עלינו ועל
כל ישראל עמך וברכנו אבינו בלנו יחד באור פניך
פי באור פניך נתת לנו יי אלהינו תורה וחיים. אהבה
וחסד צדקה ורחמים ברכה ושלום וטוב בעיניך לברכנו
ולברך את כל עמך ישראל בכל עת ובכל שעה ברוב
עו ושלום:

(נ"ט) ובספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וישועה ונחמה
וגיירות טובות נזכר ונכתב לפניך אנוהו וקל עמך ישראל
לחיים טובים ולשלום:

ברוך אתה יי המברך את עמו ישראל בשלום אמן:
יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי:

שחרית לשבת

אלהי נצור לשוני מרע ושפתי מפדור מרמה ולמקללי נפשי
תרום ונפשי בפדור לכל תהיה פתח לבי בתורתך
ואחרי מצותיך תרדוף נפשי. וכל הקמים והחשכים עלי
לרעה. מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם. עשה למען
שמך. עשה למען ימינה. עשה למען קדשתך. עשה
למען תורתך. למען יחלצון ידיך. הושיעה ימינה וענני:
יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי:
עשה שלום בפרומי הוא ועשה שלום עלינו ועל
כל ישראל ואמרו אמן:

ששנח ר"ס ונשנח חנוכה אומרים כפן הלל.

סדר הלל

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו וצננו לקרוא את ההלל:
(ששנח חנוכה אומרים) לנמור את ההלל:

הללויה חללו עבדי יי הללו את שם יי: יהי
שם יי מברך מעתה ועד עולם: ממזרח
שמש עד מבוא מהלל שם יי רם: על כל גוים
יי על השמים כבודו: מי כפי אלהינו המגביהו
לשבת: המשפילי לראות בשמים ובאדן:
מקימו מעפר דל מאשפות ירים אביון: להושיבי
עם גדיבים עם גדיבי עמו: מושיבי עקרת הבית
אם הבנים שמחה הללויה:

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעו:
התה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו:

הגם ראה ויגם תירדן יסב לאחור: תהרים רקדו
כאלים נבעות כבני צאן: מהלך הים כי תנום
תירדן תסב לאחור: תהרים תרקדו כאלים נבאות
כבני צאן: מלפני ארון חולי ארץ מלפני אלוה
יעקב: ההפכי הצור אנם מים חלמיש למעיני
מים:

בשבת ראש חודש מדלנים אבל בשבת חנוכה אומרים גם לא לנו

מן לא לנו יי לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על
אמתך: למה יאמרו הגוים איזה נא אלהיהם:
ואלחינו בשמים כל אשר חפץ עשה: עצביהם בסף והגב
מעשה ידי אדם: פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו
אזנים להם ולא ישמעו אף להם ולא יריחו: וידים ולא
ימישון ורגליהם ולא יחלכו לא יהגו בגרוגם: כמזהם יהיו
עשיהם כל אשר בפתח פהם: ישראל בפתח בני עזרם
ומגנם הוא: בית אהרן בפתחו בני עזרם ומגנם הוא: יראי
יי בפתחו בני עזרם ומגנם הוא ע"כ

יהנה וזכרנו יברך יברך את בית ישראל יברך את
בית אהרן: יברך יראי יי הקטנים עם
הגדלים: יסף יהנה עליכם עליכם ועל בניכם
ברוכים אתם ליהנה עשה שמים וארץ השמים
שמים ליהנה והארץ נתן לבני אדם: לא תמתים
תהללוהו ולא כל ירדי הומה: נאמנו וברך יה
מעשה ועד עולם תהללוהו:

בשבת ראש חודש מדלנים אבל בשבת חנוכה אומרים כן אהבתי

קטו אהבתי כי ישמע יי את קולי תחנוני: כי הטה אונן
לי ובימי אקרא: אפפוני חבלי מות ומצרי
שואל מצאוני צרה ויגון אמעא: ובשם יי אקרא אנא יי

מלטה נפשי: חנון יי וצדיק ואלחינו מרחם: שער פתאים
יי דלתי ולי יחשיע: שובי נפשי למנוחכי כי יי נמל
עליכי: כי הלצה נפשי ממות את עיני מן המעה את
רגלי מדחי: אתהלך לפני יי בארצות חסיים: האמנתי
כי אדבר אני עניתי מאד: אני אמרתי בקפוני כד האדם
טוב: ע"כ

מחד אשוב ליי כליתגמולתי עלי: כוס ישועות
אשא ובשם יי אקרא: גדרי ליי אשלם
ונדהינא לקל עמו: יקר בעיני יי המותה
לחסדי: אנא יי כיראני עבדך אני עבדך כן
אמתך פתחת למוסרי: לה אובח ובה תודה
ובשם יי אקרא: גדרי ליי אשלם נדהינא לכל
עמו: בתצרות בית יהנה בתוככי ירושלים
תהללוהו:

הללו את יי כל גוים שפחהו כל האמים: כי גבר
עלינו וחסדו ואמת יי לעולם תהללוהו:

חודו ליי כי טוב
יאמר נא ישראל
יאמרו נא בית אהרן
יאמרו נא יראי יי
כי לעולם חסדו:
כי לעולם חסדו:
כי לעולם חסדו:
כי לעולם חסדו:

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה: יי לי לא אירא מה
יעשה לי אדם: יי לי בעזרי ואני אראה בשנאי: טוב
לחסות בני מבטח באדם: טוב לחסות בני מבטח בגדיבים:
כל גוים סבבוני בשם יי כי אמילם: סבוני גם סבבוני
בשם יי כי אמילם: סבוני כדברים ועכו כאש קוצים בשם

י' בי אמילם: דחה דחיתני לנפל וי' עורני: עזי וזמרת יד
ויהי לי לישועה: קול רנה וישועה באהלי צדיקים ימין
י' עשה חיל: ימין י' רוממה ימין י' עשה חיל: לא אמות
פי אחיה ואספר מעשי יח: יסר יסרני יה ולמות לא נתנני:
פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה: זה השער לי
צדיקים יבאו בו: אודה פי עניתני ותהי לי לישועה: אודה
אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה: אבן מאת י' היתה
זאת היא נפלאות בעינינו: מאת זה היום עשה י' נגילה
ונשמחה בו: זה

אָנָּא יי' הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּא יי' הַצְּלִיחָה נָּא:
אָנָּא יי' הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּא יי' הַצְּלִיחָה נָּא:

ברוך ה'בא בשם יי' ברכנוכם מבית יי': ברוך אל ו יי' ויאר
לנו אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח: אל אלי
אתה ואודה אלהי ארוממה: אלי הודו ליי' פי טוב פי
לעולם חסדו: הודו

יהללה יי' אלהינו (על) כל מעשיה וחסידה וצדיקים עשי
רצונה וכל עמה בית ישראל כלם ברנה יודו
ויברכו וישבחו ויפארו את שם כבודך. כל לה טוב להודות
ולשמה נעים לומר פי מעולם ועד עולם אתה אל. סימני חינו
לומר סכרס חלל יעסין ושמע מפי ס"ן סכרס כימי סילוג ועוכס אמן: ברוך
אתה יי' מלך מהלל בתשבחות אמן:

ולומר סחן קדיש ססכל וקודס סמויליין ספר סורס סלמר:

אתה הראת לדעת כי יי' הוא האלהים אין עוד
מלבדו: אין כמוך באלהים יהוה ואין
כמעשיך: יהו יי' אלהינו עמנו כאשר הנה עם
אבותינו אל יעזבנו ואל יפשונו: הושיעה את

עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם
נהי בנסע הארץ נאמר משה קומה יי' ונפצו
אויביך וינסו משנאך מפניך: קומה יהוה
למנוחתך אתה וארון עזך: כהניך ילקשו צדק
וחסידך ירננו: בעבור דוד עבדך אל תשב
פני משיחך:

ויוליס ספר סורס וילמר:

ברוך המקום שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא: אשרי
העם שפכה לו אשרי העם שיי אלהיו:

וכסמויליין ס"ח לומר סחן:

בדלו ליי' אתי וגרוממה שמו יחדו:

קח רוממו יי' אלהינו והשפתו להדום רגליו קדוש הוא:
רוממו יי' אלהינו: והשפתו להר קדשו פי
קדוש יי' אלהינו: אין קדוש כיי' פי אין בלתי ואין צור
כאלהינו: פי מי אלוה מפלעדי יי' ומי צור זולתי אלהינו:
תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: עין חיים היא
למחזיקים בה ותומכיה מאשר: דרכיה דרכי נעים וכל
נתיבותיה שלום: שלום רב לאהבי תורתך ואין כמו
מכשול: יי' עז לעמו יתן יי' ברוך את עמו בשלום: פי שם
יי' אקרא רבו גדל לאלהינו: הכל תנו עז לאלהים ותנו
קבוד לתורה:

ברוך שמה דמרא עלמא בריך בתרך ואתרך יהא רעותך
עם עמך ישראל לעלם. ופירקן מינד אחזי לעמך
בבית מקדשך. ולאמטוויא לנא מטוב גרודך ולקבל צלותנא
ברחמי. יהא רעוא קדמך דתוריד לן חיון בטיבותא ולתוי
אנא עבדך פקידא בגו צדיקיא. למרחם עלי ולמנטר יתי
ות כל די לי ודי לעמך ישראל: אנתה הוא ון ומפרנס

שחרית לשבת

לכלא אנתה הוא שליט על כלא אנתה הוא השליט על מלכא
 ומלכותא דילך היא. אנתה עבדא דקודשא בריך הוא דסגידנא
 קמה ומקפה דיקר אורייתה בכל עדן ועדן. לא על אנת
 רחיצנא. ולא על בר אלהין סמיכנא. אלא באלהא דשמיא.
 דהוא אלהא קשומ. ואורייתה קשומ. ינביאיה קשומ.
 ומקנא למעבד טבון וקשומ. בה אנת רחין. ולשמה קדישא
 יקרא אנת אמר תושבתן. יהא רעוא קדמך דתפתח לבי
 באורייתך ותשלום משאלין דלבאי ולבא דכל עמך ישראל.
 לטב ולתיין ולשלם אמן:

יבנים קיים לעיני סעס. וילמר זה סגון סכסכ ממש ויפסכל בו:

הזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל: תורה צוה
 לנו משה מורשה קהלת יעקב: האל תמים דרכו
 אמת וי צרופה מגן הוא לכל החוסים בו:

וקורין בקד סיום זי נכרי לין סוסמין אכל עוסקין עליסם. וכענפ סקריאס סקור
 לכר רק לזני כל סעס אל ספר ססורה. וסקריאס סמפייס יפער סלי קרס. ויפטייה
 ספערס סעכוס:

ברכת הקיסר ומלך

ולטיכ יעמוד סוכ וילמר. ונמקום סלין סס סוכ ילמר ססע:

אלהים חיים ומלך עולם המגביהי לשבת המשפילי לראות
 בשמים ובארץ: בידך פח וגבורה לגדל ולחזק
 לכל אשר מפיה מלכים ימלכו ומידך למז מטה עז שבת
 מישור לגהל לאפים: השקיפה ממעון קדשך וברך ונצור
 ועזר את אדונינו סקיסר לו סוכוס אמן: ברכות שמים מעל תצו
 אתו. יארך ימים ושנות חיים על ממלכתו: אמן באשון
 בת עין הנצרהו. עטרת תפארת נצח תמננהו: אמן סחתי
 תכריע קמיו. שלום ושקט יהיה בימיו: אמן שלח אורך
 ועזרך הנה ינחורו. חסד ואמת תמיד יצרוהו: אמן תעטה
 חוד והדר גם ברכות. מחמד עינו תפארת מלכות: אמן
 מאד מאד ירום אדונינו ונשא וגבה. עם כל בני משפחהו

שחרית לשבת

הנשגבה: אמן תתנונו לפני ולפני כל יועציו לחנינה
 ולרחמים. לטוב לעמך ישראל כל הימים: אמן יהיו לרצון
 אמרי פינו והגיון לבנו לפניך יי צורנו ונאלכו: אמן

כענפ סלפני ריס סכריז ססס וילמר יהי וילן. וכרי זרי לין סכריזין
 לווסו כלל.

יהי רצון מלפני אלהי השמים לבונן את בית חיינו. ולהשיב
 שכינתו לתוכו במהרה בימינו. ואמרו אמן:

יהי רצון מלפני אלהי השמים לרחם על פליטתנו. ולעצור
 המגפה והמשחית. והחרב והרעב. והשפי. והפזה.
 מעלינו ומעל עמו ישראל. ואמרו אמן:

יהי רצון מלפני אלהי השמים לקים לנו את כל חכמי
 ישראל. הם. ונשיהם. ובניהם. ותלמידיהם. בכל
 מקומות מושבותיהם. ואמרו אמן:

יהי רצון מלפני אלהי השמים שישמע ונתפשר בשורות
 טובות. בשורות ישועות ונחמות. מארבע פגפות
 הארץ ואמרו אמן:

מי שעשה נסים לאבותינו וממצרים נאלם. הוא
 ינאל אותנו. וישיב בנים לגבולם. בסמן טוב
 יהא לנו ראש חדש פלוני ביום פלוני ופלוני יחדשהו
 הקדוש ברוך הוא עלינו ועל עמו ישראל בקל
 מקום שהם לטובה ולברכה. לששון ולשמחה.
 לישועה ולנחמה. לפרנסה ולכלכלה. לשמועות
 טובות. ולקשורות טובות. ולגשמים בעתם.
 ולרפואה שלמה. ולגאולה קרובה. ואמרו אמן:

כשם שלפני ר"ה אז כמקום ימי רצון וזמרים

מתוך חדשים יקבץ קדושים אנשים ונשים לעיר
הבנויה: זה החדש לטובה יחדש. ורצון וצו אל
רב ואלוהיה:

מי שפרך אבותינו אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן ודוד
ושלמה וכל הקהלות הקדושות והטהורות הוא יברך
את כל הקהל הקדוש הזה גדולים וקטנים הם ובניהם
וגנניהם. ותלמידיהם מלפא ועלמא הוא יברך יתכון. ויזכה
יתכון. וישמע בקול צלותכון. תתפרקו ותשתבחו מפל
צרה ועקתא. ויהי מרא דיי בסעדכם. ויגן בעדכם.
ויפרש ספת שלומו עליכם וישע ביניכם אהבה ואחווה
שלום ורעות. ויסלק שנאת הנם מביניכם. וישפור עול
הגוים מעל צואריכם. ויקים בכם מקרא שכתוב: אלחי
אבותיכם יוסף עליכם בכם אלה פעמים ויברך אתכם
כאשר דבר לכם (כשם שמוסר מוסף ויקתבנו האל בספר חיים
טובים) וכן יהי רצון ונאמר אמן:

וזמרים אשרי לנעלה כלל זמירות וזמירי זמרים

ברוך יי אשר נתן מנוחה לעמו ישראל בכל אשר דבר
לא נפל דבר אחד מפל דבר הטוב אשר דבר ביד
משה עבדו: ויהי יהוה אלהינו עמנו כאשר היה עם
אבותינו אל יעזובנו ואל יששנו להטות לבבנו אליו ללכת
בכל דרכיו ולשמור מצותיו וחקיו ומשפטיו אשר צנה
את אבותינו ויהי דברי אלה אשר התחננתי לפני יי
קרבים אל יי אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו
ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו: למען דעת כל עמי
הארץ כי יי הוא אלהים אין עוד: לא ימוש ספר התורה
הזה מפיך ורגיף בו יומם ולילה למען תשמור לעשות
בכל הפתוב בו כי אין תעלים את דרכיך ואן תשכיל:

הלא צויתוך חוק ואמץ אל תעלץ ואל תחח בי עמך יי
אלהיך בכל אשר תלך:

וזמירי חזון בני פעמים:

ימלך יי לעולם אלהיך ציון לדר

כ"ט מזמור לדוד הכו ליהוה בני אלים הנה יהוה כבודו יסוד:
הכו ליהוה כבוד שמו השמחו ליהוה בהרבת
קדש: קול יהוה עליהם אל הכבוד הרעים יהוה עליהם
רבים: קול יהוה בפה קול יהוה בהוד: קול שבר ארזים
ולשבר יהוה את ארזי הלבנון: וירקיעו במורענל לבנון
ושדיון כמו בן רצמים: קול יהוה חצב להבות אש: קול
יהוה יחיל מדבר יחיל יהוה מדבר קדש: קול יהוה יחולל
אילות ויחשף יערות ובהיכלו בלו אמר כבוד: יהוה למפול
לשגב וישב יהוה מלך לעולם: יהוה עז לעמו ומן יהוה ויברך
את עמו בשלום:

שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד
מין מלך הכבוד יהוה עוזו ונבור יהוה נבור מלחמה:
שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד:
מי הוא זה מלך הכבוד יי צבאות הוא מלך הכבוד סלה:
וידעת בני יי אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שומר הפדות
והחסד לאהביו וילשמר מצותיו לאלה דור: כי אל רחום
יי אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית
אבותיך אשר נשבע להם: כי כה אמר יי רבו ליעקב
שמחה וצחלו בראש הגוים השמיעו הללו ואמרו הושע
יי את עמך את שארית ישראל:

וזמירי כנן וכל זמירי

יחללו את שם יהוה כי נשבע עמו לכהן הודו על ארץ
ושמים ונרם קרן לשמו תהלה לכל הסיניו לבני

שחרית לשבת

ישראל עם קרובו הללויה: יהוה הוא האלהים יהוה הוא
האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מסחת אין עוד: אין
כבוד באלהים יהוה ואין כמעשיהו:

תריין מסר מודס להיכל ולאוורוס:

שובה לך ^{אנן בבית מאונן} כי כל פה וכל לשון
ותנו דבר ודבר למלכותך:

ובקחה זאמר שובה יי רבבות אלפי ישראל: השיבנו יי
תליה ונשובה חדש ימינה בקדם:

מוסף לשבת

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

ברוך אתה יי אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי
יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא אל
עליון גומל חסדים טובים וקנה הכל וזכר חסדי אבות
ומביא גואל לבני בגיהם למען שמו באהבה:

(עמנו סוכס) זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים
למענה ליהם חיים אל תי:

מלך עזר ומושיע ומגן ברוך אתה יי מגן אברהם:

אשה גבור לעולם יי מתיר מתים אתה רב להושיע:

(ניניו) מויד המל: (במקו) משיב הרוח ומזריד הגשם:

מכלכל חיים בקסד מורה מתים ברחמים רבים סומך נופלים

ורופא חולים ומתיר אסורים ומקים אמונתו לישני

עפר מי כמוך בעל גבורת מי דומה לך מלך מקיח ומסיה

ומצמיח ישועה:

(עמי) מי כמוך אב תחיים זכר יצור ברחמים לחיים: